

© **T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı**
Kütùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Ramazan Behişti Dîvânı

Mùellifi: Vizeli Ramazan Behiřti

Hazırlayan: Yaşar Aydemir

Yayın Yılı: 2018

ISBN: 978-975-17-4000-7

Ana Yayın Numarası: 3566

Kùltür Eserleri Dizisi- 565

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA

Telefon: 00 90 312 3099001

Faks: 00 90 312 3098998

e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

BEHIŐTÎ DÎVÂNÎ

Hazırlayan
Dr. Yaşar AYDEMİR

Ankara
2018

KISALTMALAR

AE. M.	:Ali Emirî, Manzum
AKM	:Atatürk Kültür Merkezi
Ba.	:Bayezid
bkz.	:bakınız
Böl.	:Bölümü
C.	:Cilt
CA.	:Cemşah u Alemşah
DTCF	:Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
hızl.	:Hazırlayan
HB.	:Heşt Behişt
HME.	:Hacı Mahmud Efendi
İS.	:İsmail Saib
K.	:Kaside
KB	: Kültür Bakanlığı
Ktp.	:Kütüphane/Kitaplık
M.	:Matla
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
Mev.	:Mevlid
Mh.	:Muhammes
MK.	:Milli Kütüphane
MO.	:Muzaffer Ozak
Mr.	:Murabba
Ms.	:Mısra
Mü.	:Müfred
N.	:Nazm
öl.	:ölümü
S.	:Sayı
Sad.	:Sadeleştiren
SK.	:Süleymaniye Kütüphanesi
Şh.	:Şehrengiz
T.	:Tahmis
Tb.	:Terkib Bend
TDK	:Türk Dil Kurumu
Ter.	:Tercüme
TTK.	:Türk Tarih Kurumu
vd.	:Ve diğerleri
vr.	:varak

IV

vs.	:vesaire
yyy.	:Yayın yeri yok
yty	: Yayın tarihi yok
Yay.	:Yayını
Yz.	:Yazma

I. BÖLÜM BEHİŞTÎ, HAYATI, ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1. BEHİŞTÎ'NİN HAYATI:

a. Adı ve Mahlası:

Behiştî'nin adı Ramazan'dır¹. Babası, Vizeli Abdülmuhsin adında bir zat olup, hayatı hakkında başka bilgimiz yoktur². Kaynaklar, Behiştî'yi, kendisinden önce yaşamış olan Karıştıranlı Süleyman Bey oğlu Sinan Behiştî ile karıştırmamak için, “Vizeli Behiştî”³, “Behiştî-i Sâni”⁴, “Vâiz Behiştî”⁵, “Behiştî Ramazan bin Abdülmuhsin”⁶, “Ramazan bin Abdülmuhsin er-Rûmî”⁷ ve “Mevlana Behiştî”⁸, gibi adlarla anmışlardır.

Şâirin şiirde kullandığı ismi olan mahlası “Behiştî”dir. Behiştî, Farsça “behîşt” kelimesine Arapça nisbet “î”si eklenerek oluşturulmuş bir kelime olup, “cennetlik” demektir. Şâirin mahlası ile ilgili bilgiye, onun Heşt Behişt adlı mesnevîsinde rastlıyoruz:

Baña mahlas didi bir pâk-meşreb
Yalan itme anı mahşerde yâ Rab

-
- ¹ Nev'izâde Atâi (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156-157; Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. C. 1. hzl. Kilisli Rifat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay. 370.
 - ² Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. C. 1. hzl. Kilisli Rifat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay; Kâtip Çelebi (1941). *Keşfü'z-Zünûn*. C. I. hzl. Şerafettin Yalıtıkaya ve Kilisli Rifat Bilge. İstanbul: Maarif Vekillîği, Maarif Matbaası. 780; Mehmet Süreyya (1996). *Sicill-i Osmanî*. hzl. Nuri Akbayar. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 36; Komisyon (1953). “Behiştî”. *Türk Ansiklopedisi*. C. 6. Ankara: MEB Yay. 20; Nâil Tuman (1949). *Tuhfe-i Nâilî*. C. I. MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı Ktp. B. 870 Yy. 112.
 - ³ Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. C. 1. hzl. Kilisli Rifat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay. 370; Namık Açıkgoz (1982). *Riyâzü's-Şu'arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 57; Nev'izâde Atâi (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.
 - ⁴ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207; Aysun Sungurhan (1994). *Beyânî Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 28.
 - ⁵ Latîfî (1314). *Tezkire-i Latîfî*. İstanbul: Kütüphane-i İkdâm. 105.
 - ⁶ Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. C. 1. hzl. Kilisli Rifat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay. 370.
 - ⁷ Müstakimzâde Süleyman Sadeddin. *Mecelletü'n-Nisâb* (Arapça). Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 628. vr. 151a
 - ⁸ Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200.

Anuñ yüzi suyına ber-murâd it
Mutahhar rûhını fazluñla şâd it⁹

Temiz yaratılışlı birisi bana (Behiştî) mahlas verdi, onu mahşer gününde yalan çıkarma! Onun yüzü suyu hürmetine beni arzuma ulaştır, onun da temiz ruhunu lutfunla sevindir! diyerek adını vermeden kendisine pak-meşreb birinin mahlas verdiğinden söz etmektedir. Genç yaşta şiirleriyle şöhret bulan Behiştî'ye¹⁰ mahlası kimin verdiği belli değildir. Mahlas kelimesini ihâm-ı tenasüblü kullandığı:

Nâr-ı gamdan tal'atun gülzâr-ı mahlasdur baña
Bil ki anuñ çün Behiştî didiler adum benüm
G. 359/5

“Senin güzelliğin, bana gam ateşinden kurtuluş bahçesidir. Benim adıma bunun için behiştî/cennetlik dediklerini bilesin”, veya “senin güzelliğin gam ateşinden bana mahlasın gül bahçesidir. Onun için benim adıma Behiştî dediler bilesin” beyti de mahlasının birisi tarafından verildiğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, adı Ramazan olan şâirin mahlası, kendisinin de takdir ettiği birisi tarafından verilmiştir.

b. Doğum Tarihi:

Kaynaklarda veya Behiştî'nin eserlerinde şâirin doğum tarihine dair doğrudan bir bilgiye rastlamıyoruz. Sadece Hasan Çelebi, şâirin 70 yaşlarında öldüğünü belirtiyor¹¹. Bundan sonra verdiği “*Eyleye Hak behiştî menzil aña/ Diye lutfiyle 'abd-i mukbil aña*” beytinden hareketle ölüm tarihini 977/1570'i gösteren Gönül Tekin, doğum tarihinin de yaklaşık 906-907'ye karşılık gediğini söyler¹². Dânişmendi iken öldüğünü bildiğimiz Sa'dî Çelebinin 945/1538 tarinde öldüğü dikkate alırsa, Behiştî bu dönemde 38 yaşlarında olur ki, bu yaş da danişmentlik için imkânsız değilse de oldukça geç bir süredir. Diğer kaynakların da, şâirin yaşı veya doğum tarihi hakkında bilgi vermemeleri, Hasan Çelebinin verdiği bu bilgiye ihtiyatla yaklaşmak gerektiğini düşündürmektedir.

⁹ Behiştî. *Heşt Behişt*. Millet Ktp. Ali Emiri Manzum. 861. vr. 12a.

¹⁰ Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121.

¹¹ Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 228

¹² Gönül Tekin (1993). “*Cemşâh u 'Alemşâh: A Mesnevî of The Sixteenth Century*”. *Süleyman The Second and His Time*. Edt: Halil İnalçık, Cemal Kafadar. İstanbul: Isis Press. 369-370.

c. Doğum Yeri:

Behiştî Ramazan Efendi, her ne kadar Ahdî Tezkiresi'nde "*Edirne ile İstanbul mâbeyninde olan kasaba-i Çorlu'dandır*"¹³ şeklinde gösteriliyorsa da, Âlî, Âşık Çelebi ve Mecelle yazarı Onun Vize'de doğup Çorlu'da yerleştiğine¹⁴, Beyânî, Çorlu'da ikamet ettiğine¹⁵, diğer kaynaklar da benzer ifadelerle onun Vize'de doğduğuna işaret ederler.

Şâirin, "İnsana felekde hiçbir zaman vatandan özge yer olmaz, ey Behiştî! Vize benim için cennet bahçesinden bir alamettir", dediği şu beyti ile:

Felekde âdeme hergiz vatandan özge yer olmaz
Behiştî bâğ-ı cennetden 'alâmetdür baña Vize
G. 458/5

"Madem ki Vize'nin baharıdır, düşmanlarım Çorlu'da otursunlar", dediği aşağıdaki beyti Onun aslen Vizeli olduğunu göstermektedir.

Çün bahârıdır Behiştî Vize'nün
Çorlu'da düşmenlerüm itsün karâr
G. 180/5

Yine Behiştî'nin Şhregîz'inde yer alan şu beyitler, Onun Vizeli oluşunu ve oraya özlemine dile getirir:

'Acab mi baña kılmazlarsa meyli
Ki Bursa'ya uzakdur Vize hayli
Şh. vr. 8b

Gurbet, gözyaşını da beraberinde getirir. Gözyaşı gözü perdeler. Yağmurun olduğu zaman ve yerde güneş olmaz. Aynı zamanda perdeli olan yere güneş giremez. Gün görmemek rahat bir hayat sürememenin ifadesi olan bir deyimdir de.

Yukarıdaki manzumelerle kaynakların verdiği bilgiler, Behiştî'nin kesin olarak Vize'de doğduğunu göstermektedir.

d. Öğrenimi:

İlk öğrenimini nerede ve ne zaman yaptığını bilemediğimiz Behiştî, İstanbul'a gelerek medrese öğrenimine başlamış, Merhabâ Efendi'den ders

¹³ Süleyman Solmaz (1996). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 333.

¹⁴ Mustafa İsen (1994). *Kühü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200; Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207; Müstakimzâde Süleyman Sadeddin. *Mecelletü'n-Nisâb* (Arapça). Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 628. vr. 151a.

¹⁵ Aysun Sungurhan (1994). *Beyânî Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 28.

almıştır¹⁶: Merhaba kelimesini tevriyeli kullandığı “Sevinci artıran el öpme görünür. Talih müsaade etti, merhaba görünür” dediği:

Dest-bûs ferah-fezâ görünür

Devlet el viridi merhabâ görünür

beytini, o dönemlerde yazmıştır¹⁷. Divanında yer alan, “Şeyh elini alıp, tevbekar olanlar, sonunda uzaktan merhaba dediler” beytinde de buna gönderme var gibidir:

Didiler âhir ırakdan merhabâ

Şeyh elin alup olanlar tevbekâr

G. 180/3

İlim yolunu tamamlayıp, diğer ilimler ve Arapça’da başarı gösterdikten sonra, Muhaşşi Sa’dî Efendi’ye¹⁸ danışmend olmuştur¹⁹. Faik Reşad, zamanının âlim ve şâirlerinden Muhaşşi Sinan Efendi’nin dânişmendi olduğunu söylüyorsa da²⁰, diğer kaynaklarda Muhaşşi Sinan Efendi’den söz edilmez.

Sa’dî Efendi’nin vefatı üzerine Behiştî, devrinin meşhur mutasavvıfı Merkez Efendi’ye²¹ intisâb ederek, tasavvuf yoluna girmiş, ondan ders alarak seyr ü sülûkını tamamlayıp hilâfet almıştır²². Kaynaklar, şâirin ilim

¹⁶ Nev’îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156; Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü’ş-Şu’arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207.

¹⁷ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü’ş-Şu’arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207.

¹⁸ Sadî Efendi (öl. 945/1538). Kastamonu’da doğdu. Öğrenim görüp Samsunîzâde Mehmed Efendi’den mülazım, müderris ve kadı oldu. Sahn müderrisliğinden İstanbul kadılığına ve oradan da şeyhülislamlığa yükseldi. Beyzâvî tefsirine ve Hidâye’ye şerh yazdı. Şiirle de ilgilendi (Bkz. Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 465-66).

¹⁹ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü’ş-Şu’arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207; Mustafa İsen (1994). *Künhü’l-Ahbar’ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200; Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 226; Nev’îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 57.

²⁰ Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121.

²¹ Asıl adı Musa b. Mustafa b. Kılıç Bey b. Haydar olup, lakabı Muslihiddin, Künyesi Ebû Tâkî ve Şöhreti Merkez Efendidir (1460?-1552). Halvetî şeyhi olan Merkez Efendi, şeyhi Sünbül Sinan’ın vefatından sonra onun yerine geçmiştir. (Bkz. Tahsin Yazıcı (1988). “Merkez Efendi”. *İslam Ansikopedisi*. C. 7. İstanbul: MEB. Yay. 768-69).

²² Nev’îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156; Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü’ş-Şu’arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207; Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 226; Mustafa İsen (1994). *Künhü’l-Ahbar’ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200; Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin

yolunu tamamlayıp, birçok fenni tahsil ettikten sonra devrin büyük kutbu Merkez Efendi'ye intisab ettiğini, nefsini terbiye ve ahlak güzelliği için inzivaya çekilip dünya lezzetlerinden uzaklaştığını, bu aşamalardan geçtikten sonra da iradesini istighna sevgisine yönelttiğini belirtirler²³

Behiştî, Merkez Efendi'yi, Cemşâh u Alemşâh mesnevîsinin hâtimesinde: "Allah'a hamd olsun ki, yolumu şaşırımsen bir büyük önder bana yol gösterdi, boyumca lutfetti, marifet köşkünü makam etti, tabiat cevherime hakkak olup, gönlümü kin ve hileden temizledi", dedikten sonra, merkez kelimesini ihâm-ı tenasüplü kullanıp "gönlü merkez gibi alçaktır, derecesi âlemin en yücesi desem haktır" diyerek saygı ile anar²⁴.

Behiştî'nin üzerinde Merkez Efendi'nin etkisi büyük olmuş, şâirin dünyası değişmiştir. "Gam gecesinde, himmeti nuruyla yolum aydınlandı, bana sabah vakti gibi oldu. Gönülde basiret gözü açıldı. Bütün bu güzel söyleyişler, onun eserleridir." ifadesi²⁵ bu etkiyi dile getirir.

İfadelerdeki bir başka nokta da, herşeyden el çekerek Merkez Efendi'ye intisab etmiş olmasıdır²⁶. Bu bilgiler Cemşâh u Alemşâh'ın

Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121; Müstakimzâde Süleyman Sadeddin. *Mecelletü'n-Nisâb* (Arapça). Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 628. vr. 151a; Mehmet Süreyya (1996). *Sicill-i Osmani*. hzl. Nuri Akbayar. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 365; Bursalı M. Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. C. I. hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özön. İstanbul: Meral Yay. 59; Komisyon (1953). "Behiştî". *Türk Ansiklopedisi*. C. 6. Ankara: MEB Yay. 20; Aysun Sungurhan (1994). *Beyânî Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 28; Mustafa Uzun (1992). "Behiştî". *İslam Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 145; Sadettin Nüzhet Ergun (1945). *Türk Şâirleri* C I. İstanbul: Ülkü Basımevi. 787; Namık Açığöz (1982). *Riyâzü'ş-Şu'arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 57.

²³ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207; Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 226; Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200; Aysun Sungurhan (1994). *Beyânî Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 28.

²⁴ Behiştî. *Cemşâh u Alemşâh*. B. 2127. vr. 91b.

²⁵ Behiştî. *Cemşâh u Alemşâh*. B. 2127. vr.91b.

²⁶ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208; Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200; Nev'îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156; Namık Açığöz(1982). *Riyâzü'ş-Şu'arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 57; Âşık Çelebi bu durumu "kendî tekellüfât-ı 'örfiyye ve izâfet-i resmiyyeden müntehi oldu" (Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208), Âlî "... her nesneden ferâgat eylemiş, hatta mihver-i felek-i kanâ'at

sonunda yer alan Merkez Efendi'nin övgüsüne ayrılan sözlerle birleşince, şâirin Merkez Efendi ve tasavvufu ilişkisi daha bir netlik kazanır.

e. Şâirin Çorlu'daki Hayatı:

Behiştî, İstanbul'da öğrenimini tamamladıktan sonra, Halvetî halifesi olarak Çorlu'da imam-hatiplik ve vaizlik görevini kabul etmiş, aynı zamanda evinin etrafında yaptırdığı ilave odalarda öğrencilere ders okutmuş ve halkı irşad etmiştir²⁷. Hayatı boyunca Çorlu'da yerleşik kalan şâir, genel olarak Çorlu'yu sevmiştir. Yüz-hal-zînet ve sevâd gibi "ben"i çağrıştıran kelimelerle "Çorlu'nun karartı halinde görülen bağ ve bahçeleri, yeryüzünde zînet noktalarıdır. Çorlu'nun rüzgârı, cennet bağından eser gibidir. Çorlu'nun adını anmak, insanın gönlünü açar. Bu yüzden Çorlu'nun adı ferah şehir olsa yeridir. " (Mu. 3)²⁸ murabbaı, şâirin Çorlu hakkındaki kanaatini gösterir. Tabiidir ki, hayat içerisinde her zaman böyle olmamış, zaman zaman gurbette kaldığı hissine kapılmış²⁹, zaman zaman da düşmanlarından sıkılmış, "Ey Behiştî! Madem Vize'nin baharındır, düşmanlarım Çorlu'da karar etsinler" (G. 180/5) deyivermiştir. Aşağıdaki beyitleri de bu çerçevede düşünmek gerekmektedir. Bir gazelinde "Ne toplumda gönül hoşluğu, ne de uzlette rahatım var. Can ve gönlün bu köşede kararı yok. Ey Behiştî! Şimdiki halimi sorarsan, bir yol olsa dünyanın öbür yanına başımı alıp giderdim. " (G. 287/4-5) demiştir.

"Herkes, sağ salim, azadelerle (güzellerle) dolaşsın, ben hasta olup yatağa yastığa esir olayım. " (G. 46/2), "Başım yastıkta, çarem yok, sevgiliye el ulaşmaz. Bana doktordan söz etmeyin ki, derdim, iyileşecek bir dert değil. " (G. 325/2) beyitleri şâirin, her insanın hayatında karşılaştığı, hastalık psikolojisi ile yazdığını düşündüğümüz örneklerdir:

Âşık Çelebi'nin de "sînesinde olan mûlaruñ ağardığına münâsib dimişdür:

Serde mû ağardı serd oldı hevâ şimdengirü
Düşdi sînem deştine berf-i fenâ şimdengirü³⁰

olan Merkez Efendi'den ..."(Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200) gibi ifadelerle dile getiriyorlar.

²⁷ Nev'izâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156; Komisyon (1953). "Behiştî". *Türk Ansiklopedisi*. C. 6. Ankara: MEB Yay. 20; Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121; Sadettin Nüzhet Ergun (1945). *Türk Şâirleri* C I. İstanbul: Ülkü Basımevi. 787.

²⁸ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208.

²⁹ Bkz. G. 430/5, 460/5.

³⁰ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208.

diye alıntıladığı beyitte, başta saç, sinede kıllarının ağardığını belirtmektedir. Bunlar, havanın soğukluğu/ yaşıllık ve berf-i fena ile dile getirilmiştir.

Pür oldu pîrlık devrinde etrâfım cevânlarla
Riyâz-ı himmetümle kim bakar serv-i hırâmâne

G. 481/2

“Yaşıllık dönemimde etrafım gençlerle doldu. Gayret bahçemle salınan serviye kim bakar?” beytinin yaşıllık dönemine ait olduğunu düşünüyoruz.

“Münâcatlar, kulun her türlü sanat endişesinden uzak, aracısız olarak doğrudan Allah’a yöneldiği şiirler olduğundan, genellikle samimi, duygulu, rikkatli şiirlerdir”³¹. Şâirin Heşt Behişt adlı mesnevîsinde yer alan Münacatında³² “Eyyvah! Ah! Feryat ki, nefis ömrümün varını rüzgâra verdi. Gafletle gençlik elden gitti, yaşıllık erişti, ben amelden kaldım. Yaşıllığımdan, bir göz nuru peyda olmasa, bir güzele bakamıyorum. ” Bang, âgâz, sürûd, mutrib gibi musıkî terimleri ile; “Ezan başlasa, o sesi mutribin şarkısına benzetirim. Gönül, mescidde bela bağında, fakat meyhanede gülden açık. Ne zaman mihraba yönelsem, sevgilinin kaşı önünde durduğumu sanırım. ” Câlîs ve kâim kelimeleri ile tezatlı bir şekilde; “Namaz için ayağa kalksam, dertler gelip oturur, sinem vesvese ile dolar. Bu gönül zikir ile duaya kımıldanmaz ama hevaya uçar. Zamane ayağıma öyle bir çelme takmıştır ki, başımdan geçenleri açıklamak mümkün değil. Ey gönül! İlaç olmadan tıpdan fayda olur mu ki, sen amel üzerine bir şey koymadın. Figanımı şarkı türkü zannetme, gamımdandır. Çünkü elimde ne dünya ne de ahiret vardır. ” diyerek, bütün samimiyetiyle Allah huzurunda bir iç hesaplaşmasını dile getirmektedir. Bu beyitler, Ahdî’nin verdiği: “Rûz u şeb şevk u zevkden ‘ıyş u ‘ışretten hâlî olmayup sehî-kad sîm-berlerle ve lâle-had dilberlerle seyr-i sahrâ ve kişt-zâr-ı Vefâ etrafına revân olup gûyâ reşk-i huld-i berîn içre hûr u gilmân ve manzûr-ı dîde-i pîr ü cevânlar ile zevk u safâda mağrûr ve terennümât-ı tarâb-efzâ ile nevâda mesrûr iken bu matla ‘i mestûr kılmuş esbâb-ı ‘ıyş u huzûr arasında meşhûrdur.

Matla ‘:

“Tene dir nâ” diyü meclisde sürûd itseñ sen
Başlar ey rûh-ı revân ditremege dir dir ten³³

beytindeki bilgilerle paralellik arz etmektedir. Âlî de, “Kasaba-i Çorlunuñ nev-cevânları kendüden telemmüzle mütelezzîz olduğu gibi kendüsi dahi

³¹ Cemal Kurnaz (1992). *Münacat Antolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. IX.

³² Behiştî. *Heşt Behişt*. vr. 6a-b.

³³ Süleyman Solmaz (1996). *Ahdî ve Gülşen-i Şu‘arâ’sı*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 333-334.

anların müşâhade-i kitâb u hatt u hâllerinden mütelemmiz olmuşdur”³⁴ diyerek, öğrencilerinin kendisinden faydalanması yanında kendisinin de onlardan faydalandığını belirtir.

f. Tarikatı:

Behiştî, Halvetî tarikatının Sünbülüyye koluna mensup Merkez Efendi’nin halifesidir. Merkez Efendi’nin yanında seyr ü sülûkunu tamamladıktan sonra, hilafet alarak İstanbul’dan ayrılıp Çorlu’ya yerleşmiştir³⁵.

Şâirin îhâm-ı tenasüb ile söylediği, “Ey Behiştî, biz yar hayalini تنها görmek için halvetî olmuşuzdur” (G. 521/5) beyti ile, “Kafirlerin İslama düşmanlıklarını bırakmadıkları gibi, kıskanç kişi de halvet tarîkına ayıplamasını bırakmaz” dediği (G. 469/4) beyti Merkez Efendi ve dolayısıyla Behiştî’nin tarikatı olan Halvetîliğe işaret etmektedir.

Şâirin Mevlid’inde yer alan beyitler de bu tarzda söylenmiş şiirlerdir. Hz. Peygamber’in Hz. Hatice ile evlenmesi anlatılırken geçen “halvet” kelimesi, çağrışımı geniş olarak ve sıkça tekrarlanarak kullanılmıştır. “Halvetin sonu saadete erdi. Onun gibi halvetlere can feda olsun. Halvetin sonunda halvetî gör. Cihanda halveti sevmeyen kimdir? Nebi, maksadını halvet ile buldu. Halvet ehlini sevmeyen büyük ahmaktır. Ey akıllı kişi! Onda canın arzusu vardır. Peygamberlik nasib olsa bunda şaşılacak ne vardır? Kimin ki işi halvet etmektir, o gafil kişi ... hakka ulaşır. Halvete gir,

³⁴ Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200.

³⁵ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207-208; Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü's-Şu'arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 226; Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*: hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121; Aysun Sungurhan (1994). *Beyânî Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 28; Komisyon (1953). “Behiştî”. *Türk Ansiklopedisi*. C. 6. Ankara: MEB Yay. 20; Mustafa Uzun (1992). “Behiştî”. *İslam Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 145; Nev'îzâde Atâi (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156; Namık Açığöz (1982). *Riyâzü's-Şu'arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 57. Âşık Çelebi “... şeyh merkez-i merhûma varup, tevbe ve inâbet ve tekâmîl-i funûn-ı nâfi'a ve tehziib-i ahlâka-i fâyika için hayli 'uzlet u riyâzet eyledi. Âhir ol berzâhdan dahi geçüp ve sırr-ı irâdeti habîb-i ferâgata çeküp Çorlu'da tavattun u ikâmet ve kabûl-i hitabet ü imâmet eyledi” (Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 207-208) şeklinde ifade eder. Hasan Çelebi de hemen hemen aynı ifadeleri tekrarlar (Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü's-Şu'arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 226). Âlî “... Merkez Efendi'den dest-i irâdet tutup inâbet itmiş” (Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200) şeklinde kısaca duruma değinir.

Hak zikrine başla ki, sana marifet nuru doğsun” dediği beyitlerinde³⁶ yine bu husus dile getirilmiştir.

Anlaşılabacağı gibi, Behiştî öğrenimini tamamlayıp Merkez Efendi'den hilafet aldıktan sonra Çorlu'ya gitmiş ve orada imamlık-vaizlik görevini kabul etmiştir. Evinin yanına yaptırdığı odalarda da öğrencilere ders okutmuştur. Genel olarak Çorlu'yu sevmiş olmasına rağmen, zaman zaman düşmanlarından sıkıldığı da olmuştur. Behiştî'nin, az da olsa şiirlerinde tarikati ile ilgili göndermelere rastlanmaktadır.

g. Mesleği ve Şeyhliği:

Behiştî, yukarıda da işaret edildiği gibi, öğrenimini tamamladıktan sonra Merkez Efendi'den hilafet olarak Çorlu'da vaizlik ve imam-hatiplik görevini kabul etmiştir³⁷. Bu görevi yanında, bir taraftan da zaviye haline getirdiği evinin etrafında yaptırdığı hücrelerde barındırdığı talebelere ders vermiştir³⁸. Kimi kaynaklar, onun vaizlik ve imam-hatipliği yanında, şeyhliğini vurgularlar. Osmanlı Müellifleri yazarı vaaz ve irşad ile meşgul olduğunu³⁹ belirtilirken, Evliya Çelebi de Kanunî döneminde yaşayan meşâyih-i kibarın isimleri arasında Behiştî'yi “eş-Şeyh Ramazan Efendi el-mülahas bî-Behiştî” olarak anar⁴⁰.

Ömrü boyunca aynı vazifede devam eden Behiştî'nin Divanı'nda, şâirin mesleği ile alakalı teşbih ve mecaz unsurlarına rastlanır. Bunlardan bir kısmı, her şâirde bulunabilecek türden benzetmelerdir. Ancak şu beyitler, Behiştî'ye has görünüyor:

Sirişk ile vuzû'-ı mâtemi tecdîd idüp ey dil
Namâz-ı giryeye kâmet figân-ı âha niyyetdür
Tb. 5/e-f

³⁶ Aygül İpek (1971). *Behiştî'nin Mevlidi Metin-Transkripsiyon ve İndeks*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü. 23-24.

³⁷ Bu durum, Âşık Çelebi Tezkiresinde “Âhir ol berzahdan dahı geçüp ve sırr-ı irâdeti habîb-i ferâgate çeküp Çorlu'da tavattun u ikâmet ve kabûl-i hitâbet ü imâmet eyledi” şeklinde dile getirilmiştir. (Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208)

³⁸ Nev'îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156; Komisyon (1953). “Behiştî”. *Türk Ansiklopedisi*. C. 6. Ankara: MEB Yay. 20; Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121; Sadettin Nüzhet Ergun (1945). *Türk Şâirleri*. C. I. İstanbul: Ülku Basımevi. 787.

³⁹ Bursalı M. Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. C. I. hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özon. İstanbul: Meral Yay. 59.

⁴⁰ Orhan Şaik Gökyay (1996). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Topkapı Sarayı Bağdat 304 yazmasının transkripsiyon-dizini*. İstanbul: YKY Yay. 84.

Gözyaşı ile matem abdestini yenileyen şâir, farz namaza başlamadan önce “kad ikametü’s-salâh” ilavesiyle tekrarlanan ezan ve boy anlamına da gelecek şekilde kullandığı kamet kelimesini, gözyaşı namazı için ah iniltisine niyet olarak görür. Sevgili Cuma’dan sonra meclise gelme sözü vermiştir. Bir an önce görüşmek için, müezzin gelmeden salayı verip sevgiliye gitmek arzusundadır (G. 412/5). Gönül, gam camiine teşbih edilince, mescidin minaresiz olmayacağı düşünülerek, ahlar da minare yerine yükselmiştir (G. 201/3). Minarelerin süslenmesini ahının kıvılcımları olarak yorumlayan âşık (G. 357/4), sevgililerin boyunu, âşıkların namazını kılmak için sala verilen minare olarak değerlendirir (G. 99/3). “Eğer senin boyun olmasa, eşğinin mihrabı, Vize camisi gibi minaresiz kalırdı” G. 191/3, diyerek sevgilinin boyunu minareye benzeten şâir, “Meyhaneci beni öldürtürse, buna incinmeyin. Oğlunu öldürene kısas gerekmez” ifadesiyle fikhî bir hükme de şiirde yer vermiştir⁴¹ (G. 233/4).

Şu beyitte, dem- dökmek- cenabet- âb-ı revân- yunmak kelimelerinin çağrışımına itina gösterilerek, feleğin boy abdesti için, gözyaşı döktüğü tasavvuruna yer verilmiştir:

Dem-be-dem yaşum döker beñzer cenâbet ehlidür
İster ol âb-ı revân ile Behiştî yuna çarh
G. 74/5

Aşığın ahı, sevgilinin güzelliğine melekler secde etsin diye, her vakit feleklerde ezan okur:

Kılsun sücûd hüsnüñe diyü melâ’ike
Âhum çıkup feleklere her vakt okur ezân
G. 430/4

Pek tabii olarak, diğer şâirlerde de karşılaşılacak türden benzetmeler de vardır: G. 222/6; M. 13; G. 96/1.

Sonuç olarak Behiştî, imam-hatiplik ve vaizlik görevlerinde bulunmuş, bunun yanısıra evinin etrafında yaptırdığı zaviyesinde de halkı irşad etmiştir. Şiirlerinde mesleği ile alakalı teşbih ve mecazlara da yer vermiştir.

h. Ailesi:

Behiştî’nin evli olup olmadığına, çocuk çocuğunun varlığına, malı mülküne dair herhangi bir kayda rastlamadık. Ancak şiirleri içinde yer alan ve ihtiyat ile karşılanması gereken şu beyit, sanki çocuk çocuğundan sıkıntısı var izlenimini veriyor:

⁴¹ Bkz. Abdulkadir Udeh (1991). *Mukayeseli İslam Hukuku ve Beşeri Hukuk*. C. III. Ter. Ali Şafak. Ankara: Rehber Yay. 114.

Kılmayan burc-ı tecerrüdde Mesihâne sebât
Hâr-ı pâ der-gil olup bâr-ı 'iyâl ile ölür
G. 131/3

Şu beyit de, bir zaaf mı yoksa evlenmediğine dair bir ipucu mudur, başka bilgilere de muhtaç:

Gider aña baña sohbetlerin Ferhâd u Mecnûn'un
Ki merd-i 'ışk-ı pâküz biz safâmuz yok bizüm zenden
G. 365/3

Dolayısıyla şâirin evli olup olmadığına ve çoluk çocuğuna dair elde yeterli bilgi yoktur.

1. Şâirin Fiziki Özellikleri:

Kaynaklarda şâirin bu yönüne ilişkin herhangi bir bilgi yoktur. Ancak, Divan'da yer alan şu beyitler bu anlamda bilgi verir niteliktedir:

Âhumuñ dûdı 'Arab kullaruñ a'lâcasıdur
Ger kabûl eyler iseñ saña mübârek olsun
G. 394/3

Ey Behiştî ruhlaruñda hâlini kim görse dir
Rûm iline kim getürdi bu 'Arab oğlanını
G. 543/5

Şâirin, ahın dumanı ve dumanın yükselmesi ile ilgili "a'lâca" kelimesi ve "âh" ile "Arap kulu" arasında ilişki kurarak, "Eğer kul istiyorsan, ahımın dumanı Arap kulların en iyisidir, kabul edersen sana mübarek olsun" dediği ve sonraki beyitte, "ruh-Rûm, hâl-Arap oğlanı" arasında bir leffü neşir ile, "Ey Behiştî! Senin yanaklarındaki benini gören, bu Arap oğlanını Rum iline kim getirdi, der" beyti, Behiştî'nin esmer tenli ve yüzünün benli olduğunu düşündürüyor:

Şâirin fiziki özelliklerine dair bu bilgi kırıntılarından başka malumatımız yoktur.

1. Şâirin Hayatına Ait Diğer Bilgiler:

Behiştî'nin daha çok şiirlerinden hareketle, gündelik yaşamı içerisinde arzuları, kavgaları, hastalık-sağlığı, hayata bakışındaki değişiklikler gibi hususlar, bu başlık altında dile getirilecektir.

Behiştî'nin rind bir şâir olmasına rağmen, zaman zaman dara düştüğü ve bu durumundan yakındığı olur. Aşağıdaki beyitler, daha iyi imkânlar bulsa daha başarılı şiirler yazacağını dile getirdiği örneklerdir:

Ey Behiştî cân murâdı saydım eylerdüm şikâr
Dest-i şâha düşse ger şehbâz-ı şi'r-i dil-keşüm
G. 329/5

Doğanların av için el üzerinden uçurulmasına da işaret edilen beyitte, gönül çeken şiir şahbazının şah eline düşmesi durumunda, murad ettiği şeyi avlayacağını dile getirir. Sultana nasihat tarzındaki kasîdesinde:

Güftârı güzel başuñ için koma ayakda
Dâ'im şu'arâ hayline şâhâne kıl ihsân

Şâ'irdür iden midhatinüñ nüktelerin nazm
Olmaya sadef dürr mi olur katre-i nîsân

Şâh lutfi gerek şâ'ir ola matla'-ı hikmet
Hâsılı olur terbiyesüz sebze-i bûstân

K. 3/62-64

Baş-ayak tezdadı ve “güzel başın için” halk söyleyişi ile şâir, “sözleri/söz söyleyenleri güzel başın için korumasız bırakma, şâirler zümresine şaha yakışır bir şekilde ihsanda bulun. Övgünün inceliklerini nazma çeken, şâirlerdir. Sadef olmasa, nisan yağmuru inci olur mu? Şâirin hikmetli matlaları/doğumları için şah lutfu gerekir. Sözün kıyası (şah lutfu olmasa), bahçenin meyvesi bakımsız olur.” diyerek şâire, şah lutfunun gerekliliğini arz ediyor.

Sosyal hayatın da hicvedildiği bir başka kasîdesinde, gördüğü haksız muameleyi, cahillerin yüksek mevkilerde tutulup, kendisine itibar edilmeyişini dile getirdikten sonra, hüner sahibi insanların şöhret bulup sultanın himmetine mazhar olduklarını, kendisinin de bu şana ulaşmak istediğini belirterek, padişahdan yardım diler⁴²

Şu beyit, eğitimini İstanbul'da tamamlayıp Çorlu'ya yerleştikten sonra zaman zaman İstanbul'a gidip gelen şâirin⁴³ oraya yerleşme arzusunu dile getirir gibidir:

Sâkin-i şehri-i visâl eyle Behiştî kuluñı
Karyede kahrını çekdürme şehâ etrâküñ

G. 274/5

Behiştî kulunu, sana kavuşacağı yerde konaklat. Ey şahım! Küçük yerde köylünün kahrını çektirme.

k. Ölümü:

Hayatını uzun müddet Çorlu'da geçiren Behiştî, Bağdatlı İsmail Paşa⁴⁴, Atâî⁴⁵ ve Evliya Çelebi'nin rivayetlerine göre 979/1571'de, Keşfü'z-

⁴² Behiştî. *Cemşâh u Alemşâh*. vr. 5a

⁴³ Süleyman Solmaz (1996). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 338.

zünûn⁴⁶, Riyâzî⁴⁷, Kafzâde Fâ'izî⁴⁸, ye göre 977/1569-70'de ölmüştür. Evliyâ Çelebi, ziyaret yerleri arasında Behiştî'nin zaviyesini de sayar ve “*el-Mevlâ Behiştî Efendi: Vize şehrindendir. Kabre irdi, Behişte vardı. Çorlu'da zaviye sahasında defnolunmuştur. Kabir taşına “Kad intekale'l-merhûm...”*” diye, kendi yazılarıyla vefatlarından altı gün önce tarihlerini yazmışlardır. Eserleri çokdur⁴⁹ ifadelerini aktarır. Buradaki “*Kad intekale'l-merhûm*” ibaresi Ebced hesabıyla 979/1571 tarihini gösterir. Hasan Çelebi'nin:

“Eyleye Hak Behiştî menzil aña

Diye lutfile ‘abd-i mukbil aña”

beytinden hareketle Gönül Tekin'in, Behiştî'nin ölüm tarihini 977/1570 olarak göstermesi⁵⁰ biraz zayıf ihtimal görünüyor. Hasan Çelebi'nin Behiştî'yi “*hudûd-ı seb'inde*” yani 70 yaş civarında ölmüş göstermesi, adı geçen beytiyle birleşince, bize çok doğru gibi gelmiyor. Behiştî'nin hocası olan Sa'dî Çelebi, Behiştî Danişmendi iken 945/1538 tarihinde öldüğüne göre, bu tarihlerde Behiştî 38 yaşlarında olacaktır. Bu süre her ne kadar öğrencinin kabiliyetine göre değişiyorsa da, Danişmentlik için oldukça geç bir vakittir.

Âşık Çelebi, Ahdî, Beyânî, Latîfî ve Âlî'nin, ölümü için tarih vermediği Behiştî'nin ölüm tarihi 979/1571 olarak genel kabul görmüştür. Tuhfe-i Nâilî⁵¹, Eslâf⁵², Sicill-i Osmanî⁵³, Agah Sırrı Levend⁵⁴ de bu kabule katılanlar arasındadır.

⁴⁴ Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. C. 1. hzl. Kilisli Rifat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay. 370

⁴⁵ Nev'îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.

⁴⁶ Kâtip Çelebi (1941). *Keşfü'z-Zünûn*. C. I. hzl. Şerafettin Yaltkaya ve Kilisli Rifat Bilge. İstanbul: Maarif Vekilliği, Maarif Matbaası. 780.

⁴⁷ Namık Açıkgöz (1982). *Riyâzü'ş-Şu'arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 58.

⁴⁸ Abdulhay Kafzâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri Manzum. Nu. 1325. vr. 26

⁴⁹ Mehmed Zillioğlu (1986). *Evliya Çelebi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. C. III. Sad. Tevfik Temelkuran ve Necati Aktaş. İstanbul: Üçdal Neşriyat. 233.

⁵⁰ Gönül Tekin (1993). “Cemşâh u 'Alemşâh: A Mesnevî of The Sixteenth Century”. *Süleyman The Second and His Time*. Edt: Halil İnalçık, Cemal Kafadar. İstanbul: Isis Press. 369-370.

⁵¹ Nâil Tuman (1949). *Tuhfe-i Nâilî*. C. 1. MEB. Yayınlar Dairesi Başkanlığı Ktp. B. 870 Yy. 112.

⁵² Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121.

⁵³ Mehmet Süreyya (1996). *Sicill-i Osmanî*. hzl. Nuri Akbayer. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 364.

⁵⁴ Agah Sırrı Levend (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. I. Ankara: TTK Yay. 135.

Şâirin ölüm yeri ve defnedildiği yer konusunda bir ihtilaf yoktur. Evinin bulunduğu kendi zaviyesine defnedilmiştir.

Riyâzî, Çorlulu Refî‘ Leng’in mezarını tarif ederken, “Çorlu’da Behiştî mezarı yanında medfûndur”⁵⁵ demektedir.

Sonuç olarak Behiştî, Evliya Çelebi’nin, ölümünden altı gün önce yazdığını aktardığı mezar taşındaki tarihin gösterdiği gibi, 979/1571 yılında, Çorlu’da vefat etmiş ve evinin bulunduğu kendi zaviyesine defnedilmiştir.

2. ŞAHSİYETİ

A. Şahsiyeti:

Behiştî, tasavvufa meyiletmeden önce çağdaşı ilim adamlarının takdirini kazanmış bir âlim, tasavvufa intisab ettikten sonra da ârif, kâmil, çevresi üzerinde tesirli bir mürşid, vâiz ve hatibdir. Bu yüzden Behiştî hakkı hukuku gözeten, makam ve mevkide gözü olmayan, istiğna sahibi yapmacıklıktan uzak, samimi, tasavvuf neşvesinden gelen rind meşrep bir şahsiyettir. Ahdî onun laubali, aşk peşinde olan, herkesin iyiliğini düşünen, gece gündüz zevk u şevk peşinde yeme içmeden geri kalmayıp, servi boylu, gümüş tenli, lale yanaklı güzellerle gezip tozan, eğlence meclislerini kaçırmayan, zarif, hoş sohbet bir kişiliğe sahip olduğunu belirtir⁵⁶. Kaynaklarda mal-mülküne dair bir bilgi edinemediğimiz şâirin, imamlığından başka bir gelirinin olmadığını, evi ve evinin yanına talebeler için inşa ettirdiği odaların haricinde kayda değer bir malının bulunmadığını zannediyoruz. Divanda bu kanımızı güçlendirecek beyitlerle de karşılaşıyoruz.

Behiştî’ye göre Allah’ın gönül zenginliği ve ruh sağlığı vermesi bir devlet olarak insana yeter (G. 64/5). Zenginlik elbisesinden soyunup, kendi âleminde bir fakir olmak şâirin arzu ettiği bir durumdur (G. 418/5). Akı başında olan bir kimse, örf ve itibarî şeylere değer verip kendisini cüppe ve sarığa kul etmez (G. 206/5). Behiştî padişahlardan mansıp ve mevki istemediğini, padişahların hiç bir şekilde dilenciye ihtiyaç göstermeyeceğini belirtir (G. 65/6). Şâir, halen bulunduğu imamlık görevinden başka bir mansıba ihtiyaç duymaz (G. 138/1). O, sultan olmak için, fakirlik ve kanaat köşesini önermiştir (G.314/4). Uzlet köşesinde, Rabbe hamd ve sena eden şâir, karga misali dünya leşine konacak biri değildir. Onun gönlü himmet burcunun yokluğunda hüma misali uçan kuştur (G. 198/5; G. 343/5; G.

⁵⁵ Namık Açıkgöz (1982). *Riyâzü’ş-Şu‘arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 113.

⁵⁶ Süleyman Solmaz (1996). *Ahdî ve Gülşen-i Şu‘arâ’sı*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 333.

493/4). Şâir, âlemde sevgilinin bulunduğu yeri Firdevs cennetlerine değişmeyecek kadar aşk peşindedir (G. 321/5).

“Tene dir nâ” diyü meclisde sürûd itseñ sen
Başlar ey rûh-ı revânum ditremege dir dir ten

M. 28

“Tene dir nâ” kelimeleriyle hem nağme, hem tene hayır, hem de “nâ” ile ney’i hatıra getiren bir söyleyişle oynayan şâir, eğlence meclislerinden hoşlanan, Ahdî’nin “*Mezkûruñ tab’ı ziyâde küşâde olmağın latifeleri gâyet de çokdur. Cümlesinden biri budur ki kasaba-i mezkûrede zümre-i sipahiden Baba Küşeyrî nâm nedîm-i hâs u ‘âm olan yah-fürûşuñ ittifâken bir gün teferrüc-künân cânib-i yahdânına revâne olduklarında, mutâyebe yüzünden karısına müte ‘allik bu beyti bedîhe hûb buyurmuşdur*” diyerek:

Harâretten meded öldük Küşeyrî
Bize in‘âm-ı ‘âm eyle karından⁵⁷

beytini zikrettiği gibi, latife yapmayı seven birisidir.

Münâcâtında;

Yâ İlâhî râh-revler reh-nümâlar hakkıçün
Yâduñ ile hem-dem olan âşinâlar hakkıçün

.....

Pâk dâmânlarla haşr eyle Behiştî bendeñi
Meclis-i ‘ışkuñda çâk olan yakalar hakkıçün

G. 431/1, 5

dediği gibi samîmî bir şahsiyetdir.

Şâirin dünya görüşünü de yansıtan bu beyitler, onun geçinecek kadar bir miktara razı olduğunu, mansıb peşinde koşmadığını, gönül zenginliğinin kendisi için yeterli olduğunu, dünya malına tenezzül etmediğini gösteriyor.

B. Edebî Şahsiyeti

Kaynaklarda Behiştî’nin iki yönüne işaret ediliyor. Öncelikle ilmî kişiliği. Bu çerçevede verdiği va‘z ve nasihatlar, bunların halk üzerindeki etkileri, sonra, bu alandaki eserleri üzerinde duruluyor. Daha sonra da şâir kişiliği; murad ettiği manada şiir yazabilen, icat sahibi, hüsn ü edâ ile nazma kadir gibi vasıflarla dile getiriliyor.

Şâir hakkında en geniş bilginin yer aldığı Atâî, Âşık Çelebi ve Ahdî’de şu ifadelerle rastlıyoruz:

“*Azîz-i merkûm mâlik-i mısır-ı ‘ulûm dîde-i dil ü cânı
kuhlu’l-cevâhir-i tevfik ile rûşenâ, harîf-i cihân neverd-i cenâmı*

⁵⁷ Süleyman Solmaz (1996). *Ahdî ve Gülşen-i Şu‘arâ’sı*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 337.

zâhir ü bâtın 'ulûm ile âşinâ mecma'u'l-bahreyn-i mecâz u hakikat mevrîdü'n-nehreyn-i 'ilm u ma'rîfet deryâ-yı tab'-ı güher-bârı, dürr-i manzûm u mensûra şâmil, meşîme-i şîme-i kerîmesi kâmil, veled-i kalbi vâridâta hâmil, sündüs ü istebrak-ı zâhir u bâtın, câme-i isti'dâdına perniyân ve betâ'in-i sebzezar-ı hatt-ı safâ-bahşı sünbûle-i fazl u 'irfânuñ kişti ve ebkâr-ı eskâr-ı 'ilmîyesi, reşk -i hûrân-ı behiştî idi. Âsâr-ı celîlesinden şerh-i Hayâlîsi'ne hâşiyesi ve âdâb-ı bahisden Mes'ûd-ı Rûmî üzre hâşiyesi ve şürûh-i Miftâh'a ta'likâtı ve Câmî kenârında ba'zı kelîmâtı vardır. İttifâk-ârâ bunuñ üzerinedür ki Hayâlî hâşiyesinde itdüğü nakş-ı dil-keş sûzen-i hayâl ile misâl-i harîr münakkaş olup köhne-resm-i üstâdân-ı Rûmî vü Hutâyî'ye kalem-i nisyân çekmiş ve hâkrîz-i Mânî tab'ân-ı ma'âniye gubâr-ı idbâr ekmişdür. Bahr-i seri'de Cemşâh u 'Alemşâh nâm kitâbı ve müretteb divân-ı belâgat-nisâbı vardır⁵⁸.

“Zemân-ı iştigâlinde Hayâlî'ye vü gayre havâşi ve ta'likâtı ve zamân-ı ferâğ-ı hâlinde mütâla'ası sebkât itdüğü tefâsirde niçe tedkikâtı vardır. Fi'l-hakika 'âsâr-ı 'ilm u ifâdesi ile etrâf müşerref ve esmâ u âzân helâk leâl-i va'z u nasîhati ile müşennefdür. Pâye-i münîr-i hutâbet 'uluuvv-i me'âric-i fezâiline göre kem-pâye ve Molla Huseyn Vâ'iz bu kadr-i nakd-i fezâ'il u ma'ârif ile aña nisbet bizâ'atde bir hâce-i endek-mâyedür ve bi'l-cümle küttâb hükmünce şâ'ir ve murâd idündüğü ma'nâlarda hassa tahayyüller idüp hüsn ü edâ ile nazma kâdirdür.”⁵⁹

“Mütâla'a-i (kütüb-i) mütedâvile ve tefâsir ü ehâdise evkât-ı bâ-berekâtın sarf idüp her fenne resâ'il yazmışdur ki makbûl-i merdüm-i efâzıl olmuş ve zât-ı şerîfi kemâlât ile âreste ve 'unsûr-ı latîfi hilm ü hayâ ile pîrâstedür. El-hakk ol serâmed-i erbâb-ı hünerüñ ma'lûmât-ı mu'ciz-âyâtı ve kemâlât-ı bilâ-nihâyâtı bir haddedür ki tarîkdan ferâgat itmeyüp ol semte sülûk idüp sâ'ir müderrisîn gibi tedrîs kabûl itse, az zamanda mevâlî-i 'izâm ve ehâli-i kirâmdan 'add olunması mukarrer idi. ... Hakkâ budur ki gâyetile zarîf u latîf, hoş-sohbet, pîr-i dânâ-dil, pür-himmat ve sanâyi'-i şî'rde ve sâir 'ulûmda kâמידür. Aksâm-ı nazma kâdir ve tarz-ı mesnevîde sâhir ve kasâid-i pür-

⁵⁸ Nev'îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.

⁵⁹ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208.

*fevâ'idi lezîz ü pâk ve beyne'n-nâs bî hadd ü bî-kıyâs vâkı' olmuştur*⁶⁰.

Âşık Çelebi'ye yakın ifadelerle Behiştî'nin sanatını dile getiren Hasan Çelebi de, onun va'z u nasihatlarının Çorlu'da büyük küçük herkesin kulağında küpe olduğunu ve ilmî eserlerinin bulunduğunu ifade ettikten sonra “*Ve fenn-i şî'rde dahı fâ'ik her cihetle medh u tavsîfe lâ'ik şâ'ir-i sâhir, 'adil ü nazîri nâdir, ma'nâ-yı latîfe ibdâ' ve ihtirâ'a kâdirdür. Eş'âr-ı hûbunuñ üslûb-ı mergûbı vardır*”⁶¹ diyerek, şairleri ve şairliğine dair değerlendirmesini aktarır. ‘Âlî ve Beyânî “*hoş-âyende eş'ârı*” olduğunu⁶², Riyâzî de “*Fazilet-i 'ilmiye sâhibi olup Hayâlî'ye hâşîye yazmıştır. Hakkâ ki tîşe-i hâme ile sikkeyi mermerde kazmıştır. Nazm-ı safâ eseri nesîm-i Ürdibehiştî gibi rûh-efzâdur*”⁶³ diyerek görüşlerini belirtirler.

Görüldüğü gibi özellikle Atâî onun zahir ve batın ilimlerdeki derinliğine dikkat çekiyor ve Akâid-i Hayâlî'ye yaptığı şerhi Rum ve Hıta ülkesinin üstadlarını unutturduğunu ifade ediyor. Ahdî'nin de onun diğer müderrisler gibi tadrîs kabul etse az zamanda büyük âlim ve toplumun önde gelen büyüklerinden olacağından şüphesi yoktur. Eserleri kısmında da genişçe değinileceği gibi, Hayâlî haşiyesinin yankısı geniş olmuş ve Şerhu'l-Akâid üzerine yapılan önemli şerh, haşîye ve ta'likat arasında Behiştî'nin de adı anılmıştır⁶⁴.

Behiştî'nin şairliği konusunda verilen bilgilere baktığımızda, “ibda”, “sâhir”, “hayâl”, “latif”, “üslûb-ı mergûb”, “edâ” gibi nitelemeler öne çıkar. Âşık Çelebi'nin “*ve bi'l-cümle küttâb hükmünce şâ'ir ve murâd idindügi ma'nalarda hassâ tahayyüller idüp hüsn ü edâ ile nazma kâdirdür mesnevîde dahı Cemşâh u 'Alemşâh nâm bahr-i hafifde bir dâstân ibda' itmiştir*”⁶⁵ diyerek Behiştî'yi tanımladığı satırlarında, hassa tahayyüller ile aranan hayalin yeni, kendine özgü, başka hiç bir kimsede görülmeveni, şâirin

⁶⁰ Süleyman Solmaz (1996). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 333-334.

⁶¹ Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 227.

⁶² Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200; Aysun Sungurhan (1994). *Beyânî Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 28.

⁶³ Namık Açıkgöz(1982). *Riyâzü'ş-Şu'arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 57.

⁶⁴ Metin Yurdagür (1989). *Bibliyografik Bir Kelam Tarihi Denemesi*. İstanbul: Er-Tu Matbaası. 52.

⁶⁵ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208.

kendi muhayyilesinin ürünü⁶⁶ kastedilmiştir. “*Hüsn ü edâ*” sözünde genel bir tavsif ve takdir söz konusudur⁶⁷. “*İbda*” kavramıyla kastedilen de, yeni şeyler ortaya koyabilme, sanat eserine damgasını vurabilme, Cemşâh u ‘Alemlâh mesnevîsinde önceliğin kendine özgü olması, bu konulardaki yenilik ve değişiklikleridir⁶⁸. Hasan Çelebi’nin “*eş‘âr-ı hûbunuñ üslûb-ı mergûbu vardur*” sözünden, kendine özgülüğü, başkasına benzemeyişi ve alışılmışın dışında oluşu⁶⁹ anlaşılmaktadır.

Şiir ve Şâir Hakkındaki Görüşleri:

Divan şiiri belli estetik anlayışa sahiptir. Ortaya konan eserler bu estetik kurallar çerçevesinde değerlendirilir. Değerlendirmeler daha çok tezkireciler tarafından yapılır. Bunun yanında bizzat şâirin kendisi de değerlendirme yapar. Şâirin yaptığı değerlendirme, her ne kadar kendi şiirini övme, büyük üstatlarla kendisini kıyaslama, hatta onları yerme şeklinde olsa da, hem devrin şiir anlayışı, hem de şiirde varılması amaçlanan noktayı göstermesi açısından önemlidir. Bu değerlendirmeler, gazelerde çoğunlukla son beyitlerde birer beyitle, varsa mesnevîlerinde, kasidelerinde de böyle olmakla birlikte, farklı üslup ve muhtevada oldukları için, bir kaç beyitte de dile getirilebilir. Hatta mesnevîlerde bunun için özel bölümlerin açıldığı da görülür⁷⁰.

Behiştî’nin de pek çok Divan şâiri gibi, şiir ve şâirliği ile ilgili değerlendirmeleri vardır. Biz burada Behiştî’nin, Divan’ında geçen şâir ve şiir hakkında kullandığı terimleri tek tek ele alacağız.

Şâirin, evvela selefin yolunda olduğunu, “Bu sözlerim selefin üslubundan dışarıda değildir. Yolcunun gitmesi-gelmesi, önderin ayağına uygundur” şeklinde Türkçeye çevirebileceğimiz aşağıdaki Farsça beytinden öğreniyoruz:

Ger ne-bîrûnest ez-üslûb-ı selef în guft u gû
Reft u pâ-y-ı reh-revân ber-vefk-ı pâ-y-i rehberest
K. 4/42

⁶⁶ Harun Tolasa (1983). *Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. yy’da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 368.

⁶⁷ Harun Tolasa (1983). *Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. yy’da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 374.

⁶⁸ Harun Tolasa (1983). *Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. yy’da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 218.

⁶⁹ Harun Tolasa (1983). *Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. yy’da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 268.

⁷⁰ Harun Tolasa (1982). "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri". *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (1): 16-17.

Herşeyden önce şiirin cezbeseinin olması gerekir. Yoksa şiir yazmanın anlamı olmaz (G. 437/5; G. 62/5). Şiirde muntazamlığın yanında, incelik ve akıcılığın da olması gerekir (G. 489/5). Şâiri bu cihanda birazcık eyleyen, gönül süsleyen şiiridir⁷¹. Zevk ehlinin işitdikçe dua etmesi için “beliğ eş‘arının hal-bahş” olması gerekir⁷². Şiir, hüsn-i kelâm, aslında Allah vergisi olup, kişi kendi gayretiyle ona suret veremez⁷³. Şiirinde ince işleyiş ve süse gerek de yoktur (HB. vr. 26a).

Behiştî, şiirini “*sûznâk*”, “*sûz*”, “*pür-sûz*” olarak vasıflandırır. Şiir, aynı zamanda müzikte bir makamın adı da olan “*sûznâk*” olunca gönle hoş gelir (G. 134/5). Hal ehlinin istediği, ya yakıcı, yada coşkulu şiirdir. Behiştî de bunun dışında hareket etmez (G. 105/5).

Şâir, şiirde asıl olanın mana olduğunu, onu ön planda tutmak gerektiğini dile getirir (HB. vr. 26a). Şiirden maksat, nasihat ve mana olup, şöhret ve dış görünüş değildir (HB. vr. 26. A). Şiirde mana renkli olursa, başka süse gerek yoktur (HB. vr. 26a).

Behiştî’nin, gerek bu dünyadaki hayatında ve gerekse dünya görüşünü belirleyen tasavvufta, gurbet mühim bir yer tutar. Bir mutasavvıf için dünya, gurbet yeridir. Onun için şiirin bu haleti yansıtması gerekir (G. 560/5). Gün ışığına çıkmamış, söylenmemiş nükteleri şâir tabiati süslemiş, gören herkes de onu övmüştür (G. 106/5).

Taze, parlak, nükteli, zarif, hoş gibi anlamlara gelen “âb-dâr” da, Behiştî’nin şiiri için kullandığı bir sıfattır. Şâir, mana deryasına kaptan olduğuna “şi‘r-i âbdârını” kanıt getirirken, derya, rüzgar, reis, âb gibi denizcilik terimlerine de yer verir:

Hele deryâ-yı ma‘nînüñ Behiştî rûzgâr içre
Re’îsi olduğum bes şi‘r-i âbdârımdan

G. 425/5

“Hoşa giden, beğenilen” anlamlarındaki “hoş-âyende” (HB. vr. 26a), “şi‘r-i ter”, “garrâ” terimleri de Behiştî’nin şiir için gerekli gördüğü sıfatlardandır. “Ter”, taze, yeni, “garrâ” da, sevinçli, parlak, güzel anlamlarında bir kelimedir. Gönül ehli, şâirden taze gazel ister. Fakat üzüntü içindeki gönülden sevinçli şiir beklemek de imkan dahilinde değildir (G. 422/5).

“Yumuşak, latif, mülayim” gibi anlamlara gelen “nerm” de, şiir için sıfat olarak kullanılmıştır (G. 553/7). Şâir, gönül alan şiir doğanın padişah

⁷¹ *Divan*. G. 317/5.

⁷² *Divan*. G. 21/5.

⁷³ *Divan*. G. 354/5.

eline düşmesi halinde, arzu ettiği kuşu avlayacağına inanır⁷⁴. Behiştî'nin şiiri “çendânca” değildir, ama “hoş-âmedce”, “şirince” gazelciktir⁷⁵.

Şiir için kullanılan bir başka sıfat, “fesâhat”, “fasih”, “efsah”dır. “Behiştî gibi şiirleri oldukça fasih olan başka bir şâir” yoktur (K. 3/65), Başka şâirler Behiştî'ye nazîr olamazlar (G. 513/4).

Nazm ülkesinin hüsrevleri “şîrîn kelâmını” görseler, şâire Ferhâd olurlar⁷⁶. Bu “şîrîn kelâm”a kail olmayan kişinin zevkinden şüphe etmek gerekir, mana lezzetini bilmez⁷⁷. Nerede bir zevk ehli olsa, onun ağzını tatlı eden “şî'r-i şeker-rîz”idir⁷⁸. Şâir, Mesîh gibi ölüyü diriltmek için “şî'r-i ruh-bahşî” defter ü divana yazmışdır (G. 348/5).

“Rûşen kelâm” da şiir için kullanılan bir vasıftır. Şâir, Şems-rûşen, Rûm-Tebriz, amel-mezhep kelimeleri ile leff ü neşre de yer verir (G. 458/2).

Behiştî'nin şiiri için kullandığı belli başlı teşbih ve mecazlar, şunlardır: Zülâl (G. 311/7, Genc/hazine (G. 258/5), dürr (G. 86/5, G. 471/4), pür-güher (G. 54/5, 366/5), âlem-i ma'nâ güheri (K. 3/66), hüsn-i kelâm (G. 201/5), sihr (G. 49/5), sihr-i helâl (G. 528/5), râyiha-i bâde-i elest (G. 264/5), Beyt-i Ma'mûr (G. 276/5, 419/5), baharistan (G. 48/5), deryâ-yı mey seffinesi (divanı) (G. 310/5), güher-bâr (Heşt Behişt vr. 26a), Kimya (G. 422/5).

Kendi şiirini hazineye, başkalarınınkini ise viranlığa benzetir (G. 258/5). Nazmını Beyt-i Ma'mûra benzeten şâir, tıpkı Kabe'nin yıkılmasına çalışan şeytanın çabasının boşa çıkması gibi, cahilin, şâirin nazmını ayıplamasının da şiirine zarar veremeyeceğini belirtir (G. 276/5). Nazm ipine değişik cevherler dizen şâir, aşk dalgıcı olup belagat denizine dalmıştır (G. 293/5).

Heşt Behişt mesnevîsinde sözü gül gibi hoş-bû, selâsetde de akar suya benzetir⁷⁹, mecazen etkinin esas alındığı “hoş-bû”nun yanında, şu beyitteki “reyhân” da aynı anlamda olsa gerektir:

Dimâğ-ı cân mu'attar oldu bu güft ü gûyuñdan
Ne gülşende koparduñ ey Behiştî sen bu reyhânı
G. 508/5

Behiştî'nin gazelleri çoğunlukla beş beyitlidir. Şâir bu durumu, iki ayrı beyitte, birinde beş parmağa, diğesinde de İhlas suresine benzeterek şiire taşır (G. 430/5; G. 232/5).

⁷⁴ *Divan*. G. 330/5.

⁷⁵ *Divan*. G. 161/5.

⁷⁶ *Divan*. G. 185/5.

⁷⁷ *Divan*. G. 200/5.

⁷⁸ *Divan*. G. 188/5.

⁷⁹ Behiştî. *Heşt Behişt*. vr. 26a.

Şâirin kendisi ile ilgili tanıtım ve değerlendirmeleri daha çok onun “şâir yaradılışı, şâirlik cevheri, yaradılıştan sahip olduğu sanatçı varlığı”⁸⁰ anlamında kullanılan “tab” çerçevesindedir.

Şâirin pak tabiatından kaynaklanan nitelikleri sonucu şiiri sema etse, hal ehlini sevinçten oynatır (G. 176/5). Şâirin tabiat ovası öyle karışıktır ki, Ferhat ve Mecnûn’un gittiği yol bu olsa gerektir (G. 111/5). Şâir konuşmak için ağzını açınca, temiz yeteneği akar su gibi olur (CA. vr. 10a).

Şâirin kendisi hakkında kullandığı teşbih ve tavsifler de şunlardır:

Mesîh (G. 348/5), Sâkin-i Kevser (G. 311/7), Sehhâr (G. 306/5, G. 181/5), Gazel-serâ (G. 82/2), bâz-tab‘ (G. 119/5), şâir-i efsâh (K. 3/65), şîr (G. 37/5), deryâ (G. 366/5), merd (G. 416/5), mana denizinin reisi (G. 425/5), büyüleyici (G. 427/5), sâye-perver (G. 327/5), gavnâs-ı ‘ışk (G. 293/5), bülend-pervâz (CA. vr. 10a), şehbâz (CA. vr. 10a), şehbâz-ı ‘ışk (G. 178/1), belâgat tahtının sultanı (G. 493/5), müselleme (G. 81/5), tılsım sahibi (G. 108/4), sayyâd (G. 522/5), bülbül (G. 288/5, G. 250/5), savaşçı (G. 429/5), hokkabaz (G. 189/5).

Şâir, şiir ile çevre münasebetini de aksettirir. Bu çevre, okuyucu veya diğer şâirlerden ibarettir. Bunların tavrı olumlu veya olumsuzdur⁸¹.

Behiştî’nin dikkati çeken bir özelliği, özellikle gazellerinin son beytinde kendisini övmesidir. Bu medhiye, kimi zaman isim verilerek yapılan karşılaştırma, kimi zaman da bir kıyaslamaya gidilmeksizin yapılan övgüdür.

XVI. yüzyılda edebiyat, gerek imajlar açısından, gerek vezin açısından belli bir olgunluğa erişmiş, Fars klasiklerinin yanında yerli konu ve söyleyişler ortaya konmuş ve Divan Şâiri, Arap ve Fars şâirleriyle boy ölçüşür bir konuma gelmiştir. Bu psikoloji içerisinde değerlendirilmesi gereken aşağıdaki beyit, şâirin ne Acem, ne de Arapların bulamadığı bir tarzı bulduğundan ve zevk ehlinin bunu takdir ettiğinden söz etmektedir (G. 349/5). Nazm meydanında kimse şâirin seviyesinde değildir (G. 344/5)

Çağrışımı oldukça güçlü bir söyleyişle, kendinden önceki söz ustalarının yerini dolduran şâir (G. 493/5), bir başka beytinde de, ele almak ve defterini dürmek deyimlerini de kullanarak, eskileri geçtiği iddiasındadır (G. 128/5). Hayal kelimesini de cinaslı kullanıp, orijinal buluşlarına Molla Hayalî’nin hayalinin bile yetişemeyeceğini söyleyerek, kendisini Ahmet

⁸⁰ Harun Tolasa (1982). "Divan Şâirlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri". *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (1): 36.

⁸¹ Cemal Kurnaz (1996). *Hayali Bey Divanının Tahlili*. İstanbul: MEB Yay. 39.

Hayâlî⁸² ile kıyaslama yoluna gider (G. 523/5). Şiir vadisinin kendisinden üstün olanları varsa, olsa olsa periler gibi gözden kayıptırlar (G. 537/5). Behiştî'nin şiirini kıskanç kimseler ne kadar kıskansa da, dil kılıcıyla kâfirleri katledip, onları susturmuştur (G. 317/5). Okuyucu üzerindeki etkisini de, gazeli sihr-i helal olduğu için, memleketin güzellerinin kendisine ram olmasının doğal olduğu şeklinde, dile getirir (G. 528/5).

Taklide karşı olan şâir⁸³, başkalarının şiirlerinden mana ve söz çalınmasına da hoş bakmaz ve bunları eleştirir. Bu şekilde mana ve söz çalanları kahbezenlikle itham eder. Kendini bunlara tenezzül etmeyen, mert ve orijinal malzemeler ortaya koyan bir şâir olarak görür (G. 416/5). Şâir, Cemşâh u Alemşâh mesnevîsinde "Eğer Firdevsî attığım gönül delen yayı çekerse, hakiki ok atıcısıdır" der ve Nevalî'yi kendisine aferin dedirtir (CA. vr. 9b-10a).

Şâirin en çok etkilendiği kişi, Hâfız'dır. Bunu değişik yerlerde tekrarlar (G. 417/5). Çocukken aşk ayetini, Hafız'ın himmeti ile ezberlediğini (G. 24/5), aşk mektebine muallimin Hafız olduğunu, Rum şâirlerinin bunu bilmesi gerektiğini dile getirir (G. 115/5). Şiirini bir başka Fars şâiri, Mîr-i Hocend'de ulaştırır (G. 133/5). Selmân'la ruhlar âleminde görüşen şâir (G. 62/5), Selmân'ın söz incisini kırarak, değersiz hale getirdiğini ifade eder (G. 59/6).

Fahriye niteliği taşıyan söyleyişlerin yer aldığı makta beyitleri, Behiştî'nin şiirlerini, nüktesi, manası, sözü, belagati, divanı, gazeli, kasîdesi, şiirin nağmesi, ebyatı, vs. yönünden, şiir, şâir anlayışını da yansıtacak şekilde, tavsif ve tanımlara yer vermektedir⁸⁴.

Sonuç olarak kaynaklar, Behiştî'nin önce ilmî kişiliğine; verdiği vaaz ve nasihatları, bu alandaki eserlerine, sonra da edebi kişiliğine; arzu ettiği manada kendine has hayaller kurup şiir yazabildiğine, icad sahibi oluşuna ve söyleyişindeki güzelliğine işaret ederler. Tezkirelerin bu değerlendirmeleri yanında, şâirin şâir ve şiir hakkında değerlendirmeleri de vardır. Bu değerlendirmeler şâirin, kendi şiirini değerlendirmesi olduğu kadar, umumi

⁸² Şemseddin Ahmed b. Musa el-Hayâlî. Daha çok Hayâlî Ahmet Efendi veya sadece Hayâlî adıyla tanınmıştır. Eğitimini tamamladıktan sonra, önce Filibe medresesine, daha sonra da İznik medresesi müderrisinin vefatı üzerine buraya tayin edilmiştir. 1470 yılında oldukça genç bir yaşta, 33 yaşında vefat etmiştir. Şerhu'l-Akâid en- Nesefiye üzerine bir haşiye yazmıştır. Nesefî Akaidi olarak bilinen bu eser, Osmanlı medreselerinde ve halk arasında çok tutulmuş, pek çok kişi tarafından da şerh edilmiştir (Bkz. M. Said Yazıcıoğlu (1987). *Hızır Bey*. Ankara: KTB Yay. 37-39).

⁸³ Behiştî. *Divan*. G. 256/5.

⁸⁴ Bu beyitlerin bazıları için bkz: G. 13/5, 181/5, 462/5, 177/1, 510/5, 503/5, 474/5, 106/5, 233/5, 232/5, 552/7, 288/5, 250/5, 105/5, 419/5, 366/5, 264/5, 56/5, 51/5, 49/5, 36/5, 14/5, 527/5.

bir özellik de taşır. Behiştî'nin, şâir ve şiir hakkında değerlendirmede bulunurken belirgin olarak kendi şiirlerini de övdüğü görülür.

Behiştî'nin Etkilendiği ve Etkilediği Şâirler

Şâir hakkında bilgi veren kaynaklarda Behiştî'nin etkilendiği ve etkilediği şâirlere dair yeterli malumat yoktur. Fâ'izî, Zarîfî'yi Behiştî'nin öğrencisi olarak gösterir⁸⁵. Riyâzî de Zarîfî maddesinde “*Behiştî'nün şâkird-i hâssü'l-hâssıdır.*”⁸⁶ der. Riyâzî, Kemalpaşazâde Ahmed Efendi, Refî' Leng ve Su'ûdî Çelebi maddelerinde de Behiştî'nin adını anar. Son dönem kaynaklarından Sadettin Nüzhet Ergun, “*Onun Fuzûlî'yi andıran parçalarına da tesadüf ediyoruz. Acem şâirlerinden de bilhassa Hafız'dan müteessir olmuştur*”⁸⁷ tesbitine yer verir. Bunların haricinde konuyla ilgili başka bilgi yoktur. Gerek Fâizî gerekse Riyâzî, etkinin mahiyeti hakkında bilgi vermezler.

Tenkidli metnini hazırladığımız divanda yer alan eldeki iki nüsha Behiştî Divanı'nda bulunan kasîde ve gazellerin haricinde kalan şiirlerin tamamında bize kaynaklık eden, hatta divan nüshasında yer alıp da, metin tenkidinde yardımcı olan mecmualar, bu anlamda mühim bilgiler içermektedir. Mecmualardan tesbit ettiğimiz şiirlerin bir kısmı bir araya getirilirken, aynı kafiye, redif, vezin ve içerikte olması gözetilmiş, kimisinde nazire yazan şâir belirtilmiş, kimisinde de bir sıra gözetilmeksizin sadece şâirin adı verilerek, hatta kimisinde onun da adı verilmeden şiirler sıralanmıştır. Bu anlamda sıralanan şiirlerin orjinalinin kime ait olduğunu, kimin kime nazire yazdığını kestirmek mümkün değildir. Mesela Nuruosmaniye 4962 nolu mecmuada kayıtlı olan, divanın 238 nolu “şem” redifli gazeli, 279b varağında ilk sırada, ikinci sırada ‘Ubeydî, üçüncü sırada Firdevsî, dördüncü sırada Bâkî, beşinci sırada Âgehî ve altıncı sırada da Hayâlî'nin olmak üzere aynı vezin, kafiye, redif ve içerikteki şiirleri yer almıştır. Yine aynı mecmuanın 281b-283a varakları arasında yer alan ve daha çok Bâkî'nin aynı redifteki şiiriyle şöhret bulan “saf saf” redifli 23 ayrı şâire ait aynı redifte gazel sıralanmıştır. Bunlardan ilki Bâkî'nindir. İkinci şiir Mesîhî'nin, 8. şiir de Behiştî'nindir. Mesîhî'nin ölüm tarihinin 1512 olduğu bilindiğine göre, Mesîhî'nin Bâkî'ye nazire yazmış olması mümkün değildir. Ancak bunlar bize buradaki şâirlerin kendinden önce gelen veya kendi döneminde yetişen şâirlerin şiirlerine bigâne kalmadıklarını, rağbet

⁸⁵ Abdulhay Kafzâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri Manzum. Nu. 1325. vr.72.

⁸⁶ Namık Açıkgoz (1982). *Riyâzû's-Şu'arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 152.

⁸⁷ Sadettin Nüzhet Ergun (1945). *Türk Şâirleri*. C. I. İstanbul: Ülkü Basımevi. 790.

gören bir şiirin başka şâirlerce çok geçmeden tanzir edildiğini, birbirinden etkilenmenin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

Buradan hareketle Behiştî ile aynı vezin, kafiye ve redifte şiirleri olan şâirlerden divanına ulaşabildiklerimizi bu gözle taradık ve benzer ifadeler gördük. Böylece hem Behiştî'nin hangi şâirleri okuduğunu, kimlerden etkilendiğini hem de kimleri etkilediğini ortaya koymaya çalıştık.

Tesbitlerimize göre Behiştî, Hâfız-ı Şîrâzî (öl. 1390)⁸⁸, Ahmet Paşa (öl. ?), Necâtî (öl. 914/1509), Mesîhî (öl. 1512), Cafer Çelebi (öl. 921/1515), Âhî (öl. 1517), Amrî (öl. 930/1524), Hayretî (öl. 941/1535), Usûlî (öl. 945/1538), İshak Çelebi (öl. 944/1538-9), Zâtî (öl. 953/ 1546), Hayâlî Bey(öl. ?), Fuzûlî (öl. 1556), Fevrî (öl. 979/1571)'yi okumuş ve onlardan etkilenmiştir.

Bunlardan Fevrî (T. 1), Cafer Çelebi (T. 2) ve Amrî (T. 3)'nin şiirine Behiştî'nin tahmisi, Hâfız-ı Şîrâzî (G. 9), Şemsî (G. 541) ve Âhî (G. 543)'nin şiirlerine de naziresi vardır.

Bunların dışında Behiştî'nin divanda 59. gazel olarak yer alan gazeli Usûlî'nin

İdemez 'akl-ı kavî-re'y 'aşk-ı sultân ile bahs
Gerçi kim mûr-ı za'îf itmiş Süleymân ile bahs
Usûlî Dîvânı, s. 106, 10/1

Hayretî'de:

Ehl-i irfân ile düşdücce n'ola bahs eylesem
Vakt olur mûr-ı za'îf eyler Süleymân ile bahs
Hayretî Dîvânı, s. 153, 30/2

şeklinde, yine aynı redifte 60. gazelin 4. beyti olan:

Nîm-i hurd-ı la'lûñ olan lukme ey rûh-ı revân
Gâlib olur eylese hükminde Lukmân ile bahs

beyti, Usûlî'de:

Derd-i 'ışk-ı 'âşık-ı gam-hâre sor her lukme-hâr
İdemez hikmet makâlâtında Lukmân ile bahs
Usûlî Dîvânı, s. 106, 10/7

⁸⁸ Hâfız-ı Şîrâzî, hem Fars hem de Osmanlı sahasında etkili olmuş bir şahsiyettir. Sehî, Adnî ve Nişancı Mustafa Çelebi'yi, Âlî, Nisârî'yi "Sâir şu'arânun gazeliyyâtı tettebbu'ına tenezzül itmeyüp, Hâce Hâfız dîvânına el urdı. Elifden başlayup yâ'ya varınca nezâir diyüp gâyete ırgürdi" (s. 277) diyerek, Hafız etkisini anlatır. Yine bu çerçevede Fuzûlî (Hasibe Mazıoğlu (1956). *Fuzûlî-Hâfız: İki Şair Arasında Bir Karşılaştırma*. Ankara: İş Bankası Kültür Yay.), Bâkî (Sebahattin Küçük (1988). *Baki Divanından Seçmeler*. Ankara: KB Yay. 32), Âlî, (İ. Hakkı Aksoyak (2006). *Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Divanları*. Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations. Boston: Harvard University Press.) Hafız'ın etkisinde kalan şâirlerden bazılarıdır.

şeklindedir.

Revan 1972. 245a'da yer alan, divanın 232 nolu “-âs” kafiyeli şiirinden önce Sinânî, Kâmî ve Fuzûlî'nin, sonra da Necâtî ve Ahmet Paşa'nın aynı kafiyede şiirleri yer almıştır. Ahmet Paşa Dîvânı, s. 208, 135/2; Necâtî Bey Dîvânı, s. 265, G. 255/3; Fuzûlî Dîvânı, s. 197, 137/5; Necâtî Bey Dîvânı, s. 265, G. 255/5.

Divandaki 242 nolu gazelin

Sîne kühsâr-ı mahabbet âteşîn-gül tâze dâğ

Oldı ben Mecnûn'a ey Leylâ sıfât tâğ üsti bâğ

beyti, Mesîhî'de s. 194, 118/3; Bâkî'de s. 240, 227/2 şeklinde yer almıştır. Bâkî'nin bu beyti, Mesîhî'den çok Behiştî'nin etkisinde gibi görünmektedir.

Aynı gazelin ikinci beyti:

Ben gedânuñ sînesinde n'eyler ol zerrîn kabâ

Degme abdâla müyesser mi olur zerrîn çerâğ

Bâkî'de:

Sînesine yakmada şem'-i ruhuñ şevk ile dâğ

Mâh-ı enver mihr-i âlem-tâbdan yakar çerâğ

Bâkî Dîvânı, s. 239, 222/1

beyti ile karşılık bulmuştur.

Divanın 348. şiiri olan “tabşırdum” redifli gazel, büyük oranda Hayâlî Bey'den etkilenecek yazılmıştır (s. 215, G. 362). Âlî'de:

Hayâl-i la'l ki çeşmümde yer itdüm Zelîhâveş

Dirîgâ Yûsuf-ı Ken'ân'umı zindâna tabşırdum

Âlî Dîvânı⁸⁹

şeklinde, Behiştî'nin sözkonusu gazelinin makta beyti Hayâlî Bey'in G. 362/5 beytiyle büyük oranda benzerlik göstermektedir (s. 215). Behiştî'nin aynı redifteki 354. Gazeli, Süleymâniye Ktp. Halet Efendi)784. 71a'da “Nazîre-i Behiştî” başlığı ile geçmiş ve aynı redifte öncesinde Bâkî'nin gazeli, sonrasında Hayâlî ve Usûlî'nin nazireleri yer almıştır. Aynı şiirin R. 1972. 337b nüshasında ise, Behiştî'den sonra Sırrî'nin aynı vezin ve redifte bir gazeli vardır.

Behiştî'nin:

Bir ayak sâkî belâ râhında yoldaş ol baña

Ehl-i 'ıškuñ başı ben oldumsa sen baş ol baña

beyti ile Hayretî'nin:

Gel ey bülbül belâ küncinde haldaş ol baña

⁸⁹ İ. Hakkı Aksoyak (2006). *Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Divanları*. Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations. Boston: Harvard University Press.

‘Âşık iseñ gel tarîk-ı gamda yoldaş ol baña

Hayretî Dîvânı, s. 140, G. 13/1

beyti, yine her ikisinde de aynı gazelin:

Hâra sır keşf itme ey murg-ı çemen gavgâyı ko

Gülşen-i Râz okıyalum gel sebakdâş ol baña

beyti, Hayretî’de

Cân ile şâgird olup üstâd-ı ‘ışka gül gibi

Gel Bahâristân okıyalum sebakdâş ol baña

Hayretî Dîvânı, s. 140, G. 13/2

şeklinde olup, benzerlik büyüktür.

Behiştî’nin divanda yer alan 182. gazelin ikinci beyti ile İshak Çelebi’nin G. 93/2 (s. 178) beyti, Behiştî’nin 195. gazelinin beşinci beyti ile İshak Çelebi’nin G. 102/2 beyti; Behiştî’nin 178. gazelinin makta beyti ile İshak Çelebi’nin G. 104/1 beyti; Behiştî divanında 458 numara ile yer alan gazelinin beşinci beyti, İshak Çelebi’de G. 146/2 beyti; Behiştî Divanındaki 369 nolu gazelin ilk beyti ile İshak Çelebi’nin G. 205/1 beyti benzerlik göstermektedir.

Behiştî’nin divandaki 41. gazelinin makta beyti ile Mesîhî’nin G. 11/6 beyti, Behiştî’nin:

Behiştî nice saf ‘asker çeküp şi‘rüm sûtûrından

Yine mülk-i belâgatde bugün bir kal‘a aldum ben

G. 429/5

Beyti ile Zâtî’nin:

Melâmet mülkini açdum ser-â-ser tîğ-ı âhumdan

Bugün ben pâdişâh-ı mülk-i ‘ışkam bir diyâr aldum

Zâtî Divanı, C. 2, s. 476

beyti benzerlik göstermektedir.

Behiştî’nin şiirlerinde Sadettin Nüzhet’in de işaret ettiği gibi, Fuzûlî’yi andıran söyleyişler vardır. Aşağıdaki beyitler, Fuzûlî’nin, derdten hoşlanıp, derdine çare istemeyen, sevgilinin hayali ile avunan âşık tipini andıran söyleyişlerdir (G. 415/2; G. 488/1; G. 468/4).

Ayrıca Behiştî, Usûlî’ye nazire yazan şâirler arasında gösterilmektedir⁹⁰. Bu başka bir şiir midir yoksa yukarıda benzerliklerini ortaya koyduğumuz şiir midir bilemiyoruz.

Behiştî’nin etkisinde kalan şâirlerden tesbit edebildiklerimiz ise:

Gazâlî (öl. 941/1535), Halîlî (öl. ?), Refî‘ Leng (öl. 983/1575), Ulvî (öl. 986/1578), Su‘ûdî (öl. 999/1591), Derviş Vahdetî (öl. 1007/1598), Bağdatlı Ahdî (öl. ?) gibi isimlerdir. Bunun dışında Fâizî’nin ve Riyâzî’nin

⁹⁰ Mustafa İsen (1990). *Usûlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 22.

Çorlulu Zarîfî'yi Behîştî'nin öğrencisi olarak göstermesinin haricinde ne kadar Behîştî'nin etkisinde kaldığı konusunda bilgimiz yoktur.

Bu isimlerden Ahdî'nin tezkiresinde Behîştî'nin şiirleri hakkında bilgi verirken onun bir gazelini örnek olarak gösterip Gazel-i nazîre "li müellifihi" başlığı ile:

Kanda görse bu lezzet ile şeker
La'î-i şîrînine senin baş eger

matlalı divanın 159 nolu gazeline:

Görelî bâgda benefşe-i ter
Sünbül-i hattına anun baş eger

matla ile başlayan bir nazire yazmıştır⁹¹.

Halîlî, Behîştî Divanı'nda 161 numara ile geçen:

Müşk-bûluk saçına kalmışdur
Fitnelik beñlerine kalmışdur

matlalı gazelini:

Hûb-rûluk ruhına kalmışdur
Fitnelik gamzesine kalmışdur

matlalı gazeliyle tanzir etmiştir⁹².

Ulvî de Behîştî'nin:

Bezme gel bu gice ey 'âlem-i hüsnüñ mâhı
Yohsa yerden göge dek incinürüz vallâhi

beytiyle başlayan divanın 538. gazelini:

Kıl nazar hâlûme ey kişver-i hüsnüñ mâhı
Gâh cevri eyler iseñ bâri esirge gâhi
Koma tenhâda vü gurbetde dil-i gümrâhı
İrmesün çarha dir iseñ bu garîbüñ âhi
Bezme gel bu gice ey 'âlem-i hüsnüñ mâhı
Yohsa yirden göge dek incinürüz vallâhi

şeklinde beş bend olarak tesdis etmiştir⁹³.

Gazâlî de Behîştî'nin:

Mübtelâ-yı derd-i gam bulsam melâlüm söylerem
Ehl-i hâle râst gelsem hasb-i halüm söylerem

redifli divanın 342 nolu gazelini:

Mâh-ı nev görsem ger ol kaşı hilâlüm söylerem
Serve baksam kâmet-i mevzûn-nihâlüm söylerem
Nağme-i bülbül işitsem derd-i hâlüm söylerem

⁹¹ Süleyman Solmaz (1996). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 334.

⁹² Milli Ktp.Yz. FB. 533. vr. 106a.

⁹³ Milli Ktp.Yz. A. 805. 10a.

Mübtelâ-yı derd-i gam bulsam melâlüm söylerem
Ehl-i hâle râst gelsem hasb-i hâlüm söylerem⁹⁴

Biçiminde tahmis etmiştir.

Refî‘ Leng de Çorlu’dandır. Behiştî ile hem-sohbet “*nihayetinde ülfet üzerinde olmakla şiir ve belâgâta el vuran şâirlere*”⁹⁵. Behiştî’nin mezarı yanında gömülen şâirin şu dörtlüğü, Behiştî’nin divanda yer alan ilk kıtası ile aynı konu ve söyleyiş etrafında yazılmıştır:

Hokka-i lâciverd-i çarh içre
Bildüñüz mi nedür bu şems u kamer
Pîr-i dehrüñ iki gıdâsıdır
Birin ahşam yudar birini seher⁹⁶

Riyâzî, tezkiresinde Su‘ûdî’yi anlatırken:

Tokunur hâtırına murg-ı dilüñ nâvek-i yâr
Ne kadar olsa yine münkesirü’l-bâl olmaz

beytini örnek verip, “*münkesirü’l-bâl*” *olmagı mukaddemâ Behiştî bu gûne itmişdür*” diyerek Behiştî’nin:

Yine gülşende bugün bülbüle bir hâl olmuş
Güli hâr ile görüp münkesirü’l-bâl olmuş

beytini, örnek verir⁹⁷.

Derviş Vahdetî’nin de Behiştî ile aynı vezin, kafiye ve redifte iki şiiri vardır. Bunlardan biri Âhî’nin “-sa gerek” redifli gazelini tanzirleri, diğeri de Hâfız-ı Şîrâzî’nin:

“Elâ yâ eyyühe’s-sâkî edir ke’sen ve nâvilhâ”

mısraıyla başlayan meşhur şiirinin tanziridir. Her ikisinin de tanzirlerinin aynı kaynaklarda peş peşe gelmiş olması, bu iki şâirin birbirinden haberdar olduğunu düşündürüyor. Ayrıca Bâkî’nin yukarıda zikredilen “-âg” kafiyeli şiirinin Behiştî’ye yakınlığı dikkate alınarak Bâkî’nin Behiştî’nin etkisinde kaldığı ileri sürülebilir.

Bunların haricinde Ârif (öl. ?), Sâbit (öl. ?), Râşid (öl. ?), Zihnî (öl. ?), Sâmi (?), (-a düşdü redifli gazel), Mîrî (?), Zikrî (?), Sırrî (öl. ?), Sâni (?), Emrî (öl. ?), Hısâlî (öl. ?), Ni’metî (öl. 1012/1603) (Hafız’ın Elâ ya eyyühe’s-sâkî edir ke’sen ve nâvilhâ” mısraı ile başlayan şiirine nazire yazan şâirler), Âlî (öl. 1009/1600) (“tabşırdum” redifli gazel) gibi şâirler ortak bir

⁹⁴ Süleymaniye Ktp. HME. 5277, 18a.

⁹⁵ Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 414.

⁹⁶ Namık Açıkgoz (1982). *Riyâzü’ş-Şu‘arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 113.

⁹⁷ Namık Açıkgoz (1982). *Riyâzü’ş-Şu‘arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 127.

kafiye çerçevesinde Behiştî ile şiir yazan şâirlerdir. Bu şâirlerin birbirinden etkilendiğini iddia etmek güç ise de, hiç olmazsa aynı güzel etrafında koşan şâirler olarak değerlendirmek mümkündür.

Behiştî'nin özellikle etkilendiği şâirlere baktığımızda, büyük çoğunluğunun Rumeli şâiri veya Rumeli ile ilişkisi olan şâirler olduğunu görüyoruz.

Bunlardan Şemsî, Rumeli doğumlu olup Şam, Anadolu ve Rumeli'nde beylerbeyliği yapmıştır⁹⁸. Âhî, Niğbolu'dan, Hayretî, Hayâlî ve Usûlî Vardar Yenicesi'nden, İshak Çelebi Üsküp'den, Mesîhî Priştine'den, Necâtî, Su'ûdî, Edirne'dendir. Fevrî Hırvat asıllı, Amrî Rumeli kadılığı yapmış, Ulvî "*Rumili vilayeti cem'iyye karye-be-karye hâne-be-hâne hâtırında*"⁹⁹ olan şâirlerdir. Refî' Leng ve Behiştî'nin öğrencisi Zarîfî de, Çorlu'dandır.

Bütün bunlar, Rumeli şâirlerine özgü söyleyişler de dikkate alındığında, bir Rumeli ekolünü ve Rumeli şâirlerinin birbirleriyle olan sıkı ilişkilerini ortaya koymaktadır.

⁹⁸ Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Onur ve Turgut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KB Yay. 475.

⁹⁹ Aysun Sungurhan (1994). *Beyânî Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 104-5.

3. BEHİŞTÎ'NİN ESERLERİ

A. İlmî Eserleri

1. Haşiyetü'l-Hâşiye 'alâ şerh-i 'Akâ'idi'n-Nesefiyye li'l-Hayâlî:

Kütüphane kayıtlarında “Haşiyeye ‘alâ Hayâlî ‘ala’l-‘Akâ’idü’n-Nesefiyye”, “Haşiyeye ‘alâ Hâşiyeti’l-Hayâlî ‘alâ Şerhi’l-‘Akâ’id”, “Haşiyeye ‘alâ Hâşiyeti’l-Hayâlî ‘alâ Şerhi’l-Taftazânî”, “Haşiyeye ‘alâ şerhi’l-‘Akâ’id”, “Haşiyeye ‘alâ şerhi’l-‘Akâ’idi’n-Nesefiyye li’l-Sad”, “Haşiyetü’l-Behiştî ‘alâ’l-Hayâlî”, “Haşiyetü’l-Hayâlî”, “Kenzü’l-Ferâ’id ‘alâ Hâşiyeti’l-Hayâlî ‘alâ Şerhi’l-‘Akâ’id”, “Haşiyeye-i Şerhi’l-‘Akâ’id-i Ramazan Efendi”, “Kenzü’l-Ferâ’id” gibi adlarla geçen eser, Taftazânî’nin Ömer en-Nesefî’nin el’Akâ’id’i üzerine yazdığı şerhe Ahmed b. Mustafa el-Hayâlî künyesi ile anılan Hayâlî Ahmed Bey’in yaptığı haşiyeye, Behiştî’nin kaleme aldığı Haşiyesidir. Behiştî hakkında bilgi veren Kafzâde Fâizî, Beyânî, Latîfî, Nâil Tuman, şâirin genel olarak eserleri hakkında bilgi vermezken; Ahdî, eserin ismini zikretmeden genel olarak söz etmiş, Âlî, Hayâlî’nin Akâid şerhine makbul haşiyeye yazdığını¹⁰⁰, Hasan Çelebi, Hayâlî Haşiyesinin ilim ve fazilet sahibi kimselerin yanında hüsnü kabul gördüğünü, adı geçen esere Behiştî’den daha güzel haşiyeye yazan olmadığını¹⁰¹ söylemiştir. Riyâzî, “Fazîlet-i ‘ilmîyye sâhibi olup Hayâlî’ye hâşiye yazmışdur. Hakkâ ki tîşe-i hâme ile sikkeyi mermerde kazmışdur”¹⁰², derken, Âşık Çelebi Hayâlî’ye ve başkalarına haşiyeye yazdığını söyleyerek, genel bir ifade kullanmıştır.¹⁰³ Atâî, Hayâlî Haşiyesine yazdığı haşiyenin, köhne Rum ve Hıta ülkelerinin üstatlarını unutturacak tarzda güzel ve çekici olduğunu söyler.¹⁰⁴ Tesbit edebildiğimiz kadarıyla 57’nin üzerinde yazması bulunan eserin sadece İstanbul’da 1265, 1277, 1288, 1293, 1297, 1302, 1303, 1308, 1315, 1320, 1321, 1326, 1336, 1360, 1391 yıllarında olmak üzere 17 baskısı yapılmıştır. Tezkirelerin bu eserden övgüyle bahsetmeleri, devrinin genel karakterini yansıttığı gibi, bu kadar yazması ve çok sayıda baskısının yapılmış olması; eserin sonraki dönemlerde de önemini koruduğunu göstermektedir. Şerhü’l-

¹⁰⁰ Mustafa İsen (1994). *Künhü’l-Ahbar’ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200.

¹⁰¹ Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 226-27.

¹⁰² Namık Açıkgöz (1982). *Riyâzü’ş-Şu’arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 57.

¹⁰³ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü’ş-Şu’arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208.

¹⁰⁴ Nev’izâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.

Akâid üzerine yapılmış önemli şerh, haşiye ve ta'likler arasında Behiştî'nin Akâid şerhinin de adının anılması¹⁰⁵, eserin önemini ortaya koymaktadır.

Eserin yazarı anılırken Ramazan Muhammed (Amasya Ba. 805), Ramazan bin Muhammed el-Hanefî (İS. II. 2115) gibi isimlere rastlanmaktadır. Köprülü kütüphanesi yazmalar kataloğunda Behiştî'ye ait olarak gösterilen eserlerin müellifi diye, Ramazan b. Muhammed el-Hanefî el-Mâturidî bi-Bihiştî, Ahmed b. Ramazan b. Hasan el-Vizevî el-Behiştî şeklindeki isim zinciri ya yanlış veya eserlerden birincisi aynı konuda şerh yazmış Ramazan Efendi'ye, diğeri de başka bir müellife ait olmalıdır¹⁰⁶.

Eserin çok sayıda yazması ve baskısı olduğu için, biz sadece bir kaçının bulunduğu yeri anmakla yetineceğiz.

Behiştî, Hâşiye-i Hayâlî, DTCF. , MO. II. 59, Süleymaniye. Ktp. Yazma Bağışlar 781, İstinsah tarihi 945 (Tesbit edilen en eski yazmadır), Süleymaniye Ktp. Süleymaniye 759 (İstinsah tarihi 975), Yusuf Ağa Ktp. 080 (İstinsah tarihi 971), Amasya Bayezid Ktp. 805, Süleymaniye Tırnovalı 1087 gibi.

Bazı baskıları: Matba-i Âmire, İst. 1265, Süleymaniye Ktp. Ayasofya 106, Kırımı Yusuf Ziya Matb. Dersaadet 1324, Marmara Üni. İlahiyat 0363, Matbaa-i Osmaniye, Dersaadet 1313 gibi. Eser bir kez de Taftazânî'nin Şerhu'l-'Akâid'i, Kesteli ve Hayâlî Haşiyeleriyle birlikte neşredilmiştir. İstanbul 1297.

2. Hâşiye Âdâb-ı Mes'ûdî:

Osmanlı Müellifleri'nde¹⁰⁷ bu başlıkla, Sicill-i Osmânî'de "*Mes'ûd-ı Rûmî'ye Hâşiyeler*"¹⁰⁸, Atâî'nin eserinde "*Âdâb-ı bahisden Mes'ûd-ı Rûmî üzere hâşiyesi*"¹⁰⁹, Eslâf'da "*Âdâbdan bahsedenden Mes'ûd-ı Rûmî üzerine hâşiyeleri*"¹¹⁰, Esmâü'l-Müellifin'de "*Ta'likât 'alâ şerhu'l-Âdâbu's-Semerkandî*"¹¹¹, GAL'da¹¹² ve Kâtip Çelebi'nin eserinde de¹¹³ "*Ta'likât*"

¹⁰⁵ Metin Yurdagür (1989). *Bibliyografik Bir Kelam Tarihi Denemesi*. İstanbul: Er-Tu Matbaası. 52.

¹⁰⁶ Mustafa Uzun (1992). "Behiştî". *İslam Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 146.

¹⁰⁷ Bursalı M. Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. C. I. hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özon. İstanbul: Meral Yay. 59.

¹⁰⁸ Mehmet Süreyya (1996). *Sicill-i Osmani*. hzl. Nuri Akbayar. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 365.

¹⁰⁹ Nev'îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.

¹¹⁰ Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121.

¹¹¹ Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. C. 1. hzl. Kilisli Rifat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay. 370.

olarak nitelenen eser, “*Şemseddin b. Muhammed b. Eşref el-Hüseynî es-Semerkandî'nin Risâle fî Âdâbi'l-bahs adlı münazara adabına dair eserine Kemâleddin Mes'ûd b. Hüseyin eş-Şirvânî er-Rûmî'nin yaptığı şerhe Behiştî'nin ta'likâtıdır*”¹¹⁴. Kütüphane kataloglarında “Haşiye ‘alâ Mes'ûd Rûmî”¹¹⁵ olarak kayıtlıdır.

Gerek Sicill-i Osmânî'de gerek Eslâf'da “*Mes'ûd Rûmî üzerine haşiyeleri*”nden söz etmeleri ve gerekse Kütüphane kataloglarında yer alan aynı konu etrafında “ta'likât”, “hâşiye”, “şerh”, “Telhis”, “risâle” adlarıyla zikredilen eserler, Mes'ûd Rûmî'nin eserine hem ta'likât, hem şerh, hem telhis, hem de buna dair bir risale yazılmış olduğunu göstermektedir kanaatindeyiz. Mesela Süleymaniye Ktp. Pertev Paşa 647. 1b-2a arasında yer alan “Telhisü'l-Âdâb”da sayfa ortasında kırmızı kalemle “Risâle-i Behiştî” başlığı bulunmaktadır. Besmele, hamdele ve salveleden sonra eser yazılmış ve 2a'nın ortasında da tamamlanmıştır. Başlık dahil 22 satırdan oluşan bu risalenin sonunda “Behiştî el-Merhûm” olarak Behiştî'nin adı anılıp, risale bitirilmiştir. Bunun hemen arkasından da 2a-2b varakları arasında yer alan, katalogda “Risâle fî münâzara” ismiyle geçen risale yer almıştır. 2a'nın ortasından başlayıp, 2b'nin sonunda biten 31 satırdan müteşekkil bu risale, yine besmele, hamdele ve salvele ile başlamıştır. Şerhu'l-Âdâb-ı Adûdiye¹¹⁶, Şerh-i Risâleti'l-Adûdiyye fî'l-Âdâb¹¹⁷, Hâşiye ‘alâ Âdâbi'l-Adûd¹¹⁸ adlarıyla kataloglara giren isimlerin de bu eser olduğunu tahmin ediyoruz.

3. Ta'likât ‘Alâ Şerhi'l-Miftâh:

Eseri, Bursalı Mehmet Tahir¹¹⁹ bu adla, Atâ'î, “*Şürûh-ı Miftâha ta'likâtı*”¹²⁰, Faik Reşad, “*Miftâh şerhlerine Ta'likâtı*”¹²¹ ve Esmâü'l-

¹¹² Carl Brockelmann (1943). *Geschichte Der Arabischen Litteratur*. C. I. Leiden. 615-6.

¹¹³ Kâtip Çelebi (1941). *Keşfü'z-Zünûn*. C. I. hzl. Şerafettin Yaltkaya ve Kilisli Rıfat Bilge. İstanbul: Maarif Vekilliği, Maarif Matbaası. 40.

¹¹⁴ Mustafa Uzun (1992). “Behiştî”. *İslam Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 146.

¹¹⁵ Vahid Paşa Ktp. 713.

¹¹⁶ Süleymaniye Ktp., Fatih 4707, Esad Ef. 3038, Yusuf Ağa 372 gibi.

¹¹⁷ Süleymaniye Ktp. Fatih 4715. 78a.

¹¹⁸ Millet Ktp. Manzum No: 654.

¹¹⁹ Bursalı M. Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. C. I. hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özon. İstanbul: Meral Yay. 59.

¹²⁰ Nev'îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.

¹²¹ Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121.

Müellifin yazarı da “*Ta’likât ‘alâ Şerhi’l-Miftâh*”¹²² olarak zikretmişlerdir. Mustafa Uzun eseri, Kâtip Çelebi ve Brockelmann’ın Ebû Ya’kûb es-Sekkâkî’nin meşhur kitabına şerh ve ta’likat yazarlar arasında göstermedikleri ve kütüphanelerde de nüshaları bulunmadığı için, Behiştî’ye ait göstermez¹²³. Ancak, özellikle Atâ’î’nin de miftah şerhlerine ta’likatından söz etmesi, kütüphanelerde kaydı bulunmasa da, Behiştî’nin böyle bir eserinin olmadığını göstermez kanaatindeyiz.

4. Ta’likât ‘ala’l-Câmî:

Osmanlı Müellifleri¹²⁴ ve Esmâü’l-Müellifin’de¹²⁵ “*Ta’likât ‘ala’l-Câmî*” olarak, Şakâik’de “*Câmî kenarında bazı kelimâtı vardır*”¹²⁶, Eslâf’da da “*Molla Câmî’nin şiirleri hakkında bazı açıklamaları*”¹²⁷ şeklinde zikredilmektedir. Eser, Süleymaniye Ktp. Dügümlü Baba 446’da “*Fevâidü’z-Ziyâ’ya Ta’lika*” adıyla kayıtlıdır. Risale, kitabın 82b-83a varakları arasındadır.

5. Hindî’nin Kafiye Şerhine Ta’lika:

Kaynaklarda adına rastlanmayan bu eser, Süleymaniye Ktp. Dügümlü Baba 446 numara 102b varağında kayıtlıdır. Hamdele ve salveleden sonra “*‘Ale’l-Hindî fî şerhü’l-Kâfiye*” şeklinde başlanmış ve 15 satırda tamamlanmıştır. Son iki satırda “*Temmetü’r-risâletü’l-mesnevîye li Behiştî Efendi*” kaydı yer almaktadır.

6. Aşeretü’l-Kâmile ve Tefsîru âyeti “yevme ye’tî ba’zu âyâtü Rabbike”:

Süleymaniye Ktp. Raşid Efendi 1030’da kayıtlı bu risalelerden ilki, 184b-186b varakları arasındadır. 184b’de besmeleyle başlayan risalenin tamamı, 54 satırdır. İkinci risale de hemen arkasından gelen 187a-188a varakları arasında En’am suresi 158. ayetin tefsiridir.

¹²² Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü’l-Esmâü’l-Müellifin ve Âsârü’l-Musannifin*. C. 1. hzl. Kilisli Rıfat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay. 370.

¹²³ Mustafa Uzun (1992). “Behiştî”. *İslam Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 146.

¹²⁴ Bursalı M. Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. C. I. hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özon. İstanbul: Meral Yay. 59.

¹²⁵ Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü’l-Esmâü’l-Müellifin ve Âsârü’l-Musannifin*. C. 1. hzl. Kilisli Rıfat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay. 370.

¹²⁶ Nev’îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.

¹²⁷ Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 59.

Bunların dışında Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud 6318. 47b-48b arasında kayıtlı bulunan ve Ramazan Behiştî'ye ait olduğu belirtilen "Mübahatnâme" isimli eser, Ramazan Behiştî'nin değildir. Eserin başlığı "Mübahatnâme-i Behiştî el-İnebolî" şeklindedir. Dolayısıyla İnebolulu Behiştî'nindir¹²⁸.

Yine kataloglarda Behiştî adına kayıtlı "Şerhü'l-Emsiletü'l-Muhtelif"e¹²⁹ ve "Tahmisnâme"¹³⁰ isimli iki eser daha vardır. Ramazan Behiştî'nin olma ihtimali büyükse de, elde güçlü kanıt bulunmamaktadır.

B. Edebî Eserleri

1-Divan:

Behiştî'nin biri Kayseri Raşid Efendi Ktp. 1257'de kayıtlı, diğeri de son dönemde ilkinden kopye edilmiş Milli Kütüphane Yz. FB. 298'de kayıtlı iki yazması vardır.

Raşid Efendi nüshası, 64 varak, 17 satır, 185x110 (128x77 mm) ebadında Ta'lik kırması hatla, birinci hamur, aharlanmış yaldız çerçevesi kâğıda yazılmış bir nüshadır. Bazı iç sayfa kenarlarında da şiir vardır. Ebrulu karton iç ve dış kapaklı bir cilt içinde olan eser,

Yâ hâteme'n-nübüvve yâ eşrefe'l-enâm

Ente'l-lezi tahaşşu'ü fî bâbihi'l-izâm

beyti ile başlayıp,

Mî resîd ez yümn-i mâh-ı rûze endek cezbe'i

Z'ân sebep tab'am be-rûy-ı 'âşıkân efsûngerest

beytiyle tamamlanmaktadır.

Milli Kütüphane nüshası da 66 varaktan oluşan rik'a hatla yazılmış, 199x136 (137x82)mm. ölçüsünde, beyaz yerli cedid kâğıda, kendinden desenli, parlak gül kurusu kırmızı kâğıt kaplı, mukavva bir cilt içinde bulunan ve

Yâ hâteme'n-nübüvve yâ eşrefe'l-enâm

Ente'l-lezi tahaşşu'ü fî bâbihi'l-izâm

beyti ile başlayıp,

Mî resîd ez yümn-i mâh-ı rûze endek cezbe'i

Z'ân sebep tab'am be-rûy-ı 'âşıkân efsûngerest

beyti ile tamamlanan bir nüshadır.

Bu nüshaların haricinde tarayabildiğimiz 1500 mecmuada, eldeki divan nüshalarında bulunan şiir sayısını ikiye katlayacak şekilde yeni şiirler

¹²⁸ Görebildiğimiz kadarıyla Tezkirelerde İnebolulu Behiştî'den söz edilmemektedir.

¹²⁹ Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar 1263. 72b-74b. Arapça.

¹³⁰ Süleymaniye Ktp. Tarlan 58. 121a-122a. Farsça.

de bulunmuş ve tenkidli metni bu ilavelerle kurulmuştur. Asıl çalışma divan üzerinde olduğu için, ileride divan detaylıca ele alınacaktır.

2. Cemşâh u Alemşâh:

Cemşâh u Alemşâh'ın tesbit edebildiğimiz üç nüshası vardır. Bunlardan biri Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2614 numarada “Behiştî Dîvânı” olarak kayıtlıdır. Eser, Vişne rengi kadife cilt içinde, 15 st. , 210x127 (145x127 mm.) nesih yazı ile kaleme alınmıştır. Toplam 118 varaktan oluşan nüshanın 30-39. varakları boş bırakılmıştır. Böylece eser 102 varağa düşmektedir. Nüshanın sonunda 45 varaktan müteşekkil Behiştî'nin Heşt Behişt adlı diğer bir mesnevîsi vardır. Eser,

Geldi şâh-ı hayâ anuñ yerine
Kodı tâc-ı hilâfeti serine

beytiyle başlamakta ve

Bihamdillâh Behiştî bezm-i ‘uşşâka ayak basdı
Edir ke’sen ve nâvilhâ ilâyâ eyyühe’s-sâkî

beytiyle tamamlanmaktadır. Eserin sonunda nüshanın Ramazanın ilk on gününde 996/1589’da kopya edildiği belirtilmiştir. Eserin 9a varağının başına müstensih tarafından düşülen notta, kitabın yazarı “Sultan Murad gününde Behiştî adlı bir şâir” in olarak gösterilmiştir. Buradaki Murad, eserin kopyasının bitirildiği 996/1589 tarihinde padişah olan III. Murad olsa gerektir¹³¹.

İkinci nüsha, Antalya Elmalı Kütüphanesi 2596/1’de kayıtlıdır. Dîvânî yazı ile, 202x124 (110x65 mm.), 15 satır, 1a-94a yapraklarında, filigranlı, saykallı kalın kağıda yazılmıştır. Sırtı sarı renkte meşin, ebru kağıt kaplı, şirazesı dağınık bir cilt içinde bulunmaktadır. Eser;

Derdüñle yatan hastalara ‘âfiyet olsun
Zehr-i gamuñı nûş idenüñ cânına sıhhâ

beytiyle başlayıp,

Bihamdillâh Behiştî bezm-i ‘uşşâka ayak basdı
Edir ke’sen ve nâvilhâ ilâyâ eyyühe’s-sâkî

beytiyle bitmektedir. Baştan noksanı vardır. 1a’da Cingir-zâde Ahmed Fitrî’nin vakıf ve zat mührü basılıdır. Nüshanın sonunda 30 varak tutan şâirin bir diğer eseri Heşt Behişt yer almaktadır.

Üçüncü nüsha da, Bursa Genel Kitaplığı 2127 numarada kayıtlıdır. Bu nüshanın Süleymaniye Ktp. Mikrofilm arşivinde 2378 numara ile mikrofilmi

¹³¹ Gönül Tekin (1993). “Cemşâh u ‘Alemşâh: A Mesnevî of The Sixteenth Century”. *Süleyman The Second and His Time*. Edt: Halil İnalçık, Cemal Kafadar. İstanbul: Isis Press. 370.

vardır. 15 satır, nesih yazı, 202x140 (146x95 mm.), cilt sırtı meşin, ebru kağıt mukavva ciltlidir. Eser;

Bismi Rabbi muvaffaku'l-allâm
Sümme hamdün lehü 'aliyyü'l-en'âm

beytiyle başlayıp,

Bihamdillâh Behiştî bezm-i 'uşşâka ayak basdı
Edir ke'sen ve nâvilhâ ilâyâ eyyühe's-sâkî

beytiyle sona ermektedir.

Eser, mesnevî nazım şekli ile bahr-i hafiften "Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün" vezniyle kaleme alınmıştır. Kasîdelerin bir kısmı kasîde nazım şekliyle, bir kısmı da mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır. Mesnevînin içinde yer alan gazellerin vezinleri asıl mesnevî vezninden farklıdır. Nüşalara göre farklılık arz etmekle birlikte Tevhid, Münacat, Nat (3 adet) ve dört halifenin övgüsüne ayrılmış medhiyeden sonra, Kanunî'ye yazılmış nushiye tarzında bir kasîde, Sebeb-i Nazm-ı Kitap ve Mükaddime yer almıştır. Daha sonra da "Matla'-ı Destan" başlığı altında, ehl-i zevke gıda olan, aşğın gönlünü açan, içinde orijinal kıssa bulunan, tercüme olmadığını iddia ettiği, Nevâ'î'nin aferin diyeceği bir destan "ibda" etmiştir. Burada şiirini öven şâir, şiirlerinin sözden anlayanlara ve kötü niyetli olmayanlara olduğunu beyan edip, maksadının kendini övmek olmadığını, bunu isbat için de bir güzel hikaye beyan ettiğini belirtmiştir. "İbtidâ-ı Kitâb" başlığı ile de hikayenin anlatımına girmiştir. Zaman zaman konuya uygun düşen yerlerde, "Gazel-i Münâsib" başlığı ve:

Ey gazel-hân-ı bezmgâh-ı sürûr
Meclis ehlini aldı hâb-ı fütûr

Şevk ile tâzelenmege dil ü cân
Okı bu şi'ri diñlesün yârân

gîrizgahı ile hale uyan gazeller söylemiştir.

Hikâyenin anlatımında, mahallî unsurların yanında çokça av ve avcılıkla ilgili benzetmelere yer vermiştir. Hikâye boyunca Cemşâh ve Alemşâh'ın hak ve hukukun dışına çıkmamaları, şâirin fıkıh bilgisinin de devreye girdiği şer'î kurallardan ayrılmamaları dikkat çekicidir. Şâir, hikâyenin bitiminde "Der Nasîhât-ı Şâhî" başlığıyla Padişaha nasihat tarzında nelere dikkat etmesi gerektiği konusunda uyarılarda bulunarak, Cemşâh u Alemşâh hikâyesinin farazî olmasına rağmen, kıssadan hisse için önemli olduğunu belirtmiştir. Hâtimetü'l-Kitab'la eser tamamlanmıştır.

Kaynaklardan Atâî¹³², Riyâzî¹³³, Âlî¹³⁴, Âşık Çelebi¹³⁵, Esmâü'l-Müellifin yazarı¹³⁶ ve Faik Reşat¹³⁷, eserin adını örnek verirken yad etmiş; Bursalı M. Tahir, şâirâne ve ârifâne olarak vasıflandırdığı eserin şâirlerce makbul sayıldığını¹³⁸ söylerken, Hasan Çelebi biraz daha detaylı bilgi verip, tenkid etmiştir. Şâirin, eserin “Matla’-ı Dâstân” başlığı altında “kendi ihtirâi” olduğu için övündüğü, tercüme olmadığını söylediği esere, “*Bahr-i Serî*”de “*Cemşâh u Alemşâh adlu manzûm bir kitâb-ı belâgat-nisâbı vardır. Her meclisin âhîrinde münâsib-i hâl bir gazel-i bî-misâl getirüp gazelden mukaddem bu iki beyti getürmegi iltizâm itmişdür. Tarz-ı mezbûri Husrev-i Dehlevî’den almışdur, kendü ihtirâ’ı degüldür*”¹³⁹ diyerek, Dehlevî’nin etkisi altında kaldığını iddia etmiştir¹⁴⁰.

3. Heşt Behişt:

Behiştî’nin tezkirelerde adına rastlanmayan diğer bir mesnevîsi de, Heşt Behişt’tir. Sadettin Nüzhet Ergun’un iki nüshasını görebildiğini söylediği Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2614/2 ve Ali Emiri Manzum 861 numarada kayıtlı nüshaların¹⁴¹ haricinde, bir nüsha Edirne Selimiye

¹³² Nev’îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.

¹³³ Namık Açıkgoz (1982). *Riyâzü’ş-Şu’arâ Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 57.

¹³⁴ Mustafa İsen (1994). *Künhü’l-Ahbar’ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 200.

¹³⁵ Filiz Kılıç (1994). *Âşık Çelebi Meşâirü’ş-Şu’arâ İnceleme-Tenkidli Metin*. C. I. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 208.

¹³⁶ Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü’l-Esmâü’l-Müellifin ve Âsârü’l-Musannifin*. C. I. hzl. Kilisli Rifat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay. 370

¹³⁷ Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121.

¹³⁸ Bursalı M. Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. C. I. hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özon. İstanbul: Meral Yay. 59.

¹³⁹ Hasan Çelebi (1989). *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*. C. I. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay. 228.

¹⁴⁰ Hüsrev-i Dehlevî (öl. 1325)’nin Matla’u’l-Envâr, Şîrin-i Husrev, Mecnûn-ı Leylî, Heşt Behişt ve Âyine-i İskenderî adlı beş mesnevîsi vardır. Heşt Behişt, Sasani hükümdarı Behrâmgur’un hayatı ile yedi iklimin hükümdarının kızları olan zevcelerinin anlattıkları yedi hikâyeden meydana gelir. (Bkz. Ahmet Ateş (1968). *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler*. İstanbul: MEB Yay. 238; Erkan Türkmen (1989). *Emir Hüsrev-i Dehlevî*. Ankara: AKM. Yay.). Hasan Çelebi’nin iddia ettiği gibi, Cemşâh u Alemşâh ile Husrev-i Dehlevî’nin eserleri arasında bir benzerlik sözkonusu görünmemektedir. Hasan Çelebi’nin, şâirin adı geçen eserinin görebildiğimiz üç nüshasının arkasında da yer alan Heşt Behişt adlı mesnevîsi ile Dehlevî’nin aynı adlı eseri Heşt Behişt arasında bir ilgi kurmuş olabileceği düşünülebilir. Ancak, bu eserin de isminden başka benzer bir tarafı yoktur.

¹⁴¹ Sadettin Nüzhet Ergun (1945). *Türk Şâirleri* C I. İstanbul: Ülkü Basımevi. 790.

Kütüphanesi 2141/1 numarada¹⁴², bir diğer nüshası da, yine Behiştî'nin başında Cemşâh u Alemşâh mesnevîsinin yer aldığı, Antalya Elmalı Ktp. 2596/2'de bulunmaktadır.

Elmalı 2596/2'de bulunan nüsha:

Bihamdillâh hâdî küll-i hâmid

Lenâ tevfikahu akse'l-makâsîd

beytiyle başlayıp,

Sa'âdet aña hîdmet eylemekdür

Her emrine itâ'at eylemekdür

beytiyle biter. Eser, dîvânî yazıyla 202x124 (110x65 mm.), 15 satır, 95b-124a varakları arasında filigranlı, saykallı kâğıda yazılmıştır. Sırtı sarı renkte meşin, ebru kâğıt kaplı, şirazesı dağınık bir cilt içinde bulunmaktadır.

“Risâle-i Heşt Behişt” başlığıyla yer alan Selimiye nüshası, Arapça bir beyitten sonra:

Ezelden vâsf-ı zâtıdur anuñ cûd

Rızâsıdur iki 'âlemde maksûd (1b)

beytiyle başlayıp,

Bu nüsha hattına iy merd-i hoş-bû

Dizildi biñ yüzotuz dâne lu'lû (33a)

beytiyle son bulmaktadır. Şairin ismi:

Eger olmazsa dîdâruñla hurrem

Behiştî'ye olur cennet cehennem (3a)

şeklinde geçmektedir. Eser, 200x130(150x75)mm. 33 yk. , 15 st. , Ta'lik sırtı meşin, kapakları mukavva cilt, 1016/1607-8 yılında Yahyâzâde lakabıyla anılan kâtip Mehmet tarafından istinsah edilmiştir¹⁴³.

Diğer bir nüsha, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2614/2'de, Behiştî Divanı olarak kayıtlı olup, 119b-162a varakları arasında, vişne rengi kadife cilt içinde 15 satır 210x127 (145x127 mm.) nesih yazıyla istinsah edilmiş olup, başında aynı şâirin Cemşâh u Alemşâh mesnevîsi vardır. Nüsha:

Bihamdillâh hâdî küll-i hâmid

Lenâ tevfikahu 'akse'l-makâsîd

beytiyle başlayıp,

İrişdi leyle-i sa'ye sehergâh

Tamâm oldı kitâb elhamdülillâh

beytiyle son bulmaktadır.

¹⁴² Günay Kut (Alpay) (1979). “Edirne Selimiye Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazmalar Üzerine”. *Jurnal of Turkish Studies Ali Nihat Tarlan Hatıra Sayısı* (3): 267.

¹⁴³ Günay Kut (Alpay) (1979). “Edirne Selimiye Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazmalar Üzerine”. *Jurnal of Turkish Studies Ali Nihat Tarlan Hatıra Sayısı* (3): 267.

Ali Emiri Manzum 861’de kayıtlı olan dördüncü nüsha da; Meşin kahve rengi ciltli, zincirek ve cetvelli, cehârkûşe olup, yan kağıdı fligranlı sarı renkli kağıttan ve şirazesı sağlamdır. Zahriyesinde ve en üstte “Heşt Behişt-i Behiştî” şeklinde kitap ve müellifinin adı yazılı, altta ise bir kıta şiir, ortada Ali Emîrî Efendi’nin yuvarlak kitaplık mührü, onun altında kütüphane demirbaş kaşesi vardır. Serlevhada kötü bir kırmızı mürekkep ve sülüs yazı ile “Hâzâ Risâle-i Heşt Behişt”, altında zarif bir ta’lik “Besmele” yer alır. Eser, güzel ve ince bir ta’lik yazı ile çift sütun 15 satır kaleme alınmıştır. 270x210 (230x170 mm.) olan eserde söz başları koyu kırmızı mürekkepli, aharlı, fligranlı, saykallı avrupa kağıt üzerine yazılmıştır. Sonunda, “Temmetü’r-Risâletü’ş-Şerife fî Vakt-i Hicretü’l-Bekrî Nemekâhü’l-Fakîr İbrâhim bin Hasan Râciyân bi-Rahmetihi Rabbihi’l-Kerîm” şeklinde “Temme” kaydı yer alır. Senetü tis’a ve elf/1009 hicrî istinsah tarihini gösterir.

Tazarrû’larla el açup du’âya
Düşe kalka irişdüm bu araya

Safer ayında bu zîbâ mecelle
İrişdi evvelinden bu mahalle
beyitleriyle eserin Safer ayında yazıldığına işaret edilmiştir. 26 varakdan oluşan mesnevînin bir bölümü eksiktir. Asıl metin;

Bihamdillâh hâdî külli hâmid
Lenâ tevfikahu aksa’l-makâsıd

beyti ile başlayıp,

İrişdi leyle-i sa’ye sehergâh
Tamâm oldu kitâb el-hamdülillâh

beyti ile son bulmaktadır.

Heşt Behişt, bir nasihatnâmedir. Mefâ’îlün/ Mefâ’îlün/ Fa’ûlün vezniyle yazılan eserin sonunda:

Bu sebha haytına ey merd-i hoş-bû
Dizildi biñ yüz otuz dâne lü’lû

dendiğine bakılırsa, 1130 beyitten müteşekkildir. Ancak nüshaların hiçbiri, 1130 beyti bulmamaktadır. Eserin mukaddimesinde:

Eger olmazsa didâruñ hurrem
Behiştî’ye olur cennet cehennem

beytiyle, şâirin mahlası tasrih edilmiştir.

Sekiz bölümden oluşan eserde, Tevhid, Na’t, Sahâbe-i Güzîn’e medhiye ve Münacat’dan sonra, Matlâ-ı Dâstân başlığı ile Sebeb-i Te’lif kaleme alınmıştır. Burada, dünyada fırsat elde iken, fazilet ve kemal sahibi

insanların eser bırakmalarının önemine dikkat çekilir. Her bölümde ayrı bir konu ve bunun arkasından da konuya uygun bir hikâye anlatılır. Şâir:

Hakikat bâdesine hâme eyle
Enâm içre nasîhatnâme eyle

beyitiyle, eserin nasihatnâme olduğunu belirtip, onu hasedden korumasını Allah'dan istemekte, eserin hangi ayda bitirildiğini, beyit sayısını da söyleyerek kitabın sona ermesine hamd etmektedir.

4. Şehrengîz:

Behiştînin kaynaklarda adı geçmeyen bir başka eseri de Şehrengîz'idir. Görebildiğimiz tek nüshası, Milli Kütüphane Yz. A. 827/1 nolu bir mecmuada kayıtlıdır. Eser, Mesîhî'nin şehrengîzi ile karıştırılmıştır. Cildi dağılmış bir mecmua olduğu için, belki de farklı parçaların bir araya getirilerek bir mecmua oluşturulmasından kaynaklanan karışıklıklar ve hatta eksiklikler vardır. Rik'a hatla, 200x125(125x65)mm. çift sütunlu, 15 satırlı, 6a-15a yaprakları arasında, su yolu filigranlı kağıda yazılmıştır. Kahverengi geometrik desenli, şirazesini dağınık, yıpranmış meşin bir cilt içindedir. Varaklar üzerinde birden fazla farklı varak numarasının mevcudiyeti, kimi varaklarda ayağın tutmaması, mecmuanın varak kaybı olduğunu ve karıştığını göstermektedir.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi MO. I. 1141 numaralı mecmuanın 51b varagında, Mesîhî'nin şehrengîzinde olup da Milli Kütüphane nüshasına da karışan 'Abdî, Vâlâcî Şagirdoğlu, Şarbanınoğlu, Ni'met, Ali Derzişâgird, Takyecilerde Mustafa gibi isimler yer almış, altına da "Behiştî" ismi yazılmıştır. Aynı mecmuanın 83a-85a varakları arasında da Mesîhî'nin şehrengîzi vardır. Bu mecmuadan da anlaşılan o ki, Behiştî'nin şehrengîzi Mesîhî'nin şehrengîzi ile karıştırılmıştır. Mesîhî'nin şehrengîzi¹⁴⁴ ile karşılaştırmamız neticesinde, Behiştî'nin olduğundan emin olduğumuz güzeller şunlardır:

Nakiboğlu, Muhzıroğlu, Sultan Mahmud, Meyvefûrûş oğlu Muhammed, Başmaccılardan Mahmud, Kirdecî, Biryancıoğlu Muhammed, Lutfi, Çeşmecioğlu Ali, Frengoğlu, Yahudilerde bir sanem, Hâce kulu Mahmud, Mustafa oğlu Ahmed, İbrahim, Tatar Memî, Hafız, Haşim, Şeyhzade, Yıldırım, Gazzazlarda Mustafa, Yağmurcioğlu isimleridir. Mesîhî'nin şehrengîzinde olmayıp da üçer beyitten az veya fazla olan isimler şimdilik bu gurubun dışında tutulmuştur.

Hemân ol dem anı dergâha iltem
Ki oldur hazret-i paşa-yı a'zâm

¹⁴⁴ Mine Mengi (1995). *Mesîhî Divanı*. Ankara: AKM Yay. 89-109.

Dürr-i bahr-ı vefâ muhtâr-ı erkân
Vezîr-i a'zam-ı sultân Süleymân

Sipîhr-i adle biri gün biri mâh
Bağışlasun biri birine Allah¹⁴⁵

beyitlerine bakılacak olursa, Kanunî ve vezirine bir medhiye yer almış ve muhtemelen de eser, Kanunî'nin vezirine sunulmuştur. Aruzun Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ûlün kalıbıyla yazılmış olan şehrengîzin sonunda, “Temmetü Kelâm-ı Behiştî” başlığı ile, bu kez Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün kalıbıyla beş beyitten oluşan¹⁴⁶ gazel nazım şekliyle yazılmış bir hâtime yer almıştır. Cevher ocağına benzettiği bu şehrengîzine insaf gözüyle bakanın gönlüne sevinç vermesini, mana ülkesinin sultanına ulaştığında güzel gibi rağbet görmesini Allah'dan niyaz eden şâir, övecek kadar güzellik yoksa da, onun ihsanına yakın olmayı arzu etmektedir. İhsanına yakın olunan da, eserin sunulduğu vezir olsa gerektir. Eserdeki eksiklik nedeniyle, Bursa şehrengîzi mi, yoksa Vize şehrengîzi mi? noktasında net bir cevap veremiyoruz. Şâirin Bursa ile ilgisi hakkında bir bilgimiz de yok. “‘Aceb mi baña kılmazlarsa meyli/ Ki Bursa'ya uzakdur Vize hayli” beytinde, Bursa'nın neden anıldığı noktasında çok temelli bir şey söylemek de güçtür.

5. Şerh-i Manzûme-i Muammâ:

Kütüphane kataloglarında “Şerh-i Manzûme-i Muammâ”, “Şerh-i Manzûme-i Mu'ammîyât”, “Şerh-i Mu'ammâ-i Câmî”, “Şerh-i Manzûmetü'l-Câmî fi'l-Mu'ammâ”, “Şerh-i Risâle-i Fenn-i Mu'ammâ” gibi isimlerle geçen eser, Molla Câmî'nin “Mu'ammâ-yı Sagîr” adlı risalesinin şerhidir.

Atâî'nin “*Câmî kenârında ba'zı kelimâtı vardır*”¹⁴⁷, M. Süreyya'nın “*Câmî'ye bazı kelimât yazmıştır*”¹⁴⁸ ve Faik Reşad'ın “*Molla Câmî'nin şiirleri hakkında bazı açıklamaları*”¹⁴⁹ vardır demelerinden, bu eserin kastedildiğini tahmin ediyoruz. Tesbit edebildiğimiz kadarıyla Süleymaniye Ktp. Tarlan 52/8, Süleymaniye Ktp. Girit 3647 (Behiştî Hasan Efendi olarak kayıtlı), Süleymaniye Ktp. Zühdü Efendi 25'de (Ahmed Sinan Behiştî adına

¹⁴⁵ Behiştî, *Şehrengîz*. Milli Ktp.Yz. A. 827/1. vr. 15a

¹⁴⁶ Behiştî, *Şehrengîz*. Milli Ktp.Yz. A. 827/1. vr. 15a

¹⁴⁷ Nev'îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire. 156.

¹⁴⁸ Mehmet Süreyya (1996). *Sicill-i Osmanî*. hzl. Nuri Akbayar. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 365.

¹⁴⁹ Faik Reşad Unat (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser. 121.

kayıtlı), Süleymaniye Ktp. Esad Ef. 3431 (Ahmed Sinan Behiştî adına kayıtlı), Bayezid Devlet Ktp. Veliyüddin Ef. 3209'da olmak üzere beş nüshası mevcuttur. Bunlardan Tarlan 52/8 nüshası nesih yazıyla, 205x131 (145x60) mm. ölçüsünde, 17 satırlı, 61b-69b yapraklarında filigranlı saman rengi kağıda 1112/1700 yılında istinsah edilmiştir. Söz başları kırmızı mürekkeble belirtilmiş olup, Farsça sözcükler kırmızı keşidelidir. Sırtı meşin, çiçekli kağıt köşeli, şirazesini dağılmış bir cilt içindedir. "Kıt'a-i Tarih" başlığı altında:

'Avn-ı hakk ile bu şerh-i muhtasar
Çün makâm-ı ihtitâma buldı râh

Cân u dil ta'lîm-i rûhu'l-kuds ile
Didiler târîhini fazlullâh

beyitleri ile sona eren eser, "fazlu'l-lâh" ibaresinin gösterdiği 977/1569-70 yılında tamamlanmıştır.

Eserin başlığında "Manzûme-i Mu'ammâ-i Mevlânâ Monla Câmi Rahmetüllâhi 'aleyh" ibaresi bulunmaktadır. Hamd ü senâ ile başlayan eserde, Câmi'nin şiirdeki üstünlüğü dile getirilmiş ve bunu şerhedenin Behiştî olduğu zikredilmiştir. "Şürû fi'l-maksûd" başlığı ile Mu'ammâ'nın üç kısımdan; "Ta'rîf-i 'Amel-i Tahsîl, Ta'rîf-i 'Amel-i Terkîb ve Ta'rîf-i 'Amel-i Tahsîs ve Tansîs" başlıklarıyla oluştuğu belirtilmiş ve bunlar ayrı ayrı alt başlıklarla açıklanmıştır. "Tarihü'l-itmâm" başlığı ile de "*Eger aña feyz-i hurûfunuñ 'adedini târîh ideler sekizyüz toksanda te'lif itmişler*" yazılmıştır. Eserin yazılış tarihi (Câmi'nin yazış tarihi) 890 olarak tasrih edilmiştir. Sonunda da, başta da zikrettiğimiz gibi, eserin şerh tarihi vardır.

6. Mevlid:

Behiştî'nin kaynaklarda adı zikredilmeyen bir başka eseri de Mevliddir. İstanbul Üniversitesi Türkçe yazmalar Bölümü 7398 numarada bir nüshasını tesbit ettiğimiz eser, 208x143 (200x140) mm. , 42 varak, 13 satır, kırmızı mukavva cilt, harekeli nesih, beyaz ve kalın saykallı kağıt, bahis başlıkları kırmızı ve siyah, sahife kenarları siyah ve altınyaldız cedvellidir. Bazı sayfaları tamir gören eserin vezni, Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün kalıbıyladır. Eser üzerine Aygül İpek tarafından 1971 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünde bitirme tezi hazırlanmıştır. Transkripsiyon ve indeksinin yapıldığı tezin önsözünde, Mevlid'in, 16. yy. ın ikinci yarısında yaşamış olan Behiştî'ye ait olduğu, dil

ve imla özelliklerinin de bunu gösterdiği belirtilmiş¹⁵⁰, fakat şâirin hangi Behiştî olduğu kestirilemediği için, yazar hakkında bilgi verilmemiştir. Neclâ Pekolcay da eserin XVI. Asır şâiri Behiştî'ye ait olduğunu söylemekle yetinir¹⁵¹

Esere imla hususiyetleri açısından bakıldığında, adıgeçen tezde de ifade edildiği gibi, 16. yy. ın imla özellikleri vardır. Behiştî'nin gerek divanında, gerekse diğer eserleri, “Cemşâh u Alemşâh” ve “Heşt Behişt”te de zaman zaman rastladığımız “bulavuz”, “kılavuz”, “varavuz”, “yalvaravuz” gibi kullanımlar, Türkçe söyleyişlerin diğer eserlerle paralellik arzemesi, Rumeli'ye özgü bir takım söyleyişlerin olması, kendisi halvetî olan Behiştî'nin aşağıdaki beyitlerde görüleceği gibi, halvet kelimesiyle bu kadar sık oynaması gibi hususlar, mevlidin 16. yy. 'ın ikinci yarısında yaşayan bildiğimiz başka Behiştî de olmadığına göre, Ramazan Behiştî'ye ait olduğu kanaatini doğurmaktadır. 1048 beyit olan Mevlid, Münacat tarzında yazılmış 13 beyitle başlar. Her bölümün sonunda:

Haşre dek söylense bu olmaz tamâm

Sellimû sallû 'alâ hayri'l-enâm

beyti, konudan konuya geçiş mahiyetinde söylenir. Adı konmasa da bir Sebeb-i Te'lif'den sonra, konuya girilir. Allah'ın, gizliliğini açığa vurmak için Hz. Peygamber'in nurunu, ve ondan da alemi yaratması, her peygamberdeki Ahmed'in nurunun nüzülü ve sonunda Hz. Muhammed'de karar kılması, ümmetinin fazileti, Hz. Peygamberin ana rahmine düşüşü; hamileliği, olağanüstü alametler, doğumu, meleklerin onu ziyareti, anne ve babasının ölümü ile yetim kalması, çocukluğu ve gençliği, Hz. Hatice ile tanışması ve evlenmesi, Nebî'nin halveti ve meleğin nüzülü, Allah'dan davet emrinin gelmesi, Mirac hadisesi; Mirac hadisesindeki farklı iki yorum ve kendi yorumu, Mirac esnasında karşılaştıkları, peygamberlerle görüşmeleri, namazın ümmete armağan olması gibi uzun ve ayrıntılı anlatımı, Mekke'de Mirac sonrası bir yıl kalması ve Hicreti, Yahudilerin peygambere karşı tutumları, Abdullah İbn Selam'ın İslam oluşu, peygamberin mucizeleri, savaşları, peygamberin veda hutbesi ve ölümünü haber vermesi, peygamberin şiddetli hastalığı ve Ebu Bekir'in imâmetle görevlendirilmesi, peygamber'in vefatı, defni, ölümünden sonra bir yahudinin onu görmek için Şam'dan gelişi, şiddetli sevgisi ve onun da Ravza'da ölümünün hikayesi, ümmet olarak onunla mukayese edilişimiz dile getirilip, Allah'dan afv ve

¹⁵⁰ Aygül İpek (1971). *Behiştî'nin Mevlidi Metin-Transkripsiyon ve İndeks*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü. II.

¹⁵¹ Neclâ Pekolcay (1980). *Süleyman Çelebi Mevlid*. İstanbul: Dergâh Yay. 46.

mağfiret dileme, Hatimetü'l-kitab ve Du'â ile eser tamamlanmıştır.
1043'üncü beytinde:

Kim Behiştî rû-siyâha rahmet it
Yoldaşın îmân makâmın cennet it

şeklinde Behiştî'nin adı tasrih edilmiştir.

Zaman zaman vezin kusurlarının görülmesinde eserin tek nüsha olmasının ve kimi yerlerinin okunmasında zorlanılmasının dezavantajları yanında, müstensih hatalarının da etkili olduğunu düşünüyoruz.

II. BÖLÜM BEHİŞTÎ DİVANİ'NİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Divanda biri Farsça dört kasîde, bir terkîb bend, 561 gazel, biri Farsça 12 nazm, yedi kıt'a, üç murabba, sekiz muhammes, üç tahmis, biri Farsça 38 matla, 30 müfred ve bir mısradan oluşan bir tarih mevcuttur.

Behiştî Divanı'nda biri Farsça olmak üzere kasîde nazım şekli ile yazılmış dört manzume vardır. Ancak üçüncü kasîdenin 13 beyitlik bir kısmı girizgâh mahiyetinde mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Bunlardan ilki Tevhid türünde, 31 beyit, ikincisi Na't türünde 52 beyit, üçüncüsü medhiye türünde 70 beyit (mesnevî nazım şekliyle yazılan "girizgah" mahiyetindeki bölüm de dâhil edilirse 83 beyit), Farsça kasîde de öğüt niteliği taşıyan 43 beyittir. Bunlardan biri kelime halinde, biri ek halinde redif, üçü de redifsizdir.

Bunlardan Tevhid türündeki kasîde ve Kanuni'ye yazdığı anlaşılman medhiye türündeki kasîde "Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlü/ Fâ'ilün" ve mesnevî nazım şekliyle yazılan 13 beyitlik girizgâh şeklindeki bölümü de "Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Na't, "Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mefâ'îlü/ Fâ'ilün", Farsça kasîde de aruzun "Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır.

Altı bendden oluşan terkîb bendin her bendi, vasıta beyitleriyle birlikte, yedişer beyitten oluşmaktadır. Aruzun "Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır.

Divanda 561 gazel yer almaktadır. 561 gazelden 539'u 5 beyitli, 15'i 7 beyitli, üçü dört beyitli, biri sekiz beyitli, biri altı beyitli, iki gazelden biri eksik olduğu için bir beyit, diğeri de aynı nedenden dolayı bir mısra halindedir. Altı ve sekiz beyitli gazellerin nüsha farklarından kaynaklandığını düşünüyoruz. Dört beyitli üç gazelden biri, varak kopmasından kaynaklanan bir eksikliklidir.

Rakamlardan anlaşılman, Behiştî'nin tercihinin beş beyitli gazelden yana olduğudur. Nitekim şâirin:

Hemvâredür Behiştî'nün ebyât-ı nâziki
Beş barmağun tefâvüti ellerdedür hemân
G. 430/5

Behiştî'nün yine gûyâ ki mushaf-ı 'ışka
Beş âyet ile bu beş beyti sûre-i İhlâs
G. 232/5

beyitleri de, bunu göstermektedir. Rakamsal ifadesine baktığımızda, divandaki gazellerin %96'sı beş beyitli, %2. 67'si yedi beyitli, %0. 71'i dört beyitli, %0. 53'ü üç beyitli, %0. 17'sinin de bir beyitli olduğunu görürüz.

Gazellerde 15 vezin kalıbı kullanılmıştır. Bunun çoğunluğu Remel ve Hezec bahirlerine ait kalıplardan oluşmuştur.

Gazellerde kafiye ve redife baktığımızda, şâirin tercihinin daha çok rediften yana olduğunu görürüz. Divanda bulunan 561 gazelin 425'i rediflidir. Bu da genele oranla %75. 75'e tekabül eder. "*Redifli şiirler, şâirin muhayyilesinin bütün genişliği ile aksettiği şiirlerdir. Denilebilir ki müşahhas rediflerde şâirin en geniş manasıyla kültürü ve hayal gücü aksederken, dil de mefhum zenginliği kazanmaktadır*"¹⁵², "*Redifin ahenk yönünden şiiri kanatlandırdığı ve bir bütünlük kazandırdığı da unutulmamalıdır*"¹⁵³. Gazellerdeki rediflerin 223'ü birli, 24'ü ikili, biri dörtlü olmak üzere 247'si, yani redifli gazeller içinde %58, bütün gazeller içinde ise %44'ü kelime halinde rediftir. Geri kalan da ek ve ek grubu halindeki rediflerdir. Gazellerin 106'sı (%18. 8'i) sadece kafiyevidir. Birinin bir beyit, diğerinin de bir mısra olmasından kafiye-redif tesbiti yapılamamıştır. Kafiye ve redifli olan gazeller arasındaki 28 fark da, kimi gazellerin bazı beyitlerinde yer alan kafiye veya redifi oluşturan kelimenin, kimi zaman kafiye, kimi zaman da ek halinde redif olmasından kaynaklanmaktadır.

Şâirin kafiye açısından da tercihi daha çok "ân," "âr," "er," "âl," "â," "âb," "âm," "im" gibi hecelerdir.

Divanda dokuzu iki (biri Farsça), ikisi de üç beyitten müteşekkil toplam 11 kısa gazel yer almıştır. Bu iki beyetlik gazellere tuyuk da denilmektedir. Bunlarda kullanılan aruz kalıpları ise, ikisi "Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün", üçü Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün, ikisi Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilün/ Fâ'ilün, ikisi, Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün, biri Mef'ûlü/ Mefâ'ilün/ Mef'ûlü/ Mefâ'ilün, biri de Müstef'ilün/ Müstef'ilün'dür.

Kafiye ve redif açısından bakılınca, bu 12 şiirin dokuzu redif; altısı kelime ve kelime grubu, üçü ek halinde, üçü de redifsiz kafiyevidir.

Divanda biri sekiz beyitli (aslında dört kıt'a), beşi iki beyitli ve biri de üç beyitli olmak üzere toplam yedi kıt'a vardır. Bunlardan ikisi Aruzun Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün, ikisi Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün, ikisi Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün, biri Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Fe'ûlün kalıplarıyla yazılmıştır. Yedi kıt'adan ikisi kelime grubu, ikisi ek halinde redifli, üçü redifsiz olarak yazılmıştır.

Divanda bulunan üç murabbadan biri yedi bendden oluşan, mütekerri bir murabbadır. Biri iki, diğeri de bir bendden oluşan murabbaların ilki, başlıktan Terbiî andırmakta, ikincisi sağlam bir murabba şekline

¹⁵² Mehmet Çavuşoğlu (1971). *Necati Bey Divanı'nın Tahlili*. İstanbul: MEB Yay. 286.

¹⁵³ Cemal Kurnaz (1996). *Hayali Bey Divanının Tahlili*. İstanbul: MEB Yay. 33.

dönüşmemiş, üçüncüsü de sadece bir kaynakta geçtiği için tek bend halindedir. İkisi aruzun Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün kalıbıyla, biri de Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/ Fe‘ûlün kalıbıyla yazılmıştır. Murabbaların üçü de kelime grubu halinde rediflidir.

Divanda beşer bendden oluşan sekiz muhammes yer almaktadır. Bunlardan beşi kelime grubu, ikisi ek grubu olmak üzere redifli, birisi de redifsizdir. Muhammeslerden üçü aruzun Mefâ‘îlün /Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün, ikisi Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün, biri Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün, biri Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün, diğeri de Fe‘ilâtün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ilün kalıbıyla yazılmıştır.

Divanda yer alan üç tahmisden ilki Fevrî’nin, ikincisi Ca’fer Çelebi’nin, üçüncüsü de Amrî’nin gazelini tahmisdir. Üçü de beşer bendden oluşmuştur. İkisi kelime halinde, biri ek halinde redifli olup, ikisi aruzun Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün, biri de Fe‘ilâtün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ilün kalıbıyla yazılmıştır.

Divanda biri Farsça 38 matla yer almıştır. Bunlardan 11’i aruzun Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün, onu Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün, altısı Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün, beşi Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün, ikisi Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün, ikisi Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün, biri Fe‘ilâtün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ilün, biri Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ûlün kalıbıyla yazılmıştır. Bunların 11’i kelime halinde, 13’ü ek halinde redif, 12’si redifsiz, birisi de cinaslıdır.

Divanda toplam 30 müfred vardır. Bunların 11’i Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün, beşi Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün, dördü Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün, üçü Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün, üçü Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ûlün, ikisi Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün, biri Fe‘ilâtün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ilün, biri de Mefâ‘îlün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ilün kalıbıyla yazılmıştır. Divanda bir de şehzâde Mustafa’nın katline Müstef‘îlün/ Müstef‘îlün kalıbıyla yazılmış tarih mısraı vardır.

METNİN TEŞKİLİNDE TAKİP EDİLEN YOL

1 Tenkidli metin için iki divan nüshası, tarayabildiğimiz 1500 kadar mecmuadan 121 mecmua, Tezkireler ve Cemşâh u Alemşâh mesnevisinde yer alan gazeller karşılaştırılarak, Behiştî'nin kaleminden çıkmış en son şekle yaklaşılmaya ve şiirlerinin eksiksiz olmasına çalışılmıştır. Behiştî'nin şiirlerinin hususiyetleri, üslubu dikkate alınarak, nüshalardaki varyantlar arasında en uygun olanı metne dahil edilmiş, diğerleri dipnotta nüsha farkı olarak gösterilmiştir. Şiirler Arap alfabesine göre alfabetik olarak sıralanmış, bu sıralamada önce divan nüshalarında bulunan, sonra da diğer kaynaklarda yer alan manzumelerin gelmesine dikkat edilmiştir.

2. Bir manzume, birden fazla kaynaktan geçmişse ve nüsha farkları varsa, en uygun kelime metne, diğerleri de nüsha farkı olarak dipnota alınmıştır.

3. Divan nüshalarında bulunmayıp da sadece mecmualarda yer alan şiirleri, başka Behiştî'lerin şiirlerinden ayırmak için:

a-Mecmuanın terkip edildiği yüzyıla,

b-Mecmuanın terkip edildiği yıllar bilinmiyorsa, mecmuanın içeriğindeki şiirlerin şâirlerine,

c-Mecmuayı terkip eden kişiye,

d-Divan nüshalarından veya mesnevilerinden birinden alınan bir manzumenin bir mecmuada bulunmasına ve aynı yerde başka şiirlerin yer almasına,

e-Divan nüshasında yer alıp da, mecmualardaki herhangi bir şiirle birlikte tesbit ettiğimiz bir manzumenin, diğer bir mecmuada divan nüshalarında bulunmayan başka şiirlerle aynı yerde bulunmasına,

f-Divan nüshalarında bulunmayıp da, tezkirelerde Ramazan Behiştî'ye ait gösterilen manzumelerin, mecmua nüshasında başka şiirlerle birlikte yer almasına,

g-Tezkirelerde Behiştî mahlaslı gösterilen diğer şâirlerin manzumeleri ve bu manzumelerle birlikte bulunan şiirlere,

h-Başka Behiştî'lere ait olduğu belirlenen manzumelerin bulunduğu mecmua nüshalarında yer alan diğer manzumelere,

ı-Mecmua nüshalarının herhangi birinde bulunan, hangi Behiştî'ye ait olduğunu gösterir ipuçlarına; Vaiz Behiştî, Behiştî-i Sâni, "Hacı Bektaş halifesi Behiştî Dede", Mustafa Behiştî, Vizeli Behiştî, Karıştıranlı Behiştî, vs.

i-Nazire, tahmis gibi, başka şâirlerin şiirlerine ek mahiyetinde yazılan manzumelerin şâirlerine göre: Mesela Meñli Giray Han'a nazire olarak yazılan bir şiirin, Ramazan Behiştî'ye ait olmasının mümkün olmadığı gibi,

j-Behiştî'nin genel üslûbuna göre, gibi yollara başvurduk ve Ramazan Behiştî'ye ait olduğundan emin olduğumuz şiirleri divan terkibine aldık. Divanın son şeklini vermeden önce, bu bağlamda belirtilen notlar ve dipnotları son aşamaya kadar değerlendirdik ve son şeklini verdiğimiz divan metninden sonra, bu bağlantıları gösterir notları, çok fazla dipnottan kaçınmak için, metinden çıkarttık.

4. Divan teşkilinde kaynakların, mümkünse genel kabul gören kısaltmaları kullanılarak gösterilmiştir. Tenkidli metin neşrinde bir metot haline gelmiş olan aynı kütüphane veya koleksiyonda bulunan birden fazla nüsha için verilen (mesela S1, S2, Ü1, Ü2 gibi) kısaltmalar bizim metnimizde kullanılması zorluk ve karışıklığı getirir endişesi ile kullanılmamış, manzumenin bulunduğu koleksiyonun veya kütüphanenin kısaltması verilip, birden fazla olan koleksiyonun ayrıca kütüphane kayıt numarası verilmiştir. Tr. 59, Tr. 76 gibi. Bu yolu tercih edişimizin sebebi, bu koleksiyonlardan çok sayıda kaynak gösterilmesidir. Mesela Ali Emiri Manzum koleksiyonunda kayıtlı 21, Milli Kütüphane Yazma A'da kayıtlı 28 ayrı numarada yararlandığımız mecmua vardır. Bunların AE. M. 1, ..., AE. M. 21, şeklinde olması çalışmamızda kullanışlı görünmediğinden, bu koleksiyonların kütüphane numaraları ile birlikte gösterilmesinin daha uygun olacağını düşündük. Bu kısaltmalara ilişkin kütüphane numaraları da, tenkidli metinde kullanılan diğer kısaltmalarla birlikte aşağıdaki şekildedir:

AÇ. (Âşık Çelebi Tezkiresi)

AE. M. (Ali Emîrî Manzum Koleksiyonu)

264, 458, 459, 543, 547, 563, 564, 565, 574, 577, 580, 602, 603, 635, 663, 668, 674, 685, 691, 694, 725

Ah. (Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ)

B. (Bursa Genel Kitaplığı)

2127

Be. (Beyânî Tezkiresi)

CE. (Süleymaniye Kütüphanesi Carullah Efendi Koleksiyonu)

2116

EE. (Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu)

3424, 3500

Es. (Fâik Reşad Eslâf)

F. (Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Koleksiyonu)

3849, 4078, 5351, 5424

FB. (Milli Kütüphane Yazma Fahri Bilge Koleksiyonu 298, Divan

Nüshası)

FB. (Milli Kütüphane Yazma Fahri Bilge Koleksiyonu)

185, 247, 263, 497, 533

- GD. (İsmail Belig, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân)**
H. (Topkapı Sarayı Hazine Koleksiyonu)
 1050, 1055
- HBA. (Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Beşir Ağa Koleksiyonu)**
 654
- HÇ. (Kınalızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şu'arâ)**
HE. (Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Koleksiyonu)
 244, 784
- HEM. (Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Mülhakı Koleksiyonu)**
 245
- HME. (Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu)**
 5214, 5272, 5300
- İS. I. (Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi İsmail Saib Koleksiyonu)**
 172, 219, 575, 3726, 3848, 3859, 4123, 4125, 4455
- İÜ. T. (İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar)**
 382, 1724, 1802, 1805, 1932
- KA. (Âlî, Kühü'l-Ahbâr)**
KLM. C. II. (Şemseddin Sâmî, Kâmusu'l-Âlâm)
KF. (Kafzâde Fâ'izî, Zübdetü'l-Eş'âr)
KK. (Kur'ân-ı Kerîm)
Ko. (Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi)
 11804
- MC. (Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi M. Con. Koleksiyonu)**
 727, 735
- MFA. (Milli Kütüphane Mikrofilm Arşivi)**
 4557
- MK. Y. A. (Milli Kütüphane Yazma A Koleksiyonu)**
 54, 485, 547, 580, 799, 803, 805, 1560, 1641, 1694, 1793, 1826, 1998, 2068,
 2209, 2508, 2605, 3092, 3513, 3552, 3853, 4228, 4277, 4453, 4468
- MK. Y. B. (Milli Kütüphane Yazma B Koleksiyonu)**
 208
- MK. Y. C. (Milli Kütüphane Yazma C Koleksiyonu)**
 4
- MM. İ. (Mevlana Müzesi İhtisas Kitaplığı)**
 2095, 2455, 2456
- MO. I. (Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi Muzaffer Ozak Koleksiyonu)**
 26, 761, 774, 836, 868, 923, 926, 961, 1118, 1124, 1230, 1923
- NO. (Nuruosmaniye Kütüphanesi)**
 4962

R. (Topkapı Sarayı Revan Koleksiyonu)

1972, 1973

RE. (Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi)**SRE. (Süleymaniye Kütüphanesi Reşit Efendi Koleksiyonu)**

850

ŞN. (Şakâiku'n-Nu'mâniyye)**T. (Süleymaniye Kütüphanesi Tırnovalı Koleksiyonu)**

1858

TA. (Süleymaniye Kütüphanesi Tahir Ağa Koleksiyonu)

285

TN. C. I. (Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî)**Tr. (Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu)**

58, 59, 67, 76, 80, 182

YB. (Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu)

2511

ZB. (Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Koleksiyonu)

449, 226

5. Bütün bu kaynaklardan terkiib edilen şiirler, klasik divan tertibine uyularak:

- a-Kasideler;
 - 1-Tevhid
 - 2-Na't
 - 3-Medhiye Kasideleri
- b-Terkîb bend
- c-Murabba
- d-Muhammes
- e-Tahmis
- f-Gazel
- g-Kıt'a
- h-Kısa Gazel
- ı-Matla
- i-Müfred
- j-Mısra

şeklinde sıralanmış, manzumelerin başlarına vezinleri ve aynı nazım şekliyle birden fazla örnek bulunan manzumelere sıra numaraları tarafımızdan verilmiştir. Verilen şiir numarası, şiirin hangi kaynaklarda yer aldığı, varak numarasıyla gösterildiği dipnotun başına da konularak gösterilmiştir.

6. Nüsha farkları gösterilirken; bütün bir beyit veya mısra veya bent tamamen farklı ise bent, beyit veya mısra numarasını gösteren işaretten sonra

aynen, bir veya birkaç kelime farklı ise asıl metne aldığımız kelime veya kelime grubundan sonra “]” işareti ile farklar verilmiş ve bu farkların kısaltmaları da ilave edilerek gösterilmiştir. Aynı mısradan birden fazla kelimedeki nüsha farkı varsa, nüsha farklarıyla verilen kelimelerin arasına “;”, aynı kelimenin birden fazla nüsha farkı varsa tercih edilen kelimedenden sonra “]” işaretiyle ilki verilerek, nüsha kısaltması gösterilmiş, tekrar farklı nüshadaki kelime yine “]” işaretinden sonra yer almıştır.

7. Metin içerisinde vezin ve anlam eksikliklerini tamamlamak için ilave ettiğimiz, değiştirdiğimiz, hece ve kelimeleri [] içerisinde göstererek, dipnotta belirttik. Bunun yanında yine aynı gerekçe ile kelimelerin dizilişine müdahale ettiğimiz, çıkardığımız hece ve kelimeleri de dipnotta gösterdik. Aynı şekilde müstensih hatası olarak düşündüğümüz herhangi bir kelimeyi, farklı okumuş veya kelimeyi okuyamadığımızı, onu da arap harfleri ile verememişsek veya nüsha okunamayacak halde tahrip olmuşsa, yerini boş bırakıp dipnotla buna işaret ettik.

8. Metinde geçen ayet, hadis veya ibareler, transkripsiyon harfine çevrilirken italik olarak dizilmiş ve bunun çevirisi de dipnotta verilmiştir. Ayet veya hadiste yapılan alıntı, başlı başına bir anlam ifade ediyorsa sadece ibarenin, yalnız başına anlam ifade etmiyorsa, ayet veya hadisin tamamının anlamı verilerek, metinde geçen kelimenin anlamı italik dizilerek gösterilmiştir.

9. Herhangi bir manzumenin bir veya birkaç beyti başka bir kaynaktan geçiyorsa, bu kaynak manzumenin kaynakları arasında gösterilmemiş, ancak ilgili beyte düşülen dipnotla “bu beyit ... yerde”, “beyit olarak geçmiştir” veya “müstakil olarak yer almıştır” gibi notlarla gösterilmiştir.

10. Gerek inceleme kısmında, gerekse dizinde Kaside K. , Terkîb bend Tb. , Murabba‘ Mr. , Muhammes Mh. , Tahmis T. , Gazel G. , Kıt‘a, Kt. , Nazm, N. , Matla‘, M. , Müfred, Mü. ve Mısra‘ için de Ms. kısaltması kullanılmıştır.

11. Bütün çabalarımıza rağmen, vezin kusuru görülen yerler düzeltilememişse, vezni problemlili görülen beyitler veya mısraların bu problemi dipnotta belirtilmiştir.

12. Herhangi bir manzumede kaynaklar arasında yer alıp da kelime veya beyit eksikliği olan nüshanın kısaltması, dipnotta başına konan bir “-“ işaretiyle belirtilmiştir. Mesela “-FB” gibi.

13. Manzumelerde geçen bütün başlıklar, dipnotta şiirin geçtiği kaynakların kısaltmalarından sonra gelmiştir.

14. Divanda yer alan biri kaside, biri kıt‘a, biri kısa gazel, biri de matla‘ olan dört Farsça manzume, ayrı bir başlık açmayı gerektirecek sayıda olmadığı için, ilgili nazım şekillerinin sonuna konulmuştur.

15. Manzumenin alındığı kaynakta manzumeye konulan başlık, manzumeyi yansıtmıyorsa, başlığa rağmen, nazım şekli ne ise, ilgili yere koyduk ve bunu da dipnotta belirttik. “Dörtlük “Rübai” başlığı ile yazılmışsa da, kıt’a olduğunu düşünüyoruz” gibi.

16. “Ki” ve “Ne” ile yapılan birleşmelerde düşen vokal, ilmî eserlerde kullanılageldiği gibi, apostroflarla “k’ola, n’ola” şeklinde gösterilmiştir. Bunun yanında “olal’dan” kelimesinde olduğu gibi ilmi eserlerde kullanımına pek rastlanmayan vokal düşmelerinde de tutarlı olmak için aynı şekilde düşen vokalin yeri apostrofla gösterilmiştir.

17. Metinde aslında uzun okunması gerekirken, vezin gereği kısa okunan Arapça ve Farsça asli uzunlukları vezne uygun şekilde okuduk. Mesela “Behiştî” kelimesinin nisbet “î”si vezin gereği kısa okunması gerekiyorsa, “Behiştî” şeklinde okuduk.

18. Metinde iki şekilde de yazılabilen “altun/altun” gibi bazı kelimelerin imlası farklıdır. İki yazımın da o dönemde kullanıldığı gerçeğinden hareketle, metne sadık kalarak iki şeklini de kullandık.

19. Kıt’a nazım birimi temelde beyit esasına dayandığı için, beyit şeklinde verdik. Kimi çalışmalarda rastladığımız gibi, iki beyte kadar olanları dörtlük, iki beyitten fazla olanları da beyit esasına göre vermeyi tercih etmedik.

20. Kaside nazım şekli ile yazılan şiirleri, beyit sayılarının çokluğunu dikkate alarak, beşerli numaralandırdık.

21. Dizinde, Eski Edebiyat çalışması olmakla beraber, dil alanındaki çalışmalara da kolaylık sağlaması ve kelimelerin divanda nasıl geçtiğinin görülmesini temin için, kelime ve tamlamalar çekimleriyle, kelimelerin ek ve köklerine müdahale edilmeden olduğu gibi gösterilmiştir.

22. Metinde Arapça, Farsça kelime ve eklerin yazımında Prof. Dr. İsmail Ünver’in Yazım Birliği Üzerine Önerilerine, Türkçe kelimeler ve eklerin okunuşunda ise Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş’ın Eski Türkiye Türkçesi adlı çalışmasına uyulmuştur.

KAYNAKÇA

- Abdulhay Kafzâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Millet Ktp. Ali Emiri Manzum. No: 1325.
- Açıkgöz, Namık (1982). *Riyâzî, Riyâzü'sh-Şu'arâ, Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Aksoy, Ömer Asım (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. C. 3. Ankara: TDK. Yay.
- Aksoy, Ömer Asım (1996). *Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler*. C. 2. Ankara: TDK Yay.
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2006). *Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Divanları*. Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations. Boston: Harvard University Press
- Akyüz, Kenan, Sedit Yüksel, Süheyl Beken ve Müjgan Cunbur (1990). *Fuzuli Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Amid, Hasan (1371). *Ferheng-i Amîd*. Tahran: Emir-i Kebir Yay.
- Ateş, Ahmed (1968). *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Mazmun Eserler*. İstanbul: MEB Yay.
- Atlansoy, Kadir (1998). *Bursa Şâirleri*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. hzl. Kilisli Rıfat Bilge ve İbnülemin Mahmud Kemal İnal. İstanbul: MEB Yay.
- Behiştî. *Cemşâh u Alemşâh*. Bursa Genel Ktp. no. 2127.
- Behiştî. *Heşt Behişt*. Millet Ktp. Ali Emiri Manzum, 861.
- Behiştî. *Mevlid*. İstanbul Üniversitesi. Türkçe Yazmalar. no. 7398.
- Behiştî. *Şehrengîz*. Milli Ktp. Yazma A. 827/1.
- Brockelmann, Carl (1943). *Geschichte Der Arabischen Litteratur*. Leiden.
- Bursalı Mehmet Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özon. İstanbul: Meral Yay.
- Cem Dilçin (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.
- Çalikoğlu, M. Asım (1961). *Sünbül Efendi ve Merkez Efendi*. İstanbul.
- Çavuşoğlu Mehmed ve M. Ali Tanyeri (1981). *Hayretî Divanı Tenkidli Basım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1971). *Necâtî Bey Divanı'nın Tahlili*. İstanbul: MEB Yay.

- Çavuşoğlu, Mehmed ve M. Ali Tanyeri (1987). *Zâtî Divanı Edisyon Kritik*. C. III. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Çavuşoğlu, Mehmed ve M. Ali Tanyeri (1989). *Üsküplü İshak Çelebi Divan*. Tenkidli Basım. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yay.
- Delice, İbrahim. “Niğdeli Muhibbî ve Gül ü Nevruz Mesnevisi”. *Türklük Bilimi Araştırmaları* (IV): 145-162
- Devellioğlu, Ferit (1984). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, Cem (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK Yay.
- Doğan, D. Mehmed (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: İz Yay.
- Eminoğlu, Mehmet (1997). *Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu I*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yay.
- Ergun, Sadettin Nüzhet (1945). *Türk Şâirleri*. C. II. İstanbul: Ülkü Basımevi.
- Gökyay, Orhan Şaik (1996). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Topkapı Sarayı Bağdat 304 yazmasının transkripsiyon-dizini*. İstanbul: YKY Yay.
- Güzel, Ragıp (yty). *Merkez Efendi Külliyyatı*. yyy.
- İpek, Aygöl (1971). *Behiştî, Mevlid, Metin-Transkripsiyon ve İndeks*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü.
- İpekten, Haluk (1997). *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yay.
- İpekten, Haluk Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Onur ve Turgut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KB Yay.
- İsen, Mustafa (1990). *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: KB Yay.
- İsen, Mustafa (1994). *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.
- İzgi, Cevat (1997). *Osmanlı Medreselerinde İlim*. C. 2. İstanbul: İz Yay.
- Kâtip Çelebi (1941). *Keşfü'z-Zünûn*. hzl. Şerafettin Yaltkaya ve Kilisli Rifat Bilge. İstanbul: Maarif Vekilliği Yay.
- Kahraman, Atif (1995). *Osmanlı Devleti'nde Spor*. Ankara: KB Yay.
- Karatay, Fehmi Ethem (1961). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*. C. II. İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi Yay.

- Kılıç, Filiz (1994). *Âşık Çelebi, Meşâirü's-Şu'arâ, İnceleme-Tenkidli Metin*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kınalızâde Hasan Çelebi(1989). *Tezkiretü's-Şu'arâ*. hzl. İbrahim Kutluk. Ankara: TTK Yay.
- Koçu, Reşad Ekrem (1967). *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. Ankara: Sümerbank Yay.
- Komisyon (1943). *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. İstanbul: MEB Yay.
- Komisyon (1953). *Türk Ansiklopedisi*. Ankara: MEB Yay.
- Komisyon (1988). *Türkçe Sözlük*. hzl. Hasan Eren vd. Ankara: TDK Yay.
- Köprülü, Mehmed Fuat (1931). *Divan Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul: A. Halit Kitaphanesi Basımevi.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali* (1993). hzl. Ali Özek vd. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Kur'ân-ı Kerim Lügatı* (1989). Ter. Mahmut Çanga. İstanbul: Timaş Yay.
- Kurnaz, Cemal (1992). *Münâcât Antolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Kurnaz, Cemal (1996). *Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili*. İstanbul: MEB Yay.
- Kurnaz, Cemal (1997). "Çizgi Dışı Güzeller". *Türküden Gazele*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kurnaz, Cemal (1997). "Manilerin Vesika Değeri". *Türküden Gazele*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kut (Alpay), Günay (1979). Edirne Selimiye Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazmalar Üzerine". *Jurnal of Turkish Studies Ali Nihat Tarlan Hatıra Sayısı* (3): 259-272.
- Küçük, Sebahattin (1988). *Bâkî Divanı'ndan Seçmeler*. Ankara: KB Yay.
- Küçük, Sebahattin (1994). *Bâkî Divan Tenkidli Basım*. Ankara: TDK Yay.
- Latîfi (1314). *Tezkire-i Latîfi*. Dersaadet: Kütüphane-i İkdâm.
- Levend, Agâh Sırrı (1958). *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Şehrengizlerde İstanbul*. İstanbul: İstanbul Enstitüsü Yay.
- Levend, Agâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi I*. Ankara: TTK Yay.
- Mazıoğlu, Hasibe (1956). *Fuzûlî-Hâfız: İki Şair Arasında Bir Karşılaştırma*. Ankara: İş Bankası Kültür Yay.

- Mazıoğlu, Hasibe (1974). "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler". *Türkoloji Dergisi* (VI): 31-62.
- Mehmed Zillioğlu Evliya Çelebi (1986). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. C. 3. Sad. Tevfik Temelkuran ve Necati Aktaş. İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- Mehmet Süreyya (1996). *Sicill-i Osmanî*. hzl. Nuri Akbayer. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Mengi, Mine (1985). *Divan Şiirinde Rintlik*. Ankara: Bizim Büro Yay.
- Mengi, Mine (1995). *Mesîhî Divan*. Ankara: AKM Yay.
- Muallim Naci (1978). *Lugat-ı Nâcî*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Muallim Naci (yty). *İstilahat-ı Edebiyye*. hzl. Alemdar Yalçın ve Abdulkadir Hayber. Ankara: Akabe Yay.
- Müstakimzâde Süleyman Sadeddin. *Mecelletü'n-Nisâb* (Arapça). Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 628.
- Nev'îzâde Atâî (1268). *Zeyl-i Şakâik*. C. I. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Ocak, Ahmet Yaşar (1992). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sûfilik: Kalenderîler*. Ankara: TTK. Yay.
- Onay, Ahmet Talat (1992). *Eski Türk Edebiyatı'nda Mazmunlar ve İzahı*. hzl. Cemal Kurnaz. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Pakalın, M. Zeki (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. 3. İstanbul: MEB. Yay.
- Pala, İskender (1989). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. C. 2. Ankara: KB Yay.
- Pekolcay, Necla (1980). *Süleyman Çelebi Mevlid*. İstanbul: Dergâh Yay.
- Recâizâde Ahmed Cevdet (1998). *Nevâdirü'l-Âsâr fî Mütâlaati'l-Eş'âr*. hzl. Abdülkerim Abdulkadiroğlu ve Mehmet Sarı. Ankara.
- Redhouse, Sir James (yty). *Türkçe-İngilizce Redhouse Sözlüğü*. İstanbul: Redhouse Yay.
- Sefercioğlu, Nejat (1990). *Nev'î Divanı'nın Tahlili*. Ankara: KB Yay.
- Solmaz, Süleyman (1996). *Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Sungur, Necati (1990). *Âhî Divanı İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Sungurhan, Aysun (1994). *Beyânî Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Şemseddin Sâmî (1992). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Şemseddin Sami (1308). *Kâmusu'l-A'lâm*. İstanbul: Mihran Matbaası.

- Şentürk, Ahmet Atilla (1994). *Ahmet Paşa'nın Güneş Kasidesi Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tâhirü'l-Mevlevî (1973). *Edebiyat Lügatı*. hzl. Kemal Edip Kürkçüoğlu. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tarlan, Ali Nihat (1968). *Zâtî Divanı Edisyon Kritik*. C. I. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Tarlan, Ali Nihat (1970). *Zâtî Divanı Edisyon Kritik*. C. II. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Tarlan, Ali Nihat (1992). *Hayâlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Tarlan, Ali Nihat (1992). *Necâtî Beg Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Tekin, Gönül (1993). "Cemşâh u Alemşâh: A Mesnevî of The Sixteenth Century". *Süleyman The Second And His Time*. Ed. Halil İnalçık ve Cemal Kafadar. İstanbul: Isis Press.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1994). *Eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tolasa, Harun (1982). "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri". *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (1): 16-17.
- Tolasa, Harun (1983). *Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. yy. da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Tuman, Nail (1949). *Tuhfe-i Nâ'îlî*. MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı Kütüphanesi Nüshası. B. 870.
- Türkmen, Erkan (1989). *Emir Husrev-i Dehlevî'nin Hayatı, Eserleri ve Edebî Şahsiyeti*. Ankara: AKM. Yay.
- Udeh, Abdulkadir (1991). *Mukayeseli İslam Hukuku ve Beşerî Hukuk*. Ter. Ali Şafak. Ankara: Rehber Yay.
- Unat, Faik Reşad (1988). *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Klavuzu*. Ankara: TTK Yay.
- Unat, Faik Reşad (yty). *Eslâf*. hzl. Şemseddin Kutlu. yyy: Tercüman 1001 Temel Eser.
- Usûlî (1990). *Divan*. hzl. Mustafa İsen. Ankara: Akçağ Yay.
- Uzun, Mustafa (1992). "Behiştî". *İslam Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 145-146.
- Yazıcı, Tahsin (1988). "Merkez Efendi". *İslam Ansiklopedisi*. C. 7. İstanbul: MEB Yay. 768-69
- Yazıcıoğlu, M. Said (1987). *Hızır Bey*. Ankara: KTB Yay.
- Yılmaz, Mehmet (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Yurdagür, Metin (1989). *Bibliyografik Bir Kelam Tarihi Denemesi*.
İstanbul: Er-Tu Matbaası.

III. BÖLÜM

DİVANIN TENKİDLİ METNİ

KASİDELER

1

Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlü/ Fe'ûlün

- 1 *Sübhâneke yâ men-ca 'alen nevme sübâtâ**
*Bîdâr kon ez-hâb-ı hevâ dîde-i mâ-râ**

Etrâf-ı dili perde-i gaflet bürümüştür
Kıl kuhl-ı basîretle İlâhî anı bînâ

Cân gözlerine kuhl-ı şühûd ile cilâ vir
Tâ kim göre dîdârûñı her şeyde hüveydâ

Ger seyr ü sülûk ilte bizi merta'-ı lutfâ
'Âlemde dahı istemezüz özüñ temâşâ

- 5 Yaşlı gözile oldı olan rûyuña nâ-bahr
Ehl-i nazaruñ hâsılı ancak kurı gavgâ

Mihruñ güneşi salsa ziyâ 'âlem-i kalbe
Hânemde ne gam olmaz ise şem'-i şeb-ârâ

Beñzer gam-ı 'ışk âteşinüñ harkatıdır kim
Göz nûrı gibidür dil-i 'âşıkda süveydâ

'Uşşâkuñ ider cânını âsûde kelâmuñ
San mürdeleri zinde kılur nefha-ı 'Îsâ

Ey şâh-ı cihân-bahş kılursın nazar itseñ

/ T. 1858. 121b-122a, B. 2127. 3b-4b.

* Uykuyu bir dinlenme kılını tesbih ederim *Kur'an* 25/47 ve 78/9'a gönderme var.

* Bizim gözümüzü heva uykusundan uyanık tut.

2a perde-i] dîde-i T. 1858.

Ednâ kuluñuñ yerini eflâkden a'lâ

- 10 Bir kemteridür bahr u muhît içre habâbuñ
Keffinde yed-i kudretüñüñ 'arş-ı mu'allâ

Her şeb yüzine pîre-zen-i çarh-ı dü-tânuñ
Meşşâta-ı sun'ıñ düzedür zülf-i semen-sâ

Tâ 'aks-ı cemâlün göre erbâb-ı basîret
Şeb saykalı mir'ât-ı mehi kıldı mücellâ

Göstermegiçün kudretüñi çeşm-i 'ukûle
Bir şem'-i münevver gibidür her ruh-ı zîbâ

Her kim uzada vuslatuña himmet elini
Alçak gelür aña nazar-ı kâmet-i bâlâ

- 15 Künhüñ gözeden aklı n'ola hayret alursa
Zîrâ ki gözi tîre kılur envâr-ı eşyâ

Rûşen bu ki 'akl añladuğı zâtuña nisbet
Hurşîde nazar nice ise dîde-i a'mâ

Vasfuñda senâ bülbüli 'acz idicek izhâr
Güldeste-i zâtuñ sıfatın kim ide ihsâ

Her şekl-i habâb-ı âb-ı revânuñ leb üzre
Hummâ-yı hevâñile olur âbile gûyâ

Çün gayra nazar ... bedr-i cemâle¹⁵⁴
Subh olıcaguz gözlerini yumdı Süreyyâ

- 20 Derdüñile yatan hastelere 'âfiyet olsun
Zehr-i gamuñı nûş idenüñ cânına sıhhâ

¹⁵⁴ Mısrada yeri boş bırakılan kelime okunamadı.

Ol dem ısınam tâ‘atüñe varise ben kim
‘Işkuñ dil ocagında bir âteş kıla peydâ

Kahruñdan o kim lutfuñı mesned duta câna
‘Âlemde ‘amel adını yâd eyleye hâşâ

Dil hasret-i dîdâruñla inleyitursun
Gül şevkı güzeldür kim ide murgı hoş-âvâ

Vasluñdan irag eyleme sahrâ-yı ebedde
Göñlümde ezelden budur ey dost temennâ

25 Ger lutfuñ elinden resen-i cezbe irerse
Âsân çıka bu çâh-ı belâdan dil-i şeydâ

Adına nazar kılma Behiştî kuluñuñ kim
Vechüñ var iken gelmez anuñ ‘aynına me’vâ

Hâlislerüñüñ yüzi suyına kerem eyle
Telvîs-i riyâdan anı pâk eyle Hudâyâ

Cürmüne bakup irte ceybüñ nazarında
Yüzine urup itdüğünü eyleme rüsvâ

Maksûdı budur bezmüñe ‘ışkuña irişüp
Bir cür‘a ile eylesin bî-ser ü bî-pâ

30 Ol cür‘a bugün şol kadar ide bî-hod
Kim göñlüne yol bulmaya endîşe-i ferdâ

Ölmezden o gördi vire bir hâba cihânda
Tâ-rûz-ı likâya degin uyanmaya aslâ

23a inleyitursun] muttasıl inler B. 2127.

25a lutfuñ] fazluñ B. 2127.

31a vire] vara B. 2127.

31b likâya] likâ T. 1858.

2

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâilü/ Fâ'ilün

*Yâ hâteme 'n-nübüvvete yâ eşrefe 'l-enâm
Ente 'l-lezî tahaşşu 'u fî bâbihi 'l-izâm**

*Vird-i hadîs-i hüsnüke fî el-sun 'i 'l-verâ
Kühl-ı turâbi riclike fî u 'yûni 'l-enâm***

*Hassaste bi 'l-mekârümi min-zümreti 'r-rusul
Yâ men-lehü 'ş-şefâ 'atü fî-sâ 'ati 'l-kıyâm****

Sen ol hızâne hâtemisin kim senüñle Hak
Urdı der-i nübüvvete hoş mühr-i ihtitâm

5 Ben bildigüm budur ki kemâlât-ı enbiyâ
Hatm oldu cümle sende *eyâ tayyibü 'l-hitâm*****

İtdiyse hâtemiyle Süleymân cihâna hüküm
Sen kıldıñ iki 'âlemi bir dâne mühre râm

Kendü şehâdet itdi Hudâ mu'cizâtuña
Sâbitdür âyetiyle enâm içre bu kelâm

Kur'ân senüñ kemâlüñe âyât-ı beyyinât
Zîrâ beşer dimiş degül anuñ gibi kelâm

2 FB. 1b-3a, RE. 3b-5a, B. 2127. 6b-8a, T. 1858. 124b-126a.

Kaside-i Nebi 'Aleyhi 's-Salât-ı ve 's-Selâm

* Ey peygamberlerin sonuncusu(Ey peygamberliğin son halkası), ey mahlukatın en şerefli! Sen, kapısında büyük kimselerin bile titrediği/huşu bulduğu kişisin.

** Güzelliğinin tekrarlanan sözü, mahlukatın dilindedir. Senin ayak toprağın mahlukatın gözüne sürmedir.

2a verd-i hadîs-i hüsnüñ] verede hadîsen minke FB, RE.

*** Ey kıyamet gününde şefaathakkı olan kişi! Rasuller zümresinin en şerefli kıldım.

4a hâtemisin] hânısın, FB, RE; kim -T. 1858. ; 4b der-i -FB.

**** Ey sonun güzeli!

7 -T. 1858, -B. 2127.

8 -FB, RE.

Dîn-i cedîdüñ ol yeñi zer-befte döndi kim
Oldı tırâz kim dirâzı anuñ devâm

- 10 Yakduñ tarîk-ı hakda hidâyet meşâ‘ilin
Mahv eyledüñ dalâli nitekim güneş zalâm

Dürr-i yetîmisin sadeî-i bahr-ı rahmetüñ
N’ola senüñle bulsa şeref hâr intizâm

A‘dâ ne ta‘n ider saña cevher ki hâs ola
Noksân gelür mi kıymetini bilmese ‘avâm

Şemşîr-i kahr-ı Hakk’a siper virdi gerdenin
Meydân-ı da‘vetüñde senüñle iden hısâm

Hançer gibi yanuñda şu kim iki yüzlüdür
Yarın yüzi kararsa gerek nitekim niyâm

- 15 Çeşmüñ riyâzetiyle hilâl idi gerçi kim
Burc-ı hevâda tal‘atuñ olmışdı bedr-i tâm

Niçe baka bu fânî cenâbına ol hümâ
‘Ankâya ‘ankebût idi ey dil olur mı dâm

Dünyâ kelâmını n’ola agzına almasa
Olmaz ‘alef melâ’ike-i kurbete hıtâm

Şîrîn şeker gıdâlığa cânlar virürken ol
Eylerdi hall-i hâmız u nân-ı ceve idâm

Konmuşdı sanki surhile levh-i fesâhate

10a yakduñ] yakdın FB; yakdum B. 2127.

11a yetîmisin] yetîmi kıl FB, RE.

14a yüzlüdür] nurludur FB, RE.

18a şîrîn şeker] şîrîn u şeker, FB., T. 1858. ; 17b Lâyık degülken olmağa şîrîn şeker gıdâ B. 2127.

Bir nokta idi ol dehen-i teng ü la'l-fâm

- 20 Ka'be yüzünde kim Hacerü'l-Esved oldı hat
Rif'at degül mi şâne anı itdi istilâm

Biñ nakş ile öñünde zemîne yüz urmaga
Mihrâbuñ oldı ümmetüñe hüccet-i temâm

Çâk olmaz idi çihresi terk-i edeb idüp
Hüsnüñle bahse girmese mâh-ı felek-makâm

‘Âlemde var mı kâkül-i hoş-bûyuña nazîr
Bir hûn-ı puhte misk-i Hutun ‘anber ise hâm

Ey şeh gulâm-ı kâmet-i mevzûnuñ olmasa
Âzâdelerden olmaz idi serv-i hoş-hırâm

- 25 Bende kılur cihânı şu şâh-ı zamâne kim
Âsâr-ı haşmetüñde ide kesb-i ihtişâm

Şol kim kapuñda başını taşrın dirîg ide
Bulsun hayât-ı bünyesi pâyinde inhidâm

Ol göz cihânda çihre-i maksûdı görmedi
K'anda hayâlûñ eylememiş ola irtisâm

Bu iki gözlerüm dil-i hûnînile benüm
Oldı şeh-i hayâlûñe bir iki üç hıyâm

20b Devlet anuñ kim anı görüp itdi istidâm FB, RE.

21a Yüz nakş ile öñünde şehâ secde kılmağa FB, RE. 21b, ümmetüñe] ehl-i dile FB, RE.

22b felek-makâm] köhne sihâm FB, RE.

23a ‘âlemde var mı] kanı cihânda T. 1858, B. 2127.

24b âzâdelerden] âzâde iden FB, RE.

25b haşmetüñde ide] haşmetüñle kıla FB, RE.

27b hayâlûñ] cemâlûñ FB, RE.

28b oldı] ola FB.

Mi‘mâr-ı ‘ıŝkuñ irmese nekbet konar sere
Vîrâne kalsa mesken olur bûm-ı ŝûma bâm

30 Oldı elümde ‘urve-i vuskâ* mahabbetüñ
Allâh oñara bulmaya yol añâ infisâm

Sen sakla dilde mihrini yâ Rab zevâlden
K’ol nûrdur bu merhalede reh-ber-i hiyâm

Bir dem menâm-ı rü’yetiñe iriŝenlere
‘Ömr-i hezâr-sâleden efdaldür ol menâm

Ru’yâ-yı rûh-bahŝuña eyâ ne vakt ire
Bir dîde kim bu şevkile aglaya subh u şâm

*Esrâ**** düninde muŝtuladı saña Cebre’îl
Kim subh-ı vasla da‘vet ider hayy-i lâ-yenâm

35 Destüñdedür ‘inânı Burâk-ı sa‘âdetüñ
Ey şeh-suvâr-ı ‘arsa-i erbâb-ı ihtirâm

Ervâh-ı enbiyâya eyâ kıblegâh-ı Kuds
Hoş mekrûmet degül mi ki sen olasın imâm

*Levlâke**** hıl‘atin giyene olmaya ba‘îd
Heft âsmânı gün gibi seyr itse şâd-kâm

Bezm-i ezelde tahtuñ idi çün makâm-ı kurb
Eym şeh senüñle buldı şeref yine ol makâm

* “... Artık kim Allah’a inanırsa, o, sapaŝağlam bir kulpa yapıŝmıştır. ” KUR’AN 2/256

31b bu merhalede reh-ber-i hiyâm] cihânda ziyâ-bahş-ı hâs u ‘âm FB, RE.

33a Ru’yâ-yı tal‘atüñ günün âyâ ne şeb göre T. 1858, B. 2127.

** “... Kulunu bir gün Mescid-i Harâmıdan, çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksâya götüren
Allah yücedir ...” *Kur’an* 17/1.

34a Cebre’îl] gayr-i şeb FB, RE.

35a destüñdedür] destüñde T. 1858.

*** “... Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım. ” Hadis, Ahmet Serdaroğlu, *Mevzûât-i Aliyyü’l-Kâri*,
Tercümesi, Ank. 1966, s. 99.

Nâm-ı mübâreküñ dil ü cân ile zikr iden
Yazıldı sadr-ı defter-i ‘izzetde nîk-nâm

- 40 Çarh-ı hidâyet üzre nücûm oldu her biri
Nûruñdan iktibâs idüben zümre-i kirâm

Sıddîk’a nîş-i ‘ibreti nûş-ı mahabbetüñ
Gâr içre eyledi nitekim sükkeri ta‘âm

Fârûk’ı dahı terbiyetüñdür kılan senüñ
‘Adliyle zulm zehrine tiryâk-ı intikâm

Âfâkı tutdı gün gibi nûr-ı sâhibi
Senden urınmagıle edeb tâcın ey hümâm

Hayder götürdi mest olıban bâb-ı Hayber’i
Bezm-i şecâ‘atüñde senüñ çünki içdi câm

- 45 Olup sakıl-i saykal-ı himmet Hasan Hüseyñ
Birlikde nitekim çalışdılar iki hüsâm¹⁵⁵

‘Âlî menâkıbın eger âl u sahâbeñüñ
Elfâz ihâta eylese eylerdüm ihtimâm

Tâ-haşr olunca cümle senüñ rûh-ı pâkine
Biñ biñ tahiyatıle salât ola ve’s-selâm

‘Âlemde senden istedigüm budur ey şeffî‘
Hâk-ı tazarru‘a koyuban rûy-ı iltiyâm

41- T. 1858, B. 2127.

42- T. 1858, B. 2127.

43- T. 1858, B. 2127.

44- T. 1858, B. 2127.

45- T. 1858, B. 2127.

¹⁵⁵ 45b nüshalarda “Çalışdılar birlikde nitekim iki hüsâm” olmasına rağmen vezin bozuktur. Bu yüzden kelimelerin dizilişine müdahale edilmiştir.

Unutma buñ deminde Behiştî hakîrûñi
Görme revâ ki kaldı ‘azâb içre müstedâm

50 Lâzım olupdur aña inâyetler idesin
Mücrimlerûñ halâsını çün itdûñ iltizâm

Gayrı kapudan istemez ol ber-murâd ola
İster şefâ‘atûñle bula dü cihânda kâm

Bakma efendi zâhiri olduğına harâb
Vallâhi cân u dilden olupdur saña gulâm

3

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

Ey şeh-i kâm-rân-ı heft iklîm¹⁵⁶
Oldum ilhâm ile bu re‘ye ‘alîm

Ki vücûdumda biñ dehân olsa
Her dehânumda biñ zebân olsa

Eylesem vasf-ı zâtuñı biñ sâl
Biñde birin ihâta kılmaya kâl

Yogiken böyle vasfuña pâyân
Ne du‘âña toyar ne medhûñe cân

5 N’eyleyem teşne kim susuz yana
Kâni‘ olur mı Âb-ı Hayvân’a

51a gayrı kapudan] dünyâ beginden FB, RE.

52 -T. 1858, -B. 2127.

3 FB. 3a-3b, RE. 5a-b, B. 212711a-11b.

Der-Tetimme-i Vasf-ı Pâdişâh-ı İslâm Tavattûniye Zikr-i kasîde RE, FB. ; Fasl Fî Sebebü’n-Nazm ve Mukaddemetühü B. 2127.

¹⁵⁶ “Şâh” kelimesi vezin gereği “şeh” okunmuştur.

Ol sebebden gelür hayâle bu fikr
Besleyem pâdişâhiçün bir bikr

Nazm idem bir kasîde-i ra'nâ
Ola her beyti dahı huld-âsâ

Tab'ı bir bahre eyleyem gavvâs
K'ola cevherleri hayâl-i hâs

Bir 'aceb kal'a eyleyem bünyâd
K'ola nâm-ı şerîfi Nush-âbâd

- 10 İki satr ola ol kelâm-ı bülend
Biri şâha du'â ola biri pend

Ola bir satrı genc-i dürr-i makâl
Birisi dahı dürc-i gevher-i hâl

Satr-ı evvel ki var nasîhat ola
Satr-ı sâni du'â-yı devlet ola

Budur ol hûb nagme isgâ' kıl
Dîde-i cân ile temâşâ kıl

Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlü/ Fe'ûlün

Gülzâr-ı vücûduñ gül-i handânıdur insân
Bûy-ı hoş aña hulk-ı hasen reng aña 'irfân

- 15 Biñ ecnihası olsa melek âdeme irmez
Olmak dilese 'ızz ü şeref evcine perrân

FB. 3b-5b, RE. 5b-7b, B. 2127. 11b-14a .

Satr-ı Evvel fî-Nushiye B. 2127. Buradan itibaren vezin değişiyor olmasına rağmen konu itibariyle devam etmektedir. Bundan dolayı bir kaside olarak değerlendirdik. İlk bölüm kasideye bir "girişgah" görünümündedir.

14b hulk-ı hasen reng] hulk hüsn-i reng AÇ.

Tahsîl-i kemâl ile olur ‘izzete irmek
Bûy olmasa ragbet mi bulurdı gül-i reyhân

Gösterme hasûda var ise nakd-i ma‘ârif
Kasd itse gerek görse harâmî tolu hemyân

Gözyaşı gerek ma‘rifetu’llâh ola peydâ
Kim sebze zuhûr eyleyimez yagmaşa bârân

Dökilmeyicek katre-i hûnîn-i sirişkûñ
Biñ kerre çevirseñ ne virür sübha-i mercân

20 Âzâdelere ‘ışk hevâsı getürür vecd
Dem ursa sabâ cünbiş ider serv-i hırâmân

Ger saltanat-ı memleket-i ‘ışka irerseñ
Kullar gibi karşuñda melikler tura dîvân

Dervîş-sıfatlarda olur gevher-i tevhîd
Kim genc-i nihânuñ yeridür kûşe-i vîrân

Hâl ehli kûdüretde bulur câm-ı safâyı
Zîrâ zulemât içre olur Çeşme-i Hayvân

Hubb-ı vatanuñ var ise gönlüñde sözüm tut
Ol ‘âlem-i ervâha revân terk idüp evtân

25 Gâfil yürüme bunda ticâret idegeldüñ
Bâzâr-ı fenâda saña sermâyedür îmân

‘Unsur evine girdügi dem nâtıka miskîn
Asıldı hemân kapusına perde-i nisyân

Dünyâ bir aşak dâ’iredür çıkma yoluñdan
Çok kimseleri gûle virüpdür bu beyâbân

Dîvâr-ı şerî'atde otur taşra bulunma
Dîn kal'asına bulmaya yol leşker-i şeytân

Zabt eyle göñül hânesini şer'ile muhkem
Tâ-varın anuñ düzd-i hevâ itmeye tâlân

30 Giy şer' libâsın bulasın câme-i takvâ
Zer-bâft kabâ kanda bulur merdûñ 'uryân

Mikdârûñı bil hiffeti ko ağır ol ey dil
'Arz eyle özüñ şer'a ki oldur saña mîzân

Ref' it gazabı tahtuña huld ise maksûd
Kim saltanata himmet iden olmaya seg-bân

Dil levhına nakş eyler iseñ nutk-ı İlâh'ı
'İzzetde olasın nitekim mushaf-ı Kur'ân

Aldanma bugün şîve-i gılmânına dehrûñ
Maksûduñ ise yarın eger hıdmet-i vildân

35 Evlâda göñül bağlama gülzâr-ı fenâda
Kim kıldı nice bülbüli giryân güli handân

Tahsîl ideni sanma sakın kesret-i ahbâb
Az iş mi idi eylediği Yûsuf'a ihvân

Kasr-ı felege sâye sala kadr-i bülendüñ
Mi'mâr-ı tedâbîrûñ iderse aña bünyân

Düşme yemege içmege kendüñ çekerek tut
Sa'y eyle ki nakd-ı vera'a gelmeye noksân

'Âlemde ümîd itme ki râhat ola bî-renc
Gül virmez imiş hâr belâsuz bu gülistân

- 40 Eyyâm-ı şebâb oldu bahâr zamân-ı ‘ömr
Sa‘y it ki ola ‘âkibeti ravza-i Rızvân
- Hakkâ bu diyârı ne ‘aceb kıldı imâret
Sultân-ı cihân devlet ile olalı mihmân
- Tebdîl-i zemâ’im idegör bâtinuñ olsun
Ma‘mûr vilâyete nitekim milket-i ‘Osmân
- Ol şeh ki nazar itmez aña bir kişi isbât
Kılmaz bu işi kimse meger âyîne devrân
- Teshîr-i memâlik-i cihân için olupdur
Tevkî‘-i hümâyûnı anuñ mühr-i Süleymân
- 45 Deryâ-yı muhît oldu meger ‘ilm-i şerîfi
Ser-cümle muhâtıdur anuñ ‘âlem-i ekvân
- Hulkında ‘adîl oldu habîbine Hudânuñ
Hüsnuñde bedel hulkına çün Yûsuf-ı Ken’ân
- Mevc üzre nisâr eylemege gevher-i maksûd
Öykünmez anuñ keff-i yed-i cûdına ‘ummân
- Gül berg-i teri tut ki sabâ aldı çemende
Esb üzre gelüp kılsa cihân bâgını seyrân
- Biñ zînetile nîzesi şeklini gören dir
Mahbûb-ı bülend olmasa bu âfet-i devrân
- 50 Tîgi suyunuñ hâb-ı ecelden semerâtı
Gâfildür egerçi buradan zümre-i tугyân
- Destinde kemân tut ki hemân kavs-ı kazâdur

Sem katresidür ejder-i tîrindeki peykân

Gûş itse ‘Ömer hazreti insâf ide ‘adlin
Tahsîn ide ikdâmını görse şeh-i Mervân

Râ‘î kılalı ‘adlini agnâm u enâma
İster yolına cümle ra‘iyyet ola kurbân

Dîvânun ol evdür ki eyâ şâh-ı cihân-dâr
Kıymetlü güherlerden ola ol eve erkân

55 ‘Âkıl vüzerâ cem‘ oluban eylese tedbîr
Bî-ceng ü cedel feth ola her kûşede büldân

Zâtuñ felek-i saltanata neyyîr-i a‘zâm
‘Adlün san‘atı eyleyeli ‘âlemi rahşân

Lutfun nefesi fâka memâtına Mesîhâ
Ölüm erine eylememek eyleme dermân

Zikrünüle bugün güm güm öter kubbe-i gerdûn
Pür-zemzedür nâmuñile buk‘a-i imkân

Soñ geldün öte silsilenün zübdesi sensin
Olsa Ramazân üzre mukaddem n’ola Şa‘bân

60 Râyetlerünü dir gören âyât-ı zaferdür
Zâtuñ olalı memleket-i şevket-i sultân

‘Azm itseñ olur her sefere meş‘ale-sûz kim
Rihlet şebine ser ‘alemün şem‘-i şebistân

Zer-bâft döşer şems-i felek râhuña zîrâ
Nûr olsa yeridür tapuña zînet-i meydân

Şehzâdelerüñ olalı şeh-bâz-ı hümâ-sayd
Tâvûs-ı felek şevka gelüp eyledi cevân

Göklerde melek tâbiş-i hasretde kalupdur
Sen şâh olalı yer yüzine sâye-i Rahmân

65 Beñzer ki felek üzre kadem basdı semendüñ
Anuñ eser-i na‘lidür anda meh-i tâbân

Eflâk senüñ düşmenüñi salmaga hâke
Dakmış meh-i nevden beline hançer-i bürrân

A‘dâñi helâk itmek içün burc-ı felekde
Kavs-i kuzahı elde kemân eyledi Keyvân

Gülzâra döner zînine bindükce ‘asâkir
Ol gülşene mehterler olur murg-ı hoş-elhân

Mehterlerüñüñ zemzemesi ceng güninde
Küffâruñ ider işlerini nâle vü efgân

70 Cân murgını a‘dâ nice kurtarsa gerek kim
Şâhîn-i kazâ gibi irer zümre-i fursân

‘Asker yürüyüp tob u tüfeng edilse revân
Beñzer aña kim ‘arşda âteş saça su‘bân¹⁵⁷

Çün ma‘reke-i rezmi tuta sarsar-ı kahruñ
Bir lâle-i bî-berg ola biñ şâh-ı Horasân

Kâfir neyimiş kim kala yanuñda vücûdı
Zulmet mi kalur salsa ziyâ mihr-i dıraşşân

Ey şâh-ı selâtîn-i cihân mîr-cevân-baht¹⁵⁸

¹⁵⁷

Kelime “meznemdâ?” şeklindedir, biz “‘arşda” okuduk.

¹⁵⁸

75-77. beyitler TN. C. I. s. 112’de, 75-79. beyitler arası da AÇ. s. 210-11’de yer almıştır.

Her yerde kazâ-dâruñ ola himmet-i pîrân

75 Güftârı güzel başuñiçün koma ayakda
Dâ'im şu'arâ hayline şâhâne kıl ihsân

Şâ'irdür iden midhatüñüñ nüktelerin nazm
Olmaya sadef dür mi olur katre-i nîsân

Şeh lutfı gerek şâ'ir ola matla'-ı hikmet
Hâsılı olur terbiyesüz sebze-i bûstân

Olur mı Behiştî gibi bir şâ'ir-i efsah
Kim oldu fesâhatlerine sözleri bürhân

Her beyti anuñ 'âlem-i ma'nâ güheridür
Bir mangıra almazsa ne noksân anı nâ-dân

80 Her nüktesi bir katre-i âb ola ki anuñ
Yagmuru sehâbını dahı görmedi Seyhân

Şi'r ögmegi ko ey dil-i dîvâne du'â kıl
Kim anı bilür tercemesüz şâh-ı sühan-dân

Yâ Rab nice kim dâ'ir ola künbed-i devrân
Yâ Rab nice kim sâyir ola reh-rev-i ezmân

Şol deñlü bekâ vir aña kim 'ömri güninde
Biñ yıl ola her sâ'ati biñ gün ola her ân

4

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

74b Kazâ-dâruñ] kafâ-dâruñ AÇ.

77b bûstân] bârân AÇ.

4 RE. 63a, FB. 65a.

Kasîde-i Bî-Mânend

Sakf-ı çarh ez-âh-ı âteşnâk-ı men hâkisterest
Her yekî ez-ahter âteş-pârehâ-yı ahkerest¹⁵⁹

Ez-çi rû bî-hâb mâned tâ-seher çeşmân-ı çarh
Câme-hâbeş gâlibâ ez-eşk-i giryânânterest¹⁶⁰

Der-şeb-i bârân felek-râ hâb-ı hoş-çeşmân rubûd
Penbe-i ebreş meger der-zîr-i pehlû bisterest¹⁶¹

Zînet-i hod-râ çünîn mi saht çarh-ı pîr-zen
Merd-i sûret-bîn verâ pendâşt hüsni duhterest¹⁶²

5 Nezd-i erbâb-ı basîret tâs-ı pür-zehr-i sipihr
Ber-ser-i mâ ser-nigûn-geşte kazâ-yı Dâverest¹⁶³

Murg-ı cân-râ dâne-eş der-dâm-ı mihnet efkened
Ber-ser-i mâ çîz gerdûn çi gûne kûzerest?¹⁶⁴

Vasfhâyeş rûz u şeb bâşed belâ-yı cân-ı mâ
Yâ Rab îñ gerdûn-ı âbisten çi turfe mâzerest¹⁶⁵

Ez pes-i gerden-keşîhâ k'üstür-i gerdûn koned
Der-derûn dilhâ-yı merdum ez-ceres nâlânterest¹⁶⁶

Gussa-i mâ-râ zi-şâdî şem'â efrûhte-est
Der-felek anhâ ki mîbînî meyengâr ahterest¹⁶⁷

¹⁵⁹ Çarhın damı benim ateşli ahımdan küldür, yıldızların her biri ateşli küldeki ateş kıvılcımlarıdır.
¹⁶⁰ Feleğin gözleri sehre kadar neden uykusuz gibi? Onun uyku elbisesi galiba gözyaşından ıslaktır.
¹⁶¹ Yağmurlu gecede felek tatlı uykuya yenildi. Belki de pamuğa benzeyen bulut, (yumuşak) bir yatak olmuştur.
¹⁶² Yaşlı bir kocakarı olan felek, kendini öyle süslüyordu ki, sathi bakan bir adam onu güzel bir kız sanıyordu
¹⁶³ Basiret erbabı katında göğün zehir dolu tası, Allah'ın kazası olarak başımızın üzerinde başaşağı oldu.
¹⁶⁴ Onun danesi can kuşumu mihnet tuzağına attı. (İkinci mısraya anlam veremedik).
¹⁶⁵ Onun vasıfları gece gündüz canımızın belasıdır. Ya rab! Bu hamile felek nasıl acayip annedir?
¹⁶⁶ Dünya devesinin isyanları sonucunda (gururundan) halkın içlerindeki yürekler zilden daha fazla inliyor.
¹⁶⁷ Felekte görünenleri yıldızlar zannetme. Bize dert vermek ve kendi mutluluğunu kutlamak için dünyanın yaktığı mumlardır.

10 Nîm-şeb gâfil me-bâş endîş ez-ahter-hâ ki çarh
Behr-i hûr u hâb-ı mâr çeşmân güşâde ez-derest¹⁶⁸

Emrveş ‘ayyâr-ı gerdûn ez ser-i şâhî rubûd
Büt-gerân mâh-ı murassa‘-râ çi zîbâ efserest¹⁶⁹

Hest ser-nîze berâ-yı cenk bâ-sultân-ı ‘akl
Tâc-ı ser-tîzi ki şâh-ı pür-cünûn-râ ber-serest¹⁷⁰

Behr-i ‘âlem sûhten gûyâ ki âteş-pâreîst
Şâh-ı zâlim k’û zi-zerrîn cânehâ der-zîverest¹⁷¹

Ez-gırîv-i kûshâ şâhân besî gavga-keşend
Her ki bozrog¹⁷² ser-buved derd-i sereş bozrogterest¹⁷³

15 Çûn be hak bâşî şehâ yek mûy-ı ten-râ nîst gam
Ger heme ‘âlem ‘adû-yı cân-sitân-râ lengerest¹⁷⁴

Bâz-ı himmet-râ der-în fânî ne-şâyed âşiyân
Nîst cây-ı murg-ı zîrek ân ki köhne ‘ar‘arest¹⁷⁵

Cîfe-i seg perverest ey dil zi-dünyâ dûr-bâş
În hadîs-i pâk ez-ân-ı Hazret-i Peygamberest¹⁷⁶

¹⁶⁸ Geceyarısı gafil olma, yıldızlardan kork. Çünkü felek bizim yiyip içmemize de göz dikmiş ve gözünü açmış kapıdan bakıyor.

¹⁶⁹ Felek ayyarı şahın başından (tacını) çaldı. Süslenmiş ay, put yapanlara ne güzel bir taçtır.

¹⁷⁰ Savaş için akıl sultanı gibi bir komutan vardır. Deli şahın başındaki sivri tacı, akıl sultanına savaş için bir sernizedir (mızrak başı).

¹⁷¹ İnci süslü altından elbiseli o zalim şah, sanki alem için(alemi) yakan bir ateş parçasıdır.

¹⁷² Satırda geçen “bozrog” ve “bozrogter” kelimeleri aslında “bozorg” ve “bozorgter” şeklindedir. Vezin gereği bu şekilde okunmuşlardır.

¹⁷³ Büyük davulların sesinden şahlar büyük kavga çekerler (kavgaya tahammül etmek zorundadırlar). Büyük başın daha büyük derdi olduğu gibi.

¹⁷⁴ Ey şah! Hak ile hareket edersen, bütün alem can alıcı düşman için lenger olsa bile, bir tüy kadar gam olur diye meraklanma.

¹⁷⁵ Akıllı kuşun yeri köhne ar’ar değildir. Himmet kartalı bu fani dünyada (ağaçada) yuva yapmamalıdır.

¹⁷⁶ Ey dil dünyadan uzak dur. Çünkü bu dünya köpek besleyen bir cifedir. Bu pak hadis Hazret-i Peygamber’endir.

Sîm-i dünyâ-râ zen-i gır gofteend erbâb-ı hûş
Ger me-râ ez zer be-porsî o hem o-râ hâherest¹⁷⁷

Sûret-i zer-râ her enkû hîş-râ sâzed sanem
Bâtneş büt-hâne-geşte hemçü deyr-i Âzerest¹⁷⁸

20 Kisve-i ehl-i tarîkat-râ me-zen bîhûde ta‘n
Merd-i merdân-ı ceng-âver be-zîr-i migferest¹⁷⁹

Ân ki sûfi-sûret âmed bâ-riyâhâ mî-reved
Der-tarîkat pîş-i dervîşân hîred ne-bâverest¹⁸⁰

Câm-ı dil-râ pîş-i pîrân-ı tarîkat râst dâr
K’ân gürûh-ı pâk-meşreb sâkıyân-ı Kevserest¹⁸¹

Çün karîb-i şeh ne-geştî şev mukarreb-râ karîb
Çün zi-Ahmed dûr mândî vech-i bâb-ı Haydarest¹⁸²

‘Işk verz u şu‘le ez pervâne-i ‘akl-et me-cû
Hâcet-i şeb-tâb nîst an câ ki şem‘i enverest¹⁸³

25 Hest gam-hâ ger boved ender-dil-i rûşen be-‘ışk
Çün sevâdî k’ân be-çeşm-i şem‘-i bîdâr-enderest¹⁸⁴

Zulmet-i şeb mî ne-gunced der-diyâr-ı ‘ışk-ı pâk
Ahterân-ı ‘âlem-i mâ hem-çü şem‘-i hâverest¹⁸⁵

¹⁷⁷ Akıl erbabı dünya gümüşünü kahbe(zen-i gır) addederler. Eğer bana altından sorarsan, o da onun kız kardeşidir.

¹⁷⁸ Kim altının yüzünü kendisine put yaparsa, sanki yüreğini Azer’in puthanesi gibi yapmış olur

¹⁷⁹ Boş yere tarikat ehlinin kisvesini ayıplama! Dikkat et ki engin adamların başı, savaş şapkasının altındadır (miğfer altındadır). İkinci mısradaki vezin bozuktur.

¹⁸⁰ O bir sufi suretinde geldi, rüyalarla gidiyor. Tarikatda dervişlerin önünde akıl inanılması değildir. Bu mısradaki “ne-bâver” söyleyişi Farsça kurala aykırıdır. [nâ-bâver] daha doğrudur.

¹⁸¹ Gönül kadehini tarikat pîrlerinin önüne düz uzat. O pak meşrepli topluluk, Kevser sakileridir.

¹⁸² Eğer krala yakın olmadıysa, o zaman ona yakın olana yaklaş. Nitekim Hz. Muhammed’dan uzak kalırsa yönelinilecek yer Hz. Ali’nin kapısıdır.

¹⁸³ Aşkı kendine meslek edin, akıl keleşinden yalın arama. Mumu aydınlık olan yerde ateşböceğine ihtiyaç yoktur.

¹⁸⁴ Aşkla aydınlık gönüllerde de gamlar olmalıdır. Yanan mumun gözündeki karalık gibi.

¹⁸⁵ Gecenin karanlığı, pak aşkın dünyasında sığınmaz. Bizim dünyamızın yıldızları, güneş gibidir.

Her ki sandûk-ı mezâreş-râ bered¹⁸⁶ bûy-ı zi-‘ışk
Der-kefen hâk-i teneş der-penbe misk-i ezfer¹⁸⁷ est¹⁸⁸

Bârgâhî-yâb u ancâ merd-i bâ-ihlâs şev
Râstî der-râh-ı hıdmet pâygâh-ı Kanberest¹⁸⁹

Rûy-ı tevhîd er ne-bâşed bîl-i gülzâr-ı dilet
Hâr u hâşâk-ı zemâ’im¹⁹⁰-ender u bîh-âverest¹⁹¹

30 Ger be-hâhî genc-i ‘izzet künc-i ‘uzlet ber-güzîn
Âftâb-ı dey be ez-hûbân-ı zîbâ peykerest¹⁹²

Mest çün bûy-ı fenâ der-bâde-i bezm-i cünûn
Mutrib u gûyâ-yı mâ mâtem-zede hunyâgerest¹⁹³

Ger be-hâhî Âb-ı Hayvân tâli’-i ân Hızr cû
K’ez belâ-yı zulmet u-râ pâsbân İskenderest¹⁹⁴

Ez berây-ı seyl geşten eşk-i mâ Dâvûdveş
Murg-ı hurşîd -i dırahşân der-nazar zerrîn-perest¹⁹⁵

Ber çi ruhsâre güzer gird-âb-ı cû der-kûhsâr
Eşk-i Mecnûnest z’ân rû hâsileş nîlûferest¹⁹⁶

¹⁸⁶ Kelimeyi “boved” okumak da mümkündür. O zaman beytin anlamı “Her kimin mezar sandığında aşktan bir koku olmuş olsa” şeklinde olur.

¹⁸⁷ Kelime metinde “ezfer” şeklinde yanlış istinsah edilmiştir.

¹⁸⁸ Her kimin ki mezar sandığı aşktan koku almış olsa, kefen içinde vücudunun toprağı sanki pamuk içindeki kokulu misk gibidir.

¹⁸⁹ Bir büyüğün(önderin) sarayını bul ve orada ihlaslı adam ol. Hizmet yolunda ihlas Kanber’in derecesidir.

¹⁹⁰ Kelime “zemâ’im” olması gerekirken istinsah hatası olarak “zemâ’im” yazılmıştır.

¹⁹¹ Eğer tevhid yüzü(etkisi/gücü) yüreğinin bostanının belî olmasa, kötülüklerin çöpleri ve yabani otları güçlenecektir.

¹⁹² İzzet hazinesini istersen uzlet köşesini seç. Dey ayının güneşi güzellerden daha alımlıdır.

¹⁹³ Bezm-i cünuna ait, fena kokusu da karışmış bir şekilde sarhoşluk yapan içkinin yanında(o kadar büyük mutluluk ve sarhoşluk yaratır ki) bizim meclisimizin hanendesini gamlı gözüküyor.

¹⁹⁴ Eğer Ab-ı hayatı istersen, Hızr talihini ele geçirmeye çaba göster. (O Hızr ki) İskender karanlık belasında ona muhafızdır.

¹⁹⁵ Bizim göz yaşımız Davud’un ki gibi sel olup aktığından, parlak güneş kuşu göze altın kanatlı görünmektedir.

35 Nâhi-yi münkir ki hod bâr-ı ‘alâyık mî-keşed
Nezd-i erbâb-ı tecerrüd savteş ezher enkerest¹⁹⁷

Tâ-be-bâşî der-cihân bâ-sırr-ı dil sohbet me-kon
Rû-siyâhî verzed ankeş hem-nefes âhengerest¹⁹⁸

Pehlevân-ı rûh eger gâlib şevd der-ceng-i dîv
Esb-i nefis-i pâk-i to der-zîr-i sahre eşkarest¹⁹⁹

Her ki hod-râ bih şümord ez-zindegân-ı murde-dil
Pîş-i mâ an murde-dil ez-murdegân-ı defterest²⁰⁰

Der-kenârî yâ Rab in dûrî zi-maksad tâ bî-çend
Zevrak-ı mâ-râ der-in deryâ çi gûne lengerest²⁰¹

40 Zer-gerî ez-‘ışk-ı pâk âmuhten bâyed kesî
Ey Behiştî rûy-ı çün hâkem zi-in‘âmeş zerest²⁰²

Bahr-ı eşk âmed vücûdem mevchâyeş in kelâm
Nüktehâ der-vey perişân geşte zîbâ gevherest²⁰³

Ger ne-bîrûnest ez-üslûb-ı selef in guft u gû
Reft u pûy-ı reh-revân ber-vefk-ı pây-ı reh-berest²⁰⁴

¹⁹⁶ (Bu beytin ilk mısraı tarafımızdan anlaşılamamıştır). Mecnûn’un gözyaşı o yüzden nilüfer hasil etmiştir.

¹⁹⁷ İnatçı(nehmeden birisi) inkarcı, bütün alayık yükünü kendi omzuna çekiyor. Tecerrüd erbabının (arif sufilerin) yanında böyle bir insanın sesi, eşek sesinden daha kötüdür.

¹⁹⁸ Dünyada var olduğun müddetce, kendi yüreğinin sırrını başkasına açma. Demirci ile yakın(hemnefes) olanın daima yüzü karadır.

¹⁹⁹ Ruh pehlivanı eğer şeytanla savaşta galip olursa, sanki senin pak nefsinin atı bir kayanın altında bir doru atdır(güçlü at gibidir).

²⁰⁰ Kendisini yüreği ölmüş dirilerden daha iyi gören kimse, bizim yanımızda o yüreği ölmüş(olanların kaydedildiği) defterin ölümlerindedir.

²⁰¹ Ey Rabbim! Bu maksatdan uzak düşmek ne zamana kadar sürecekdir? Bizim kaygımızı bu denizde nasıl demir atıp durabilir?

²⁰² Herkesin pak aşkdan kuyumculuk öğrenmesi gerekir. Ey Behiştî, toprağa benzer yüzün onun nimet ve bahışlarından altın gibi olmuştur.

²⁰³ Vücudum, gözyaşı denizine döndü ve onun dalgaları da bu sözlerdir. Onun içinde çok nükteler saçılmış ve perişan olmuştur ama (perişan olan sözler) ne güzel mücevherlerdir

²⁰⁴ Bu sözlerim selefin üslubundan dışarda değildir. Yolcunun gitmesi gelmesi önderin ayağına uygun şekildedir.

Mî-resîd ez-yümn-i mâh-ı rûze endek cezbe'î
Z'ân sebep tab'am be-rûy-ı 'âşıkân efsûngerest²⁰⁵

²⁰⁵ Oruç ayının bereketinden azıcık cezbe ulaşıyor. Bu sebepten tabiatım aşıkların yüzüne büyücüdür.

TERKÎB-BEND**Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün**

Gel ey hâme yine bir sûznâk ahvâli it tahrîr
 Harîrûñ ide mâtem sırrını feryâd idüp takrîr
 Dök evrâk üzre derdüñ hem figân eyle fesâhatle
 İdüp âl-i abânuñ mâtem âyâtını tefsîr
 Tahammül eylemez sûzân ider âteş gibi harfî
 Ki imlâ eyleyüp pür-âhen üzre eylesen tastîr
 Eger şâdân olup yarın cemâl-i Hak görem dirseñ
 Bu güncek it sürûrî kalbüñ eyle gamla mâtem-gîr
 Hemân Mecnûnveş mest ol gam-ı endûh-ı mihnetden
 Takılsun ehl-i beytin mâteminde boynuña zencîr
 Figân u nâlelerle şerhalar çek sîneñe yer yer
 Muhibb-i hânedâna eyle mâtem hâlini tebşîr
 Hemîşe dâstân-ı Kerbelâ yazup figân eyle
 Ki sultân-ı şehîdân mâtemin vird-i zebân eyle

Dirîg ey çarh-ı gaddâr-ı belâ-âmîz olan devrân
 Revâ mı ehl-i beyti eylemeklik böyle ser-gerdân
 Niçün şerm ü hayâ kılmaduñ anuñ cedd-i pâkinden
 Güm itdüñ Kerbelâ'da nakd-i 'ömrüñ eyledüñ pinhân
 Derûnuñ taşdan pek idügin bileydüm ey gerdûn
 Bir içim su dirîg idüp şehîd itdüñ anı 'atşân
 O gülzâruñ felek bir bergine dest-res olmazken
 Koparduñ nâ-hak-ı zehr ile andan bir gül-i handân
 O hurşîd-i cihân-bânuñ yanınca çok kamer-tal'at
 Dolandurduñ sehâb-ı zulm ile olmuş iken rahşân
 Kulûb-ı ehl-i hâle ey felek bir yara açduñ kim
 Oñulmaz haşre dek işler cigerden kan idüp iz'ân
 Hatâyı mahz iken lutfen dokunmak cismine anuñ
 Niçe itdüñ cüdâ re'süñ bedenden sen o sultânüñ

1 MK. A. 1793 31a.

Mersiye-i Behîştî Der-Hakk-ı İmâmeyn

Kaçan kim olmuş idi ibtilâ-yı Kerbelâ peydâ
 Bahâr olmuşdı ezhâr-ı çemen açmış idi bînâ
 İrişdi gülşene bâd-ı sabâ peygâm-ı mâtemde
 Gam u gussayla ezhâr-ı çemen hep kıldı vâveylâ
 Sarardı nergisüñ beñzi benefşe boynunu bükdi
 Derûnuñ lâlenüñ yakdı bu gam itdi tenin ifnâ'
 Dögünüp gömgök itdi cismine sünbül bu mihnetle
 Düşüpdür hançere sûsen idüp gam resmini icrâ
 Gülistânuñ sanevber kadleri hep ser-nigûn oldu
 Esince bâd-ı mâtem şiddet-i bâd-ı semûm-âsâ
 Añup ol demleri encüm giceler dâdesin yummaz
 Şafak kan aglayup şeb-nem degüldür her seher peydâ
 Dem-i 'âşûredür tecdîd olur dünyâ bu mâtemle
 Yanar her ehl-i dilden kim derûnı gussa vü gamla

İrince Kerbelâ deştine ol şâh-ı kerem kânı
 Üşüp etrâfin aldı bir alay gül-i beyâbânî
 İhâtâ eyledi encüm-şümâr-ı zümre-i a'dâ
 Kûsûf-ı ebrveş tutdı şu'â-ı mihr-i rahşânı
 O serv-i kadd-i bâlâ hâke çün kim sâyeveş düşdi
 Kıyâmet üstine her yıl kıyâmetdür bilüñ anı
 Üşüp zâg u zeganlar başına ol şâh-ı 'ankânuñ
 Uruşup minkâr-ı cevri itdiler zulm-i firâvânı
 İrişdi çünki eyyâm-ı Muharrem vakt-i mâtemdür
 Muhibb-i hânedânuñ tâzelendi derd-i hicrânı
 Tutuşdum nâr-ı hecrüñle derûnum sûznâk itdüm
 Beni mihrinde sâbit kıl meded ey cânumuñ cânı
 Şehîd-i Kerbelâ'nuñ derd-i hecri mahz-ı ni'metdür
 Gözinden kan akıt kim cûybâr-ı feyz-i rahmetdür

Yine mâh-ı Muharrem geldi eyyâm-ı melâletdür
 Bu eyyâm içre hurremlik hemân mahz-ı kabâhatdur
 Eger bir katre nem dökseñ bükâ idüp Hüseyin için
 Leb-i Kevser karârgâhuñ makâmın kasr-ı cennetdür
 Sirişk ile vuzû'-ı mâtemi tecdîd idüp ey dil

Namâz-ı giryeye kâmet figân-ı âha niyyetdür
 Girîbân-çâk idüp sad şerha çek sîneñde ey abdâl
 İtâ'atdür Rasûle Murtazâ'ya bil ri'âyetdür
 Muhibb-i hânedân iseñ dilâ subh u mesâ elzem
 Havâric zümresine sebb ü la'n itmek 'ibâdetdür
 Hemân ez-cân u dil tekrâr idüp vird ile bu beyti
 İki 'âlemde bî-şekk bâ'is-i 'izz ü sa'âdetdür
 Yezîd'üñ âline ensârına a'vânına dâ'im
 Hemîşe sad hezârân la'net eyle cânına dâ'im

Felek bu kâr-ı hem-vârını hazm eyliyemez âdem
 Revâ mı zâlimânı ol mahalde eylemek hurrem
 Olalar hânedân-ı Mustafâ pâ-mâl-ı hûn-âlûd
 Cihânda bundan eşna' ibtilâ olmaz eşedd-i gam
 Niçün hâk ile yeksân olmaduñ bu vak'adan ol dem
 Ne vakta katlanursın ey felek ben de anı bilsem
 Sehâb-âsâ sirişkin sîne-i hâke revân it kim
 Açılsun şerhası güller gibi yüzi ola şeb-nem
 Cihân-sûz-ı derûnından giyâh-ı huşkveş yansun
 Kül olsun kûh u sahrâlar hemân mânende-i heyzüm
 O kavm-i bed-fi'âlün kîni çıkmaz kalb-i mü'minden
 Yakar ehl-i kulûbı haşre dek bu âteş-i mâtem
 Bu mâtemden delinmişdür cigergâhı Behiştî'nüñ
 Yakar eflâki yer yer encüm-i âhı Behiştî'nüñ

MURABBA‘LAR

1

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sen benümle söyleşüp fırsat bulınca heyhât
 Gülşen-i hüsnüm dikenlerle tolnca heyhât
 Güllerüm pejmürde-hâl olup solınca heyhât
 Baña kadrüñ bildürüp ol vakt olınca heyhât

Korkudup hattile benden mihr ü mehüñ itmezem
 Hey vefâ kıl diriseñ biñ kerre di işitmezem
 Ben yarın gelen belâ için bugün gam yimezem
 Baña kadrüñ bildürüp ol vakt olınca heyhât

Ravza-i hüsnüm benüm bil bâg-ı cennetdür hemân
 ‘Ârız ummañ sebze-i ezhârına anuñ hazân
 Bu mürûr-ı gerdiş-i gerdûn aña itmez ziyân
 Baña kadrüñ bildürüp ol vakt olınca heyhât

Ruhlarum cennet gülidür sanma anda hâr olur
 Ne der u dîvâr olur anda ne hod mismâr olur
 Kim ola kim bâg-ı hüsnümden benüm bîzâr olur
 Baña kadrüñ bildürüp ol vakt olınca heyhât

Tîz geçer diyü igen ta‘n itme eyyâmı gülüñ
 Ki çog olmaz biz de bilürüz ziyâmı bülbülüñ
 Bâg-ı hüsnüm ‘ömrüñ oldukca yeter kıl gulgülüñ
 Baña kadrüñ bildürüp ol vakt olınca heyhât

1 R. 1972. 52b.

Cevâb-ı Ma‘şûk ve Tahmîs-i Behîştî. Başlıktan Behîştî'nin Tahmîs ettiği anlaşılıyorsa da mahlas bulunmamaktadır. Dörder mısradan oluştuğu için Tahmîs değil, Terbi‘ olduğunu düşünüyoruz. Ancak şiir bir mütekerrir murabbaya dönüştüğüne göre, bunun bir beytin tazmini yoluyla yazıldığını düşünmek de mümkündür. Son iki bendde geçen Cafer ve Mustafa isimleri hakkında bir bilgiye sahip değiliz. Divanda da yer alan çok sayıda şiirin bulunduğu bu mecmuada kaydedildiği için Behîştî'ye ait olduğu düşüncesiyle buraya alıyoruz.

Koymadı koymaz da ra'nâlıkda bir mislüm benüm
 Gelmedi gelmez de şeydâlıkda bir mislüñ senüñ
 Bir dahı Ca'fer bulursam nic'olur hâlüñ senüñ
 Baña kadrüñ bildürüp ol vakt olunca heyhât

Hâtem-i hüsn-i cemâlüm Mustafâ dirler baña
 Kim şifâ-i bedr-i hüsnüm irişüpdür her yaña
 Eyle bilgil varıcak mensûr-ı takrîrüm saña
 Baña kadrüñ bildürüp ol vakt olunca heyhât

2

Mef'ûlü/ Mefâ'ilü/ Mefâ'ilü/ Fe'ûlün

Bir hâne ki bî-dil-ber ola 'âlem olur mı²⁰⁶
 Bir serde ki 'ışk olmaya ol âdem olur mı
 Meclisde şarâb olmasa def'-i gam olur mı
 Mahbûbile mey olmasa def'-i gam olur mı

Her gülşen mânend-i Behiştî seyr-i güzer itse²⁰⁷
 Sî-murg-sıfat 'âlemi seyr ü güzer itse
 Göñlünce gam u derd olana hurrem olur mı
 Derd u elem ü gamda olana hurrem olur mı

3

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Yer yüzünde hâl-i zînetdür sevâdı Çorlu'nuñ²⁰⁸
 Bâg-ı cennetden eser gûyâ ki bâdı Çorlu'nuñ
 Âdemün göñlin açar gurbetde yâdı Çorlu'nuñ
 Yeridür şehri küşâde olsa adı Çorlu'nuñ

2 MK. A. 3092. 55a.

Kit'a

²⁰⁶ Sağlam bir murabba şekline dönüşmeyen bu şiirin mecmuada eksik kaydedildiğini sanıyoruz. Dörtlüklerin son iki mısraları kafiyeye bakımından sağlam değildir.

²⁰⁷ Mısradaki vezin bozuktur.

3 AÇ. s. 208.

Murabba'

²⁰⁸ Divanda ve mecmualarda rastlayamadığımız bu murabba'ın AÇ. 'de sadece bu ilk bendi kaydedilmiştir.

MUHAMMESLER**1****Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün**

‘Asker irmez himmet-âsâr²⁰⁹
 Kal‘a-i kûhsârı itdi hisâr
 Oldı bâd-ı sabâ şükûfe-nisâr
 Ravzalarda kuruldı ebr-i bahâr
 Sâkıyâ ‘âlemüñ güzelligi var

Yumaga gam gubârını mül ile
 Bâga vardukca yer yüzi gül ile
 Bir lebi gonca zülfi sünbül ile
 Ney ne lâzım sadâ-yı bülbül ile
 Göñlün egler çemende ‘âşık-ı zâr

Şu ki ‘ışkile ‘âleme toldı
 Yüzi berg-i hazîn gibi soldı
 ‘Âkıbet matlabına yol buldı
 Himmetüñde yeli yelken oldı
 N’ola âhum felekde kılsa karâr

Oldı fûrkat tarîk-ı vuslata sedd
 Yüri havf itme kıl bu pendi sited
 Muttasıldur kabûle âhir red
 Salınup nâz ile o bâlâ-kadd
 Serv-i gülzâra öğredür reftâr

Leb-i âb-ı revân u sâye-i bîd
 Mâh ürd-i behişt u rûz sa‘îd
 Mey müheyâ elüñde ferd u vahîd

I İS. I. 4123. 253a.

Muhammes-i Behiştî

²⁰⁹ Mısrada vezin bozuktur.

Otururken Behiştîyâ nevmîd
Hoş saâdet degül mi makdem-i yâr

2

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Yaşum deryâsı mevc urdukca bahr-ı bî-gerân iñler
Figânun âlemi tutdukca her kûh-ı girân iñler
Derûnum nâle peydâ eyledükce ins ü cân iñler
Kaçan kim zâr u dil-haste olup bir nâ-tüvân iñler
Anuñ feryâdına rahm eyleyüp kevn ü mekân iñler

Olupdur nûr-ı ‘ışkîle benüm göñlüm gözüm rûşen
Anuñçün nice esrâr-ı nihâna vâkıf oldum ben
Bu ma‘nâyı egerçi ey kemân kaş añlamazsın sen
Rakîbuñ bağrına tokunmadı diyü te’essüfden
Ne meydânda bir ok atılsa ardınca kemân iñler

Ruh-ı yâri belâ deştinde bitmiş lâle mi sanduñ
Dil-i ‘uşşakı bu hüsn ü mecâzı ala mı sanduñ
Fenâ bezmi bu ‘âlemde mü’ebbed kala mı sanduñ
Ney ü çeng ü rebâbuñ sen figânun nâle mi sanduñ
Beni gör kim bir âh itsem zemîn ü âsmân iñler

Harâbât ehli ol sürmek dilerseñ zevk-ı erzânî
Ele al câmi isterseñ fenâ derdine dermânı
Şarâb-ı nâb ile ‘ömrüñ olur biñ yılca bir anı

2 Tr. 67. 95a, Ü. T. 1805. 31a, AE. M. 577. 38a-b, EE. 3424. 241a, HM. 5214. 18a-19a, ZB. 226. 15a-b, MK. A. 799. 13a, SF. 5351. 65a, HM. 5272. 15b, R. 1972. 89b-90a, Ü. T. 1932. s. 47.

Muhammes-i Behiştî MK. A. 799, EE. 3424; *Tahmîs-i Behiştî* R. 1972.

1a yaşum] başuma R. 1972.

2a ‘ışkîle] çeşmiyle Ü. T. 1932.

2c ey kemân kaş añlamazsın] añlamazsın ey kemân kaş EE. 5214; añlamazsañ ey kemân kaş ZB. 226, Ü. T. 1932; kemân kaş] kemân-keş TR. 67; kaş] ebrû MK. A. 799.

2d bağrına tokunmadı] göñlüne tokundu R. 1972.

3a belâ] bekâ Tr. 67, EE. 3424, HM. 5272, ZB. 226, EE. 5214, AE. M. 577, Ü. T. 1805. ; fenâ R. 1972.

4a dilerseñ] isteriseñ R. 1972; erzânî] devrânî Ü. T. 1805, AE. M. 577, ZB. 226, Tr. 67.

4b derdine] dârına Tr. 67, SF. 5351, MK. A. 799, AE. M. 577, ZB. 226, HM. 5272, EE. 5214, Ü. T. 1805; dermânî] derbânî ZB. 226.

4c biñ] bir Tr. 67, SF. 5351, MK. A. 799, AE. M. 577, Ü. T. 1932, R. 1972.

‘Acebdür kim murâdınca ierken Âb-ı Hayvân’ı
Niun sâkî za‘îf oldum diyü pîr-i mugân iñler

Mahabbet ‘âşıkı rûbâh olursa dönderür bebre
Dem-i gayretde kalmaz kudreti bir zerrece cebre
Fakîre merhamet itmez ider tersâya vü gebre
Behiştî ey güneş yüzli niun incinmesün ebre
İkide bir ser-i kûyuña geldükçe hemân iñler

3

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Ne gûşumda tarab-sâz u nevâsından nevîdüm var
Ne gönlümde gam-ı dünyâ ne bu fikr-i medîdüm var
Ne hizmetkâr-ı sultânem ne gavgâ-yı ‘abîdüm var
Harîf-i fârîgu’l-bâlem ne şeyh u ne mürîdüm var
Ne beg yanında maksûdum ne paşadan ümîdüm var

Gehî eyler gam-ı ‘ışkı dil aña hem eglence
Geh olur kûşe-i ‘uzletde zikru’llâhum eglence
Yeter baña gözüm yaşıyla dûd-ı âhum eglence
Gedâ-yı lâ’ubâliyem gerekmez şâhum eglence
Ne dilde arzû-yı cû ne meyl-i şâh-ı bîdüm var

Makâm-ı ‘uzletüñ itdüm derûndan niyyet-i cürmin
Değişdüm sulha ser-cümle hased erbâbınuñ rezmin

4d murâdınca] murâduñca R. 1972.

5a dönderür bebre] dönderür seyre AE. M. 577; bebre] yere EE. 3424, EE. . 5214; bize MK. A. 799, HM. 5272; türe SF. 5351; mihre Ü. T. 1932.

5e geldükçe] vardukca Tr. 67.

3 R. 1972. 52b, MK. A. 799. 15b, EE. 3424. 140b.

Muhammes-i Behiştî MK. A. 799, EE. 3424; *Tahmîs-i Behiştî* R. 1972.

1b dünya ne bu] dünyayile EE. 3424, MK. A. 799.

1d şeyh u] şeyhim EE. 3424, MK. A. 799

1e ümîdüm] murâdum R. 1972, MK. A. 799

2c dûd-ı -R. 1972

2e arzû-yı cû] arzû-yı cüya EE. 3424

3b hased] sadâ R. 1972

Fenâ meyhânesinüñ nakde çekdüm âlet-i bezmin
 Ne gam ‘ışkuñla eylersem eger râh-ı ‘adem ‘azmin
 Ki koynumda bütün dünyâ deger dürr-i ferîdüm var

Harâbât-ı cihân içre olup serdâr-ı pâ-y-ı hum
 Şebistân-ı melâmetde selâmet nakdin itdüm güm
 Makâm-ı istirâhatden murâd alur degül merdüm
 Geçerse rûze-i fakr u fenâda gam degül ‘ömrüm
 Ki soñunda benüm rûz-ı kıyâmet ‘adlu ‘îdüm var

Alup pâ-bendin ıtlâk itdüm esb-i himmetüñ sâkın
 Şikâristân-ı ser-sebzüñ çıkup geşt itdüm âfâkın
 Getürdüm sayd-ı maksûduñ zamân-ı fursatın yakın
 Kebûter sanma destümde Behiştî şî‘rüm evrâkın
 Horos-ı ‘arşa ser-pençe urur bâz-i sepîdüm var

4

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Rûz-ı ezel olup bize ‘unvân mu‘âf-ı ‘ışk
 Münkirler ile itmege geldük mesâf-ı ‘ışk
 Şemşîr-i âha her birümüz bir gılâf-ı ‘ışk
 Zâhid bizi güzâfa urur sanma lâf-ı ‘ışk
 Kâlû belâda eylemişüz i‘tirâf-ı ‘ışk

Lâ-ya‘kıl eyleyen bizi âb-ı ‘ineb degül
 Esrâr ile mülemmâ olan berş ü hab degül
 Ta‘n eylemek ekâbir-i ‘ışka edeb degül
 Her yaña salınup bilinürseñ ‘aceb degül
 Sâkî [kim] eyledi bizi ser-mest-i sâf-ı ‘ışk

3e bütün dünyâ] gam-ı dünya EE. 3424; ferîdüm] mezîdüm R. 1972; dürr-i] dürd-i EE. 3424.

4c murâd] merâm R. 1972, MK. A. 799; alur] olur R. 1972

5a pâ-bend] pâyinden R. 1972

4 MK. A. 1641. 447b, SF. 5351. 69b

Muhammes-i Behiştî MK. A. 1641; *Tahmîs-i Behiştî* SF. 5351

1d güzâfa] güzâfın SF. 5351

Dîdârũñ müşâhadesi zevkını tuyup
 Pâk eyledüm iki gözümü ‘ışkuñla yuyup
 Şeytânlık itmez âdem olan nefsine uyup
 Dil mâ’il-i mülk ola mı haddũni koyup
 Sayd-ı meges mi eyleye sî-murg-ı Kâf-ı ‘ışk

Aldum rebâbı Zühre’den evtâr-ı ‘ûdumı
 Saldum sipihre nâle-i sâz u sürûdumı
 Mahzûn idem gibi yine cümle hasûdumı
 Zerrîn tel itdi sırma-keş-i gam vücûdumı
 Tâ-nakş-ı câmına süre zer-bâft-ı nâf-ı ‘ışk

Şol dem ki olmuş idi ezel bezmine salâ
 Dîdâr-ı yâre cân u dil olmuşdı mübtelâ
 Cismüm nedür sorarsañ eger diñle evvelâ
 Başum Behiştî bir depedür çıkmaga belâ
 İşlek yol aña sînedeki her şikâf-ı ‘ışk

5

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Fıtrat-ı insânda konmuş bir ‘aceb sırdur göñül
 Meyl-i hüsn itmekde hergiz misli yok birdür göñül
 ‘İşk-perverlikde ‘uşşâk içre nâdirdür göñül
 Gerçi her meh-rûya dil virmekde mâhirdür göñül
 Sen sanemden gayrıya baş egse kâfirdür göñül

Şarka garba togru refât itse irmez aña yel
 ‘Âlemi gezse bulaşmaz pâyine gün gibi gil
 Tab‘ı nâzük meşrebi sâfi mizâcı mu‘tedil
 Lâ’ubâlî bir kalenderdür mücerred pâk-dil
 İki gün bir yerde eglenmez müsâfirdür göñül

4a ûdumı] ûdı SF. 5351

4b sürûdumı] sürûdı SF. 5351

4c hasûdumı] hasûdı SF. 5351

4d vücûdumı] vücûdı SF. 5351

5 AE. M. 543. 73b

Tahmîs-i Behiştî Rahmetullâhi ‘aleyh

Ta'n-ı a' dâdan ne gam ister ne olur kül beden
 Şânına rif'at gelür Mansûr gibi salb iden
 'Işk meydânına zevk eyler vücûdın selb iden
 Tîr-i mihnet başına yagsa ırılmaz kulbeden
 Bir dil-âver baş u cân oynar bahâdırur göñül

Bir saçı Leylâ'ya şeydâ oldı 'aklın dirmeyüp
 Kaldı Mecnûnveş belâ deştinde şehre girmeyüp
 Dâr-ı dünyâdan gide gibi murâda ırmeyüp
 Cân virel'den la'lüñe yatur dil agız virmeyüp
 Haste-dil âşüfte-hâl âzürde-hâtırdur göñül

Kûy-ı yâre 'azm idüp mey-hâneden mestânece
 Kendü kendüyle Behiştî söyleşür dîvânece
 Genc-i mahfî olsa yanında degül vîrânece
 Görmeyüp kimse cihânı seyr ider rindânece
 'İlm-i ahfâda be-gâyet sihre mâhirdür göñül

6

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Sâzumuz diñler felekde Zühre-i zehrâ bizüm
 Kûşe-i zevk u safâmuzdur bugün dünyâ bizüm
 Sînemüzde zâhidâ neyler gam-ı ferdâ bizüm
 Bezmümüz peymânesidür Kevser-i Me'vâ bizüm
 Cür'amuzdan perveriş bulmuş durur Tûbâ bizüm

İrmedi rûz-ı ezel meşhûr iken el-vakt seyf
 Bunca yıllar 'ömrümüz derd ü belâda geçdi hayf
 Ger sorarsañ şimdiki ahvâlümüzden kemm u keyf

6 R. 1972. 55a-b, AE. M. 577. 29a-b
 Muhammes-i Behiştî Rahmetullâh-i 'Aleyh
 1e bulmuş durur] bulmuşdur R. 1972
 2a ezel] ecel AE. M. 577

Dildeki buhrânumuzdan bir eserdür sûr-ı sayf
Bâd-ı âh-ı serdümüzden [kalmadır]²¹⁰ sermâ bizüm

Şerbet-i tıbdan iderseñ kâse-i gerdûnı pür
Cânı yokdur sînemüzden def̃ ola mânend-i har
‘İşumuz şöyle olupdur fûrkat-i telh ile pür
Gam deminde dîdemüzden hâke düşmiş katredür
Taglarca mevc peydâ eyleyen deryâ bizüm

Jeng-i efkârı gözüñden dâmen-i sa’yile sil
Nûr-ı ‘ışkıla derûnuñ hâne-i tâbende kıl
Hâlümüzden ger haber bilmek dilerseñ şöyle bil
Biz hakîkat defterinde mürdeyüz ey zinde-dil
Üstümüzde türbemüzdür künbed-i hadrâ bizüm

Bunda tahsîl itmege geldük rızâ-yı Hâlıkı
Zâyi‘ itdük vâdi-i nisyânda ‘ahd-ı sâbıkı
Şânumuz zikr itmek oldu bu kelâm-ı sâdıkı
Ey Behiştî ‘afv olunmazsak siyâset lâyıkı
Bir alay mücrimlerüz zindânumuz dünyâ bizüm

7

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

‘Îzârum hem-‘ayârıdur bulunmaz gerçi zerlerde
Ne assı i‘tiyâdum yok miyân-ı sîm-berlerde
‘Aceb mi halka olursa ümîdüm gûş-ı dürlerde
Lebûñ kandi nice şîrîn ise cânâ şekerlerde
Visâlûñ va‘desi çak böyle tatludur haberlerde

²¹⁰ Metinde “katmadur” şeklindedir.

2e âh-ı] râh-ı R. 1972

3b mânend-i hâr] bir lahza hâr AE. M. 577

4a efkârı] inkârı AE. M. 577

4d zinde-dil] Zühre-dil R. 1972

5d olunmazsak siyâset] olunmazsañ kıyâmet R. 1972

7 R. 1972. 53b, AE. M. 577. 29b-30a, FB. 185. 65a, MM. İ. 2455. 115b-116a

Muhammes-i Behiştî

1d şekerlerde] haberlerde R. 1972

Firâk odına yakdukca beni ol zâlim-i bî-dâd
 Derûn-ı dilden eylersem ‘aceb mi nâle vü feryâd
 Figâne mâ-tekaddemden olup erbâb-ı gam mu‘tâd
 Bir âh-ı sûznâk itmiş ezel kûhsârda Ferhâd²¹¹
 Anuñ te’sîridür pinhân olan âteş hacelerde

Gice tâ-subha dek bezm-i rakîbe şem‘-i halvetsin
 Sözü m sıdkına çeşm-i pür-humârûñla ‘alâmetsin
 Beni ko gel sen insâf eyle çün ehl-i sadâkatsin
 Niçün nergis gibi ey gül harîs-i hâb-ı gaffletsin
 Sabâ gibi gülîstân seyrin itmezsın seherlerde

Be vâ‘iz kendüñi muhkem yine çekmiş çevirmişsin
 Mürâ’îler libâsıyla ‘acâ’ib şekle girmişsin
 İşitdüm ta’n idüp ‘uşşâka hayli herze yirmiştir
 Nazar kılmak kişi şer‘î degül mahbûba dirmişsin
 Nazar kılmak degül körlüğüne bil ki severlerde

Cihânda şimdi râh-ı ‘adl içinde togrı yürür yok
 Safâsın dürr-i nazmuñ çeşm-i insâfıyla görür yok
 Ma‘ârif gûşvârını kulagında götürür yok
 Behiştî i‘tikâdum bu senüñle pençe urur yok
 Belâgat bîşesin mesken idinen şîr-i nerlerde

1e çak böyle] çak eyle AE. M. 577, FB. 185

²¹¹ Beyit AE. M. 602a’da müfred olarak yer almıştır.

3b çeşm-i] çeşmüm FB. 185

3e sabâ] seher R. 1972; gülîstân seyrin] gülîstânsız ne FB. 185

4a yine] niye MM. İ. 2455

4b mürâ’îler libâsıyla] mürâyile libâsıle FB. 185

4e körlüğüne bil ki] degül gör bunı kim anı FB. 185; bil ki] anı MM. İ. 2455

5c gûşvârını] gûş irince R. 1972

5e bîşesin] kulesin AE. M. 577, FB. 185, MM. İ. 2455

8

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

Salınup nâz ile seyr itmege serv ü semeni
 Kademüñ kılşa müşerref n'ola sahn-ı çemeni
 Cilve eyyâmıdur ammâ ki bu gam aldı beni
 Nice doyunca görem sen gül-i nâzük-bedeni
 Kendü kirpigüm olupdur baña gözüm tikeni

Yürüyüp dūd-ı dilüm olmasa ger pîrehenüm
 Ser ü pâyum gibi kalurdı bürehne bedenüm
 Döndi hâkistere gam ahkeri üstinde tenüm
 Çıkmasun âhum odı agzumı açdurma benüm
 Yakmasun sūz-ı derûnum seni söyletme beni

Ey sehî-kad kuluñam nâmumı âzâde koma
 Gözlerüm merdümini hasret ile kana yuma
 Yüz süregeldüm efendi kapuña himmet uma
 Dest-gîr ol beni sâyem gibi ayakda koma
 Böyle hâk itme efendi yoluña cân vireni

Olmaduñ râzı ki kûyuñda sabâ gibi yelem
 Bezm-i cân-bahşuña kimler gelür anları bilem
 Âh idüp aglayıcak yaşumı lutfuñla silem

8 MK. A. 1560. 16b, MK. A. 1641. 423a, MK. A. 4453. 82b, MC. 727. 121b, HE. 784. 26b-27a, HM. 5214. 18a, MO. I. 1118. 3a

1b kılşa] itse HM. 5214; kıla MK. A. 1641; n'ola]yine MK. A. 1641

1c ki bu] bu ki MO. I. 1118; -ki MK. A. 1641

2a yürüyüp] görünür HE. 784; dūd-ı dilüm] derd-i dilüm MO. I. 1118; derd-i elem MK. A. 1641; verd-i dilüm HE. 784

2b kalurdı] kalur MK. A. 4453; kalupdur MK. A. 1641

2c döndi] tutdı HE. 784; hâkistere] hâkister MK. A. 4453, MC. 727, MK. A. 5214, MO. I. 1118, HE. 784; üstinde] üstine MK. A. 4453; üstümde MK. A. 1641; tenüm] benüm MK. A. 1641

2d çıkmasın] çıkmadın MC. 727

3a nâmumı] pâyemi HM. 5214

3b merdümini] yaşını MK. A. 1641; hasret ile] lâle gibi MK. A. 1641, MO. I. 1118, HM. 5214

3c kapuña] tapuña MK. A. 4453; himmet] rahmet MK. A. 4453

3d sâyem] pâyüñ MK. A. 1641

4a râzı] dahı MK. A. 4453; kûyuñda] yoluñda MK. A. 4453

4b cân-bahşuña] cân-bahşile HE. 784; bilem] görem MK. A. 4453

Ney gibi bagrumı deldüñ komaduñ nâle kılam
Ne imişsin neye ugramışam ey vây beni

Gerçi ‘Adn itdi Behiştî’ye cinân bâgını gül
Ravza’da Kevser’e ragbet komadı kâse-i mül
Derd u gam anlar ile def’ olmur nesne degül
Şerbet-i vasluñ irişmezse olur haste göñül
Döyemez cevruñe cânım seven ölsün mü seni

4e neye] yine MK. A. 1560, MC. 727

5a ‘Adn] ‘adl MK. A. 4453; cinân] cihân MK. A. 1641, HE. 784; cemâl HM. 5214

5b ravzada] zevkile MC. 727

5c def’] men’ MK. A. 1561; nesne] nâle MK. A. 1641

5d vasluñ] la‘lûñ MK. A. 1561; haste] hande MK. A. 1641

5e cevruñe] bahruña MK. A. 1560

TAHMİSLER

1

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Dîde-i ‘ibretle insânı melek-sîmâ gözet
 Ahsen-i takvîmi lutf u halka mücellâ gözet
 Âyet-i hüsne nazar kıl nakş-ı kerrem-nâ gözet
 Kendü mikdârından ey dil herkesi a‘lâ gözet
 Zerreyi mihr-i münevver katreyi deryâ gözet

Fakr ile fahr eylemişdür çün ki ol hayrû’l-beşer
 Gâfil olma şekli ma‘mûr olmayandan kıl hazer
 Gizlidür vîrânelerde nice genc-i pür-güher
 ‘Âkıliseñ kimseye itme hakâretle nazar
 Sırçayı gevher bil ey dil serçeyi ‘ankâ gözet

İtmezem Ferhâd-ı ‘ışkı nâ-müselmân añlayup
 Kays-ı mecnûnı yabana atma nâ-dân añlayup
 Hizmet eyle gördüğün dervîşe sultân añlayup
 Merdiseñ merdâne bak mûra Süleymân añlayup
 ‘Ârifiseñ her gedâ-yı bî-kesi Dârâ gözet

Şâh-ı ‘âlemsin iderseñ tahtgâhuñ hâk-i dil
 Hârile hem-sâyelikden ‘izzete irişdi gül
 Pây-mâlem olmâgile hürmet bulupdur câm-ı mül
 Meskenüñ sa‘y ile kûyı meskenet kıl ey gönül
 Mertebeñ eflâkden biñ mertebe bâlâ gözet

Sayd-ı rızka eyleme sûfî gibi dâm-ı riyâ
 Ol kişi âkıl degül kim cismiçün câna kıya

1 AE. M. 543. 91b, Tr. 76. 125b

Gazel-i Fevrî Tahmîs-i Behîstî

1a ‘ibretle] gayretle AE. M. 543

1b lutf u] lutf it AE. M. 543

3c eyle] it AE. M. 543

3d mûra] mûrî AE. M. 543

Diñle bu pendî Behiştî kim virür dehre ziyâ
 ‘İşk içinde genc-i lâ-yefnâ* dilersenñ Fevriyâ
 Her neye olsa kanâ’at eyle istiğnâ gözet

2

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

Kâğız alsam yazup i’lâm itmek için hâletüm
 Nûr ider fi’l-cümleten elümde nâr-ı fûrkatüm
 Varup oñmazın niçe ‘arz eylesem kim hâcetüm
 Söylemek kasd itdügümce yâra derd ü hasretüm
 Aqlamak tutar beni güftâra kalmaz kudretüm

Kıldı eflâke ser-â-ser peyk-i âhum cûst-cû
 Vardı eşküm yokladı baht-ı serâyı sû-be-sû
 Ben sabâha deñlü sürdüm işigi hâkine rû
 Görmedüm ol mâhı çok bakdum aşaga yukaru
 Yerde gökde yıldızum yokdur gidüpdür devletüm

Ger firâkuñla kalup aslâ visâle irmeyem
 Bezmgâh-ı lutfuñâ iller gire ben girmeyem
 Ser bedenden ayıram dil işkdan ayırmayam
 Ben niçe sen şem‘-i tâbâna revân cân virmeyem
 Yok midur ‘âlemde bir pervâne deñlü gayretüm

İhtiyâcum yok livâyâ âh-ı âteşnâkden
 Çıkdı ‘asker mâcerâsı dîde-i nemnâkden
 Şimdi itmişdür Süleymânlık baña eflâkden
 Kûyma iltüp götürdi ben gubârı hâkden
 Var durur yerden göge bâd-ı sabâyâ minnetüm

Ey Behiştî bende kim çekdi dil-i abdâlumu
 Yâ niçe Leylî-sıfatdan hıl‘at aldum şâlumu

* Tükenmez hazine.

AE. M. 547. 104a.

Gazel-i Ca’fer Tahmîs-i Behiştî

Kâl u kîl ehli ne fehm eyler benüm akvâlümi
Rûz-ı mahşerde diyem Mecnûn'a Ca'fer hâlümi
Kim dilümi ol bilür ancak ol añlar hâletüm

3

Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Sûz u sâzı yeter nihân eyle
Vaktidür kendüni 'ıyân eyle
Meclis ehlini şâdmân eyle
Koma bülbül koma figân eyle
'İşkî 'âlemde dâstân eyle
Âşnâlık tarîkına eşelüm
Eski derdüñ 'asâbesin şeşelüm
Bagrumuz başını birez deşelüm
Kaçma bizden senüñle dilleşelüm
Niyedür nâlişüñ beyân eyle

Ehl-i 'ışka harîf u hem-râz ol
Âhveş âsmânda mümtâz ol
Murg-ı dil saydın eyle şeh-bâz ol
Alçak uçma bülend-pervâz ol
'Arşa çık anda âşiyân eyle

Nâleñi gûş iden safâ bulsun
Ney-zenüñ beñzi reşk ile solsun
Şeh-perüñ sıyıtı 'âleme tolsun
Cilvegâhuñ fezâ-yı kuds olsun
'Azm-i sahrâ-yı lâ-mekân eyle

Gam-ı 'ışk itdügince cânuña kâr
Niçe bir künc-i gamda sabr u karâr

3 MK. A. 803. 127b-128a, SF. 5424. 115b-116a

Gazel-i 'Amri ve Tahmîs-i Behîştî MK. A. 803; *Tahmîs-i Behîştî* SF. 5424

3e âşiyân] şebân SF. 5424

4a nâleñi] nâle kıl SF. 5424

Bu du‘âyı Behiştî kıl tekrâr
Yâ İlâhî beni de bûlbûlvâr
‘Amri’yem zâr u nâ-tûvân eyle

GAZELİYYÂT

1

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Şâh-1 ‘âlemsin n’ola virsek dil ü cânlar saña
Saglu sollu hıdmete lâzımdur oylanlar saña

Oturur etrâfuñ almış bî-bedel mahbûblar
Ay efendi hâle olmuş mâh-1 tâbânlar saña

Ol iki kâfirlere yüz virme şâhum zulm ider
Beddu‘â itmek revâ mıdur müselmânlar saña

‘Âlemüñ ma‘müresin tutmakta iller çengeli
Sâkin ol ey dil ki tenhâ kıldı vîrânlar saña

Gözleri yaşın Behiştî’nüñ dökersin kan idüp
Yoluña gelmez kalur mı dökdügüñ kanlar saña

2

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Subh-dem yol üzre gördüm gücile yürür sabâ
Var ise la’lün meyinden gizlüce görür sabâ

‘Âşıkayret degül mi kâkülün bunı senün
Gözine karşı ayardup her yaña sürür sabâ

Bir latife geçdi agyâra hep insâf eyledün
Pây-dâr olsun yeri geldükce devşürür sabâ²¹²

1 FB. 6a, RE. 6b.

2 FB. 6a, RE. 6b

2a kâkülün] kâmilün FB

²¹² Beyit Ah. s. 335’de de yer almıştır.

Pâk dâmânuz diyü hercâ'iler lâf urmasun
Yohsa hep dâmenlerin başlarına bürür sabâ

Haddüñe beñzer ne yeri var imiş berg-i gülüñ
Ey Behiştî ögdüğünü göge uçurur sabâ

3

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ey sabâ yâre nice 'arz ideyüm hâlüm saña
Turreler hazırlamışdur dirler ol zâlim saña

Didi bir 'âşık baña bu cism-i pür-dâgum görüp
Derd ü mihnet çekmede 'ışk olsun eydelüm saña

Sîm-i eşküm işüğüñde hâk-i yek olsun dirüm
İsterem kim seyl idüp harc eyleyem mâlum saña

Hâr-ı cevruñ tatlu câna acılar virmek neden
Suç mı itdüm bülbül oldumsa gülüm balum saña

Ey Behiştî Vâmık u Ferhâd u Mecnûn kıssasın
Diñle kim ma'lûm ola akrân u emsâlüm saña

4

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Şâd u hurrem her kişi 'âlem düğün bayrâm ola
Kûşe-i hasretde 'âşıklar niçün nâ-kâm ola

Ey perî-ruh şekl-i insâna gireydi vuslatuñ
Bir güzel mahbûb olurdu kim adı Bayrâm ola

3 FB. 6a-b, RE. 6b (Kenar)

1a Ey sabâ hâlüm nice 'arz ideyüm hâlüm saña FB

4 FB. 6b, RE. 7a

‘İdgâh içre salıncagı gören dolâb ile
Didi kim bunlar hümâ saydına gâlib dâm ola

İl şeker yerken lebüñ kasında ey meh-rû benüm
Subh-ı devlet başuma lâyük mıdur ki şâm ola

Ey Behiştî yâra bayram gün sunılsa bu gazel
Bûseye hîç sezmezem kim hâcet-i ibrâm ola

5

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Aglamak tutdı beni añmañuz uçmagı baña
Bülbülün hâleti zindân ider ol bâgı baña

Bulsalardı bir avuç suda bogarlardı beni
Eşkümün katresinün her biri kan yagı baña

Göremez zerre kadar gerçi karasın nâ-dân
Bu pek eglence gelür lâlelerün dâgı baña

Vâ‘izün söyledügi dürlü letâ‘ifdenise
Hoş gelür meykedede mug-beçenün lâgı baña

Dil metâ‘ımı Behiştî dilerem yâre virem
Âh eger dirse gerekmez bunuñ alçagı baña

6

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gamlaruñ mülk-i ‘adem râhında yâr olsun baña
Sînem üzre zahm-ı gamzeñ yâdgâr olsun baña

5 FB. 6b, RE. 7a

6 FB. 6b-7a, RE. 7a-b

Çünkü oldu ol kebûter sîned e dâmum tehî
İ'tibârum yok gerek 'ankâ şikâr olsun baña

Çevreden itsün ihâtâ cismümi peykânlaruñ
Leşker-i gamdan şehâ âhen-hisâr olsun baña

Şeyhveş tünd olma zâr itme beni bülbül gibi
Gül gibi açıl ki 'âlem nev-bahâr olsun baña

La'l-i dil-berden Behiştî bir kelâm-ı cân-fezâ
Söyle kim râz-ı dü 'âlem âşikâr olsun baña

7

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Hâkimüñ her zerresi bir yerde ser-gerdân ola
Mihrüñe sînemde sanma meh gibi noksân ola

Kıldugum secde umaram kaşlaruñ mihrâbına
Rûz-ı mahşer nâme-i a'mâlûme 'unvân ola

Tañ degül yavı kılınsa 'ârızuñ mevcinde 'akl
Nâ-bedîd olmaz mı ol kim garka-i 'ummân ola

Kullaruñdan vuslatuñ gencin dirîg itme şehâ
Mülk-i hüsnüñ vakt ola gönülüm gibi vîrân ola

Dil-rübâsından Behiştî gâlibâ dûr olmasun
'Âşka cânından ayrılmak dahı âsân ola

8

Mef'ûlü/ Mef'ûlün/ Mef'ûlü/ Mef'ûlün

Âlâyış-i gussadan sâfi-dilidüm cânâ
Gavvâs-ı yem-i 'ışka bî-sâhilidüm cânâ

7 FB. 7a, RE. 7a (Kenar)

8 FB. 7a, RE. 7a (Kenar)

Bâzîçe-i 'ıŝkuñda mislüm yogidi amma
Tâ güççüğüken zühde nâ-kâbilidüm cânâ

Nakkâş-ı Ezel resmin nakş eylemedin deyrüñ
Hum-hâne-i vahdetde ben kanzîlidüm cânâ

Kûy-ı dil-i Mecnûn'da yer eylemedin Leylâ
Sahrâ-yı cünûn içre bî-menzilidüm cânâ

Bezmünde Behiştî'nün destine sebû virseñ
Ol hıdmete 'ömrümce müsta'cilidüm cânâ

9

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

*Elâ yâ eyyühe 's-sâkî edir ke'sen ve nâvilhâ*²¹³
Bizi öldürmedin gam gâfil olma çâremiz kıl hâ

Ezelden mekteb-i 'ıŝkuñ bir üstâd-ı safâ-bahşı
Görüp âyîne-i tab'um dimiş bu hayli kâbil hâ

Görürseñ mug-beçe yanında bir yañlıŝ hayâl itme
Bizi ey pîr-i mey-hâne hemân oğluñ gibi bil hâ

9 FB. 7b, RE. 7a (Kenar), MM. İ. 2095 98b, Ü. T. 1802 39b, Ü. T. 1724 166a, YB. 2511 34a, AE. M. 635 48b, ZB. 449 57b, İS. I. 4125 113b, İS. I. 575 37b-38a, İS. I. 3859 23a, R. 1973 142b, AE. M. 574 66b, Tr. 67 32a, Tr. 58 56b, Tr. 80 s. 346, MK. A. 4228 30b-31a

²¹³ Bu gazel Hâfız-ı Şîrâzî'nin ilk gazelinin ilk beytinin birinci mısraının tazmînidir ve Türkçe karşılığı da, "Ey sâkî, içki bardağını dolaştır ve onu içtir" şeklindedir. O da Arap şiirinden mülemma şeklinde bir tazmin olarak almıştır. İkinci mısraı da Farsça olup; "Ki 'ışk âsân ne-mûd evvel velî üftâd müşkil hâ" şeklindedir. Bir kısım araştırmacılar, şiirin Yezid İbni Muaviye'den alındığını söylüyorlarsa da fazla rağbet bulmuş bir görüş değildir. Hâfız Divanında konuyla ilgili şu bilgi vardır: "Bu mazmuna yakın bir şiir Harunu'r-Reşid dönemi şairlerinden Ebu'l-Fazl Abbas ibni Ahnef'e aittir ve beyit şöyledir: Yâ eyyühe's-sâkî edir ke'senâ/ Vekrir 'aleynâ seyyidü'l-eşribât (Ey sâkî, bardağını dolaştır ve sık sık bize bu içeceklerin en önde gelenini ikram et). Bkz. Divân-ı Hâfız, Seyyid Ebu'l-Kâsım Encevi-i Şîrâzî tashihiyle, Çâphâne-i İlmî, Tahran H/Ş. 1369, s. 1

1b kılhâ] kılğılhâ, İS. 4125

2a ezelden] ezelde MM. İ. 2456, Tab'um] kalbüm AE. M. 635, Ü. T. 1802, dimiş] didi AE. M. 574, İS. I. 575, Tr. 67

Olur mı dîdeden dîdâra perde eşk-i hûn-âlûd
İrişdi cilve eyyâmı gönül demdür gözüñ sil hâ

Perî-rû dil-rübâlarda saña beñzer melek yokdur
Kemâl ehlini sevmezsin musâhibüñ erâzil hâ

Behiştî dil-rübâlarla mülâkâta du‘â kılsañ
Kabûl olmaga sineñde gerekmez kıl kadar gıl hâ

10

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Soyup bir lu‘b ile yâri kenâr itmek diler tenhâ
Dirîgâ burnuma tuzlu sular koysa gerek deryâ

Kabâ-yı sebzile kadd-i bülendüñ ey sehî-servüm
Diraht-ı vâdi-yi Eymen ‘izâruñ âteş-i bâlâ

Mahabbet râhınıñ gerd-i melâlin kim tehî görme
Benüm gönülüm gözün ol tûtyâdur eyleyen bînâ

Kemer gibi belüm dest-i belâ bükmez diye bârî
Miyânuñ giyüp olmasa vücûdumdan nişân peydâ

Behiştî olsa Mecnûn’uñ belâsından n’ola bî-bâk
Gurûr-ı hüsn câmindan ayılmaz mest midür Leylâ

3a görürseñ] görüp AE. M. 635, İS. I. 575, ZB. 449, YB. 2511; bir] bizi AE. M. 635, İS. I. 575, yañlış] ZB. 449; 3b bizi] beni MM. İ. 2456, İS. I. 4125, ZB. 449, AE. M. 635, YB. 2511, Ü. T. 1802, Ü. T. 1724

4a olur mı] olurmış Tr. 67, R. 1973, İS. I. 3859, Tr. 80, AE. M. 574, Ü. T. 1802; dîdeden] dîdede MM. İ. 2456; olurmış dîdeden bir dâne eşk-i hûn-feşân-âlûd İS. I. 4125

5 -MM. İ. 2456, İS. I. 3859, İS. I. 575, ZB. 449, AE. M. 635, YB. 2511

6a dil-rübâlarla] sâde-rûlarla MM. İ. 2456, Tr. 67, R. 1973, İS. I. 3859; kılsañ] itseñ MM. İ. 2456, Tr. 67, R. 1973, İS. I. 3859; 6b sineñde] gönülde YB. 2511

10 SRE. 850. 134a

11**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Sâki-i hum-hâne-i kâl u belâ
Câm-ı ‘ışkı baña sundı mı ola

Taşlaruñdan aglasam ma‘zûr tut
Başuma gelmiş degüldür bu belâ

Haste çeşmüñ gibi sıhhat görmesün
Derd-i ‘ıška olmayanlar mübtelâ

Gül ruhuñ şevkinden olmuşdur berî
Bülbül-i gülşen tehî virmez salâ

Biñ kitâb itsem Behiştî derdümi
Kân-ı tafsîlî makâmâ mücmelâ

12**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Saltanat özlersin ey dil zulme meylüñ var ola
Nice kan itmek gerek sen kim aduñ hünkâr ola

Tîguñı ber-rîhte kılma üstühân-ı halkıle
Ol senüñ şâyed dıraht-ı ‘ömrüñe nisâr ola

Nâr-ı zulm ile urursañ sîne-i mazlûma dâg
Âhir ol handân güliçün murg-ı cânuñ zâr ola

Zulmile bâg-ı cihândan aldugın bir dâne ber
‘Arsa-i mahşerde kaddüñ bükmeçiçün bâr ola

11 FB. 7b, RE. 7b

12 FB. 7b, RE. 7b

Ey Behiştî tünd ü ser-tîz olduğundan añlanur
Gonce-i gülşen bize bir dem ola kim hâr ola

13

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Çıksa kûyından semendile giyüp la‘lîn kabâ
Berg-i güldür kim götürmüşdür gülistândan sabâ

Çok hünerdür baş açık dîvâne olmak gerçi kim
Pehlevânlık seng-i ta‘na tutabilmekdür kafa

Bezme gelseñ zâhidâ yakmaga gam Fir‘avn’ını
Bir ayagıyla elüñde ejder olurdu ‘asâ

Gâfil olma bahr-ı hestîde re‘îs-i ‘akla uy
Zevrak-ı cismüñ muhâlif rûzgârıdur hevâ

Bir emîr oldı Behiştî milket-i nazm içre kim
Câmi bir abdâl aña nisbet Nevâ’î bî-nevâ

14

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Ey baña râh-ı ‘ışka diyen var mı intihâ²¹⁴
Bilmezsin ötesin aña ölmekdür ibtidâ

Her kim ki tâc-ı ‘ışkı giye ihtiyâr ile
Kendü eliyle satun alur başına belâ²¹⁵

Hem-râh olanı kendüye ‘ışk öldürür velî
Yoldaş olursa ger baña cânım aña fedâ

¹³ FB. 8a, RE. 7b (Kenar)

¹⁴ FB. 8a, RE. 7b (Kenar)

²¹⁴ Beyit KF. s. 26 ve Ah. s. 335’de beyit olarak yer almıştır.

²¹⁵ Beyit TN. C. I. s. 112’de de yer almıştır.

Sûfi yanumda ‘ışka sebep söyleme yürü
Ben hûb bilürin anı öğretme sen baña

Yanmaga ot Behiştî gerekdür hevâ velî
Eş‘âr-ı sûznâküñe lâzım degül sadâ

15

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bir ayak sâkî belâ râhında yoldaş ol baña
Ehl-i ‘ışkuñ başı ben oldumsa sen baş ol baña

Râh-ı gam ser-mestini sûfi begenmezsın velî
Gel berü gör hâlünü bir dem ayakdaş ol baña

Nâr-ı âhum bende kaş kirpik komazsa gam degül
Yüzde nakş-ı na‘lçeñ vardur yeter kaş ol baña

Hâra sır keşf itme ey murg-ı çemen gavgâyı ko
Gülşen-i Râz okıyalum gel sebekdaş ol baña

Ey Behiştî kûyü taşı üzre baş virsem n’ola
Bâliş-i dîbâ-yı pür-güldür degül taş ol baña

16

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Saltanat yitmez mi bezm ehli kıyâm eyler baña
Mîr-i meclis kendü yanında makâm eyler baña

Kanmazam ‘ışkuñ meyinden gerçi üstâd-ı hayâl
Arzı bir dâne sebû nüh çarhı câm eyler baña

15 RE. 8a, FB. 8a, R. 1972. 124b

RE. 8a, FB. 8b, B. 2127. 62a-b, R. 1972. 124a-b, MM. İ. 2456. 1b.

Göresin âhir gamı ol Husrev'i şîrîn lebûñ
‘İşk Ferhâd’ını bir ednâ gulâm eyler baña

‘Arsa-i ‘ışkuñ ser-âmed pehlevânısın diyü
Deh-zebânlar kabr-i Mecnûn’dan selâm eyler baña

Ol hümâyam kim Behiştî sayd için sayyâd-ı ‘ışk
Hâl-i yâri dâne zülf-i yâri dâm eyler baña

17

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Mürşid-i kûyuñ olup ider sabâ
*Ve’s-selâm ola min-etba ‘u’l-hüdâ**

Bâg-ı cennetdür hayâlûñle gözüm
*Hâzihi ‘l-enhâr tecrî tahtehâ***

Çünkü *el-ihsân illâ bi’t-tamâm****
Sâgarı ‘uşşâka pür sun sâkıyâ

Ehl-i dünyâ bizden ummasun huzû‘
İltifât itmez gedâya agniyâ

Bulımaz bûd-ı mevzûna zafer
Bahre olmayan Behiştî âşinâ

4b Mecnûndan]Mecnûn’lar FB, RE

5a için] idüp MM. İ. 2456

17 RE. 8a, FB. 8b

* Selam hidayete tabi olanların üzerine olsun. *Kur’an* 20/47

** Firavn, kendi kavmi içinde bağırdı; dedi ki: “Ey kavmim, Mısır’ın mülkü ve şu altımda akmakta olan ırmaklar, benim değil mi? Yine de görmeyecek misiniz?” *Kur’an* 43/51.

*** İhsanın karşılığı ihsandan başkası mıdır? *Kur’an* 55/60’a gönderme var.

18**Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün**

Niçün böyle karâr üzre degüldür hâlün ey deryâ
Senün hâletlerün her dem ider ‘âşıkları şeydâ

Senün bu deñlü çalkanmañ degüldür kendü re’yüñle
Ezelde kim bilür saña ne hâlet virmiş ol Mevlâ

Cihân ırmagınuñ suyun içersin dahı kanmazsın
Ne âteşdür ki olmışdur vücûduñda senün peydâ

Yanar bagrum akar yaşum senün cûş u hurûşuñdan
Tuyal’dan derdüñi cânım huzûrum kalmadı aslâ

Deñiz mevci gibi her bir kenâre kendün atmazduñ
Behişt olmasa deryâleyin başuñda bir sevdâ

19**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Deşt-i gamda ben saña Mecnûn u sen Leylâ baña
Şöyle rahm itmez gidersün âh vâveylâ baña

Ey sehî serv-i bülendüm âteş-i ruhsâr ile
Vâdi-i Eymen dırahtı oldu ol bâlâ baña

Gâh olur kim bezm-i şevkuñde mahabbet câmına
Bir habâbî görünür bu künbed-i mînâ baña

Bilse la‘lün hikmetinden ben ne tahsîl itdügüm
Niçe yıl şâkird olurdu Bû-Alî Sînâ baña

18 RE. 8a, FB. 8b HM. 5214
2b ezelde] ezelden HM. 5214
4b Tuyal’dan] duyal’dan, HM. 5214
5b deryâleyin] deryâleyün, HM. 5214
19 RE. 8a, FB. 9a

Çarh-ı hûnî mâh-ı neyden bir kemân almış ele²¹⁶
Ey Behiştî kasdı anuñ yâ sañadur yâ baña

20

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Dir nazar eyleyen ey zâhid-i gamgîn kaşuña
Hâne-i nekbetüññ tâkı yıkılmış başuña

Gösterüp halka riyâ bagruña taş baglarsın
Seni âdem sanur ey sûfî bakanlar taşuña

İhtilâf eyleme agyâr ile ey Yûsuf-ı hüsn
İ‘timâd itme eger ‘âkıliseñ kardaşuña

Yâr işiginde rakîbâ ideyin şöyle figân
Gökde bulut yogiken yıldırım insin başuña

Eyledüñ kendüñi hem-ser-zede gerdûna velî
Ey Behiştî agu katmazsa ‘acebdür aşuña

21

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ey gönül dirseñ cefâkâr ki vefâ itsün saña
Mâni‘ olma ko murâdınca cefâ itsün saña

Halk-ı ‘âlem üstine gâhî güzer eyle şehâ
Her taraftan her kişi medh ü senâ itsün saña

Gûsfend-i cânımı ‘âlemde kassâb-ı felek
‘Âkıbet kurbân ider bârî saña itsün saña

²¹⁶ Beyit Ah. s. 335’de müstakil olarak geçmiştir.

20 SRE. 850. 135b

21 SRE. 850. 134a

Zâhidâ zulmetde kalduñ zühdi terk it ‘ışka gel
Şem‘-i ruhsârın habîbüm reh-nümâ itsün saña

Ey Behiştî hâl-bahş eyle belîg eş‘ârûnı
İstimâ‘ itdükce zevk ehli du‘â itsün saña

22

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Seyl-i eşküm kim yeñilmez hâ’il olsa kâf aña
Yâr gelse öñine hoş sedd ider insâf aña

Ehl-i zevk ol i‘tibârât u ‘ibârâtı gider
‘İşk bir hoş hâldür sûfî ki sıgmaz lâf aña

Niçe yıllar itmese her kim ki dürd-âşâmlık
Çâre yok bezm-i mahabbetde sunulmaz sâf aña

Bezm-i ‘ışkuñda ölürsem hâkümi cem‘ eyleyüp
Kâse-i mey nakşını resm eylesün hazzâf aña

Ey Behiştî ‘örf esîri bâg-ı cennet ummasun
Mesken olursa sa‘âdetdür eger a‘râf aña

23

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ülün

Bir âteş urdı âhum âsmâna
Ki kül oldı vücûdı yana yana

Gamuñdan tâze tâze dâglarla
Tenüm döndi nihâl-i ergavâna

22 SRE. 850. 137b

23 SRE. 850. 138b

Çemen sahnında ‘aks-ı ‘ârızuñdur
Letâfetler viren âb-ı revâna

Şarâba tevbe itmiş diyü sûfî
Nifâk itmiş beni pîr-i mugâna

Ecel câmin elüñden içse itmez
Behiştî gıpta ‘ömr-i câvidâna

24

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ekşi sûret satmasun hiç bâde-i hamrâ baña
Gel berü sâkî yeter ol la‘l-i şîrîn-ter baña

Bende-i kemter sayal’dan ben gedâyı şâh-ı ‘ışk
Pâdişâh-ı dehr olanlar bende-i kemter baña

Her kaçan olsam şeb-i bahtumda güm-râh-ı visâl
Kûy-ı gam semtin kılavuzlar kamu ahter baña

Zulmet-i gamda du‘â-yı nûr idinsem hattufı
Haşre dek yoldaş olurdu Hızr peygamber baña

Ey Behiştî rûh-ı pâk-ı Hâfız-ı Şîrâz imiş
Tıflıken ‘ışk âyetini itdüren ezber baña

25

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Çünkü ye’s itdüm visâlüñden senüñ ey bî-vefâ
Mümkün oldugınca eyle cânuma cevr ü cefâ

24 R. 1972. 112a-b, MM. İ. 2456. 1b

4a gamda] kabre MM. İ. 2456

25 R. 1972. 123a

Gazel-i Behiştî

Mübtelâyam bir vefâsı rahmı yok hercâ'îye
Olmasun 'âlemde kimse bencileyin mübtelâ

Gönlümüz bir merhabâ ile iderdüñ karşu şâd
Ey dirîgâ itmez olduñ gördüğünce merhabâ

Bir elümde zülf-i dil-ber bir elümde câm-ı mey
Bundan özge olmaya 'âlemde billâhi safâ

Gam yime dünyâ-yı dûn için denîler gibi sen
Ey Behiştî çün olur hükm eyleyen kâfdan kafa

26

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Nâ-murâd oldu gidenler kûy-ı kesretten yaña
Anuñ için ehl-i 'irfân saydı vahdetden yaña

Halk içinde gördi yok seng-i melâmetden halâs
Vardı Mecnûn gitdi sahrâ-yı selâmetden yaña

Sayd-ı maksûda zafer bulmagıçün şeh-bâz-ı dil
Açdı himmet bâlini evc-i irâdetden yaña

Zâhidâ olmaga 'akl âlâyışinden pâk dil
Gel bizümle bir kadem deryâ-yı hayretten yaña

Âstân-ı şâha mesnedsüz Behiştî çâre yok
Terbiyetsüz tıfl 'azm itmez sa'âdetden yaña

27

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Âteş-i dûzahda yanmak emr iderseñ ger baña
Bî-edeblikdür ümîd-i çeşme-i Kevser baña

Çekmeye çâh-ı cünûndan taşra ben üftâdeyi
Her taraf olsa selâsil tendeki mûlar baña

Leblerüñsüz fûrkatüñ Mısırında ey Yûsuf-cemâl
Zehr-i kâtilden beterdür şerbet-i şekker baña

İllerüñ ‘aybın çekerdüm tevbekâr olmuş diyü
Şimdi kendüm tevbe eylersem ne dir iller baña

Künc-i ‘uzletde Behiştî bulmuşam genc-i ferâg
Neyleye ‘özü eyleyüp gerdûn-ı dûn-perver baña

28

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Yâr-ı perî-ruhum ki gözümde nihân ola
Dîvânelik ‘alâmeti benden ‘ıyân ola

Sürmezseñ it rakîbi kapuñdan benüm gibi
Gözüme görünür ki mahallüñde kan ola

Derdüñden öldüğüm bilesin ey tabîb-i cân
‘Âşıklar arasında kaçan kim figân ola

Sûfî be illerüñ ne alursın günâhını
Tek kendü cürmüñi getüre pehlevân ola

27 R. 1972. 127b

Gazel-i Behiştî

28 R. 1972. 384a

Gazel-i Behiştî

Cüllâb-ı şî'ri tatlu çok eyle Behiştî kim
Şâyed bir ehl-i zevke düşe bir zamân ola

29

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Şeb-i hecr âfetüm oldu ne hâb u ne seher peydâ²¹⁷
Ne gam-hânemde şem'-i şâdmânîden eser peydâ

Felek deryâsını gözden geçürse ebr-i gabrâyı
Benüm bir katre eşküm gibi kılmaya güher peydâ

'Acebdür şeref-i hüsnünde ebrûlarla ol çihre
İki dâne hilâl üstinde olmuş bir kamer peydâ

Yaşum cûş itdüren gönlümdeki gamdur ki deryâlar
Karâr itmez çün altında olan nâr-ı sakar peydâ

Okuñ Cibrîl'i 'ukbâ vasfın eyle kıldı kim oldu
Behiştî'nün vücûdundan takâzâ-yı sefer peydâ

30

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'îlü/ Fâ'ilün

Cânân lebinden irdi benüm sem'üme sadâ²¹⁸
Gûyâ ki geldi 'âlem-i ervâhdan nidâ

Düşmen niçün göge çıkarur dûd-ı âhunı
Ol ejder anı bir gün idinmez yeñi gıdâ

Dün yarısında yarar işigin eylerem tavâf
İRte namâzını kıluram Ka'be'de edâ

29 R. 1973. 142b

²¹⁷ Beyit, 5. beyitle birlikte AÇ. s. 208'de de yer almıştır.

30 R. 1973. 142b

²¹⁸ Beyit KF. s. 27'de de beyit olarak geçmiştir.

Sûfî iderdi bezm-i safâdan yaña güzer
Kûy-ı riyâyâ çekmese yanındaki ridâ'

Almaz Behiştî 'aynına hâk olduğın velî
Korkar hayâlûñ ola diyü dîdeden cüdâ

31

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ger baña rihlet müyesser olsa 'ukbâdan yaña
Bakmayam bir kez dönüp vallâhi dünyâdan yaña

Âteş-i gam ger vücûdum hânesin kılrsa remâd
Açmayam minnet gözin 'âlemde deryâdan yaña

Ay u gün âyîne-i maksûdum olursa dahı
Bir nefes yüz tutmayam bu çarh-ı mînâdan yaña

Âftâb-ı 'ışk tâbından yanaram sanmañuz
İltimâs-ı sâye iltem serv-i bâlâdan yaña

La'l-i cânân gibi cân virse Behiştî câm-ı mey
Kılmayam hergiz ayak seyrin Kalata'dan yaña

32

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Kaçan yanumca salınsa o kâmet-i bâlâ
Benüm ne Sidre görünür gözüme ne Tûbâ

31 AE. M. 563. 35a-b, MK. A. 1694. 50b, MM. İ. 2456. 1a-b

Velehû

2b gören] gözin MM. İ. 2456

4b iltem] ilter AE. M. 563, MK. A. 1694

32 MK. A. 803. 126a, MO. I. 926. 26a, Ah. s. 336

Behiştî el-vâ'iz

1a yanumca salınsa] salınsa yanumca MO. I. 926; Kaçan yanumca salınsa] uzalduğınca yanumdan Ah.

Çogalsa zerre irişmez ziyâ-yı şemse zevâl
Hatâ ne olsa ruhuñla gubâr-ı hat peydâ

Cihânda kadre irişmek degül mi Mecnûn'a
Yanında bir şeb añılmak mehâsin-i Leylâ

Nasîhat eyleyigördüm şu deñlü tıfl-ı dile
Levend-i 'ışk o da senden kesilmedi kat'â

Behiştî bendeñi öldür efendi tîguñile
Eger hasedden ölürse 'adû cehennem-râ

33

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Özler gönül visâlünü irmek muhâl aña
Eglence ola gibi ölince bu hâl aña

Elem degüldür ol ki ölem tîr-i yâr ile
Elem budur ki yazıla cürm-i vebâl aña

Ol nûr-ı 'izzet şeklini ey meh görüp felek²¹⁹
Levh-i ufukda hâl ile yazmış misâl aña

Gamgîn olup oturmayaalum kûy-ı yârda
Şâyed sirâyet eyleye bizden melâl aña

Hergiz Behiştî'yi bogdı merhamet nûri²²⁰
Ger dest-gîr olmaya hüsn-i me'âl aña

2 -Ah.

3 -Ah.

33 HM. 5300. 36a, B. 2127. 55b

2a elem] ölüm B. 2127

²¹⁹ Mısrada vezin bozuktur.

²²⁰ Mısrada vezin bozuktur.

5a bogdı merhamet nûri] yoğdı merhamet yûzi B. 2127

5b olmaya hüsn-i me'âl] olmasa hüsn-i makâl B. 2127

34

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ger hisâb-ı cürmden soñra ola yarın ‘azâb
Ben muazzeb olmazam zîrâ günâhum bî-hisâb

Yüzüñe bakup dehânuñ gördüğümce sanuram
Zerrenüñ yidi felekde oldı cirmi âftâb

Hatt-ı ruhsâruñ ziyâd eyler bahâr-ı hüsnüñi
Hâşiye yazıldugınca mu‘teber olur kitâb

Fursat el virse kemânuñ sîneye çeksem diyü
Nâle-sâz oldum belâ bezminde mânend-i rebâb

Ey Behiştî’ nün gözi yaşını bârân eyleyen
Zülfüñ ucından delürdi taglara düşdi sehâb

35

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Ken‘ân-ı hüsn içinde yokdur senüñ gibi hûb
Dîdâruñı göreydi Yûsuf sanurdi Ya‘kûb

Şîrîn lebüñle kendin bir görmek ister imiş
Cânâ meger gözine kandüñ düşüp durur çûb

Zâhid didüklerinüñ bezme yarar yeri yok
Rîşin meger kılavuz meclis yerine cârûb

Bûs-ı kenâra râzı olmak gerek mestler
Âdem yaradılal’dan budur habîbüm üslûb

34 RE. 8b, FB. 9a

35 RE. 8b-9a, FB. 9b

Meydân-ı ‘ışk içinde çevgân-ı zülf-i yâra
Az kaldı kim Behiştî baş vire hemân tob

36

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Baňa yetmez mi seg-i kûy-ı habîb
Ne belâdur başuma seng-i rakîb

Gâfil olma bâde-i hoş-bû gibi
Sâkıyâ olmaz dimâg-ı hâr tîb

Bezm-i bâga da‘vet eyler sanuram
Eyyühe ‘l-hullân ** didügince hatîb

Ehl-i ‘ışkı ayaga bandurmadın
Rûy-ı cânândan elin çeksün edîb

Gabgabun itme Behiştî’den dirîg
Çok mıdur bir ‘âşık bir dâne sîb

37

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ma‘ni ma‘mûr olsun olursa n’ola sûret harâb
Gâfil olma evliyâu’l-lâh olur *tahte ‘l-kıbâb* *

Ejdehâ-yı kahr-ı Yezdân iltikâm eyler seni
Ehl-i Hak şânında ey dil söyleme bâtil cevâb

Ey basîretsüz kerûbîlerle çingân bir midür
Kanda hem-pervâz ola şeh-bâz-ı evcile gurâb

36 RE. 9a, FB. 9b, Tr. 80 s. 346.

2b dimâg-ı hâr] dimâg-ı cân Tr. 80

** Ey dostlar!

37 RE. 9a, FB. 9b,

* Kubbenin altı

İrmedi irmek dahı yok gayrı sâlik sâlike
Gelmez erbâb-ı yakîne bakan ehl-i irtiyâb

Sen tevekkül pîşesinde sayduñ eyle şırveş
Cîfe üstinde Behiştî ko cidâl itsün gurâb

38

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Gam göñül kal‘asın aldukça budur kim üslûb
Anı feth itmege atışduravuz bir iki tob

Tâze peykân ile kandîlüñ içinde tîrûñ
Olmış ey kaşı kemân şem‘-i şebistân kılup

Hat okurken düşe ‘aks âyîne-i ruhsâra
Korkaram anuñ için yazmaga yâre mektûb

Yûsuf’ı görmegile giryeden a‘mâ oldı
Ey habîbüm seni görse nic’iderdi Ya‘kûb

Hat-ı nev olsa Behiştî leb-i cânânda ne var
Ne hazer kand-ı nebât ile olursa bile çûb

39

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâîlü/ Fâ‘ilün

Göñlüm senüñle ben yalıñuz kaldum ey habîb
Düşmenlerüm de bencileyin olmasun garîb

Ey cân tabîbi gabgabunuñı görelî gözüm
Bir hastedür ki göñlüm ider ârzû-yı sîb

38 RE. 8b (kenarda), FB. 10a
39 R. 1972. 131a, R. 1972. 134a, MM. İ. 2456. 6a
Gazel-i Behiştî

Câdû gözûñ füsûnı ile ben zebûnuñam
Ta‘lîm-i şîve itdi saña var ise edîb

Çekmek olurdu gayrılarıñ ser-zenişlerin
Bagrum başına ta‘ne taşın urmasa rakîb

Her ne ‘aded havâle olursa Behiştî’ye
Cânân cefâsı deñlü biri olımaz mehîb

40

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Devr-i gül geçdi dirîgâ içmedüm gül-gûn şarâb
Bu melâlinden be-gâyet dostlar hâlüm harâb

Gerçi kim şerbet virüp perhîz umar eyler tabîb
Olmaya bir şerbet-i sâfî velî çün la‘l-i nâb

Her kişi gül-çihresiyle ‘îşde bülbül gibi
İñlerem ben hâr-ı gamdan toldı göñlüm ıztırâb

Ehl-i diller bezm-i gülde mey içün bülbül olur
Âh kim gam âteşi eyler benüm bagrum kebâb

Ey Behiştî hikmet ile sıhhat isterseñ müdâm
Koma ol dârûyı sen elden ki eyler şeyh u şâb

41

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Yâr-i sâfî-dilden irmek gûş-ı câna bir cevâb
Hızr elinden içmege beñzer kişi bir kâse âb

2b hastedür kim] hasteyem ki R. 1972

5a ‘aded havâle olursa Behiştî’ye] ‘adû havâle Behiştî’ye olsa gam degül MM. İ. 2456

40 R. 1972. 135a

Gazel-i Behiştî

41 MM. İ. 2456. 4a, B. 2127. 27a

‘Ârız olmışdur diyü gavgâ-yı bülbülde sadâ
Goncanuñ başına şeb-nem sürdi gülşende gül-âb

Ey sanem deyr-i felekde şemse-i ruyuñ görüp
Nakş-ı dîvâr oldı kaldı hayretinden âftâb

Zâg-ı gamlar bâm-ı sînemde perîşân oldular
Nâle tîrin salduğı gibi kemânından rebâb

Nâr-ı gam bagrum Behiştî şöyle biryân itdi kim
Haşre dek hâk-i mezârumdan gele bûy-ı kebâb

42

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Göz terâzûsıyla olmaz hüsn-i bî-haddüñ hisâb²²¹
Olmaz ey Yûsuf-cemâlüm bahra peymâne habâb

Beñzedügiyçün hilâl ebrûña kurbân olduğum
Sîneye alup kemânı nâleler eyler rebâb

Katı güc ancak kadeh meclisde agzuñ öpdüğü*
Bezme geldükce kolayına köpürmezmiş şarâb

Sâye sal ey ebr yandum bu harâretlerle kim
Yüz sürer yürür izi tozına yârüñ âftâb

Ehl-i bezm ortaya almışlar idinmişler meze
Bagrumuñ biryânına ta‘n eyledügiyçün şarâb

2a sadâ’] cidâl MM. İ. 2456
42 HE. 244. 120b, R. 1973. 142b

Behiştî Fermâyed

²²¹ Beyit 5. Beyitle birlikte Ah. s. 335’de de yer almıştır.

1b habâb] hisâb R. 1973

* Gazelin R. 1973 nüshasında varak eksikliği nedeniyle 3 beyti var.

3 -R. 1973

5 -R. 1973

Göz uruyor seyrine yer yer feleklerde nücûm
Alnuña öykünmege yüz tutdugunca mah-tâb

Ey Behiştî derdi yetmez mi hasûda sen dahı
Şi‘r-i pür-sûzuñla bir yanından eylersin ‘azâb

43

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Sensüz varup içersem eger bir kadeh şarâb
Nâr-ı gamuñdan eyle benüm bagrumı kebâb

Vuslat metâ‘ın alımadın nakd-i cân ile
Bâzâr-ı gamda bâtıl imiş evdeki hisâb

Başın rakîbüñ ezmeye mi seng-i bed-du‘âm
Mahv olmaya mı üff diyicek pür-hevâ habâb

Sordum dehân-ı dil-beri gülşende goncaya
Dem-beste kaldı niçe zamân virmedi cevâb

Ta‘n-ı ‘adû Behiştî’ye sanma keder virür
Bahrı mülevves eyleyimez her zerre kelâb

44

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sen hırâm itseñ çemende dâmenüñ cârûb olup
Gam perîşân olmaga başlar gubâr-üslûb olup

6 -R. 1973

7 -R. 1973

43 MM. İ. 2456. 4a

44 MC. 735. s. 51

Behiştî

Almaga dil kal‘asın hüsn ü melâhat leşkeri
Bir araya geldi şâhum gabgabuñda top olup

Ey habîbüm sen tururken gayra meyl itmez gönül
Âdeme Yûsuf gerekdür sevmege Ya‘kûb olup

Safha-i la‘lûñdeki hattun mahabbet-nâmedür
‘Âlem-i ervâhdan geldi baña mektûb olup

Mâh-ı ‘âlem-tâba ahşam ‘arz-ı hüsn itdi o mâh
Ey Behiştî yerlere düşdi yüzi mahcûb olup

45

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Dâr-ı gurbetde gamuñ gördüm gezerken yâd olup²²²
‘Âşnâsın bulmışa döndüm sevindüm şâd olup

Yûsuf-ı dil olalı çâh-ı ‘alâyıkdan birün
‘Âlemün sultânı oldum gussadan âzâd olup

Hâr-ı gam gül bergi oldum reng-i eşkümler n’ola
Gülşen-i kûyuñda raks itdürse âhum bâd olup

‘Işk-bâzîde cihân halkını kıldum behre-mend
Kanı Mecnûn kime ta‘lîm eyledi üstâd olup

Lâleveş ol la‘l-i Şîrîn’e irişmezse elüm
Ey Behiştî taglar akdarsam gerek Ferhâd olup

45 RE. 8b, FB. 9a, B. 2127. 54a-b

²²² Beyit Ah. s. 335’de müstakil olarak yer almıştır.

4a ben gönül tıflına öğretdüm cünûn üslûbını B. 2127

46

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Yârise el çekdi benden hem-dem-i agyâr olup
Ey felek dahı baña n’itseñ gerek gaddâr olup

Sag u sâlim her kişi âzâdelerle seyr ide
Ben esîr-i pister ü bâlîn olam bîmâr olup

Bülbülñ burnı dibinde gonca-i hoş-bû velî
Virdi etrâf-ı gülistânı fenâya zâr olup

Ravza-i ‘ömrine her kim salmaya âb-ı salâh
‘Âdem olmak yokdur ol ‘âlemde ber-hurdâr olup

Çeşme-i eşki Behiştî’ nün revân oldukça yâr
Sahn-ı sıhhatde salınsun serv-i hoş-refât olup

47

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Câna kasd eyler kaşuñ yâyı hadeng-endâz olup
Çeşmüñ âdem öldürür mest-i şarâb-ı nâz olup

Bir niçe dil murgı kim kendü hevâsında uçar
Göz yumup açınca alursın anı şeh-bâz olup

Agzı sırrın gonca la‘lûñden haber fâş eylemiş
Ey gül-i handân ne dirdüñ sen aña hem-râz olup

Dün gice künc-i belâda subha dek ‘iş eyledüm
Meclisümde eşk-i çeşmüm bâde-âşâm-sâz olup

46 SRE. 850. 133b

47 MK. B. 208. 40b

Ey Behiştî ol hunînuñ hele cevri çoh ise
Ne'ylesin 'âlemde sag olsun vefâsı az olup

48

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Göz yumup ey dil cihândan kendü cânânuñ gözet
Olma hâristâna mâ'il gülşen-i cânuñ gözet

Çünkü uçduñ âşiyân-ı sîneden ey murg-ı dil
Gayrı şâha konma ol serv-i hırâmânuñ gözet

Zerrece dünyâ yüzini görmesem dirseñ eger
Rû-be-rû ol bir dem ol hurşîd-i rahşânuñ gözet

Ol perî her dîve olmasun musâhib diriseñ
Ey dil Âsaf gibi dergâh-ı Süleymân'ıñ gözet

Virme dünyâya Behiştî söz bahâristânını
Andelîbe çıka zâguñdur gülistânuñ gözet

49

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Baňa yetmez mi be-hey sûfî bu deñlü tâ'at
Ki der-i meykedede mu'tekifem her sâ'at

N'ideyin istemezsin saglığı düşmen görsen
'İşkuñuñ derdi tabîbüm baňa 'ayn-ı sıhhat

İşigüñde göricek itlerüñi göñlüm dir
Bunlaruñ devletidür insâna cihânda devlet

48 MC. 735. s. 50

Behiştî

49 RE. 9b, FB. 10a

Sa'yile gelmişüñüz ırma nişân yerinden
Tîr-i gamzeñ salıvir çekmeyelüm hîç zahmet

Sihr ider sözleri üstine Behiştî gâlib
Ehl-i 'irfân hep anuñ şî'rine eyler ragbet

50

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Bezm-i 'ışkuñda cihân halkın iderdi bulsa mest
Tıfl-ı dil şol hûba beñzer kim ola 'âşık-perest

Serv kaddüñ ser-bülend-i 'âlem itmiş hüsnüñi
Hâk-i pâyüñ özleyen olmak gerek su gibi pest

Şöyle bil ey seng-i ta'nile benüm gönüm sıyan
Bezm-i 'ışkuñ kâse-i fagfûrını itdüñ şikest

Nev-bahâr oldı gülistâna gelen rinde çenâr
Gel buyur diyü işâret itmegiçün açdı dest

Bâmdâd-ı haşre dek bilmez Behiştî kendüyi
Şol kadar lâ-ya'kıl itmişdür anı câm-ı elest

51

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

'Azm-i kûhsâr idüp anda yüri bir hoş yer tut
Jâlesin bâde anuñ lâlesini sâgar tut

Elüñi çek gül-i ahmerden añup hâr elemin
Zahm-ı hûnîñüñi sineñde gül-i ahmer tut

50 RE. 9b, FB. 10a

51 RE. 9b, FB. 10b

Mâlik-i dürr-i visâl eylerise dost ne gam
Bu cihân halkını hep düşmen-i bed-gevher tut

Dâr-gîrûnde şehâ yarıcuñ Allâh olıcak
Hasm-ı bî-fâ'ideñe yer yüzini leşker tut

Mutribâ meclise hâlet vireyin dirseñ eger
Dâ'imâ dilde Behiştî gazelin ezber tut

52

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Kime kim mülk-i kanâ'atde riyâzet ola kût
Odur ol murg-ı dilin bülbül-i bâg-ı melekût

'Ömrüñ eyvânını nakş eyleyen ey dil gözün aç
Yazmış ol hâne hayâtına ki *el-mer'i yemût**

Dünbekîler eser-i fakr u fenâ gösteremez
Nitekim merd-i kalender idemez lâf-ı bürût

Âhumuz hasret-i la'lüñle göge çıkdı yine
Sanma 'Îsî-nefes oldugumuz buldı sübût

Mevc-i eşkümde gözüm tutdı hayâl-i yâri
Yutdı deryâda Behiştî nite kim Yûnus'ı hût

53

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Gonca ser-hoş lâle kanzîl serv-i hoş-refât mest
Bâde-i vahdetden olmuş ser-te-ser gülzâr mest

52 RE. 10a, FB. 10b

* Kişi ölü

53 RE. 10a, FB. 10b, R. 1972. 137b-138a, R. 1973. 72a

1b, ser-te-ser] ser-be-ser, R. 1973, R. 1972

Zâhidâ ben meclis-i meyden nice zevk itmeyem
‘Âşka eyler vefâlar olıcak ol yâr mest

Sunmadın güller hezârân dâstâna câm-ı mey
Bezm-i ‘ışkuñda ben olmuşdum senüñ sad-bâr mest

Mest-i dünyâ gaflet uyhusundan uyanmak mı var
Degme derdile olur mı hâbdan bîzâr mest

Bir şarâbuñ mesti olmuşdur Behiştî kim anuñ
Cür‘asından oldı mecmû‘-ı cihân hem-vâr mest

54

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Şeb-revân-ı mesâlik-i himmet
Bulsalar tañ mı Ka‘be-i vuslat

Muzlim odur dil-i perîşânum
Şevk-ı yârânda şem‘-i cem‘iyyet

Gam-ı Leylâ’dan hoş teferrücdür
Dil-i Mecnûn’a Vâdi-i hayret

Tâk-ı ebrûñı yıkma kim yokdur
Baña bir dahı kible-i hâcet

Pür-güher eyle nazm-ı hârını
Ko Behiştî cihânda bir san‘at

2b vefâlar] vefâlı R. 1973

3a sunmadı kemter hezârân dil-sitâne câm-ı mey R. 1972; Câm-ı gülden bir ‘aceb mey var imiş biz bilmedin RE, FB; 3b Bezm-i ‘ışkuñın ben olmuşdum sentün sad bâr-mest, R. 1972; Olmuş ol meyden hezârân dâstân sad-bâr mest FB, RE

4b hâbdan bîzâr] hâbından bîdâr R. 1973

5b mecmû‘-ı cihân hem-vâr] mecmu‘ hâbdan bîdâr R. 1972, R. 1973

54 RE. 10a, FB. 11a

55

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ûlün

Göñül ‘âlemde erbâb-ı hamîyyet
Olursa gayra itmez ‘arz-ı hâcet

Okuñ sînemde konmayup geçel’den
Harâba yüz tutupdur ol ‘imâret

İşigüñ taşı bâlîn olsa bir şeb
Olurdum tâ sabâha deñlü râhat

Bülend itmek gerek himmet dırahtın
Kona başa ey dil murg-ı devlet

Behiştî ehl-i ‘ışka uydı gitdi
İmâmı oldı anuñ ol cemâ‘at

56

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘îlün

Kâdî meger müselles-i şürbümden oldı mest²²³
Kim meykede kapusını açdurdı darb-dest

Zâlim degül mi muhtesib-i bâd-ı bî-emân
Kılmış çemende kâsecüğün lâlenüñ şikest

İRmez ayagın öpmege serv-i bülendümüñ
Yolında olmayınca kişi sâye gibi mest

Feryâd-ı sûfinüñ eseri kalmaz anda kim
Mestâne na‘ra eyleye uşşâk-ı mey-perest

55 RE. 10b, FB. 11a

56 RE. 9b (kenarda), FB. 11a

²²³ Beyit Ah. s. 335’de de yer almıştır.

1a meger] yine Ah.

Kimdür saña belî dimeyen ey Behiştî kim
Var sözlerüñde râyiha-i bâde-i elest

57

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Gel ey dil tahtuñı Yûsuf gibi Nîl üzre kurduñ tut
Süleymânveş habâb-ı haymeñi göge uçurduñ tut

Bu dehr-i bî-sebâtuñ ni‘metinde çün bekâ olmaz
Murâduñca nefâ‘is kısmına dendâni urduñ tut

Cihâna şâh olanlar oldular birbirine ma‘zûl
İrüp ol mansıba sen dahı kulluklar buyurduñ tut

Nice Dahhâk’a kanlar agladup mânend-i Efrîdûn
Hezârân Erdşîrûñ pençesin şîrâne burduñ tut

Behiştî çün teneffüsden kalur âhir sabâ-yı ‘ömr
Murâduñ gülşeninde niçe yıl esdüñ savurduñ tut

58

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

La‘l-i cânânı kimüñ k’eyledi dendâni şikest
Yeridür taşlar ile eyleseler anı şikest

Vuslatuñda lebüñe irgüren ey cân hicrân
Kılur ey rûh-ı revânum dem olur cânı şikest

57 RE. 10a (kenarda), FB. 11b, R. 1972. 137a, MC. 735. 49a, B. 2127. 87a-b

1a kurduñ] kurdanuñ MC. 735

1b habâb-ı haymeñi] tınab-ı haymeyi MM. İ. 2456

2a sebâtuñ] bekânuñ MM. İ. 2456; bekâ olmaz] sebât olmaz MM. İ. 2456

2b nefâ‘is] nefâsı, MC. 735; dendâne urduñ] dendâni urdunuñ MC. 735

3b buyurduñ] buyurdunuñ MC. 735

4b burduñ] urdunuñ MC. 735

5a sabâ-yı ‘ömr] sabâ ‘ömri R. 1972; 5b, savurduñ] savurdanuñ MC. 735

58 R. 1972. 143a

Gazel-i Behiştî

İsterüz Hızır hatuñ beklesün ey cân gelsün
Kılmasun kimse leb-i Çeşme-i Hayvân'ı şikest

Gül-'izârum 'acebâ niçe dikendür iden
Bâg-ı hüsnüñdeki bu gonca-i handânı şikest

Hâtem-i la'lüñi cânâ kim idüpdür böyle
Kankı eyledi dil-i mühr-i Süleymân'ı şikest

Yine bâzâr-ı belâgatde Behiştî nazmuñ
Kıldı kıymetde dür-i güfte-i Selmân'ı²²⁴ şikest

59

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Cengde itmek kızılbaş âl-i 'Osmân ile bahs
Leşker-i mûr itmege beñzer Süleymân ile bahs

Döne döne âstânuñ rif'atin añlatmaga
Çıgırup âhum kılur gerdûn-ı gerdân ile bahs

Niçe döysün eşk-i çeşmüm şu'lesi insâf it
Niçe bir itse gerek bir şem'-i tâbân ile bahs

Gamzekârum gamze-i hûn-rîzile kim solmasun
Kankı cân-sûzdur ki eyler tîg-ı bürrân ile bahs

Geldüğüm gördi götürdi ayagı Mecnûn-sıfat
Zen-perest itmez Behiştî merd-i meydân ile bahs

²²⁴ Metinde Süleymân'ı yazılmış ise de, iki kez tekrarlanan bu kafiye kelimesinin vezin gereği Selmân'ı olmasının uygun olduğunu düşünüyoruz.

59 R. 1972. 145a, MM. İ. 2456. 12b

Gazel-i Behiştî

3b tâbân ile] bârân ile MM. İ. 2456

4a hûn-rîz ile] hûn-rîzler MM. İ. 2456

4b cân-sûzdur ki eyler tîg-ı bürrân ile] cânür kim ider tîg-i bürrân ile MM. İ. 2456

5a gördi] görüp MM. İ. 2456

60

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Âh-ı âhestem ki eyler mâh-ı tâbân ile bahs
Bir sabâdur kim ider şem‘-i şebistân ile bahs

Ra‘d-ı âhum na‘rasın gûş eylese maglûb olur
Mevc-i eşküm gâlib olur itse mel‘ân ile bahs

Nice döysün eşk-i çeşmüm şu‘lesi insâf ide
Nice bir itse gerekdür şem‘ bârân ile bahs

Nîm-hurd-ı la‘lûñ olan lukma ey rûh-ı revân
Gâlib olur eylese hükminde Lukmân ile bahs

Geldigüm görüp götürdi ayagı Mecnûn’ı mest
Zen-perest itmez Behiştî merd-i meydân ile bahs

61

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Âh-ı âhestem ki eyler mâh-ı tâbân ile bahs²²⁵
Ol sabâdur kim ider şem‘-i şebistân ile bahs

Ey perî-sîret rakîb-i dîvi kılduñ çün esîr
Hatt-ı la‘lûñ eylesün mühr-i Süleymân ile bahs

Hat çeküp hüsnuñ kitâbına hâlel virmezse dûd
Hiç unutma eyle yarın hûr u gılmân ile bahs

60 RE. 10b, FB. 11b

61 R. 1972. 145a

Gazel-i Behiştî

²²⁵ Bu gazelin ilk beyti divanın FB. 11b ve RE. 10b varlığında diğer beyitleri farklı olarak yer almıştır.

İtmezem Mecnûn'a ben esrâr-ı 'ıŝkuñdan kelâm
'Âkıl u hûşyâr olan eyler mi hayrân ile bahs

Şâ'ir olmadın Behiştî 'âlem-i ervâhda
Nice yıllar eylemişdür rûh-ı Selmân ile bahs

62

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Kılsa merdümle n'ola haddüñdeki hâlile bahs
Eylemez mi noktalar akrân u emsâlile bahs

Şâluma tañ eylese bed-hû rakîb olmaz 'aceb
Seg gedâ görse anı koyup ider şâlile bahs

Eşğ ucından gözlerüm şeb tâ-seher yıldız sayar
Hâceler sohbetde gûyâ kim ider mâlile bahs

Nev-cevânum câm-ı la'lüñ virdi bir hâlet baña
Eyleyem ilzâm idersem pîr-i sad sâlile bahs

Hâl bahş itsün Behiştî gibi şî'rin müdde'î
Yohsa bunda fâ'ide itmez igen kâlile bahs

63

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ol şeh-i hûbân giyel'den başına zerrîn tâc
Dil-rübâlardan alur hüsn içre bâc ile harâc

62 RE. 10b, FB. 11b, R. 1972. 144b, MM. İ. 2456

1b noktalar] nokta ger MM. İ. 2456

2b İtmese olmaz gedâ gördükce seg şâl ile bahs MM. İ. 2456; itmese olmaz gedâ gördükce biñ şâl ile bahs R. 1973

4a nev-cevânum] n'ola cânum MM. İ. 2456; virdi bir hâlet] bir hayât virdi MM. İ. 2456

5a hâl] cân MM. İ. 2456

5b bunda] bundan MM. İ. 2456; fâ'ide itmez igen] fâ'ide eyler degül, R. 1972; fâ'ide ider degül MM. İ. 2456

63 R. 1972. 149b

Gazel-i Behiştî

Nakd-i cânı isteme dîvâne dilden dil-berâ
Kimseye vîrânenen ‘âdet degül almak harâc

Bilmezem âhir ser-encâmum neye irse gerek
Lâ’ubâli ‘âşiküm ben dil-berüm nâzük-mizâc

Şâh olan her bendeye zâhir budur muhtâc olur
Şehlik oldur kimseye göstermeyesin ihtiyâc

Kimseyi bencileyin devrân pâ-mâl itmedi
Ey Behiştî devr elinden her kişi yer gerçi k’ac

64

Mef’ûlü/ Fâ’ilâtü/ Mefâ’îlü/ Fâ’îlün

Hân-ı visâl ümîdini itme usuñı aç
Zîrâ ne agzuña düşer ey dil senüñ gülâc

Pîr-i mugânuñ ayagına düşdügüm bu kim
Destinde himmet itdügünüñ la’l olur zücâc

Sûfî diyen mürâ’îye virmek degül zekât
Ben kâdir olsam andan alurdum hele harâc

Olmuş çemende lâle siyeh saçlu bir gedâ
Şâhâne gerçi başına ol giyeridi tâc

Devlet degül midür ki Behiştî saña Hudâ
Virdi gönül gınâsı ile sıhhat-ı mizâc

65

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Dil serây-ı kâkülünden oldı sevdâî mizâc
Ey tabîbüm şerbet-i la‘lûñle kıl aña ‘ilâc

Kâse-i zehr olsa destüñden baña *‘azb-i furât**
Çeşme-i Hayvân lebüñsüz olıcak milh-ı ücâc

Dâmeninden kâkülüñ silker gubâr-ı pâyüñi
Müşk-i kıymet-dâra bildüm Çîn’de yogimiş revâc

Dil-rübâlarda komaz zîbâ ruhuñ şatranc-i hüsn
Herbirinüñ ruhları ey şâh olupdur gerçi ‘âc

İ‘timâd itme ki göñlüm râz-ı hüsnüñ saklaya
Şem‘i pinhân eylemek yokdur derûnunda zücâc

Pâdişehlerden Behiştî mansıb u câh istemez
Hiç bir sultân gedâya gösterür mi ihtiyâc

66

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Hızr-ı cân şîrîn lebüñle şöyle itmiş imtizâc
Çeşme-i Hayvân gelür olmış mizâcına i‘câc

Olmuşam bir âftâbuñ mihr-i envârına gark
Kim güneş anuñ yanında subha kalmış bir sirâc

Bir piyâle mestiyem kim cür‘asın zabt itmeye
Bir yere cem‘ olsa bir câm olsa yutumaz zücâc

65 RE. 11a, FB. 12a

* “... Bu tatlı susuzluğu giderici, şu tuzlu ve acıdır. . . ” *Kur’an* 25/53, 35/12

66 RE. 11a-b, FB. 12a

Senden ayru derd-i gam def'ine meyden çâre yok
Cân bedende olmasa sâkî müfid olmaz 'ilâc

Hânkâh-ı 'ışkda nice mürîdüm var idi
Dahi Mecnûn'ıñ Behiştî yogiken başında tâc

67

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Biz saña bir dil ile medh ü senâ itmek güç
Kâdir olmadugını âdem edâ itmek güç

Sûfilik sûreti bir hırka ile olur evet
Bir kişi kendözini ehl-i safâ itmek güç

Zâhid el al diyü her dem baña ibrâm eyler
Kolay el almak evet 'ahde vefâ itmek güç

Ben nice yalvarayın vasluñ içün agyâra
Rû-be-rû düşmenine kişi du'â itmek güç

Aşak olmakda imiş farz idelüm şimdi huzûr
Ey Behiştî kişi adını gedâ itmek güç

68

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Çün gamuñla itdi gönül şöyle imtizâc
Kim çekmez oldı gayrı ta'âmı şehâ mizâc

Nev-rûz şâhı gülşene geldi teferrüce
Güller gümüş sahanlar ile çekdiler gülâc

67 RE. 11b, FB. 12b

68 R. 1972. 148b, MM. İ. 2456. 16a

Gazel-i Behiştî

1a Çün gamuñ ile gönül şöyle itdi imtizâc R. 1972

Konmuş ‘izâr sahnına Hindû-yı hâl-i yâr
Gelmiş diyâr-ı Rûm’dan almağaçün harâc

Deryâ-yı dîde doldı bî-had çıkup durur
Gelsün şehâ hayâlün eger kim alursa bâc

Bezmünde handesini işitse surâhinün
Tutar Behiştî bendeñi envâ‘-ı ibtihâc

69

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

‘Âşık iseñ eşk nakdin ber-murâd olunca saç
Kim visâl-i yâr bâzârında anuñdur revâc

Ben kuluñ gönder rakîbüñ nakd-i cânın alayın
Pâdişâh olanlar aldurmaz mı kâfirden harâc

Cism-i mecrûhumda döndi rişte-i cânım benüm
Ol fetîle kim anuñla zahm eylerler ‘ilâc

Yakmaga râh-ı hayâlünde senün kandiller
İki gözüm sanki olmışdur benüm iki zücâc

Derd ü gamdan çokdan ölürdi Behiştî haste-dil
İtmeseydi ger mey-i ‘ışkuñla tahsîl-i mizâc

3a Hindû-yı hâl-i yâr] Hindî-i hâl-i nâb R. 1972
69 R. 1972. 149a, SF. 3849. 124b-125a, MM. İ. 2456. 16a
Gazel-i Behiştî
2b aldurmaz] almaz R. 1972

70

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Vakt-i güldür savt-ı bülbül nagme-i bezm-i sabûh
Geçmeyen mey-hâne bâbından bulur sâkî fütûh

Şehr için seyr itdügüm nefsum hevâsiçün degül
Mehlikâlar gördüğümce hazz ider gâyetde rûh

Gark iderse eylesün tûfân-ı eşküm ‘âlemi
Tek saña virsün habîbüm Hak Te‘âlâ ‘ömr-i Nûh

Tıfl-ı dil hüsnüñ kitâbın añlamagıçün temâm
Kilk-i gamzeñ safha-ı sînemde yazmışdur şürûh

Ey Behiştî nâsıh-ı nâ-dânı şöyle eyle kim
‘Âşıkâ pend eylemekden tevbeler kılsun nasûh

71

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Vücûd âyinesinde görünmeden eşbâh
Bihâr-ı ‘ışkuña gark idi ‘âlem-i ervâh

Sürüp çıkarmagıçün murg-ı cân-ı agyârı
Cenâb-ı kûyuña şeh-bâz-ı âhum açdı cenâh

İrişdürür beni ‘ışkuñ hevâları kapuña
Ki fülki maksada iltür muvâfik olsa riyâh

Uçurdı beñzümi dün yolda gamze-zen çeşmüñ
San iki merd-i harâmî havâle kıldı silâh

70 R. 1972. 151a, MM. İ. 2456. 17a

Gazel-i Behiştî

2b gâyetde] elbetde R. 1972

71 RE. 11b, FB. 12b, R. 1972. 151a

4b Uçurdı] Uçurdı R. 1972

Şeb olmaz idi nehârı Behiştî'nüñ gamdan²²⁶
Anuñla ol güneş itse eger selâm sabâh

72

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Âhumı ra'd eşkümi bârân ider her bâr çarh
Yeridür ger zâr zâr iñlese gaddâr çarh

Şol kadar dökdüm gözüm yaşın ki oldı her felek
Çeşmesârı eşküm ayagında bir devvâr çarh

İhtiyâr ile döner sanma ser-i kûyuñda gün
Nûruñı görmiş sürûrından urur nâ-çâr çarh

Görinen meh sanma bir şâhuñ murassa' tâcıdur
Gâfil olma hâce 'ömrüñ 'aynidur ayyâr çarh

Dûd-ı âhum murgına şeh-bâzlık göstermege
Ey Behiştî mâh-ı nevden eylemiş minkâr çarh

73

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Felekde ey yüzi gün mâh-tâbile Mirrîh
Semendüñ ayagina sîm na'l ü zerrîn mîh

Baña berâber olur mıydı sadra geçse rakîb
Ne deñlü zerd ise terkîb olunmaz zırnîh

²²⁶ Beyit AÇ. s. 210'da da yer almıştır.

5b selâm sabâh] selâm u sabâh R. 1972

72 R. 1972. 156a, MM. İ. 2456. 19a

Gazel-i Behiştî

1b zâr zâr iñlese] zâr iñler ise MM. İ. 2456

3b nûruñı] yüzüñi MM. İ. 2456

73 RE. 12a, FB. 12b

Nişân-ı sîb-i sinânem dıraht-ı mîve gibi
Nihâl-i 'ışkuñ ural'dan zemîn-i sîneye bîh

Nasîhat itmege 'uşşâka ey yüzi mushaf
Müjeñ satırları olmışdur âyet-i tevbîh

Gazel didüñ ki Behiştî yine kıyâmete dek
Der-i sühandâ bu mısra'lar ola târîh

74

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Subh-dem yırtup yüzün gark olsa tañ mı hûna çarh
Bunca dürr-i bî-hisâbı virdi bir altuna çarh

Bir ugurdan çeşmesâr-ı eşkümi kıldum revân
Ola kim bir dem murâdum kutbı üzre döne çarh

Gelmişem bezm-i vücûda ikiden hâlî degül
Yâ ümîdüm bâdesin yâ zehr-i hasret suna çarh

Dâ'im eşk-i surhile dūd-ı siyâha hem-demüz
Rengler virmekdedür 'uşşâka gûne gûne çarh
Dem-be-dem yaşum döker beñzer cenâbet ehlidür
İster ol âb-ı revân ile Behiştî yuna çarh

75

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Sâki-i gamgîn bâde sun ki gül-bîn oldu bâd
Okıdı gülşende bülbül âyet-i *kul yâ 'ibâd**

74 RE. 12a, FB. 13a, R. 1972. 156a-b

5a beñzer cenâbet ehlidür] yürür meger nâ-pâkdür R. 1972

75 R. 1972. 161a-b

Gazel-i Behiştî

* Ey ibadet eden kullarım! *Kur'an* 39/10. ve 53. ayetler

Geldi yârân-ı safâ cem‘in perîşân eyledi
Muhtesib gibi cihânda görmedüm ehl-i fesâd

Nakd-i vakti ‘işrete harc it bahâr eyyâmıdır
Dehr fânîdür esâs-ı ‘ömre itme i‘timâd

Baňa Mecnûn-ı zamân didükleri Hak nüktedür
Lîk sen meh-pâreye Leylâ dimek bâtil ‘inâd

Kadrüni zâhid ne bilsün sâgar-ı pür-bâdenüñ
Ey Behiştî zevk ider mi Âb-ı Hayvân’ dan cemâd

76

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Gökde uçarsa düşmenüñ itme i‘timâd
Cennetde olsa eyleme şeytâna i‘tikâd

Şevkuñla raks urur diyü gözüm tolagelür
Görsem taharrük eylese kûyuñda gerd-bâd

Ruhsâr-ı yâre irmedi kıymetde berg-i gül
Dellâl-ı bâd egerçi anı eyledi mezâd

Tîrüñ cihânda gam rakamın yazmaga kalem
Zahmum devât içindeki hûn-ı siyeh midâd

Hattuñ görünce didi budur nâme-i ecel
Sanma Behiştî’yi güzelüm añlamaz sevâd

77

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Zencîr-i 'ıŝkuñ urmasa bir bend-i nâ-bedîd
Kûh-ı cünûna çokdan olurdum revân demîd

'Îd-i cemâl-i yâre irişsem gözüm yaşı
Virmez huzûr nite ki bârân zûr-ı 'îd

Şeb-tâ-seher gamuñda kalup ey güneş felek
Hasret sirişk-i dîdelerin eylemiş sepîd

Rûyuñ hayâlini n'ola dil alsa dîdeden
Lâyık mıdur ki suya düşe mushaf-ı mecîd

Boynuñda bûse borcu tururken Behiştî'ye
Zulmile hatt-ı la'lüñ anı eylemiş resîd

78

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

'Âşıklıgum görür komaz inkârını hasûd
İslâma gelmek olmaz imiş degmede cehûd

Eflâk bâr-ı cevruñi götürmege diyü
Ey mâh dûd-ı âhumı kıldum saña 'amûd

Âhum revân olur felek-âstânuña
Bâlâya mâ'il olsa gerek kanda olsa dûd

Hüsnuñ görüp 'aceb mi yüzüm üzre düşdügüm
Mihrâbuñı görenlere lâzım gelür sücûd

77 RE. 12a (kenarda), FB. 13b

78 RE. 12b, FB. 13b, MM. İ. 2456. 31a

2b saña]aña MM. İ. 2456

3 -MM. İ. 2456

Nâlem gibi eser idemez kalb-i ‘âşıkâ
Meclisde Zühre çengin alup eylese sürûd

Yıkmak gazâ degül mi şehâ top-ı âh ile
Üstüm alup turur gör e çü künbed-i kebûd

Dökdüñ Behiştî her tarafa sîm-i eşkümi
Var mı cihânda sencileyin bir sahî vü cûd

79

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Dehen-i telhuñile eyleme zâhid baña pend
Korkaram zühd-i kelâmuñdan ire câna gezend

Geçmişem bâdeden aslâ dönüşüm yok iççerem
Şeyh-i şehri içme diyü baña virürse sevgend

Dilüm agzum tutulup agzına bakdum kaldum
Hak bu ol şûh-ı cefâ-pîşe ziyâde dil-bend

Ne revâdur giceler şem‘ ile meclis kurasın
Cilv’ide yüzüñe ol bir kara takyalu levend

Kâmet-i yâre Behiştî beni²²⁷ beñzetdi diyü
Nereye basduğunu bilmezimiş serv-i bülend

80

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Kandasın gel ey hilâl-ebrû iriştî rûz-ı ‘îd
Yârdan ‘âşık bu günlerde ırag olmak ba‘îd

5 -MM. İ. 2456

7b sahî vü cûd] suhan-vücûd MM. İ. 2456

79 RE. 12b, FB. 13b

²²⁷ Kelime RE. ’de olmayıp, FB. ’de dipnotta gösterilmiştir.

80 RE. 12b (kenarda), FB. 13b-14a

Sanuram mahşer yerinde câm-ı Kevser nûş ider
 ‘İdgâh içre lebûnden bûse alsa bir sa‘îd

‘Arsagâh-ı ‘îd içinde görüp agyârı didüm
 Kurtulmuş habsden bayramda şeytân-ı merîd

Bâde nûş it za‘f-ı rûze zâ‘il olsun diriseñ
 Kim cihânda aña beñzer şerbet olmazmış müfid

Ey Behiştî ‘ışk da‘vâsında kâzibdür şu kim
 Kendüsini şâhidi öñinde kılmaya şehîd

81

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Zemm itseler ‘aceb mi ‘ışkı fakîh ü zâhid
 Birisi bir mürâ‘î birisi bir mu‘ânid

Mahbûba mâ‘il olsam sûfî ne ta‘n idersin
 Lâzım degül mi yohsa da‘vâ-yı ‘ışka şâhid

Düşnâm-ı yârdan dil şöyle safâ alur kim
 Pür-teşne buldı gûyâ bir kâse mâ-i bârid

Mâh-ı nevi felekde mihrâbuñ itdi râki‘
 Hurşîd işigüñde ruhsâruñ itdi sâcid

Eş‘ârda Behiştî olduñ müsellemler el-küll
 Hâkister olmasun mı reşk âteşiyle hâsid

82

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

‘Aceb mi olsa vücûdum nahîf u beñzüm zerd
Gamuñ ki câna geçüpdür ziyâde müşkil-i derd

Şeh-i vilâyet-i hüsnüñ gazel-serâyı idüm
Ezelerde defter-i ‘ışka yazılmadan bir ferd

Hevâ-yı nefsi elinde zebûn olan zendür
Bizüm bölükde gerekmez anuñ gibi nâ-merd

Rakîbe yaz nesîmi gibi mülâyimsin sen
Bize şimâl-i zemistân gibi mizâcuñ serd

Yüzümüze gel e bakmadı goncamuz hergiz
Behiştî gülşenümüzde açıldı ol verd

83

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Beni çekerdi lebüñden gelen kelâm-ı lezîz
Ecel şarâbını sundı baña bu câm-ı lezîz
Çü hân-ı hüsnüñi şîrîn idüp durur Rezzâk
Gelür baña gam-ı telhı anuñ ta‘âm-ı lezîz

Dökersem acı yaşum yeridür gül şerbet-i vasl
Cihânda kâmumı kılmadı gitdi kâm-ı lezîz

Ne vaktin agzuma alsam şerîf-i nâbuñı oh
Dehânum acılığın def‘ ider o nâm-ı lezîz

Acıtdı cânumı fûrkat diyâr-ı yâr-ı ba‘îd
Getür Behiştî’ye ey yâr bir peyâm-ı lezîz

82 SRE. 850. 135a

83 R. 1972. 167b, MM. İ. 2456. 23a

84

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Hüsünüñe nev-hat lebün kim şekl-i çâr ebrû virür
‘Âşıkı öldürmege halvâ ile dârû virür

Şimdi ben ey dişleri dürr irmişem ol hâle kim
Çeşmesâr-ı eşkümün her lûlesi lü’lü virür

Hâlet-i nez‘de yârün tîgın irgürmez misin
Yok midur ben teşneye şunda bir içim su virür

Ben firâkuñdan melûl iken cehennem yâd idüp
Zerrece kalmaz karârum çıkmaga cânım iver

Gamze-i yâre tutar her dem Behiştî sînesin
Bir dil-âverdür ki şemşîre siper karşı virür

85

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Her nesne çıktısa n’ola ma‘nîde tâkdur
Her vasluñ neticesi zîrâ firâkdur

Her dem gam odıdur kurudup kanın eşkümün
Yıldızsuz eyleyen beni bu ihtirâkdür

Her dâğı ‘ayn-ı sıhhat ola haste cismüne
Gel sîneme üşenme ki meşhûr ocakdur

Harc eyle nakd-i cânı tutarsañ reh-i visâl
Zâduñda hisset eyleme maksad irakdur

84 RE. 12b-13a, FB. 14a

85 B. 2127. 29a

Şimdi Behiştî Rûm'da eñ mu'teber kemâl
Fazl ehline ta'assub u bugz u nifâkdur

86

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Niyyet itsem kûy-ı yâre itmege bir gün sefer
Zerrece kalmaz karârum çıkmaga cânım iver²²⁸

Bu meseldür kim alan bir kıldan alur mutribâ
'Ûduñı gördüm miyân-ı yârdan aldum haber

Kadd-i yârüñ 'ışkını sorsañ dile inkâr ider
Neylesün kim râst gelmez togrısın dirse eger

Sîne hûnîn eylemekde derd-i gam nâhûnları
Gamzeñ oklarından ey kaşı kemânım beş beter

Ey gözüm nûrı Behiştî nice merdümdür diseñ
Dişlerüñ evsâfını nazm eylese dürler döker

87

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Kaşlaruñ gibi 'aceb gül-bün-i cennet mi kopar
'Ârızuñ gibi gül-i bâg-ı letâfet mi kopar

Biricük kâmet-i bâlâyile ol serv-i revân
Bezm-i gülzâra hırâm itse kıyâmet mi kopar

Gel e insâf ide sûfî elüñi gögsüñe ur
Deff ü ney olmasa meclisde bu hâlet mi kopar

86 RE. 13a, FB. 14a

²²⁸ Bir önceki gazelin 4. Beyti olarak yazılan bu beytin ikinci mısraı matla beytinin ikinci mısraı ile aynıdır. Bir istinsah hatası olduğunu zannediyoruz.

87 RE. 13a, FB. 14b

Tıfl-ı dil hoş sevinür yohsa hilâlün göricek
Vuslatuñ 'îdine bir hayr 'alâmet mi kopar

Şimdiden soñra Behiştî gibi bu dünyâda
Dahi bir bülbül-i gülzâr-ı belâgat mi kopar

88

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Bâg-ı vasl üzre güzer kıl 'Adne gir dîdârı gör
Vâdi-yi hicrânı seyr eyle 'azâbe'n-nârı* gör

Nakd-i 'ışk alduñsa 'akl u câna aldandum dime
Virdüğüñ gevherleri ko itdüğüñ bâzârı gör

Bâde-i cân-perver imiş tûşe-i râh-ı sürûr
Menzil-i maksûda ey dil ayak ayak varıgör

Geldügi demler hayâlün üzre kılmaga nisâr
Gel neler hazırlamışdur çeşm-i gevher-bârı gör

Ol gül-i bâg-ı Behiştî kanda gitdi bilmezem
Ey sabâ yanuma lutf eyle yürü gülzârı gör

89

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Göricek cân yüzüñi sîneden uçmag ister
İricek mevsim-i gül murg-ı kafes bâg ister

Her seher çeşmine şeb-nem su seper gülşende
Hâbdan nergis-i mahmûrı uyarmag ister

88 R. 1972. 187b

Gazel-i Behiştî

* "Rabbimiz, bizi ateş azabından koru" *Kur'an* 3/16

89 R. 1972. 215a, MK. A. 547. 166b, SF. 3849. 134b, MM. İ. 2456. 44b

Gazel-i Behiştî

Dâne-i hâlûñ için zülf-i siyâha tolaşur
Bu göñül murgı tutilmaga meger ag ister

Eşkümü râha düşürmek dilese n'ola gözüm
Kanlumı âlile bir cânibe ırmag ister

‘Ârız u kaddüñedür meyl-i Behiştî gerçi
Kimi subaşılg ister kimi sancag ister

90

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

La‘lüñi rûz-ı ezelde ‘âşıkâ cân itdiler
Bir ‘arak aldılar andan Âb-ı Hayvân itdiler

Hasret-i la‘lüñle dökdüm kanlu gözden katreler
Anı kudsîler alup la‘l-i Bedahşân itdiler

Genc-i hüsn üzre kazâ bennâları ebrûları
Tâklar idüp binâ-yı zühdi vîrân itdiler

‘Işk meydânında nâ-hak yere kanlar dökmege
Gamze-i yâri belâ okına peykân itdiler

Ey Behiştî sâde ruhsâra çeküp hatt-ı gubâr
‘Aklumı alup beni ol nakşa hayrân itdiler

91

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Servlerde ne boyuñ gibi baña kad görünür
Tâze güllerde ne haddüñ gibi bir had görünür

3a siyâha] siyâh SF. 3849; tolaşur] dolaşur MK. A. 547

4b ıрмаğ] ayırmağ SF. 3849; kanlumı] kanluyı MM. İ. 2456

90 RE. 13b, FB. 14b-15a

91 RE. 13b, FB. 15a

Bir Mesîhâ lebûñ ölümlisiyem şimdi ki ben
Cebhesinde gözüme nûr-ı Muhammed görünür

Nâz ile tâze nihâlüm yürüyüp kılsa hırâm
Servden kâmet-i bâlâsı ser-âmed görünür

Her ne mahbûba gözüm kim baka senden gayrı
Çihresi lehce-i agyâr gibi bed görünür

Yüzüñe baksa Behiştî senüñ ey hûr-likâ
Dîde-i himmetine devlet-i sermed görünür

92

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Her kaçan gam mülkine râhum olur
Hem-dem eşküm hem-nefes âhum olur

‘Âfiyet iklîmine kılsam şitâb
Yolda fikr-i gabgabûñ çâhum olur

Bir gedâyam himmet itse mey-fürûş
Evc-i gerdûn taht-ı dergâhum olur

Reh-nümâ-yı kûy-ı vuslat ‘âşıkâ
Gam şebinde ol yüzi mâhum olur

Yüzini görsem Behiştî sanuram
Gülşen-i cennet nazargâhum olur

93

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Dirler ki haste dillere la'lüñ devâ olur
Hey ne devâ ki anı gören mübtelâ olur

Cevr itme baña sen de seversin birin sakın
Bugün n'ola bañayise yarın saña olur

'Ukbâya 'azm idem gibi dünyâyı terk idüp
Zîrâ koyun güzelleri hep bî-vefâ olur

Bir baş esîrûñ olmaga bir bûse vir baña
Kat'â tereddüd itme ki senden yaña olur

Sevsem Behiştî bir güzeli yâd olur hemân
Göñlüm alınca bir iki gün âşinâ olur

94

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Her kaçan yârûñ yüzün görsem gözüm giryân olur
Yılda bir bayram olur anda dahı bârân olur
Dem olur sûfî hayâl-i dil-rübâlarla benüm
Kasr-ı cennet gibi çeşmüm menzil-i vildân olur

Keşf ider dünyâyı bir yerde karâr itmez göñül
'Âhirü'l-emr âstân-ı yârda mihmân olur

Eşk-i çeşmümden hazer eyle ne deñlü azise
Cem' olup o katreler bir gün sakın 'ummân olur

Nâle-i dilden Behiştî sîne-i vîrânumuz
Beñzedi ol hâneye kim anda genc oğlan olur

93 RE. 14a, FB. 15a-b

94 RE. 14a-b, FB. 15b

95

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

Ben bir hümâ-yı 'ışkam gerdûn baña kafesdür
Ser-hân-ı himmetümde Sî-murg bir megesdür

Alnuñ levâmî'inden meh-pâre tâb-ı kemter
Ruhsâruñ âteşinden hurşîd bir kabesdür

Cân murgına gıdâ-yı ruh olmaya münâsib
Hâl-i ruhuñ halîlüm şeh-dâne bir 'adesdür

Derdile turma ey dil âh it ki 'andelfbüñ
Bâzâr-ı 'ışk içinde sermâyesi nefesdür

Bir gül-ruhuñ Behiştî hattından añlanur ki
Bu kişt-zâr-ı dehrüñ mahsûli hâr u hasdur

96

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Sanma ruhsâruñ öpen nefsâni hâlet gösterür
Ağzına âteş alup halka kerâmet gösterür

Su gibi göñlüm gözüm saña nice meyl itmesün
Kaddüñ ey serv-i hevâ-bahş istikâmet gösterür

Cevrüñe göre vefâ itmeñ gerek sen 'âşıkâ
Pâdişâh oldur ki kullara 'adâlet gösterür

Ey semend-i devlet-i dehre süvâr olan saña
Gâfil olma ki felek râh-ı felâket gösterür

95 RE. 14b, FB. 15b

96 RE. 14b-15a, FB. 15b-16a

Ey Behiştî 'ışk-ı dil-bersiz geçen 'ömre göñül
Bir büyük cürm eylemiş gibi nedâmet gösterür

97

Müstef'îlün/ Müstef'îlün/ Müstef'îlün/ Müstef'îlün

Mey bir güneşdür menzili câm-ı felek-reftârdur
Maşrık yedi sâkî aña magrib dehân-ı yârdur

'Ömründe sûfî göremez bir kerre yüz ammâ bizüm
Her şeb şerâr-ı âhdan etrâfumuz envârdur

'Arz it 'izâruñ âteşin seyr it ne hâlet gösterür
Dil murgı dirlere bende bir çâbüke-semender vardur

Beñzüm bulmuşdur evet şevk-ı 'izâruñ dildedür
Sûretde bir hâkisterem ammâ derûnum nârdur

Cism-i Behiştî berbatı bezm-i belâdur turma çal
Kim zahm-ı tîguñ sînedede ol berbata evtârdur

98

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Hayâl-i hançerüñ mülk-i vücûdum şehriyârdur
Susuz yanmışlara âb-ı revânuñ hükmi cârîdür

Göreydüñ eşk-i gül-gûnum ne yüzden renge koymuşdur
Sanurduñ dâmenüm kûhsâr-ı hasret lâlezârdur

Meger kim âteşe karşı kebâbuñ raksını görmez
Diyenler sûz-ı şevkuñle semâ'um ihtiyârîdür

97 RE. 15a, FB. 16a

98 RE. 15a, FB. 16a

Çenârı gör elüñ açuk tut eyyâm-ı hazân irdi
Nisâr-ı zer bülend-âyînlerüñ bu demde kâridur

Makâmumdan haber sorarsa ol serv-i revân gelsün
Behiştî'yem bu demlerde yerüm gülşen kenârıdur

99

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

Sanmañ felekde mihr ü mâhı sitârelerdür
Derd ü figânum içre iki şerârelerdür

Cây oldı çeşm-i tengüm la'l-i şeker-feşâna
Eşküm degül bu andan tamlar 'usârelerdür

'Âşıklarüñ namâzın kılmagıçün salâya
Her serv-i ser-firâzuñ kaddi minârelerdür

Çeşmümde tıfl-ı merdüm kan aglar ellerinden
Hâl-i ruhuñ bir iki üç yüz karelerdür

Ok gibi togriyam ger da'vâ-yı 'ışk idersem
Aña nişân Behiştî sînemde yârelerdür

100

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Şu'le kim şem'üñ başında efser-i zer gibidür
Bir gümüş serv üstine konmuş semender gibidür

Kadd-i Şîrîn yâdına her âhı gam Ferhâd'ınuñ
Bîsütün tagında bir mevzûn sanavber gibidür

Sen Şu âdemsin ki ey Yûsuf-likâ nâzûk tenûñ
Nûr-1 Ahmed hakıçûn rûh-1 musavver gibidür

Âteş-i âhumdan olmiŐdur bu kim eflâkde
Ay u gün hâkister içre kalmış ahker gibidür

Ger Behiştî ‘ârız-1 yâra harîs olsa n’ola
Âb-1 sâfi teşneye cennetde Kevser gibidür

101

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Ehl-i ‘ışk âteşe düşdiler oda yanmadılar
Bahre gark oldılar ammâ suya ıslanmadılar

Sâkıyâ mug-beçenûñ meykede dîvâneleri
Şerbetin döne döne içdiler uslanmadılar

Hüsn içinde seni hâlûñ gibi bir dâne görüp
Dil ü cân ‘âŐıkuñ olmakda iki sanmadılar

Ey dil-i teşne visâl âbına meyl itme k’anı
Niceler içdi velî kâbil olup kanmadılar

Virme dünyâya Behiştî hazer it gönlüñi kim
Zen-i mekkâreye merdâneleler aldanmadılar

102

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Beni kaddûñ belâsına giriftâr eyleyen dildür
Ki her serv-i hevâ-bahşa akar su gibi mâ’ildür

101 RE. 15b, FB. 16b

102 RE. 15b, FB. 16b-17a

Vefâ itmek diler yârûñ didükce hazz ider göñlüm
Hoş-âmedden safâlar kesb ider tahmîka kâ'ildür

Gelüp kaddûñ temâşâ itmege kâdir degüllerdür
Yoluñda serv-i bâguñ her birisi pâ-y-der-gildür

Ben anı bilmezem kimdür diyü her yerde söylermiş
Göñül tenhâ bulup nâ-dân rakîbe kendüñi bildür

Dime kaddin görüp yârûñ visâli şehrine irdüm
Sögütcük'den öte Çorlu Behiştî hayli menzildür

103

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ey cefâ-hû sen beni sanma sitemden incinür
Gâh olur göñlüm zücâcı seng-i gamdan incinür

Kasd ider 'uşşâkı kûyuñdan uçurmaga rakîb
Kâfir-i bî-rahmî gör murg-ı Haremden incinür

Her ne deñlü aglasam öñünde bakmaz yüzüme
Ol gözüm nûrı bileydüm bâri nemden incinür

Bir dem ancak sîne-i pür-zahma tîrûñ geldüğü
Kanını dökmek gerek her kim bu demden incinür

Hasret-i tîguñ Behiştî'ye 'azâb-ı rûhdur
Sen anı sanma ki cismânî elemden incinür

104

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Müjeñ belâ okıdur kaşlaruñ aña yâdur
Nişâne sîne-i 'âşık 'aceb temâşâdur

103 RE. 15b-16a, FB. 17a

104 RE. 16a, FB. 17a

Gelince sîneme la'liyle dâmenüm pür ider
Meger ki murg-ı hadengüñ senüñ güher-zâdur

Harâmî gözlerüñ eyle hücûm ider ki hemân
Göñüller anlara gûyâ helâlî yagmâdur

Baňa ne medrese olsun ne hânkâh olsun
Gerekmez ikisi dahı mahall-i gavgâdur

Kaçan ki görmese ol hüsni-î âlem-ârâyı
Sirişk ü âha Behiştî cihânı aradur

105

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

Nev hat-ı lebüñde konmuş hâlüñ şehâ 'acebdür
Rûm'a teveccüh itmiş ser-leşker-i 'Arabdur

Hâl-i dehâmı yârüñ cân hokkasında mahfûz
Gam ehline müferrih bir dâne misk-i habdur

Barmaklaruñ ucıyla nâzük elüñ gören dir
Bâg-ı letâfet içre bir hûşe-i 'inebdür

Bir hâl olur güzelde kim ehli añlar anı
Esbâb-ı hüsni sanmañ çeşm ü 'izâr u lebdür

Eş'âra düzme koşma virmez Behiştî sûret
Hâl ehlinüñ gıdâsı yâ sûz u yâ tarabdur

106**Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün**

Ol nigâr âyîneye bakmagı âyîn eyler
Korkaram kim anı bu ‘âdeti hod-bîn eyler

‘Âşık urdurmaga meyleleseñ ey kaşı kemân
Gamzeñ okı beni barmagıla ta‘yîn eyler

Hem-nişîn olma rakîbe sanemâ kendü gibi
Ol münâfık seni de kâfir-i bî-dîn eyler

Hâne-i ‘ışk binâsını bülend eylemege
Seylveş ugraduğı hâki yaşum tîn eyler

Nükte ebkârını zeyn itse Behiştî tab‘uñ
Hüsn sûretde görüp her kişi tahsîn eyler

107**Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilü/ Mefâ‘ilü/ Fe‘ûlün**

Yollarda sabâ şâm u seher turma segirdür
Hâk-i rehüñ ‘âşık ol kanda degirdür

Gel baña mizâcumca ‘ilâc eyle tabîbüm
Ben haste-dile şerbet-i la‘lüñ birebirdür

Bir şîr-i jiyândur ki benüm âteş-i âhum
Meydân-ı felekde yürüyen sevri böğürdür

106 RE. 16b, FB. 17b

107 RE. 16b, FB. 17b, AE. M. 635. 45a, MK. A. 54. 23b, MO. I. 761. 16a

1a şâm seher] şâm u seher MK. A. 54; şâm seher turma] şâm u seher durma MO. I. 761

1b Hâk-i rehüñ] Ger dergeh-i AE. M. 635.

3a âteş-i] na‘ra-i MO. I. 761.

3b meydân-ı] mer‘â-yı MK. A. 54, AE. M. 635, MO. I. 761.

Gözüm yaşını çarh revân itse gören dir
Bir ‘avret ere hîle ile iplik egirdür

Nâ-dânlıg ile zehr yiyüp şişdi ribâ-hâr
Sen sanma Behiştî ki harâm anı semirdür

108

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Âh kim şol salınan bâd ile cânânumdur
Beni fûrkatde helâk eyleyen ol cânumdur

Cân virürken şu ki terk eyle didi ‘ışkı baña
Benüm îmânuma kasd eyledi şeytânnumdur

Yüzi mushaflaruñ evsâfi benüm ey hâce
‘İşk Cibrîl’inüñ öğretdügi Kur‘ân’umdur

Benem ol pîr ki Ferhâd ile Mecnûn ezeli
Hıdmetüm eyleyügelmiş iki oqlanumdur

Ol tılısmam ki derûnumda yatur genc-i hafî
Ey Behiştî gam-ı ‘ışk ejderi su‘bânnumdur

109

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Gerçi ‘âşık olalı ey dil enîsüñ gamdur
Hâlûñe şükr idegör bu dahı bir ‘âlemdür

Ejder-i zülfüñi sal gayrı ‘ilâc itme bize
Şimdiden soñra bizüm derdümüze em semdür

5a şişdi] şişe-i MO. I. 761.
108 RE. 16b-17a, FB. 17b-18a
109 RE. 17a, FB. 18a

Şîr-i kahruñ umaram bend ola sînemdeki cân
Gerçi bir rişte-i yek-tâdur oda muhkemdür

Meclis-i sûfî-i şeytân-sıfatuñ bî-mezedür
Gel berü aña göre pîr-i mugân âdemdür

Ey Behiştî yüzüñi perdeye çek gösterme
Mâ'nâ ebkârını nâ-dâna ki nâ-mahremdür

110

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Dehânuñ öpmege bî-çâre dil fikr-i nihân eyler
Velî ortada hâsıl yok tasavvurdan ziyân eyler

Göñül bayram günü yâri salıncag üzre seyr itse
Sanur rûh-ı revân kandîl-i 'arşı âşiyân eyler

Visâlüñ gevherine sâkıyâ kıymet yetişmezken
Kerâmet bâdeye yetmez mi anı râygân eyler

Gamuñ magribde ben maşırıkda olsam bu ne hikmetdür
İrer göz yumup açınca meger tayy-ı mekân eyler

Behiştî âstân-ı yâri özler sîne-i pür-şevk
Hevâ gâlib olunca hâke 'azm-i âsmân eyler

111

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

'Işka uy zâhid ko zühdi kim saña hâdî budur
Ten gamın çekme göñül yap mülk-i Şeddâdî budur

110 RE. 17a, FB. 18a

111 RE. 17a-b, FB. 18a-b

Bî-haberdür cân u dil ey şahne-i mey ‘aklı tut
Gâfil olma her fesâda bâ‘is ü bâdî budur

Dir gören kûhsâr-ı mihnetde benüm cünbişlerüm
Bîsütûn Ferhâd’ınuñ beñzer ki üstâdı budur

Ben nice mey-hâne yolında harâbât olmıyam
Sâkıyâ pîr-i mugânuñ baña irşâdı budur

Ey Behiştî vâdi-i tab‘uñ ne şûr-engîz olur
Var ise Ferhâd u Mecnûn gitdügi vâdî budur

112

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

‘Işk-ı cân-efrûzı cânâ nâr sanma nûrdur
Ka‘be’veş anuñla vîrân gönülümüz ma‘mûrdur

Var ser-i kûyunda ber-dâr olmayı mi‘râc bil
Ehl-i ‘ışk içre bu mezheb mezheb-i Mansûr’dur

Acı sözinden ‘adûnuñ kalb-i pür-hûn yarılır
Zehre döymez gûyiyâ kim kâse-i Fagfûr’dur

Her ne tañ eylerse vâ‘iz ‘âşıkâ ‘ayb eylemeñ
Kim delü olan kişinüñ her sözi ma‘zûrdur

Ey Behiştî zahm-ı sîneñ ger oñulsun dir iseñ
Gâfil olma canlu yakı uragör meşhûrdur

113**Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün**

Sûfiye nakş-ı cemâlün göz ile kaş gelür
 ‘Ayn-ı uşşâka velî cilve-i nakkâş gelür

Zahm-ı tîguñla bürür sînemi hûn katreleri
 Çaldıran deştine gûyâ ki Kızılbaş gelür

Benem ol mest ki nüh künbed-i hum-hâne-i devr
 Himmetüm çeşmine bir dâne-i haşhâş gelür

Tâlib-i genc-i visâl olalı dünyâda baña
 Kîmyâ hâk-i siyeh dürr-i güher taş gelür

Her ne ‘âşık ki anuñ bâdesi zehr-i gam ola
 Ey Behiştî baña ol merdüm-i ‘ayyâş gelür

114**Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün**

Âb-ı Hayvân ki bir rivâyetdür
 Dehen-i yârdan kinâyetdür

Agız açup yürekde yârelerün
 İşleri katlüme şehâdetdür

Mürdeye la‘lün ey Mesîhâ-dem
 Tâze cân virdügi kıyâmetdür

Dûd-ı âhı felekde seyr itmek
 ‘Âşık başga bir kerâmetdür

113 RE. 17b, FB. 18b

114 RE. 17b, FB. 18b-19a

Gayra lutf it sen Behiştî'ye kahr
Hey begüm bu niçe 'adâletdür

115

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Gamze okların ki salan çeşm-i hükm-endâzıdur
Ok degül ol murg diller saydınuñ şeh-bâzıdur

Hâk-i dergâhuñ olupdur gözümüzde tütüyâ
Nâme-i hatt-ı gubâruñ başumuzda yazıdur

Şem' nergis tîg sûsen servler abdâl-şekl
Ravza-i 'âşık hemânâ kabr-i Seyyid Gâzi'dür

Sûret-i hâlin ko 'uşşâkuñ sözün diñle hemân
Bülbülñ şekli degüldür hûb olan âvâzıdur

Gayrdan geçsün Behiştî şâ'irân-ı Rûm'a di
Mekteb-i 'ıška mu'allim Hâfız-ı Şîrâzi'dür

116

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Mihrâblarda meyl kaşuñdan yaña olur
Çeşmüm zücâcesi baña kible-nümâ olur

Rûşen-zamîr olana ruhuñdan külâleler
Mâhile hem-nişîn iki dâne hümâ olur

Ruhsâr-ı âteşnüñe her kim uzatsa el
Mânend-i şem' barmagı yanmak sezâ olur

115 RE. 17b-18a, FB. 19a

116 RE. 18a, FB. 19a

Hattuñ gubârı gözüme gelse mizâcda
 Hân-ı memâta gâyetile iştihâ olur
 Yârûñ Behiştî vasf-ı ruhın yazdıgum varak
 Bir yassı yüzli nakşî güzel dil-rübâ olur

117

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Benüm deşt-i cünûnda gevher-i ‘aklum güm olmışdur
 Dirîg itme saçûñ zencîri biñ baş hakkum olmışdur

Ben ol Hızram ki zulmet-hâne-i hammârda sâkî
 Benüm ser-çeşme-i Âb-ı Hayâtum bir hum olmışdur

Olur seyreyleşem mülk-i Hitâ’yı Rûm’dan ben kim
 Hayâl-ı hâl-i miskînüñ gözümde merdüm olmışdur

Çemende hadd ü kaddüñsüz beni odlara yakmaga
 Gül-i surh âteş ü serv-i hırâmân heyzüm olmışdur

Nazargâh-ı dil ü cân şimdiden Firdevs-i kûyuñdur
 Anuñcün ehl-i nâm içre Behiştî adum olmışdur

118

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gam derûnum ‘âlemînüñ şâh-ı pür-kîni geçer
 Dûd-ı âhum anuñ esb-i ‘anberîn-zîni geçer

Hem-dem olmuş goncalarla ‘âşîka âdem dimez
 Şimdi bülbül murg-zârûñ²²⁹ geçer

117 RE. 18a, FB. 19a-b

118 RE. 18a-b, FB. 19b

²²⁹ Metinde “Maşlahu’ddîn” şeklinde geçen kelimeye anlam veremedik.

‘Âyine alup ele zeyn itse rîşin vechi var
Sûfî ‘iklîm-i riyânuñ hayl-i hod-bîni geçer

Tîn u zeytûnile olursa riyâzet zâhidâ
Ehl-i ‘ıŝkuñ hâl ü leb zeytûn ile tîni geçer

Hîç gözin var a Behiştî açâ mı insâf it
Kim anuñ zânû-yı cânân şimdi bâlîni geçer

119

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Ey gönül âhir olunca gele eyyâm-ı bahâr
Sebzeveş eyleyelüm bir su kenârında karâr

Görmedüm bâd-ı sabâ gibi mülâyim mahbûb
Kim ola anuñile eylemeye seyr-i kenâr

Bozdı gam ŝeklümi zînet vireyin aña biraz
Sâkıyâ câm-ı meyi sun elüme âyînevâr

Sîbdür gabgabunuñ ammâ ki tokunsa rindân
Çeşm-i ‘âşık gibi andan dökilür dâne-i nâr

Bâl açup nükte hümâsı ne kadar uça büleñd
Bâz-ı tab’umla Behiştî iderem anı şikâr

120

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Benüm vuslat şebinden rûzgâr-ı fursatum yegdür
Ki fürkat havfî çekmekden ümîd-i vuslatum yegdür

119 RE. 18b, FB. 19b

120 RE. 18b, FB. 19b-20a

Ferâmûş eyleyel'den dehr-i dûnuñ kâr u bârını
Harâbât ehli içre pâdişehden hürmetüm yegdür

Günâhum yâda geldükce derûn-ı dilden âhum var
Mürâ'î sûfinüñ hengâmesinden tâ'atüm yegdür

Enîs olmakdanise ma'rifetsüz şahsa 'âlemde
Gülistân okıyan bülbüllerile sohbetüm yegdür

Behiştî'yem baña dünyâ serây-ı dâr-ı gurbetdür
Bu yâd elde karâr itmekdenise rihletüm yegdür

121

Mefâ'îlün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'îlün/ Fe'ilün

Hevâ-yı hûbile yagsa dıraht-ı gülşene kar
Basîret ehline peydâ olur şitâda bahâr

Dimeñ ki berf ile zeyn oldı 'îd-i adhâda
Salınmaga yeñi bayrami giydi serv ü çenâr

Bu akça akça düşen yeryüzine berf degül
Bahâr ümîdi idüpdür sipihri sîm-nisâr

Sefer zamânı degülken garîb hâdisedür
Felekler üstür-i ebri sürer katar katar

Kenâr-ı âteşi kimdür viren gülistâna
Nazarda ola husûsâ Behiştî 'ârız-ı yâr

122

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'îlü/ Fâ'ilün

Cem kim cihâna câmı ile toldı nâmı var
Sâkîmizüñ anuñ gibi nice gulâmı var

121 RE. 18b-19a, FB. 20a

122 RE. 19a, FB. 20a

Vuslat yolında gice ile soyma beni
Hûn-hâra gözlerüñ gibi iki harâmi var

Ragbet ider mi hûr-i cinân merhabâsına
Şol kim anuñ kapuñ gibi dârü's-selâmı var

Serv-i sehî salınsa yolına 'aceb degül
Nûş eyler elde gül gibi pür-bâde câmı var

Sarrâf-ı dür-şinâsuñı ey müdde'î gör e
Nazm-ı Behiştî'nüñ ne güzel intizâmı var

123

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Gül gülistân seyrine gelmiş çemen sultânıdur
Efser-i surhile lâle bûstân oğlanıdur

Sensüz ey gül-çihre ahvâlin sorarsañ gülşenüñ
Serv dâd-ı âhı bülbül nâlesi efgânıdur

Olımaz Yûsuf berâber saña benden al haber
Ey habîbüm bu hayâlüñ gözlerüm mîzânıdur

Kılmasa pinhân tılısm-ı hatt u la'lüñ gencveş
Yok dimez dirdüm dehânuñ dürr ü gevher kânıdur

Bûy-ı cânândan Behiştî'ye gelür her dem hayât
Hüsni gülzârında güller var ki âdem cânıdur

124**Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün**

Sanma hüsn ehli hemân sâde püser yazandur
‘Işka dil vir ikisinden dahı ‘ışk ahsendür

Diñlemeñ zemm ider olursa eger ‘ışkı fakîh
Ne bilür okıdugın añlayımaz gevdendür

Zâhidâ âyineye bakmayalum mı yohsa
‘Âşıkuñ âyinesi câm-ı mey-i rûşendür

Didiler Ka‘be mücâvirleri dîzâr görür
Hamdulillâh ki ser-i kûyı baña meskendür

Gün togunca ne bilürsin ki ne vaz‘ itse gerek
Ey Behiştî bu felek bir zen-i âbistendür

125**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Bâgum üstinde götürsem zahmuñı erzânidür
Kim mahabbet deştinüñ ol lâle-i handânıdur

Nakd-i cân virmez visâlüñ câmına zâhid meger
Şöyle sanmış fûrkatüñ nakşı anuñ hicrânıdur

Tekyegâh-ı ‘ışkuñ ey Leylî-sıfat pîri benem
Şöyle kim Mecnûn yanumda bir yaban oğlandıdur

Gice gündüz kendü kendiyle virüp almakdadur
Bu dil-i dîvâne iklîm-i cünûn sultânıdur

124 RE. 19b, FB. 20b, B. 2127. 39a

125 RE. 19b, FB. 20b

Bunı bildüm kim Behiştî ‘âşıkâ rahm eyleyen
Bî-vefâ âlemde ancak dîde-i giryânıdır

126

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Her ne şâhı kim gönül dil tahtına sultân kılur
Pâdişâh zâlim olursa gâret-i îmân kılur

Meh-be-meh tahlîl-i insân itmegiçün gâlibâ
Çarh-ı merdüm-hor hilâli râhat-ı dendân kılur

Hem-reh-i ‘uşşâk olal’dan çarh-ı dûn perverini
Her gice bir tâze nekbet-hâneye mihmân kılur

Gonca la‘lünden sürûd eyler zebân-ı hâl ile
Murgı ol hâlet karîni nâle vü efgân kılur

Ey Behiştî mürde ihyâ eylemiş ‘Îsî velî
Şimdi bu da‘vâ-yı cân-bahşı leb-i cânân kılur

127

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Ne mehlîkâ ki togup hüsn elinde tâb eyler
Bir iki günde felek anı âftâb eyler

‘Aceb degül kızarsa yürekde peykânûñ
Ki her kimesne bu biñ başludan hicâb eyler

Ganî gönüllü şu ‘âşık durur ki gözünden
Ne katre kim gele bir dâne dür hisâb eyler

126 RE. 19b-20a, FB. 20b-21a

127 RE. 20a, FB. 21a

Havâle eyleme kahruñ yelini ben hâke
Vücûdumı eridür nâr-ı hışmuñ âb eyler

Görüp Behiştî didi genc-i hüsnüñ ejderini
Bu hân mânını ehl-i dilüñ harâb eyler

128

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Na‘t-ı devrânda bezm kursam olur
Câm-ı meyden piyâde sürsem olur

Yâreye ebrîşîm götürmez iken
İnce meyden biraz götürsem olur

Derdini seyridüp oh oh dimege
Varup agyârı ben de görsem olur

Nâr-ı ‘ışkîle rişte-i cânı
Kâkül-i yâr gibi örsem olur

Ele alup Behiştî dîvânın
Selefüñ defterini dürsem olur

129

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Şol cân ki bu vücûdum terkîbi aña tendür
Cism-i latîfüñ aña cân ol baña bedendür

Her şeb cebüñle cenge gele benümle ey çarh
Eyle hazer ki tîr-i âhum cebe sökendür

Şöhret-perest olana eyler ri'âyetini
Çarh-ı denî-cibillet nâ-merd-i pîr-zendür

Dünyâ nefâ'isiyle boynun bezin şişirme
Nâzük tenün libâsı âhir bugün kefendür

Bir gayrı gül-'izâra kılsam nazar Behiştî
Cân gözlerine anun her gamzesi dikendür

130

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Bezm-i gamda âh-ı mutrib çeşm-i pür-hûn câm olur
Rûz-ı hicrân dem olur baña düğün bayram olur

Sâkıyâ keyfiyyet-i mey mîr-i çarh idüp beni
Hıdmetümde bendeler Keyvân ile Behrâm olur

Nakş-ı mül peydâ idüp 'işret işâret kılmaga
Harf-i mîm olur sitâre mâh-ı nev bir dâm olur

Nice perhîz eyleyem meyden ki ser-mest olıcak
Dilde yâre hâlümü arz itmege ikdâm olur

Sag iken agyâr irilmez çün visâl in'âmına
Şimdiden soñra Behiştî virdimüz in'âm olur

131

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Añıcak kahruñı 'ışk ehli melâlle ölür
Lutfuñı yâd idicek şevk-ı visâlle ölür

Beni öldürmezise çeşme-i la'lün eyüdür
Neş'e hadden geçicek âb-ı zülâlle ölür

130 RE. 20b, FB. 21b

131 RE. 20b, FB. 21b

‘Işk pervânesine dil uzadan kahbe nehâr
Sem‘veş ‘âkıbet enfâs-i ricâlle ölür

Kılmayan burc-ı tecerrüdde Mesîhâne sebât
Har-ı pâ-der-gil olup bâr-ı ‘ıyâlle ölür

Hâlet-i ‘ışkı Behiştî ne güzel kıldıñ edâ
Dinleyen şî‘rûni te’sîr-i Te‘âlle ölür

132

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

‘Âşıklarûndan alma ko sen intikâmlar
Eksüklik eyleyenleri ‘ıškuñ tamâmlar

Mihrâbveş kaşuñ senüñ ey kıblegâh-ı Kuds
Bir gûnedür ki meyl ider aña imâmlar

Zâhidler ehl-i ‘ıška yakîn gelmesün kovuñ
Kim sıhhat ehli içre yaraşmaz cüzâmlar

Düşnâmlar işitdi lebûnden sevindi cân
Hasretten irdi hasrete gûyâ selâmlar

Kapuñda berâtuñ yazan âvâre Behiştî’ne²³⁰
Lâyıkdur ehl-i cennete ‘âlî makâmlar

133

Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilün/ Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilün

Cân bendesi olmaga bir şâh-levend ister
Göñlüm kuşu konmaga bir serv-i bülend ister

¹³² RE. 20b-21a, FB. 21b-22a

²³⁰ Bu mısradâ vezin bozuktur.

¹³³ RE. 21a, FB. 22a, B. 2127. 79a, MM. İ. 2456. 34b

[a şâh-levend] serv-i bülend B. 2127

Gelsün gözümü görsün üstâd-ı hayâlün kim
Bir vâdi-i hûn-efşân başdan yeñi bend ister

Gül bergidür ol nâzük seyr itmege etrâfi
Ber-bâd-ı sabâ gibi şâhâne semend ister

Gün ruhlaruña beñzer âh itdügüm oldur kim
Kasr-ı felege ‘âşık çıkmaga kemend ister

Ey Hızr-ı mübârek bî-dâr Âb-ı Hayât irgür
Şi‘rini Behiştî’nün tâ Mîr-i Hucend ister

134

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Başum gibi kapuñda kalan behre-mend olur
Âhum gibi yoluña yelen ser-bülend olur

Eflâk-i âstânuña ‘azm eylesem baña
Ey mehlikâ bir ara mahabbet semend olur

Hayret kemendidür dil-i ‘uşşâka kâkülün
Hüsnün görenler anuñiçün anda bend olur

Her kanda kılsa eşkümi bârân-ı gam lebün
Ol cânibün nebâtı şehâ cümle kand olur

Nazm-ı Behiştî şem‘ine pervâne oldı halk
Eş‘âr sûznâk olıcak dil-pesend olur

2b bir] bu MM. İ. 2456

5a Hızr-ı mübârek bî-dâr Âb-ı Hayât] kasr-ı mübârek beni var Âb-ı Hayâta MM. İ. 2456

134 RE. 21a, FB. 20a

135**Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün**

İrişmiş bâg-ı hüsnünde yemişler
İşitdüm niceler andan yemişler

N’ola döksem gam eyyâmında eşküm
Ag akça kara gün için dimişler

Kemân ebrûña ta‘n itmiş anuñçün
Bogarlar boynına takup kirişler

Müjeñ tîrin görel’den çeşm-i ‘âşık
Hemân ol zahma dönmişdür ki işler

Uyuriken olup gülşende şeb-nem
Behiştî goncanuñ agzını dişler

136**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Dil metâ‘ın kendü cânım gibi saklarken fakîr
Ahsen-i vechile aldı bir emîr-i dil-pezîr

Bir ugurdan iki kâfir üstüme kıldı hücûm
Gördüm olmaz ikisine müşterek oldum esîr

İtlerüñden birinüñ şâlnı isterdüm velî
Bir gedâyam kim baña lâyıq degül kimde harîr

Geldi gülzâra kabâ-i sebzile serv-i revân
Âblar akup ayagina didiler gel emîr

135 RE. 21a-b, FB. 22a-b

136 RE. 21b, FB. 22b

Deyr-i sadrında Behiştî pîş-tahta istemez
Bir velâyet mîriyüz kim kayd olur bize serîr

137

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Hüsnuñi eyler habîbüm rûşen ol ruhsâreler
Mustafâ’ya san delîl olur iki meh-pâreler

Göriccek tîrûñ²³¹ piristû-beççeler gibi hemân
Sîneden yer yer ağız açmaga başlar yâreler

Mâh-tâbum subha dek şem‘-i ‘izâruñ şevkine
Her gice pervâne gibi çarh urur seyyâreler

Âstânuñ terkine ‘azm itmeyem ölem gidem
Yagsa gökden başuma kûyuñda seng-i hâreler

Eylemeñ Ferhâd u Mecnûn’ı Behiştî’ye kıyâs
Merd-i râh-ı ‘ışka olmaz hem-kadem zen-pâreler

138

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Ben deyrde mukîm-ı makâm olduğum yeter
Mansıb baña hem anda imâm olduğum yeter

Olmadumise Âb-ı Hayât’a sebû ne gam
Sâkî mey-i mahabbete câm olduğum yeter

Göñül cihânda puhte-i zühd olmak istemez
Bostân-ı ‘ışka mîve-i hâm olduğum yeter

137 RE. 21b, FB. 22b

²³¹ Metinde “tîzûñ” şeklindedir.

138 RE. 22a, FB. 23a

Reşk itmezem olanlara ‘âlemde nîk-nâm
Bed-nâmlar içinde be-nâm olduğum yeter

Sultân-ı ‘âleme hasedüm yok Behiştî’yâ
Ol şâh hıdmetinde gulâm olduğum yeter

139

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

‘Âlem-i rü’yâda gibi eylerüz dünyâyı seyr
Mest-i câm-ı gaflet itmişdür bizi bu köhne deyr

Tîr-i gamzeñde nihân *el-katl-i minnâ* mintekâ*
Çeşm-i câna hatt-ı la‘lûñde ‘ıyân *es-sulhu hayr***

Deşt-i gamda oklaruñla segleruñ üşüp baña
Mürdeye döndüm ki kılmışdur ihâta vahş u tayr

Mushaf-ı ‘ışkı umaram ben yine ihyâ idem
Nitekim Tevrât’ı yazdı zâyi‘ olmuşken ‘Üzeyr

Göñlüñi yıksa Behiştî gam yime ol şeh yapar
Ka‘be’i yıkdısa ma‘mûr eyledi İbn-i Zübeyr

140

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Dehânuñ goncadan haddüñ gül-i sîr-âbdan yegdür
Enâr-ı gabgabüñ bîhden lebüñ ‘unnâbdan yegdür

Beni gördükleri yerde iderler âşinâlıklar
Seg-i kûyuñ tuz etmek bilmeyen ahbâbdan yegdür

139 RE. 22a, FB. 23a

* Bizim ölüm fermanımız, senin gamze okunda nakşedilmiş olarak gizlidir.

** Sulhda hayır vardır. *Kur’an* 4/28

140 RE. 22a-b, FB. 23a-b

Ser-â-ser darb-ı sengün'den vücûdum gömgök olduğı
Zemistânda ekâbir giydüğü sincâbdan yegdür

Şeb-i gamda ser-i kûyuñ tarıkın kılmaga rûşen
Hayâl-i rûy-ı tâbendeñ baña meh-tâbdan yegdür

Bekâsuz devleti dehrüñ geçer göz yumup açınca
Ne gâfildür diyen anı Behiştî hâbdan yegdür

141

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

'Andelîb âh idüp aglar gül aña hande ider
Böyle gelmişdür ezelden bu cihân böyle gider

Tûlına bakma ki zencîr-i fenâdur ömrüñ
Seni her lahza 'adem mahbesine togrı yider

Eylemez 'ışka iren hüccet ü bürhâna nazar
Mihr-i rahşân variken şem'-i şebistânı n'ider

Cânib-i gülşene geldükce sabâ kûyuñdan
Çemen iki bükilüp aña sitâyişler ider

Gûyiyâ sîne-i pür-mûy-ı Behiştî'de okuñ
Tevsen-i 'ışka kemend itmeğiçün başum dider

142

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Bu gıce basdum ten-i eflâke yer yer yâreler
Görinen peykân-ı tîrümdür degül seyyâreler

141 RE. 22b, FB. 23b

142 RE. 22b, FB. 23b

Subh-dem mey-hâneye kasd itdüm elden öñ varam
Gördüm etrâfını almış sâgaruñ âvâreler

Gerdenüñde dir gören sünbüllerüñ zîbâlığın
Ak bedenlüye yaraşurmuş be-gâyet kareler

Mevc-i eşküm gâlib olsa acırum merdümlere
Korkaram gark ola bu deryâda ol bî-çâreler

Şerhalar açsa ‘adûnuñ sînesinde tîg-ı yâr
Reşkten ‘âşık Behiştî kendü kendin yareler

143

Müstef‘ilâtün/ Müstef‘ilâtün

Cân nakdin alup nâzük-püserler
Nâzükliğile ‘âşık umarlar

Şîrîn lebile yaş yaş güzeller
Cân tûtisine gûyâ şekerler

Mahbûb sanma haddüñle ebrûñ
La‘lîn kabâlar miskîn kemerler

Cismümde zînet her zahm-ı sengüñ
Şehden gedâlar hıl‘at giyerler²³²

144

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Yüzüñi Firdevs-i bâlâ kaddüñi Tûbâ bilür
Ey lebi Kevser seni bu teşne-dil a‘lâ bilür

143 RE. 22b-23a, FB. 23b-24a

²³² Varak kopması sebebiyle bu gazelin sonu eksiktir

144 SRE. 850. 131a

Ey perî-peyker sen inkâr itdüğüñden n'oldı kim
Yoluña ben mâlumuñ harc itdüğüm dünyâ bilür

Müşkilât-ı 'ışkı benden sorsa ne erbâb-ı 'akl
Şimdi ol fenni cihânda bir benem zîrâ bilür

Dersgâh-ı 'ışka isti'dâd bulmadan fakîh
Gör ne câhildür ki kendin bir büyük mollâ bilür

Yeg sever sanma seni bendeñ Behiştî'den rakîb
Gayba hükm itme habîbüm ötesin Mevlâ bilür

145

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Kâkülün vafında hâmem hatt-ı 'anber-bû döker
Dişlerün nazmında çeşmüm dem-be-dem lü'lü döker

Nâgehân ussı gider olsa seni görüp rakîb
Üstine uşüp cihân halkı yüzine su döker

Gayra kaysılar revân eyler nihâl-i lutf-ı yâr
Ehl-i 'ışka şâh-ı kahrı bî-meze âlû döker

Şem'-i kâfûrîñün etrâfin tutar nûr-ı siyâh
Gerdeni üzre kaçan kim şânedan gîsû döker

Başına yârün yürek oynar el ursa ser-tirâş
Ey Behiştî korkarın ruhsârı üzre mü döker

146

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Dime Mecnûn ile Ferhâd'ı yaban erleridür
'İşk meydânıñ ad ile dil-âverleridür

145 SRE. 850. 131b

146 SRE. 850. 131b

Hastedür merdüm-i çeşmüm yüzüñi görmeyeli
Dökdüğü eşk-i revân sanma ecel derleridür

Bezm-i 'ışkuñda melekler mey-i nâb içmegiçün
Mâh-ı nev sahn-ı felekde tolu sâgarlarıdır

Buldugı pârtâlı yüklense n'ola sûfiler
Her biri râh-ı dalâletde riyâ harlarıdır

Yazma pîrâneler evrâka cevânlar vasfın
Şimdiden soñra Behiştî sen o defterleridür

147

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Şem'-i kâfûrî ki pervâne anuñ meyyâlidür
Ehl-i bezme hıdmet eyler bir külehlü bâlidür

Câme-i zer-bâft-ı şâle dirmezem ki giydiğüm
Sayda geldük de şikâr itdüm kilâbuñ şâlıdır

Dâg-ı 'ışkîle müzeyyen bir kalenderdür felek
Gerdeninde mâh-ı nev bir zer-nişân halhâlıdır

Dil nişân-ı hâl-ı ruhsâruñ yabanlarda arar
Hep aña bu lâle-i deşt-i belânuñ âlıdır

Kâkülüñ bûym meşâmumdan dirîg itmez sabâ
'Ömr-i sermedden nasîb almak Behiştî hâlidür

148

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Dem gelür kim ben gedâ-yı kûyuña bir hâl olur
Câme-i zer-bâft-ı şâhı rûz-merre şâl olur

Şem‘veş meclisde görsem bir gice meh-tâbumı
Gökde baña her sitâre dîde-i ikbâl olur

Mushaf-ı ruhsâruña ‘izzet kılan ‘âşıklarunı
Âftâbuñ sâde levhi nâme-i a‘mâl olur

Gül-‘izârumdan kelâm açılsa bülbül olurum
Gayri söz söylense meclisde zebânum lâl olur

Vuslat isterseñ tahammül kıl Behiştî fûrkate
Sabrile zîrâ koruk halvâ belâlar bal olur

149

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Ten-i Mecnûn’ı sen sanma ihâta eyleyen kıldur
Gam-ı Leylâ’yı şerh için anuñ her biri bir dildür

Çeker ne’ylerse eyler dil firâkuñ mihnetin ammâ
Rakîbüñ seng-i ta‘nına tahammül katı müşkildür

Nefes peydâ kılup ‘ahd-i visâli lâfin urdukda
Göñül sen aña aldanma ki geldi geçdi bir yıldur

Vücûdum mülkini teslîm iderken‘ışka gelmiş ‘akl
Gör e eblehligin ider baña bir pâre yer bildür

148 SRE. 850. 132a

149 SRE. 850. 133a

İşigüñden ırılmak yok saña dâ'im du'â eyler
Gerek öldür gerek dirgür Behiştî aña kâyıldür

150

Mef'ûlü/ Mefâ'ilün/ Mef'ûlü/ Mefâ'ilün

Şeklen gören agyârın âdem diyemez cindür
Bed-lehcesi iblise her vechile yakındur

Çün bâd-ı ecel aldı harcanmadıguñ emvâl
Yâ berg-i hazândur yâ zer tolu hazâ'ındür

Peykân-ı hadengüñ kim per bükdü kemânuñdan
Sînemde yuva yaptı bir gökce gügercindür

Ben 'abdüñi bilmez mollâları dünyânuñ
Her birisi yanumda bir müfti-i Mâçîn'dür

Nakd-i dili sen kendüñ zabt eyle Behiştî kim
Çeşmine inanursañ aldar seni hâ'ındür

151

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Sahrâda surh-ser gibi cem' oldı lâleler
Niyetleri budur ki gelüp şehri alalar

Gülzâra geldükce nisâr itmege saña
Gül kâsesini dürrile pür kıldı jâleler

Kûhsâr-ı sîne ma'den-i la'l olduğın bilüp
Nâveklerüñden üstine salduñ havâleler

Âhum felekde Zühre'ye âvâz öğredür
Yohsa sadâ-yı ra'd degüldür bu nâleler

Yârûñ Behiştî gülşen-i hüsninde yüz bulan
Pister döşendiler gül-i terden külâleler

152

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Egerçi bahâ-ı 'ışkile kalbüm kâsesi pürdür
Velî bezm-i visâlûñde nasîbüm bir tasavvurdur

Eger gözüm gören şefkat düşerse sîne-i yâre
Yanumda eşkümün her katresi bir bî-bahâ dürdür

Göñül şehrindeki gam bir fesâd ehli lewend ancak
Huzûr itmek dilerseñ anı serheng-i meye sürdür

Mülevven yürüme sûfi özüñi 'ıška vir kim ol
Vücûduñ câmesin pâk itmege üstâd-ı zürkârdur

Riyânuñ dadın almışsın didükce zâhid-i şehre
Behiştî sûretin ekşitmesün mi hak sühan-verdür

153

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

'İşk ile gam göñülde hem-hânedür nedendür
'Akl anlara karışmaz bîgânedür nedendür

Meclisde mey yerine nûş itmedise kanum
Ol çeşm-i 'işve-sâzuñ mestânedür nedendür

152 SRE. 850. 135a

153 SRE. 850. 137b

Genc-i visâl-i yâre çünkim mahal degüldür
Her-dem serây-ı sînem vîrânedür nedendür

Şem‘-i ‘izârı yârüñ gülde degülse peydâ
Bezm-i çemende bülbül pervânedür nedendür

Mihrâb-ı mescid ey meh ebrûñı ‘arz iderken
Gamdan penâhgâhum mey-hânedür nedendür

Pîr-i mugân kelâmı gûşumda gûşvârum
Vâ‘iz sözi yanumda efsânedür nedendür

Zencîr-i zülf-i yâre bend olmadıysa göñli
Çokdan berü Behiştî divânedür nedendür

154

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Dil-rübâmuñ ola musâhibi gayr
Be bu dirlikden ölmek olsun hayr

Mangıra geçmedi yaşum sîmi
Mâlik oldı metâ‘-ı vuslata gayr

Bu gice tâli‘ümde sen mâhı
Düşde gördüm didüm didi hayr

Câmı âzâde kıl ‘alâyıkdan
Nice bir habs ola kafesde bu tayr

Olıcak bezme mug-beçe sâkî
Ne safâdur Behiştî suffe-i deyr

155

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Felegüñ ‘ahde hılâf itmek ezelden işidür
Cümle cünbişleri anuñ Karaman bahşışidür

Câme-i sebz giyüp kendüye zînet virmiş
Gör ki serv-i gülsitânı o ne gökcek kişidür

Yüzüme yâr sovuk baksa beni lerze tutar
‘Âşıkuñ var ise bunuñ gibi demler kışidür

Zen-perest oldugıçün tîşe ser-i Ferhâd’a
Husrevâ kûh-ı fenâ Şîrîn’inüñ dişidür

Dehr bâğında Behiştî’yi iden ber-hurdâr
Zâhidüñ pendî degül pîr-i mugân alkışidür

156

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâîlü/ Fâ‘ilün

Tertîb-i bezm-i meyde her üslûbdan habîr
Pîr-i mugân gibi kanı bir ma‘rifetlü pîr

Çokdan baturdı çarhı felek âsyâbınuñ
Sey-lâb-ı eşk-i çeşmüm aña olmasa müdîr

Dil murgı dâm-ı halka-i bezmüñ şikâridür
Mutrib kılalı nâle-i sâzı aña safîr

Sensüz nice revân olınur geşt-i bâga kim
Olur baña varakları peykân nihâli tîr

155 SRE. 850. 138a

156 SRE. 850. 138b

Bezm-i havâs nukli getürsün Behiştîyâ
Ko müdde‘î kelâmını itsün ‘avâm-gîr

157

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Zülfünde rahm şânesi yokdur ya var mıdur
Sende vefâ nişânesi yokdur ya var mıdur

Zâhid hümâ-yı evc-i tecerrüd olanlaruñ
‘Âlemde âşiyânesi yokdur ya var mıdur

Bâg-ı cihânda ister iseñ mîve-i safâ
Anuñ burada dânesi yokdur ya var mıdur

Mutribleruñ cihânda bu ben nâle-keş gibi
Diller deler terânesi yokdur ya var mıdur

Kâdir midür ki ta‘n ide nâ-dân Behiştî‘ye
Bu sözleruñ bahânesi yokdur ya var mıdur

158

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

‘Işk ehlinuñ mekânesi vardur ya yok mıdur
Mey-hâne adlu hânesi vardur ya yok mıdur

Agzumda zebânumı görmez misin
‘Işk odinuñ zebânesi vardur ya yok mıdur

Dil nâleye dem ursa kaşuñ karşusunda dir
Mutribleruñ kemânesi vardur ya yok mıdur

157 Tr. 80. s. 346, İS. I. 4123. 438a

1a rahm] zahm İS. I. 4123

3a safâ] vefâ İS. I. 4123

158 Tr. 80. s. 346, İS. I. 4123. 438a

3b kemânesi] terânesi İS. I. 4123

Bir dem kapuñ ziyâret iden haste ‘âşıkuñ
Biñ yıl kadar zamânesi vardur ya yok mıdur

Her gün Behiştî kûyuma niçün gelür dime
Elbetde bir bahânesi vardur ya yok mıdur

159

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Kanda görse bu lezzet ile şeker
La‘l-i şîrînüñe senüñ baş eger

Çârsû-yı derûnuma gönder²³³
Anda tîrûñ senüñ ziyâde geçer

Hum yanında surâhi ey sâkî
Beñzer ol tıfla kim anasın emer

Nice kılsun namâzı sûfî kim²³⁴
Âb-destüñ yerinde yeller eser

Koñ ilâc eylemeñ Behiştî’ye
Derd-i ‘ışkî anuñ mizâcî sever

160

Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilün/ Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilün

Hecrûñde ölüm vakti lezzetlü ecelcikdür
Ölmek gamuña nisbet bir kâse ‘aselcikdür

159 Tr. 80. s. 347, AE. M. 691. 25a, SF. 3849. 131b-132a, İS. I. 3859. 23b, Ah. s. 334

1a görse] görende AE. M. 691.

²³³ Bu beyit, MO. I. 923, s. 12a’da müstakil olarak yer almıştır.

2b tîrûñ senüñ] yeter müjeñ İS. I. 3859; tîr-i müjeñ AE. M. 691, SF. 3849.

²³⁴ Beyit, MO. I. 923. s. 102, Ah. s. 334, MK. A. 1560. 60b ve Be. s. 28’de müfred olarak geçmiştir.

4a sûfî kim] sûfî-i har MK. A. 1560

5a eylemeñ] itmeñ İS. I. 3859.

160 AE. 459. 116a, MK. A. 799. 26a

1a bahrûñde] hecrûñle MK. A. 799

Mushaf yüzüni tefsîr itdükde femüñ bahsi
Çok fikr-i dakîk ister bir güçce mahalciçdür

‘Âşık bilür el irmez kâküllerüñe ammâ
Eglencesi miskînüñ bir tûl-ı emelciçdür

‘Âşıklar arasında fahrüm yeri oldur kim
Göñlüm alan âfetcik bir hoşca güzelciçdür

Çendânca degül gerçi bu şi‘ri Behiştî’nüñ
Ammâ ne hoş-âmedce şîrince gazelciçdür

161

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Müşg-bûluk saçına kalmışdur
Fitnelük beñlerine kalmışdur

Tîg-i gamzeñ elinden a zâlim
Ne girîbân ne sîne kalmışdur

Kullaruñ içre nâ-murâd hemân
Begüm ancak kemîne kalmışdur

Rahm ider yok baña benüm hâlüm
Erhamü’r-râhimîne kalmışdur

Gitdi dil ey Behiştî yâre revân
Bilmezem cân nesine kalmışdur

4b hoşca] ra‘nâca MK. Y. A. 799

Gazel-i Behiştî

161 AE. M. 574. 94a, Ü. T. 1724. 170a, Ü. T. 1802. 49b, MO. I. 1230. 107b, MC. 727. 23b, R. 1972.

171b, FB. 533. 106a, MK. A. 799. 13b

162**Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün**

Şâhlar zînet için tâcına gevher korlar
Hâne-i dîni harâb itmege ahker korlar

Pâdişâh olduñ ise zulmi gider kim yarın
Hak huzûrunda iki hasmı berâber korlar

Nakd-i ‘ömrüñ neye sarf oldu hisâb eyle diyü
Rûz-ı mahşerde şehâ öñüñe defter korlar

Ger hüçüm eyler ise bir gün ecel yağları
Ne hazîne ne şehenşâh u ne ‘asker korlar

Ehl-i dünyâ gibi olma ki Behiştî anlar
Lehebî dûzahın altına zehebler korlar

163**Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün**

Bezm-i fenâda ‘ârif olanlar ne gam çeker
Gül gibi elde turmayup ol câm-ı Cem çeker

Ey hâce gâfil olma sakın kâtib-i ecel
Bir gün olur ki defter-i ‘ömre kalem çeker

Şâh-ı diyâr-ı ‘ışk olalı âh-ı sûzdan
Dâ’im sipâh-ı gam üzerine ‘alem çeker

162 MK. A. 485. 14a, İS. I. 3848. 127a

1a tâcına] tâca MK. A. 485

1b harâb] vîrân İS. I. 3848

2a yarın] ne şâhum MK. A. 485

3b şehâ] dilâ İS. I. 3848

5a olma ki] olmaya İS. I. 3848

5b lehebî] leheb MK. A. 485

163 MK. A. 547. 19a

Elden düşürme ayagı dâ'im safâda ol
Bezm-i cihânda âhiri her kim kadem çeker

Yârûñ Behiştî kûyuna varmak ne var idi
Agyâr ile görüp anı âdem elem çeker

164

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Sanma sûfî hırka egnümde külâhum serdedür
Bâdeye rehne konılmış her biri bir yeredür

Var ise dîdâra meylûñ aradan şekki götür
Kim hicâb erbâb-ı 'ışkuñ dîdesine perdedür

Ol zamândan kim bizümle bezm-i peymân eyledüñ
Gözlerüm ey 'ahde durmaz halka gibi derdedür

Yazdılarsa cürm-i bisyârum Kirâmen Kâtibîn
Gam degül âh-ı nedâmet ol dahı defterdedür

Merd iseñ dehr-i denîden isteme hergiz murâd
Kim zen-i çarhuñ Behiştî himmeti nâ-merdedür

165

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Visâlûñ Ka'be'dür rûz-ı ecel 'azmi zamânıdur²³⁵
Kefen ihrâmı tâbût ol yoluñ tahtü'r-revânıdur

164 MK. A. 1998. 74a, MK. A. 3092. 52a

Gazel-i Behiştî

1a bezm-i peymân] bezme peymân MK. A. 1998

2b ol dahı] dahı ol MK. A. 3092

165 MK. A. 3092. 139a, B. 2127. 46a

²³⁵ Beyit Be. s. 28 ve KAL. C. II, s. 1419'da da geçmiştir.

Şikâr-ı bûse-i la'lüñ kılup zülfüñde dâr olmak
Baña ol merg degül 'ömrüm hayât-ı câvidânîdür

Firâkuñ deştinüñ râh-ı dırâzın nice kat' itsün
Dil-i bî-tâkatüm kim püser-i gam nâ-tüvânıdur

Ruhum gülzârınuñ kalmadı zerrîn olmaduk bergi
Şebâbum nev-bahârınuñ meger fasl-ı hazânıdur

Bu feyzullâhı ey Leylî-sıfat san'at hayâl idüp
Behiştî 'akl-ı evveldür diyen Mecnûn-ı sâñîdür

166

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Sen var iken iki gözüm agyâra kim bakar
Gül-berg-i tâze elde iken hâra kim bakar

Hünkâr şehre geldi diyü seyre çıkdılar²³⁶
Her kûşe dil-rübâ tolu hünkâra kim bakar

La'l-i lebin gören kişi nev-hatları n'ider
Sâfî şarâb var iken esrâra kim bakar

Görmek senüñ müyesser iken pâk çihreñi
Dünyâ zeni didükleri murdâra kim bakar

Her kûşeden gelür Behiştî şerbet-i ecel
Gurbetde sen sakın dime bîmâra kim bakar

2b ol merg] ölüm B. 2127

3b tâkatüm kim] tâkatümüz MK. A. 3092

4a zerrîn] zerd MK. A. 3092

166 MK. A. 3513. 24a, AE. M. 564. 5a

²³⁶ Bu beyit İS. I. 3859. 24b ve KF. s. 27'de müfred olarak yer almıştır.

2b dil-rübâ] mehlikâ KF.

4a müyesser] mîr AE. M. 564

167

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Rakîbe gerçi vuslat ‘îdgâhınıñ kemânıdur
Velî baña hilâl-i çarh atılmış ok yılanıdur

Giderken kûyına yâruñ gice şem‘ olmuş agyâra
Baña mâh-ı siyeh-dil bir kazâ-yı âsmânîdür

Murassa‘ câmlardur her şükûfe ey lebi şîrîn
Zemîni de tehî görme ki hum-ı husrevânîdür

Ecel düzdi irüp âhirle reh-zen olmak yokdur
Konanlar ‘arsa-i ‘arza felâket kârbânıdur

İlâhî bâlini dâm-ı ‘alâyıkdân halâs it kim
İrem bâğı Behiştînüñ kadîmî âşiyânıdur

168

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bezm-i gülde bülbül-i gûyâlar efgân itdiler
Goncalar ser-mest olup çâk-i girîbân itdiler

Gördüler nakd-i visâl-i yârden destüm²³⁷
Dâmenüm pür-sîm idüp merdümler ihsân itdiler

Dişlerüñ dürrin görüp şermende olmasun diyü
Jâlelerden goncanuñ agzına dendân itdiler

Şeh-suvârum al ele çevgânuñı kim mihr ü mâh
Serlerin kûy-ı felekde gûy-ı meydân itdiler

167 MK. A. 4228. 30b-31a

168 İS. I. 3859. 23a

²³⁷ Mısrada vezin eksiktir.

Yazmaga buldukları yerde Behiştî şî'rini
Çarhuñ evrâkını kudsîler zer-efşân itdiler

169

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Bâg-ı vasl üzre güzer kıl 'Adn'e gir dîdârı gör
Vâdi-i hicrânı seyreyle “‘azâbe'n-nâr”ı gör*

Nakd-i 'ışk alduñsa 'akl u câna aldandum dime
Virdügüñ gevherleri ko itdügüñ bâzârı gör

Bâde-i cân-perver imiş tûşe-i râh-ı sürûd
Menzil-i maksûda ey dil ayak ayak varıgör

Ol gül-i bâg-ı letâfet kanda gitdi bilmezem
Ey sabâ billâhi lutf eyle yüri gülzârı gör

Geldügi demler hayâlün üzre kılmaga nisâr
Gel neler hazırlamışdur çeşm-i gevher-bârı gör

Kasd idermiş yüz kızardup la'l-i yâre öyküne
Kıpkızıl dîvâne olmuş lâle-i kûhsârı gör

Haste-hâl olmuş mahallünde Behiştî derd-mend
Ey tabîbüm bir nazar bâri gel ol bîmârı gör

170

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Fe'ülün

Vey hoş gör ki dehrün lu'beti var
Bu dehrün dürlü dürlü sûreti var

169 HE. 244. 120a

Behiştî Fermâyed

* “Rabbimiz bizi ateş azabından koru”, *Kur'an* 3/16.

170 HE. 244. 123b

Behiştî Fermâyed

Felek tanbûrveş burdı kulagum
Yine beñzer benümle sohbeti var

Saçuñ küfrin cemâlüñ mushafından
Gider billâhi kim dîn gayreti var

Revân oldı yetiş ol servi ey dil
Ki ‘ömr-i nâzenîñ sür‘ati var

Yetişdi bedlige dil-berle sözi
Harîm-i vasl içinde vahdeti var

171

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sîne bûstân-ı belâ yer yer ocagı dâğlar
İki gözüm üsti yanında akar ırmaglar²³⁸

Kadd-i dil-cûña sanavberler müşâbih olmagın
Başı üstinde yer itmiş anlaruñçün taglar

Hâlümi bir bir öñüñde söylemek kasd eylesem
Sihr-i çeşmüñ rişte-i hayretle agzum baglar

Her kaçan sürseñ kapuñdan nâleler eyler göñül
Vâdi-i ‘âlemde yüksekden uçan su çağlar

Basmadum gülzâr-ı şâdîden yaña bir dem ayag
Çeşme-i çeşmüm Behiştî gerçi turmaz aklar

171 AE. M. 674. 71b, TA. 285. 56b

Behiştî Râst

²³⁸ Beyit TA. 285 56b’de müstakil olarak yer almıştır

4a nâleler eyler] nâle eylerler AE. M. 674

5b ağlar] çağlar AE. M. 674

172

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Bize himmeti eylesün yidiler
Yohsa gamlar beni üşüp yidiler

Kadre irdüm diyü işigünde
Her gice dil visâl-i yâri diler

Sevdüğüne sevindi cân u gönül
Gerçi çokdan berü melûl idiler

Bir çepel kahbenün zebûnlarıdur
Ehl-i dünyâ diyen çörek gidiler

Cevrüne râzıdur Behiştî velî
Seni gayra vefâ ider didiler

173

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Tâze dâğıyla kaçan ‘âşık-ı miskîn iniler
Sînede yârelerün köhnelerini yiñiler

Dil-rübâlar sebak-ı nâz iderler ezber
Varak-ı mihr ü vefâyı kim okur kim diñiler

Dest-i gamdan tokunur gibi yine yüzüme kef
Turmayup deff gibi meclisde kulagum çiniler

Derd-i ser irdi seg-i kûyuña feryâdumdan
Giceler subha degin durmaz o miskîn siñiler

Ey Behiştî dem-i vuslat didigüñ pür-demdür
Ki irilmez aña harc olmagıle yüzbiñiler

174

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gül disem ruhsârına dil-ber sözümden reng alur
Lebleri katında la‘l añsam eline seng alur

Bir nazarda ‘âlemüñ keyfiyyetin ma‘lûm ider
Cem gibi ol kim ele câm-ı mey-i gül-reng alur

Çarha girer mihr ü meh tutar melekler dâ‘ire
Zühre’veş ol mutrib-i gül-ruh ele çün çeng alur

Dîdeden hâb-ı huzûr ol nergis-i şehlä kapar
Dilden ârâm u karâr ol çeşm-i şûh u şeng alur

Ey Behiştî câm-ı sâfile cilâ vir kalbüñe
Gam gubârından sakın âyîneyi kim jeng alur

175

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Göñül kadüñ görüp kûyuñda konmaga mekân ister
Ki bülbül sâye-i serv-i çemende âşiyân ister

Firâkuñda n’ola hâlüm ki tâkat kalmadı sabra
Visâle çâre yok olursa dahı çok zamân ister

Hayâtından kişiyi vakt olur nev-mîd ider gamzeñ
Egerçi ey Mesîhâ-dem lebüñden mürde cân ister

Der-i yâre ‘aceb olmaz teveccüh eylese gönlüm
Yüz urup ‘arz-ı hâcet itmege bir âstân ister

Yüri var âb-ı eşküñle Behiştî perverişdür kim
Sehî servüm işitdüm bâg-ı hüsne bâgbân ister

176

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Boyuñ yâdına âhumdan kaçan bâd-ı şimâl oynar
Ayag üzre turup sahn-ı çemende her nihâl oynar

Sabâ ey semt-i kûyuñdan derûnum şevka geldükce
Temevvüc eyleyüp deryâ yaşum deryâ şâl oynar

‘Ademden bir dem içinde niçe mevcûd olur peydâ
Felek cân perde ardında turup zill-i hayâl oynar

Göñül esbâb-ı dünyâyâ mübâşir ol ko dünyâyı
Sakın bâzîçeye meşgûl iken çok mâh u sâl oynar

Behiştî tab‘-ı pâkûñden ne hâletler konılmışdur
Ki eş‘ârûñ semâ‘ itse tarabdan ehl-i hâl oynar

177

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Öpe ser-mûzeñi şâyed diyü dil hâkden korkar
İzüñ tozın çeke ala diyü eflâkden korkar

Kaçan hammâma girseñ gayrı yerden gam yimez ‘âşık
Hemân ‘âlemde ey nâzük-beden dellâkden korkar

Dile gam gelse merdümle taşır fûrhâtini taşra
Ki ‘âteş düşse şehre her kişi emlâkden korkar

Sürûr-ı meclise cânâ rivâyet eyleye diyü
Behiştî bezme gelse zâhid-i gamnâkden korkar

178

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Ben ol şeh-bâz-ı ‘ışkam kim hücûmum âfet-i cândur
Vücûdumda benüm ‘ankâ ‘adem kâfında pinhândur

Mahabbet nerm idüp vâ‘iz yavuzlar yâri ‘uşşâka
Ara yerde müselmânlık ider korsañ müselmândur

Gamuñ sadra geçürmez diyü geçmişler beni yâre
Ma‘âzallâh inanmañuz bu sözler baña bühtândur

Yaluñ yüzli diyü kükürdveş üstine pervâne
Egerçi şem‘-i cem‘-ârâ dahı bir dünki oglandur

‘Acîb olmaya gördükce ululanursa agyâra
Kilâb-ı kûy-ı yâr ile Behiştî şimdi yârândur

179

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Beni eşkümler gördüñse kapuñda satma sîmüm var
‘Înâyet umageldüm hem ‘azîmüm hem yetîmüm var

Ümîdüm rûyını sürsem kapuñ hâkine incinme
Kime ‘arz eyleyem hâlüm tapuñdan gayrı kimüm var

178 MM. İ. 2456. 42b

179 MM. İ. 2456. 45a

Cihân dârü'ş-şifâsından ne kaygu derd-i gamzeñ kim
Benüm bîmâr-ı 'ışk olanlara hâzık hekîmüm var

Dem-i 'Îsî'ye rûhum ben ölürsem itmeyem minnet
Gelür kûyuñ cenâbından sabâyâ hoş nesîmüm var

Cünûn mey-hânesinde olmayan âdem Süleymân'ı
Bu 'âlemde Behiştî dime ki 'akl-ı selîmüm var

180

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Birlige yetdi bizümle şimdi yâr
Vakti iki eyle ey gam yürü var

Kâse kâse kan yudarken lâleveş
Câm-ı mül sundı bize gülden bahâr

Didiler âhir ırakdan merhabâ
Şeyh elin alup olanlar tevbekâr

Kuşluga dek şenlik idi bu gice
Nâle-i bülbüllerile zâglar²³⁹

Çün bahârıdur Behiştî Vize'nüñ
Çorlu'da düşmenlerüm itsün karâr

181

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Lâleler bezm-i çemende kâseler-dâr²⁴⁰ oldular
Serv-bünler 'işret ehline hevâ-dâr oldular

180 YB. 2511(müstakil, numarasız iki varakda)

²³⁹ Metinde "murg-ı" kelimesi de vardır, ancak o şekliyle vezin bozulur.

181 YB. 2511(müstakil, numarasız iki varakda)

²⁴⁰ Metinde açıkça bu şekilde yazılan "kâseler dâr" sözüne bir anlam veremedik.

Deyr-i ‘âlemde sanemler sûretüñ hüsnin görüp
Her biri hayretlerinden nakş-ı dîvâr oldular

Merhamet itmez misin dîdemdeki merdümlere
Kanlu deryâ içre gird-âba giriftâr oldular

Nakd idüp varın tecerrüd râhınıñ nâ-çârları
Çûha-yı tevhîde virdiler sebük-bâr oldular

Ger baña usmaz Behiştî şimdiki şâ‘irleri
Gamzekârum gerçi çeşmüñ gibi sehâr oldular

182

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Sanma ‘uryân tenümüñ lerzesini deyendür
Ehl-i ‘ışk içre bu hâlet ezeli reyendür

‘Işk deştinde ölüp adı kalan Mecnûn’uñ
Sorsañ ey Leylî-hırâm aslı bizüm hayendür

Kevser’i ger bize satmak dileseñ vâ‘iz it
Bu da ol meykedede içdüğüñüz meydendür

‘Işkî pür-revnâk iden nâle-i ‘âşıkdur kim
Tolu şevk olduğu mey meclisinüñ neyendür

Sîneñe âteş-i ‘ışkîle Behiştî ur dâg
Çâresüz hasteye dirler ki devâ keydendür

183**Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün**

Olsa kimüñle bir iki göz âşinâ nazar
Elbetde eyler aña dönüp nâ-sezâ nazar

A'mâ yaratdı Hazret-i Hak çeşmüm nergisin
Gülşende tâ ki deymeye andan saña nazar

Pîr-i mugâna zâhidle niçesiz didüm
Didi du'âsın almalıyın ben aña nazar

Kuldur diyü mezâda koyup satsalar beni
Alur gözile itmez efendüm baña nazar

Kuhl itmese şehâ gözine hâk-i pâyüñi
Olmazdı Behiştî kuluñ kîmyâ-nazar

184**Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün**

Cân u dil bir şâh-ı hüsne bende olsa şâd olur
Şol iki kullar gibi kim ibtidâ âzâd olur

Ey sanem sensüz cihân deyrin temâşâ eyleyüp
Didi merdümler ne sûretsüz harâb-âbâd olur

Başumı alup giderdüm seglerinden korkaram
Kim zamân giçe aradan âşinâlar yâd olur

Bir yaña ben bir yaña ney bir yaña da 'andelîb
Kârımız gülşende âh u nâle vü feryâd olur

183 YB. 2511 (müstakil, numarasız iki varakda)

184 B. 2127. 25a-b

Ey Behiştî söyle kim şîrîn kelâmuñ göreler
Milket-i nazmuñ saña husrevleri Ferhâd olur

185

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Semend-i devlet-i dehre süvâr olma ki demdür
Harâb-âbâd-ı ‘âlemde aña magrûr olan kimdür

Şu kim dünyâdan el çekmiş degül hüşyâr olımaz kim
Felek didükleri çarh hûnîn ile tolu humdur

Ecel nârınuñ âteş-dânıdur gam-hâne-i gerdûn
Gelür ecsâd-ı âdem yanmagıçün aña heyzümdür

Baňa devr itdüren etrâf-ı kûyuñ âsyâbını
Su nâr-ı haddüñe kendin uran bir dâne gendümdür

‘Aceb midür Behiştî dîdeden dûr olmasa bir dem
Vefâ-dâr olmasun mı ol gözüm nûrı ki merdümdür

186

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün

‘Ârızı üzre kaçan kim kâkülün çevgân ider
‘Arsa-i hayretde ben meftûnı ser-gerdân ider

Didi bayram girdi seni ber-murâd itsem gerek
Şöyle beñzer ol hilâl-ebrû beni kurbân ider

Ol cefâ-hûdan vefâ gördüm dimiş kâfir rakîb
İ‘tikâd itmeñ müselmânlar aña bühtân ider

185 B. 2127. 86a

186 B. 2127. 83b

Ey ‘azîzüm zâhid-i halvet-nişînüñ sözine
Uyma yohsa Yûsuf-ı cânın yerin zindân ider

Nagme-i şi‘rûñ Behiştî irse mânend-i sabâ
Gonca gibi göñli târ olanları handân ider

187

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Râh-ı gamda yaragum nâle-i ser-tîz midür
Yoldaşum [yoksa]²⁴¹ benüm âh-ı seher-hîz midür

Niye halk itdi Hudâ zâhid-i huşki ‘acebâ
Şöyle beñzer ki cehennem odı ol hîz midür

Sûfinüñ süfresine sunmaga meyl itmedi
Beni ilten harem-i ‘ışka bu perhîz midür

Getüren müşki Hıtâ’dan neyiki Rûm’a didüm
Didi kim câzibe-i zülf-i dil-âvîz midür

Kanda bir ehl-i mezâk olsa Behiştî anuñ
Agzını tatlu iden şi‘r-i şeker-rîz midür

188

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

‘Âlemüñ zevkı ruhuñ gülşenini seyrândur
Yohsa ey Yûsuf-ı gül-çihre bu ne zindândur

Leşker-i eşkile âhum ‘alemin gördüñse
Baña ta‘n eyleme zâhid ki göñül sultândur

187 B. 2127. 73a

²⁴¹ Kelime metinde olmamasına rağmen vezin gereği ilave edilmiştir.

188 B. 2127. 63b-64a

Salınur serv uyur nergis ider gül hande
Kimi ser-hûş kimi tiryâki kimi hayrândur

Koynuña koyma dehâna salagör mâluñı kim
‘Âkıbet olacaguñ Hak yolına kurbândur

Nice seyr ola Behiştî saña kim rûz-ı visâl
‘Ömr-i nev‘ olsa benüm rûhum aña bir andur

189

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

‘Işk ehli ney’ki bagrı delik beñzi sâz olur
Muhrik sadâsı ehl-i dile cân-güdâz olur

Mecnûn ki hasm ola baña şatranc-ı ‘ışkda
Evvel oyunda mât olan ol günde bâz olur

Şol mest kim düşüp yüzini hâke urmaya
‘Uşşâk içinde nâmı anuñ bî-namâz olur

Hâl-i durûg-ı sözümi bildi yâr kim
Didi baña senüñ gibi çak başlu az olur

Bir lu‘bile dehânuña virmiş Behiştî dil
Sad âferîn aña ne ‘aceb hokka-bâz olur

190

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Güller çemende olmasa pür-bâde câmlar
Serv-i sehîde olmazdı bu hırâmlar

189 B. 2127. 32b

190 B. 2127. 31a-b

Mihrâbveş kaşuñ senüñ ey kıblegâh-ı Kuds
Bir kûşedür ki meyl ider aña imâmlar

Tîg-i müjeñle ‘âşıkları eyleme helâk
Eksüklik eyleyenleri ‘ıškuñ tamâmlar

Düşnâmlar işitdi lebüñden sevindi cân
Hasretten irdi hasrete gûyâ selâmlar

Kûyuñda seglerüñ yerin emr it Behiştî’ye
Lâyıkdur ehl-i cennete ‘âlî makâmlar

191

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

‘Âlemde sînem olmadı bir lahza yâresüz
Cerrâh-ı gamzeñ irmezise kaldı çâresüz

Seyyârelerle seyre çıkar her şeb ol kamer
Mümkin degül ki râst gelem ben sitâresüz

Mihrâb-ı âstânuñ eger kaddüñ olmasa
Kalurdi Vize câmi‘i gibi minâresüz

Gizlü kapaklı nesne yog ey ugru gözlüler
Kılmakda dil şikârın igen âşkâresüz

Bir yaña gitmez işigüñe secde itmeden
Kılmaz Behiştî kâra şürü‘ istihâresüz

192

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Şark u garba salmagıçün ‘âşıkâ tîr-i âh²⁴²
Mihr ü mâh iki nişânlardur felek meydânumuz

Habsgâh-ı cisme tîgüñ âteşîn ursañ hemân
Gamdan âzâd olmaga ummaz mı sanduñ hânumuz

Gice gündüz gabgab u kâkül hayâlin eylerüz²⁴³
Var bizüm dahı bu yüzden topumuz çevgânumuz

Her gice âyîne-i çarhı Behiştî zeyn ider
‘Aksdür kim gösterür bu dâde-i giryânumuz

193

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Sanma bülbül gibi şeydâ-yı gül-i bâguz biz
Şevk-ı ruhsârûñile lâle-i pür-dâguz biz

Kadrümüz yogise kâfire n’ola yanuñda
Çâg ezelden sanemâ yalımı alcaguz biz

İvdürürsen bizi dermân haberin virme bize
Bir bölük hastelerüz derdüñile saguz biz

Mümkün olmaz ki kenâre gele ol serv-i revân
Her dem ol nıgehle eşk âbına ırmaguz biz

192 RE. 24a, FB. 25a

²⁴² Gazelin başı, matla beyti her iki nüshada da yok.

²⁴³ FB ve RE’de “gice vü gündüz” şeklinde ise de vezin gereği “vü” kaldırılmıştır.

193 RE. 24a, FB. 25a

4 -FB.

Şâh-bâzî idük gerçi Behiştî biz ezel²⁴⁴
Dûd-ı âh içre gören şimdi sanur zâguz biz

194

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Anuñçün vuslata ‘âşık şitâb eyler zamân virmez
Ecelden havf ider zîrâ irişdükde emân virmez

Hevâ-yı ‘ışka dil mesken olalı zühde menzil yok
Ki her bir murga şeh-bâz-ı hü mâ sayd-âşiyân virmez

Gören dir reng-i rûyuñla kad-i mevzûnuñı sâkî
Bu nahluñ hâletini bezme nihâl-i ergavân virmez

Gül-i nev gibi handân olma bülbül gibi aglarsın
Felekdür bu kime her ne virürse râygân virmez

Behiştî sâde-rûlar bir sınık âyînedür diyü
Begenmezler²⁴⁵ dil-i gamgînümi ammâ el-ân virmez

195

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gelmez ey dil gam palâsından baña dîbâ ‘azîz
Himmet ehline görünmez zînet-i dünyâ ‘azîz

Geçdi ‘ömrüm bir du‘â kılmadı vasl-ı yâr için
Ben dimek yokdur mürâ’î sûfiye Amrâ ‘azîz

Düş ayagina tereddüd itme kim olmaz gönül
Rind-i dürd-âşâma pîr-i deyrden a‘lâ ‘azîz

²⁴⁴ Vezin gereği bu şekilde olmasını düşündüğümüz mısra metinde “Şeh-bâzî idük gerçi Behiştî biz ezel” şeklindedir.

194 RE. 24a-b, FB. 25a-b

²⁴⁵ Metinde “begenmez” olmasına rağmen vezin gereği “begenmezler” okuduk.

195 RE. 24b, FB. 25b

Bûy-ı pîrâhen kaçan aydın ider gözüm didüm
Didi ol Yûsuf-likâ anca diyesin yâ ‘azîz

Râgıbuñdur şehr-i müstesnâları kim görünür
Dide-i a‘yân-ı Mısr’a Yûsuf-ı zîbâ ‘Azîz

Devr-i hüsnünde güzeldür ‘âşıkuñ hengâmesi
Kim olur hengâm-ı gülde bülbül-i gûyâ ‘azîz

Bûse-i la‘lûñ rakîb almak ölümdür ‘âşıkâ
Aña sabritmez Behiştî cân olur zîrâ ‘azîz

196

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Karañu oldı ‘âlem gözüme ey mehlikâ sensüz
San ol pervâneym zulmetde kaldum şem‘-i rûşensüz

Baña bezm-i belâda hûn-ı dil nûş itdürüp her dem
Harâm olsun senüñ tenhâ mey-i nâb içdigüñ bensüz

Yürek yanmayıcak cûşa gelür mi lûle-i dîde
Olur mı künbed-i gerdûnda bir germ-âbe külhânsuz

Görenler dir şu‘â-ı ‘ışkı zulmet-hâne-i dilde
Bu ne şem‘-i şebistândur yanar şevkile revgânsuz

Bedenden murg-ı cân uçmak diler kûyuñ añıldukca
Behiştî’yem gülüm balı ne dirlik bâna gülşensüz

197

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

‘Âlem-i îcâda²⁴⁶ biz iznile gelmiş cânlaruz
Cilvegâh-ı dehr içinde sevgilü cânânlaruz

Mihr zerrîn topumuzdur mâh-ı nev çevgânumuz
Sanma bu meydânda iller gibi ser-gerdânlaruz

Âftâbuz kim nihânuz zerre-i nâ-çîzde
Bizi gâfil çağlama kim katrede ‘ummânlaruz

Fahrdur sûret binâsını harâb itmek bize
Kenz-i mahfî birle biz ma‘mûr olan vîrânlaruz

Kûhveş ‘asker olup gelse ‘adû-yı bî-şümâr
Berg-i kâha saymazuz anı ‘aceb sultânlaruz

Çâr-sûmuzda ne isterseñ bulursuñ gel berü
Mısr-ı câmi‘ nâmumuzdur biz şu şehristânlaruz

Yüzümüz zer gözümüz sîm eşkümüz la‘l u ‘akîk
Ey Behiştî biz cevâhîrle pür olmuş kânlaruz

198

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Meslegümüz râh-ı safâ eylerüz
Matlabumuz fakr u fenâ eylerüz

Sâf kılup kalbümüzü ‘ışkile
Âyîne-i gayb-nümâ eylerüz

197 RE. 24b-25a, FB. 25b-26a

Gazel-i Ra‘nâ

²⁴⁶ “İcâda” okunan kelime metinde “icâre” şeklinde yazılmıştır.

198 RE. 25a, FB. 26a

Vaslı metâ‘ın bize ‘arz itse yâr
Cevher-i cân aña bahâ eylerüz

Gam gelicek nûş iderüz şerbetin
Neyleyem derde devâ eylerüz

Kûşe-i ‘uzletde Behiştî gibi
Rabbümüze hamd u senâ eylerüz

199

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Şu kim peşmîne-i erbâb-ı ‘ıškuñ kıymetin bilmez
Sa‘âdet ehlidür ‘izz ü sa‘âdet hıl‘atin bilmez

Gelüp mey-hâneye sûfî iderse ta‘ne ‘uşşâka
Edebsüzdür kovuñ ol bu harîmüñ hürmetin bilmez

Gam okı zahmınuñ derdin ne bilsün sîne-i mesrûr
Sahîhü’l-bâl olan ehl-i belânuñ zahmetin bilmez

Köki Tûbâ gibi servüñ yukarı gelmek ister kim
Boyuñla bahse turmuş bâd-ı âhum gayretin bilmez

Behiştî her ki bu şîrîn kelâma olmaya kâ’il
Mezâkında hâlel vardur ma‘ânî lezzetin bilmez

200

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bir melek-sîmâ perînüñ ‘âşık-ı şeydâsıyuz
Bir şeh-i iklîm-i hüsnüñ mu‘teber paşasıyuz

199 RE. 25a, FB. 26a

200 RE. 25b, FB. 26b

Kaddüñe lâyıık sabâ-i midhat isterseñ eger
Râsti biz işbu sıfat ehlinüñ a'lâsıyuz

Vasf-ı hüsn-i yârdan hâmûş olavuz sanmañuz
Biz bu gülzârın ezelden bülbül-i gûyâsıyuz

Gözde bir kem katreye lâyıık degül sûfi velî
Gel bizi gör ki bu zîbâ dürlereñ deryâsıyuz

Kimseye baş egme ey serv-i revân didüm didi
Ey Behiştî biz tevâzu‘ ‘Adn’inüñ Tûbâ’sıyuz

201

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Giryem dükenmez iki gözüm kıldı çâresiz
Deryâ-yı eşk-i ‘âşık olurmuş kenâresiz

Ol meh yüzinde kîse pür-encüm gerekse âh
Yokdur felekde bencileyin bir sitâresüz

Gam câmi‘i olalı dil oldu bülend âh
Mescid yapılsa degmede olmaz minâresiz

Küffâr-ı gam silâhına sabr eyledüñ velî
Âlâyumuzda kalmadı bir bagrı yarasuz

Nâlân gezer Behiştî seg-i kûyuñ içre kim
Kosun mı ol bu leşkeri tabl u nekkâresüz

202**Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün**

Celâlüh görmeyen cânâ tecellâ-yı cemâl olmaz
Fırâkuñ odına mûmam belâsuz çünki bâl olmaz

Göñül şöyle müzeyyen oldı dîzâruñ görel’den kim
Vücûdum gülsitânına cinân bâğı misâl olmaz

Ne ‘âşık kim bugün rûz-ı visâlühnden haber tuydı
Fenâ gam-hânesinde ol giriftâr-ı melâl olmaz

Dil ü cândan senüh derd ü belâña her ki sabr itmez
Aña da‘vâ-yı ‘ışk itmek bu ‘âlemde helâl olmaz

Behiştî şöyle beñzer kim tecellî farkın itmişdür
Güli seyritmeyen bülbül igen şîrîn-makâl olmaz

203**Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün**

Celâlühnden kaçan cânâ tecellâ-yı cemâl olmaz²⁴⁷
Fırâkuñ odına mûmam belâsız çünki bâl olmaz

Gel ey ‘âşık mahabbet maşırıkında bir güneş togdı
Bütün ‘âlem fenâ bulsa aña hergiz zevâl olmaz

Vücûduñ hırkasın var âteşe ur ey göñül çün kim
Mahabbet şem‘inüh pervânesinde perr ü bâl olmaz

Siper kıl sîneñi tîg-ı fırâka kim bu meydânda
Şehîd olmayanuñ me’vâsı gülzâr-ı visâl olmaz

202 RE. 25b-26a, FB. 26b-27a

203 RE. 26a, FB. 27a

²⁴⁷ Bir önceki gazelin matla beyti ile aynıdır.

Behiştî nâmesinden hisse-dâr ol ehl-i hâlûñ
Fenâ bâğında sanma bülbül-i şîrîn-makâl olmaz

204

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sûz-ı gamdan yanıcak yâri perîşân eylerüz
Şimdiye dek itdüğü çevre peşîmân eylerüz

Her ne yüzden togsa sînem sahnını pür şevk ider
Cevr ider dirsek biz ol meh-rûya bühtân eylerüz

Sîme mâ’il ola yohsa âhile ey genc-i hüsn
Künbed-i çarhı yakup dünyâyı vîrân eylerüz

Girye-i hûnînümüz çün şöyle mücrim ‘addider
Gamzesi gibi sanasın günde biñ kan eylerüz

N’ola zevk itse Behiştî şî‘rümüzden müdde‘î
Kâfiri hüsn-i kelâm ile müselmân eylerüz

205

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Kimûñ kim ebrveş âhı sipihre reh-güzâr itmez
Vücûdi ‘arsasın bârân-ı rahmet sebze-zâr itmez

Degüldür ‘ışk içinde ol kişi erbâb-ı himmetden
Ki kabrin hâk-i Mecnûn gibi ‘uşşâka mezâr itmez

Metâ‘-ı vuslata ol ‘ârif olur ‘âkıbet mâlik
Mahabbet gevherin sadrında saklar âşkâr itmez

Göñül şeh-bâzı ‘âlem saydgâhında ‘acebdür
Visâl-i yârdan gayrı şikâra i‘tibâr itmez

Behiştî ‘ışk meydânında himmet cevşenin giydi
Sinân u rumh olursa pend-i nâsih aña kâr itmez

206

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Kimüñ kim nâr-ı âhı cânib-i eflâke yol itmez
Mezârı üzre olduk da şeref nûrı nüzûl itmez

Dime ‘âciz-i gamdan hâk-ı zillet ihtiyâr itdüm
Bu fânînüñ bekâsuz rif‘atin göñlüm kabûl itmez

Kalur bir zindeveş mürde olup bu kûşe-i gamda
Şu kim cismine bir ‘Îsî-nefesden cân hulûl itmez

Müferrih isteseñ esrâr-ı rûhânî tenâvül kıl
Bu bir terkîbdür hayrânını ‘ömren melûl itmez

Behiştî fârig ol ‘örf u izâfet i‘tibârından
Ki ‘âkıl kimse kendin cübbe vü destâra kul itmez

207

Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/ Fe‘ûlün

Her şâzlığın âhiri sanma gama irmez
Fevt itme göñül fırsatı kim dem deme irmez

Ecdâdını bir kimse şümâr itse rakîbüñ²⁴⁸
İblîse çıkar silsilesi Âdem’e irmez

206 SRE. 850. 136a

207 MK. A. 547. 106b, MK. A. 4468. 140a, H. 1050. 169a

1a âhiri] âhir H. 1050

²⁴⁸ Bu beyit MO. I. 836. s. 61 ve AE. M. 602. 4a’da müfred olarak yer almıştır.

Nef` ise mizâca garazuñ şerbet-i mülden
Ben tecrîbe itdüm anı câm-ı Cem'e irmez

Gülşende gönül iñlemede nâle-i bülbül
Togrı diyelüm nagme-i çeng-i hama irmez

Ger huld-i berîn içre karâr itse Behiştî
Dîdâr temâşâsı gibi 'âleme irmez

208

Mef'ûlü/ Mefâ'ilün/ Mef'ûlü/ Mefâ'ilün

Biñ ta'ne taşın atsañ sözüñ baña yek gelmez
Câna elemüñ çekmek 'âlemde emek gelmez

Bir ejder imiş 'ışkuñ kim aña gıdâyiçün
Biñ bencileyin bî-dil sîmurga siñek gelmez

Gördüñ ki gönül yâra varup güle başladı
Zabt it anı erkenden yohsa giderek gelmez

Ben rûze günü görsem ebrûsı hilâlini
'Îd oldugına ol gün bir zerrece şekk gelmez

Yârüñ ki yürek korkup tîrinden ide i'râz
'Âlemde Behiştî hiç ol baña yürek gelmez

2a ecdâdını] ecdâdına H. 1050

3a mülden] tab'dan H. 1050, MK. A. 4468

3b itdüm] itsem H. 1050

4a iñlemede] iñleden MK. A. 4468

208 MK. A. 799. 13b

209

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Ser-kûçe-i belâda 'aceb pâdişâlaruz
Dîvânumuzda defter-i 'ışkı karalaruz

Bilmez geçinme şimdi bizi kim senüñle biz
Bezm-i ezelde 'âlem iden âşinâlaruz

Evrâdumuz du'â-yı kadehdür hemân bizüm
Yoluñ kolayın alucı pârsâlaruz

Mey-hâne küncinüñ baş açuk kâse-bâzıyuz
Bir câma biñ mu'allak atar bî-nevâlaruz

Dergâhı balçığın yüze sürdük Behiştîyâ
Onsuz evüñ hamîrini alur gedâlaruz

210

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Şûrîde-meşrebüz baş açuk lâ'ubâliyüz
Ehl-i dilüñ musâhabetinden safâliyuz

Kaddi kemânlaruz bize ta'n itme zâhidâ
Dek tur ki yeter ... el ursañ kazâliyuz²⁴⁹

Kıymet-i meta'-ı câna hemân la'lüñ añlaruz
Bir bende-i kemîneyüz ammâ bahâliyuz

Sorsañ zebân-ı hâl ile dir lâle vü çemen
Her birimüz birer güzelüñ hatt u hâliyüz

209 HE. 244. 119b

Behiştî Fermâyed

210 HE. 244. 120a

Behiştî Fermâyed

²⁴⁹ Beyitte boş bırakılan yer okunamadı.

Añma Behiřti sen bize Yûsuf hikâyetin
Biz gayra mâ'il olmazuz Mustafâliyuz

211

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Sanma biz erbâb-ı Şöhret gibi dârât ehliyüz
Hirkasın bir câma rehn itmiş harâbât ehliyüz

Âstân-ı deyr gamgînler ziyâretgâhıdur
Hâke yüz ursak biz anda n'ola hâcât ehliyüz

Na'ramuzdan güm güm ötse kubbe-i gerdûn n'ola
Meclis-i rûhâniyân içinde hâlât ehliyüz

Hâle baksañ sûretâ ednâdan ednâyuz velî
'Âlem-i ma'nide biz 'âlî makâmât ehliyüz

Cür'amuzdan behre-mend itdük Behişti 'âlemi
Şimdi biz hum-hâne-i vahdetde hayrât ehliyüz

212

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Te'dîb-i bed-güherlere sa'y itme bî-kıyâs
Kâbil midür ki darb ile altun ola nuhâs

Kılma denîlerüñ bir içim Őerbetine meyl
Yarılsa ger harâretile sîne tâs tâs

Bilüñ hayâli sîne-i zerdümde gûyiyâ
Bir ince mûya eyledi bir güher bâmsâs

211 B. 2127. 44b-45a

212 B. 2127. 23a-b

Gam hırkasını egnüme alsam ‘aceb degül
Evvelden eski ‘âdetidür ‘âşikuñ pelâs

Meyl itmesün Behiştî gören ihtiyârsuz
Bikr-i hayâle giydürelüm bir güzel libâs

213

Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/ Fe‘ûlün

Görse beni ister ki diye anlara ıs ıs
Tâ ben kaçam anlar kovalar ol güle kıs kıs

Bir tıflı iken mekteb-i ‘ıškuñ dil-i ‘âşık
Mollâya sebak virse olur nice müderris

Kasd itdi beni pîr-i mugandan kese agyâr
Mü’minlere şeytân olur elbetde müvesvis

Kanlu göricek yaşumı rahm itdi egerçi
Kılmazdı revâc akçaya gâlib olıcak mis

Vaz‘ itdi kaşuñ tâkını gönlinde Behiştî
Su üzre binâ kılmaziken degme mühendis

214

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Erbâb-ı ‘ışkî sûrete koysa n’ola pelâs
*En-nâsu kad yekûnu cemîlen me‘al-libâs**

Sûretde şöyleyem ki degülmişse âşiyân
Mecnûn ile olurdu aramızda iltibâs

213 RE. 26a, FB. 27a

214 RE. 26a-b, FB. 27a-b

* Şüphesiz insanlar elbiseleriyle güzeldirler.

Bünyâdını devirdi vücûdum bînâsınuñ
Şol dem ki dilde bagladı bînâ-yı ‘ışk esâs

Birkaç habâblar durur anda kıbâb-ı çarh
Var eyle ‘ışk bahrını aña göre kıyâs

Yârüñ nihâl-i târi Behiştî ‘aceb nihâl
Gelse dikilse sîneme ol dem virür kirâs

215

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Bezm-i gamuñda na‘ralarum eyledükçe gûş
Erbâb-ı şevkı her yañadan çağırur be-cûş

Pür şevk olan hurûşunu hazm eylemek gerek
Zîrâ sadâ viren humuñ olur derûnı boş

Hüsnuñ letâfetin ne bilür ‘âşık olmayan
Ehl-i velâyete görünür ey perî sürûş

Rahmet gamuñda virmedi a‘dâ baña huzûr
Mecnûn’a vahşet itmez idi gerçi kim vuhûş

Bir pâdişâh-ı mülk-i fenâdur Behiştî kim
Hidmetde nice şâhı kılupdur pelâs-pûş

216

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Hak dehânuñ hokkasın bir dürr ü mercân eylemiş
Çeşm-i ‘âşıkdan sakınmış anı pinhân eylemiş

‘Andelîb-i şûhdan nâzûk letâ‘if nakl idüp
Gülleri bâd-ı sabâ gülşende handân eylemiş

Gülşen-i ‘âlemde nice ‘andelîbüñ rûzgâr
Perr ü bâlin berg-i gül gibi perîşân eylemiş

Necm sanmañ her gice olan felekde tâb-dâr
Tîr-i âhum ser-te-ser cismini peykân eylemiş

Ey Behiştî verd-i ruhsârını sır-âb itmege
Ehl-i ‘ışkuñ gözleri yaşını bârân eylemiş

217

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sâkıyâ evvel benüm bir hoş nihâlüm var imiş
Lâ-mekânlar bezmgâhında mekânüm var imiş

Hançer-i kahruñ dilermiş kurtara gamdan beni
Dâr-ı gurbetde benüm de mihrbânüm var imiş

Tîr-i müjgân ile dil murgın urup götürmege
Hûblar şeh-bâzı bir kaşı kemânüm var imiş

Tîguñı benden ne men‘ eylerdi bilmezdim velî
Şimdi bildüm tende birkaç üstühânüm var imiş

Ey Behiştî cümle yârânı sebük-rûh itmege
Mey-fürûş üstinde bir rıtl-ı girânüm var imiş

218**Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün**

Serv-i revânı tâze tutan çünkü âb imiş
Kûyuñda yaşum akduğı aynı harâb imiş

Âfâk-ı dil kararsa yaşum boşanur hemân
Bârân-ı eşküme gam-ı 'ışkuñ sehâb imiş

Âb-ı hayât eger leb-i cânândaki ise
Hızr' uñ cihânda behresi ancak serâb imiş

Sür'atle geçse yâr-ı 'azîzüm 'aceb degül
Çün her zamânda 'âdeti 'ömrüñ şitâb imiş

Kimdür Behiştî dirseñ eger sâkıyâ dün ol
Ser-kûşe-i mugandaki mest ü harâb imiş

219**Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün**

Tîg-i 'ışka cengveş gerden topın ser-bâz imiş
Ol nefesde ney gibi nâlân olan nâ-sâz imiş

Câm-ı mey bir kez hücûm itse hezârân gamları
Tagıdur çil yavrusı gibi 'aceb şeh-bâz imiş

Kuş dilince söyleşürlermiş dehânuñ sırrını
'Andelîb ile çemende goncalar hem-râz imiş

Kûşe-i fûrkatde bir gün sabr çok mihnet velî
'Âlem-i vuslatda biñ yıl 'ömr sürmek az imiş

218 RE. 26b-27a, FB. 27b-28a

219 RE. 27a, FB. 28a

Kuhlveş ‘âşık Behiştî olsa yolında gubâr
Âh kim ol merhametsüz ‘aynına almaz imiş

220

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Yazmagıçün gülsitân levhına envâ‘ı nukûş
Aldı deste kıl kalem bârân-ı rahmetden sürûş

Nev-cevân olup kabâ-yı sebz giydi her dıraht
Gerçi dünyâyı şitâ itmişidi bir hırka-pûş

Derdile âh itse bir ‘âşık gözüm göñlüm taşar
Rûzgâr esse kılur elbetde deryâlar hurûş

Halka-i humdan bir a‘lâ ser-‘alem peydâ idüp
Dökdi ‘işret râyetini deyr öñinde mey-fürûş

Mîr-i meclis işigine itmegile istinâd
Ey Behiştî acı gamdan dadı aldı bâde-nûş

221

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Hân mânın ‘âşıkuñ gam düzdi vîrân eylemiş
Göñli gencinde ne kim varise tâlân eylemiş

Tîr elinde geçdi urmadı baña kâfir rakîb
Şöyle beñzer ol sanem anı müselmân eylemiş

Jâleden kandîl uyarmaga çemende ‘ankebût
Ey perî-ruh târdan mühr-i Süleymân eylemiş

Üstühân-ı serde görinse ‘aceb mi handesi
Hokka agzı Leyli’nün Mecnûn’ı hayrân eylemiş

Bikriken gülşende hamli zâhir olmuş goncanuñ
İşidüp anı Behiştî bülbül efgân eylemiş

222

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Eger dūd-ı siyâhumdan kılâm bir gün revân âteş
Tuta mânend-i şeb yer yer bu sakf-ı âsmân âteş

Vücūd-ı nâ-tüvânem zindeveşdür şevk-ı la‘lûñle
Egerçi mürdeye cân olmaz ey rûh-ı revân âteş

Didüm sadra geçürmişken emân virmez baña ‘ıškuñ
Didi âteş-pereste dahı olmaz mihrbân âteş

Dil-i hâssından eksük itmesün ‘âşık gam-ı ‘ışkı
Ki kılmaz kâse-i nâ-puhteye hergiz ziyân âteş

Hilâlile şihâbı gör hazer kıl çarh-ı hûnîden
Ki olmuş öykesinden eldeki tîr ü kemân âteş

Başında ehl-i kibrüñ tâc-ı zer aña nişândur kim
Kıyâmetde aña dest urısar başdan hemân âteş

Terahhum eyle âh-ı âteşîn altında kalmasun
Behiştî’ye revâ mıdur ki ola sâyebân âteş

223

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Kalkup giderseñ ahşam eve âftâbveş
Sad-pâre kıl urup yere câmı habâbveş

Bârân-ı hasret üstüme yagmaga yüz tutar
Cem' olsa başum üstine âhum sehâbveş

Bezm-i şarâb kanlu yürek iştiyâk ider
Sancılsa tîr-i gam aña sîh-i kebâbveş

Erbâb-ı cehl sadrda ihlâsumızla biz
Kalduk cihânda hâr u has altında âbveş

'Âlemde künc-i meykede cennet misâldür
Hûşyârlık Behiştî degil mi 'azâbveş

224

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Düşde gördüm bir deñizde mâh 'aksi var imiş
Ol meger bu yaşla gözümde hayâl-i yâr imiş

Âstânuñda beni şol itden âzâr eyleyüp
Kıldıguñ cevır ü cefâ mihr ü vefâ ohşar imiş

Yârsuz gülşen ölümdür baña gül şekl-i kefen
Sanuram bülbül ki şîven eyleyüp aglar imiş

Pây-mâlem itmezdi dil murgın rakîb olmasa yâr
Ol güle ol demde hem-pâ gâlibâ ol hâr imiş

223 RE. 27b-28a, FB. 28b-29a

224 RE. 28a, FB. 29a

Lâle-i kuhsârı beñzetmiş ‘izâr-ı Leyli’ye
Taga Mecnûn’uñ Behiştî düşdigi nâ-çâr imiş

225

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Devât-âsâ menem hattun gamından bagrı hûn olmuş
Kalem mânendi hayret yazısında ser-nigûn olmuş

Göñül deyrinde haddün kılmağıçün ey sanem tasvîr
Sirişküm rengi çeşmüm kâsesinde lâle-gûn olmuş

Cihân ‘ankâların ednâ megesce tutmayan göñlüm
Senün ser-pençe-i şeh-bâz-ı ‘ıškuñdan zebûn olmuş

Dil-i ser-geşte her zahmumdan eyler nâleler peydâ
Meger kim bezm-i şevkuñda vücûdum erganûn olmuş

Çemen bezminde göz yumup sararmış geçmiş ol sünbül
Humârından şarâb-ı şeb-nemün gâyet zebûn olmuş

‘Asâ-yı âhı eflâke gice şol deñlü urdum kim
Ser-â-ser irtede gördüm vücûdı nîl-gûn olmuş

Behiştî zabt olunmaz çâre yokdur ey saçı Leylî
Tutalum tendeki her mûyı zencîr-i cünûn olmuş

225 RE. 28a, FB. 29a, MM. İ. 2456. 61a

3 -MM. İ. 2456

4 -MM. İ. 2456

5 - FB, -RE

6 -FB -RE

226

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Menem bir goncanuñ hârı ucından bagrı hûn olmuş
Nihâl-i gül gibi iki bükilmiş ser-nigûn olmuş

Okuñ Ferhâd’ı peykân tîşesin alup gelür her-dem
Ciger tagı meger kim aña kûh-ı Bîsütûn olmuş

Cihân ‘ankâların ednâ megesce tutmayan gönülüm
Senüñ ser-pençe-i şeh-bâz-ı ‘ıškuñdan zebûn olmuş

Dil-i ser-geşte her zahmumdan eyler nâleler peydâ
Meger kim bezm-i şevkuñda vücûdum erganûn olmuş

Çemen bezminde göz yumup sararmış geçmiş ol nergis
Şarâb-ı şeb-nemüñ gâlib humârından zebûn olmuş

‘Asâ-yı âhı eflâke gice şol deñlü urdum kim
Ser-â-ser irtesi gördüm vücûdı nîl-gûn olmuş

Çeküp gam kâfiri leşker ne deñlü baksa alınmaz
Dil-i ‘aşık Behiştî kulle-i şeh-r-i Bedûn olmuş

227

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Bir oğlan idi âhum şimdi boy çekmiş bülend olmuş
Sipih-r-i bed-fi‘âle dik gelür makdem levend olmuş

226 RE. 28a-b, FB. 29a-b, MM. İ. 2456. 60b

3 -FB, RE

4 - RE, FB

5 -MM. İ. 2456

6 -MM. İ. 2456

7a kâfiri ne deñlü] leşkerini her ne deñlü MM. İ. 2456

227 RE. 28b, FB. 29b

Bu vîrân sînemi ma‘mûr idel’den dâglar yer yer
Görenler dir ki bu hâlî beyâbân kûy u kend olmuş

Şerâre sanma sen mâhî felekde görmek eclîçün
Burâk-ı âh-ı dil çeşmüm şu‘â‘ına semend olmuş

Vücûdum şîr-i mihre menzil olup ey güneş yüzli
Aña bu rişte-i cânım dahı muhkem kemend olmuş

Sımış câm-ı gurûru geçmiş ol mestâneliklerden
Olalı mübtelâ ‘ışka Behiştî derd-mend olmuş

228

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gündüzün göstermez oldı halka kendin mâhveş
Şîve öğrendi zemistânda meger senden güneş

Mihr ü mâhî çarh idinmiş gice gündüz dönderür
Rište-i ‘ömrine gerdûn halkuñ olmuş sürme-keş

Ey gönül çün kim semend-i himmete olduñ süvâr
Kimseye bakma hemân şehr-i visâle togrı eş

Gel soyun meydân-ı ‘ışka gir eriseñ zâhidâ
Niçe bir şeytânile halvetde tutarsın güreş

‘Işk bir der-bend-i hâyildür menâr servleri
Gâfil olmasun Behiştî eksük olmaz anda leş

229

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Deşt-i gam râh-ı mahabbetde ‘aceb yazı imiş
Ser-i ‘âşıkda anuñ kat‘ı kara yazı imiş

Kara gözlerle şikâr itdi gönüller murgını
Yâr-ı ‘âlî-nazarum hüsn eli şeh-bâzı imiş

Tîg-i müjgânile itmiş nice agyârı helâk
Ol cevân-bahtımı ben bilmez idüm gâzi imiş

‘Işk-bâzide nihân kâra mecâl olmaz imiş
‘Âşıkuñ cümleden öñ fâş olacak râzı imiş

Koynuma girdi Behiştî gice gönölücek olup
Bûse almaga rızâ virmedügi nâzı imiş

230

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Yine gülşende bugün bülbüle bir hâl olmuş²⁵⁰
Güli hârile görüp münkesirü’l-bâl olmuş

Devletünde irişüp zahm-ı müjeñ pâdişehüm
Merdüm-i dîdelere dîde-i kattâl olmuş

Şehre od saldı diyü âhuma kılmağa ‘azâb
Mâh-ı nev küngüre-i çarhda çengâl olmuş

229 SRE. 850. 135a

230 AE. M. 563. 57a, AE. M. 564. 10b, MM. İ. 2456. 60b, B. 2127. 30a-b

Behiştî

²⁵⁰ Beyit İS. I. 3726. 21a’da müfred olarak, 4. Beyitle birlikte de KF. s. 27’de yer almıştır.

2a zahm-i] nâ-ham AE. M. 564

2b dîde-i kattâl] dîde ikbâl AE. M. 564, MM. İ. 2456, B. 2127

3a saldı diyü âhuma kılmağa ‘azâb] salmağa âhuma şehâ kılma gadâb MM. İ. 2456; ‘azâb] ‘izâr AE. M. 564

3b çarhda] ‘arşda AE. M. 564

Gezdirür şevkile bâzâr-ı gülistânda müdâm
Bâd gül Yûsûf'ını satmaga dellâl olmuş

Tekye-i 'ışka girüp şâl-i melâmet giymiş
Gör e billâhi Behiştî nice abdâl olmuş

231

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Şu kim bir deste sünbül diyü zülf-i yâre yasanmış
Bu 'âlem câme-hâbında yañılmış yâre yasanmış

Hadeñgüñ gûyiyâ bir yoldan azmış gonca midur kim
Yorulmuş vâdi-yi zahmetde düşmüş yâre yasanmış

Açal'dan hâne-i sînemde nahl-ı kârbân-ı gam
Göñül tâcir gibi hâb-ı belâda yâre yasanmış

Felek sûretde gerçi bir münakkaş girde-bâlişdür
Velî baş virmiş ol kişi aña bir pâre yasanmış

Behiştî gülşen-i kûyuñda varmış bir gice yâ subh
İşigüñ ara uymış ara kaçmış ara yasanmış

232

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Safâ-yı cevher-i 'ışk ile eyle kalbüñi hâs
'Avâm-ı bed-güheri 'ışk ider cihânda hâs

5a giymiş] giyicek AE. M. 564

231 MM. İ. 2456. 55a

232 R. 1972. 245a

Gazel-i Behiştî

Başum degül görinen kim gözüm gümüşlerini
Hayâl-i âteş-i haddüñ eritdi sanki resâs

Yakarsa şevkuñ odı zerre zerre eczâmı
Hevâ-yı mihr-i ruhuñdan külüm olur rakkâs

Olur mı tebdaki peykânlaruñ koyup gide cân
Demür kafesde olan kuş görür mi rûy-ı halâs

Behiştî'nüñ yine gûyâ ki mushaf-ı 'ıška
Beş âyet ile bu beş beyti sûre-i İhlâs

233

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Dil şâh-ı 'ıška bende olup itdi ihtisâs
Gitmez bu kapudan gerek öldür gerekse as

Başum bu haste cismüm elinden belâ çeker
Ey tûg-i yâr gelseñ anı eyleseñ halâs

Yâkût-ı dehr safha-i mercân-ı la'lüñe
Bir ferd yaza başladı ammâ hayâl-i hâs

İncinmeñ urdurursa beni pîr-i mey-fürûş
Oğlın helâk idende lâzım degül kısâs

Uymazsa gayrı şâ'ire semtüm Behiştîyâ
Virdüñ 'avâmı anlara kaldı baña hâs

233 RE. 28b, FB. 29b, MM. İ. 2456. 63a

2a bu haste] belâ bu MM. İ. 2456

2b gelseñ anı] gelüp anı MM. İ. 2456

4a incinmeñ urdurursa] incitmeñ öldürürse MM. İ. 2456

4b idende] idenlere MM. İ. 2456

5b virdüñ] virdüm MM. İ. 2456; kaldı] yeter MM. İ. 2456

234

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Murg-ı cânım olmayınca dâm-ı sînemden halâs
Bunu bildüm kim ben olmak yogimiş gamdan halâs

Ummasun ‘ışka esîr olan gönül kat‘â necât
Var mıdur merd-i za‘ife bend-i muhkemden halâs

Ben gedâñiçün ‘adû ‘âşık degül dirse n’ola
Pâdişehler dahı olmamış durur zemden halâs

Birlik isterseñ eger yârile birdür togrısı
Var tereddüd eyleme ol iki ‘âlemden halâs

Şerbeti tâsı sipihrüñ bir ‘aceb semdür ki hiç
Olmadı olmaz Behiştî kimse ol semden halâs

235

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Goncaveş göñlümden aslâ zâyil olmaz inkıbâz
Baña niçe dil-güşâ olsun temâşâ-yı riyâz

Kûşe-i gamda yimek içmek harâm oldu baña
Var mıdur ‘âlemde zâhid bundan özge irtiyâz

Bezmgâh-ı câna sâkî feyz olur nevvâr-ı şevk
Olsa bir câm-ı safâ-bahşa mey-i sâfî müfâz

234 RE. 28b-29a, FB. 29b-30a, MM. İ. 2456. 62b

2a kat‘â] aslâ MM. İ. 2456

2b merd-i] şahs-ı MM. İ. 2456

3a ‘adû] meded MM. İ. 2456

3b zemden] dilden MM. İ. 2456

4 Birlik isterseñ eger yârile biñ kasd eyleseñ/ Çâre yokdur olmayınca iki ‘âlemden halâs MM. İ. 2456

5b olmadı olmaz] oldu olmaz ey MM. İ. 2456

235 RE. 29a, FB. 30a

Ehl-i bezm gülşenüñ eñ sivrisidür serv evet
Kadd-i dil-cüyuñ kıyâmuñ görse eyler intihâz

Baña ömrüm sübhasınuñ inkıtâ‘ı yeg gelür
Devr-i hüsn-i yâre gelmekden Behiştî inkırâz

236

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Ehl-i vuslat kılır cihândan hazz
Yohsa ‘ummân ...²⁵¹ hazz

Cânı var ise kılmasun sûfî
Leb-i la‘l-i şeker-feşândan hazz

Âhum âvâzesin sever ‘uşşâk
Ehl-i İslâm ider ezândan hazz

Şevk-ı zülfüñle olsa dil ber-dâr
Kıla cânıyle rismândan hazz

Va‘de-i vasl-ı yâr içün sürten
Ey Behiştî ider yalandan hazz

237

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Fasl-ı bahâr irişdi ref‘ itdi gonca bersa‘
Gülşen-revâdur olsa erbâb-ı ‘îşe mecma‘

Şeb-zinde-dâr olalıdan mânend-i şeyh bülbül
Teshîr idüp girdi şâh-ı güle murakka‘

236 R. 1973. 72b

²⁵¹ Kelime okunamadı.

237 RE. 29a, FB. 30a

Gülşen hevâ yeridür ammâ ne çâre ey dil
Reftâr-ı ‘ömr olupdur bâd-ı sabâdan esrâ‘

Bir türbedür vücûda gelmezden öñ yapılmış
Dârü’l-bekâ degüldür bu künbed-i murassa‘

Gam hastesi olana bir kâse mey Behiştî
Öldür beni degilse tıb şerbetinden enfa‘

238

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâîlü/ Fâ‘ilün

Sen şâh-ı hüsne olmasa bir togrı bende şem‘
Giymezdi tâc-ı zer sere her encümende şem‘

Bâzâr-ı vuslatuñdan baña râygân gelür
Olursa şeb-çerâgı berâber semende şem‘

Saldı miyâne sofrâ ki bir ‘işret eylese
Nev-hat sanemler ile budur kühende şem‘

Bâd-ı sabâ ko lâfı diyü yüzine urur
Güm itse gül-‘izârını bezm-i çemende şem‘

Gark olmuş eşke dîdesi başında od-nisâr
Beñzer Behiştî bencileyin derd-mende şem‘

239

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Dün gice rûy-ı yâri görüp encümende şem‘
Şevkınden aglayıncaya dek itdi hande şem‘²⁵²

238 R. 1972. 257a

Gazel-i Behiştî

239 NO. 4962. 279b

²⁵² Beyit KF. s. 27’de örnek beyit olarak alınmıştır.

Başına altun üsküf urınmazidi şehâ
Olmasa hıdmetüñde yaluñ yüzli bende şem‘

Pervânesini öldürüben kendi şeyhvâr
Olmış siyâh kisve giyüp ser-figende şem‘

Nergis n’ola uyuklasa turduğı yerde kim
Tutdı sabâha dek gice bezm-i çemende şem‘

Şi‘rûñ Behiştî beytini gayruñ harâb idüp
Dönderdi aña kim sala âteş şebinde şem‘

240

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Ey devr içinde bezm-i hüsnüñ yanar çerâğı
Ay u güneş felekde senden yakar çerâğı

Şem‘-i ruhuñ yitürmiş ey nûr-ı dîde yohsa
Bîhûde mi tolanur pervâne her çerâğı

Râh-ı gamuñda her şeb âh-ı ‘alev-feşânum
Yel mumı gibi olur baña sefer çerâğı

Ser-cümle sîm-i eşküm almağıçün hisâba
Seyyârenüñ söyünmez şeb tâ-seher çerâğı

Ehl-i tama‘ sözinden söz isteme Behiştî
Bilmez misin ışksuz olmaz mı cer çerâğı

240 RE. 29b, FB. 30b, MM. İ. 2456. 158b

1a devr içinde bezm-i] devr-i bezm içinde MM. İ. 2456

2a yohsa] yoksa MM. İ. 2456

2b pervâne her] pervâneler MM. İ. 2456

5b olmaz mı] olur mı MM. İ. 2456

241

Mef'ûlü/ Mefâ'ilün/ Mef'ûlü/ Mefâ'ilün

Şem' -i şeb-i hasretdür sînemde gamuñ dâğı
Kılmaz anı tâbende illâ ki yürek yagı

Ger sunmasa düşdükce düşnâm-ı lebüñ şerbet
Dil-hastelerüñ cânâ kalmaz idi bir sagı

Kim vardı gam-ı 'ıškuñ yolını benüm gibi
Ferhâd ise bir azgun Mecnûn ise bir tagî

Kâküllerüñ ucından dil murgı helâk oldı
Zehr-âba mı taldurduñ yohsa bu siyeh agı

Âvâre Behiştî'nüñ alma gözi yaşın kim
Bu 'ârız-ı pür-mevcûñ su gibi geçer çağı

242

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Sîne kûhsâr-ı mahabbet âteşin-gül tâze dâğ
Oldı ben Mecnûn'a ey Leylâ-sıfat tag üsti bâğ

Ben gedânuñ sînesinde neyler ol zerrîn kabâ
Degme abdâla müyesser mi olur zerrîn çerâğ

Gonca gibi bâdeden pîrâhenüñ men' eyle kim
Büy-ı cismüñ olmasun gül gibi 'itr her dimâğ

Mâr-ı nefsi öldürürseñ ger 'asâ-yı 'ışk ile
Hâtıruñ vîrânesinde gizlidür genc-i ferâğ

241 RE. 29b, FB. 30b

242 R. 1972. 261a, MM. İ. 2456. 72a

Gazel-i Behiştî

3a men'] çâk MM. İ. 2456

Ey Behiştî dūd-ı âhumdan çemenzâr-ı felek
Bir ‘aceb gülşendür ammâ bülbüli bir kara zâg

243

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Neye dönderdi beni tal‘at-ı yâr ayrılığı
Bülbüli böyle mi eylerdi bahâr ayrılığı²⁵³

244

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gördüğü dem didi ‘âşıkları cânân sâf saf
İdeyin bunları ben hâkile yeksân sâf saf

Sînesi üzre elifler mi iderdi peydâ
‘Ârızuñ mevcin eger görmese ‘ummân sâf saf

Bu hayâlile yataguñda şikâr eylemege
Sen gazâlî gözedür dîde-i giryân sâf saf

Ter düşer câmi‘ içinde seni arar bu diyü
Görse sakkâyı gezer dîde-i giryân sâf saf

Ey Behiştî yog iken bende kadar mikdâruñ
Şâh beyti gazelüñ bağladı dîvân sâf saf

243 RE. 29b-30a, FB. 30b-31a

²⁵³ Bu gazelin sadece matlaı var, aradan ne kadar varak eksildiğini bilmiyoruz.

244 NO. 4962. 282a

245

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilünBehiştî şimdiden ser-geşte-i deşt-i ‘adem olduk²⁵⁴

246

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilünBed-du‘âmile rakîbi hele kör eyledi Hak
Bâtılûñ çeşmine âh okını urdum şabadakŞekl-i Mecnûn’ı beyân itdügümi isteriseñ
Sözümü diñle yabana nazar itme baña bak‘Alem-i âhile gam mansıbın elden komaduñ
Ey gönül pâye-i vasl isteriseñ anı bırakSîneme penbe-i zahm oldu hayâl-i sîneñ
‘Ötesin Allâh oñara hele bulduk sabr-ı HakÂhdan hayme kurar deşt-i ‘ademde hânım
Ser-i kûyuñda Behiştî’ye bulunmazsa konak

247

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilünKoyup âhum kapuñı çekse sipihre sancak
‘Aceb olmaya begüm *küllî ta’vîlün ahmak**Yüz sürel’den ayagın tozına rif‘at buldum
Âstânûñda ezel yeg idi benden alçak

245 RE. 29b, FB. 32a

²⁵⁴ Bu gazelin son mısraı var, diğeri yok. Ne kadar eksik olduğı belli değıl.

246 RE. 29b, FB. 32a

247 R. 1973. 72b

* Bütün uzunlar ahmaktır.

‘Ayn-ı gülzâr-ı cinân itdi cihâmı nev-rûz
Câ-be-câ oldu dıraht-ı çemenüñ istebrak

Çeşm-i giryânımı gördükce n’ola gülse yüzün
Gülşene âb-ı revân virmese olmaz revnak

Kime itdi zen-i gerdûn baña itdüklerini
Göreyin aña ‘azîm ola Behiştî er ehak

248

Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilü/ Mefâ‘ilü/ Fe‘ûlün

Nâzile büküp kaddümi bir serv-i revâncuk
Pîr itdi beni cevriye bir tâze cevâncuk

Agyâra dirîg eylemez aslâ ne dilerse
Ammâ baña yokdan gelür ol gonca dehâncuk

Müjgânuñ okı sînemizi itdi nişâne
Kaşuñ gerinüp üstümüze geldi kemâncuk

Ger harc ola cân cevheri bâzâr-ı gamuñda
Yegdür baña çün fâ’idelerden bu ziyâncuk

Feth eyler idi kal‘asını vuslat-ı yârüñ
Bir kaç yıl ecel virse Behiştî’ye emâncuk

249

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Oldum za‘îf şöyle ki hiç iktidâr yok
Cândan eser didükleri cismümde var yok

248 RE. 30a, FB. 32a

249 RE. 30a, FB. 32a

Mahbûb u bâdeye tatalum tevbe itmişüz
Sûfî ne fâ'ide bu yaña ihtiyâr yok

Güç gelmesün gönül saña şeydâ geçindügi
Dîvânedür anuñ sözine i'tibâr yok

Kûyuñda tâ-ölince melâmet olam gibi
Zîrâ ki sende rahm eseri bende 'âr yok

'Aşk odına yanan kişi girse cehenneme
Zannum budur Behiştî diye bunda nâr yok

250

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

'Îzâruñ mihrine olmuşdı gönülüm cânile müştâk
Vücûd envârı âfâk-ı 'ademden kılmadan işrâk

Hemân bî-hod olup geçmekden 'özre ref'-i gam olmaz
'Acâ'ib 'âlem itmişdür ecel câmin çeken zevvâk

Kadîmî bende kim şâhum görüp bilmezlige urma
Senüñle kanı ol bezm-i ezelde olınan mîsâk

Yoluñda rişte-i cânı ayak bağı bilürlerken
Olur mı hırka-i cisme tahammül eyleye 'uşşâk

Belâgat bülbüli olup okursın ol gülüñ vasfın
Gülistân safhası gibi Behiştî yüzüñ olsun ak

251

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Sâkî benümle itdi bugün kâr-sâzlık
Kılsam 'aceb mi raksa girüp hırka-bâzlık

Mülk-i fenâ kalenderiyem nemed ki var
Baña ne kışlık istedür ey şeh ne yazlık

Kûyuñda secde eylemeyem mi kapusına
Sûfî kıla mı Ka'be'de ben bî-namâzlık

'Işkuñ yeminde tâlib-i dürr-i hakîkatem
Yohsa benüm ne maslahatum var mecâzlık

Zâhid gibi Behiştî 'amel fikrin itmezüz
'Âşıklaruz 'ibâdetümüz bî-niyâzlık

252

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Eger mümkün olursa yanuña bir gül-'izâr almak
Sa'âdet şâhsârından senüñdür berg ü bâr almak

Nice alam murâdum senden ey nâzük-beden ben kim
Visâlün fethin itmekden kolaydur bir hisâr almak

Öñümde kebgveş turmaz surâhî kahkaha eyler
Hevâ şeh-bâziyam lâzım gelür baña şikâr almak

Melâ'ik çeşmine kuhl-ı cilâ itmek hevâsına
Sipihrüñ kârıdur her gün işigüñden gubâr almak

251 RE. 30b, FB. 32b

252 RE. 30b-31a, FB. 32b-33a, B. 2127. 19b

Bir a'lâ tîrûñe dün sîne tutdı bönlüğe urup
Nicesinden zarâfetle Behiştî yâdgâr almak

253

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Geçersin el yüze tutup idersin türlü fettânlık
Elüñden 'âciz olmuşdur be-hey kâfir müselmânlık
Görinmezsin baña gördüm 'adem mülkine 'azm itdüm
Ki saña gösterem nice olur 'âlemde pinhânlık

Kabâ giysün diyen baña gözüm yaşına bakmaz mı
Kişi deryâya düşse yeg degül mi aña 'uryânlık

Harâb-ı 'ışk olan kalbi hazer kıl pây-mâl itme
Sakın ey genc-i hüsn ejder yatagıdur bu vîrânlık

Behiştî cür'a-i pîr-i mugândan behre isterseñ
Koyup kibri işiginde var it hâkile yeksânlık

254

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Ne deñlü müşkil ise cân bedenden ayrılmak
Hezâr o deñlü gelür baña senden ayrılmak

Giderseñ âh ne çeksem gerek ben üftâde
Saña kolay görünür gerçi benden ayrılmak

Baş üzre yer bulasın terk iderseñ agyârı
Ki 'aynı kapudadur gül dikenden ayrılmak

253 RE. 31a, FB. 33a, MK. A. 264. 18b

4a 'ışk olan kalbi hazer kıl] 'ışkı hâk-âlûde görseñ MK. A. 264

254 RE. 31a, FB. 33a

Dirîg kılma temâşâ-yı hatt-ı sebzînüñ
Ki ‘andelîbe ölümdür çemenden ayrılmak

Behiştî gitmez ölince cinân-ı kûyuñdan
Degüldür âdeme âsân vatandan ayrılmak

255

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Gam reh-zeni huzûruñ râhından atsun ‘avk
Mâ-tahtuña nazar kıl ey dil gözetme mâ-fevk

Hergün gönülde bir meh mihrin ziyâde kıl kim
Tekrâr şem‘ uyarmak bezm içre arturur şevk

Kıl gûş sen de sûfî pîr-i mugân sûretin
Kim didi bulduguñuz eyleñ bu câna şevk

Fakr u fenâ yolında gayret kuşakın it berk
Şeytân misâl nâmûs boynunda olmasun tavk

Dürri kelâmuñ olmuş nazm-ı Behiştî hâssı
Taklîd gayre kıldı gerçi ‘avâm bî-zevk

256

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Bâzâr-ı gamda kârumıza hîle katmaduk
Sûfî gibi riyâyı hüner diyü satmaduk

Tûfân-ı eşki dîdeden itdük revân velî
Deryânuñ üstine yürüdük suya batmaduk

Sultân-ı mülk-i 'işret olal' dan surâhîveş
Bir kimsenüñ döge söge burnun kanatmaduk

Ey 'ışka düşdiler diyü 'uşşâka ta'n iden
Biz kendümüz bu âteşe bîhûde atmaduk

Kalduk gürisne rûze-i gamda Behiştîyâ
Hân-ı visâl-i yârde bir lukma tatmaduk

257

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

'Ömrüñ bekâsı var diriseñ cûy-ı âba bak
Çarhuñ fenâsın aňlamaziseñ habâba bak

Dîdâr-ı yâre dîde tahammül ider degül
Ger sözüme inanmaziseñ âftâba bak

Şeb-hâbe varma varise çeşm-i basîretüñ
Kandîlile müzeyyen olan nüh kıbâba bak

Ey hâce künc-i medresede subha dek bu şeb
Ben rûy-ı yâri fikr ideyin sen kitâba bak

La'lüñ diler Behiştî-sıfat vasf ide rakîb
Tûtî gibi şeker yimek ister gurâba bak

258

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Dilerem merkad-ı Mecnûn' da idem giryânlık
İltem ol tekyeye yaşum diremin kurbânlık

Safha-i rûy-i nigâruñ görüp üstinde gubâr
Hatt-ı nev sanmışam anı nice şu hayrânlık

Dil yetîmi zenahuñ topına cân atdı görüp
Tıfl olan kanda ise eyler imiş oğlanlık

Zen-i fertûtken ilâhî severseñ dünyâ
Dil serâyında ne lâyıkdur ide sultânlık

Şu‘arâ beyti arasında Behiştî şî‘rûñ
Beñzer ol gence ki etrâfi ola vîrânlık

259

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Çünkü takdîr-i ezel her ne ise olsa gerek
Ben senüñ tîr-i cefâña tururam n’olsa gerek

Tâzelikte beni hüsnüñden ırag eyleme kim
Güli bu gülşenüñ ey gonca-dehen solsa gerek

Leb-i mey-gûnda görüp hatt-ı gubâruñ bildüm
Dîde peymânesine hâk-i fenâ tolsa gerek

İtdüğüm fikr-i visâlüñdür umaram ki bulam
Çünkü ‘âlemde kişi itdüğünü bulsa gerek

2a rûy-ı nigâruñ] ‘ârız-ı yârûñ B. 2127

259 RE. 31b, FB. 33b, Ko. 11804. 2a, AE. M. 725. 112a, MK. A. 799. 12a, MK. A. 1826. 194b, MK. A. 2068. 206a, MK. A. 4277. 49a-b, İS. I. 4455. 13b-14a, MO. I. 868. 17a, MO. I. 1124. 79a

1a ezel] Hudâ MK. Y 4277; olsa] gelse MO. 868; 1b, cefâña tururam n’olsa] belâña turırın n’olsa MK. A. 799, MK. A. 1826; tururam n’olsa] tura ben n’olsa MO. I. 1124; Ben] Biz MO. I. 868; tururam n’olsa] dururuz n’olsa MO. I. 868; Durmuşuz tîr-i cefâña hediye n’olsa gerek İS. I. 4455.

3- MK. A. 1826.

2a beni] bizi İS. I. 4455.

3a gubâruñ] ‘izârûñ MK. A. 799,] gubârı MK. A. 4277; gubâruñ bildüm] gubârın bilmedüm İS. I. 4455; mey-gûnda] mey-gününde MK. A. 2068. 3b; dîde] dehr MK. A. 4277; dîde peymânesine] dîde-i peymânesine İS. I. 4455,] dîde-i bîmâresine MO. I. 868.

4a umaram ki bulam] umarın ki irem MK. A. 799,] umaram ki irem AE. M. 725, MO. I. 868, MK. A. 1826.

Ey Behiştî bu cihândan gidicek rûz-ı bahâr
Lâle kan aqlasa sünbül saçını yolsa gerek

260

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Giderseñüz güzelüm hem-reh-i sa‘âdet oluñ
Varuñ bu kaddile ol illere kıyâmet oluñ

Yürüñ varuñ gözüñüz gönlüñüz açılmagiçün
Biraz bu gülşen-i dehre gül-i letâfet oluñ

Çü gitdüñüz yine eglenmeñ anda tizce gelüñ
Fırâk ile döyinen haste câna sıhhat oluñ

Bizi harâretüñizle igende çok yakmañ
Sabâ gibi irişüñ rûha ‘ayn-ı râhat oluñ

Egerçi bunca zamandan Behiştî mensî idi
Selâmdan hele almışsuñuz selâmet oluñ

261

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ben görem mi bir gice koynumda ‘uryân olduguñ
Cân gibi bu sînemüñ tahtında sultân olduguñ

Ol deme irmek müyesser ola mı ey dil baña
Kim görem ‘îd-i visâl-i yâre kurbân olduguñ

Göremezsın yâri yanuñda sözüm tut ebsem ol
Ey gözüm saña ziyândur yine giryân olduguñ

5a cihândan] cihândur MK. A. 2068; rûz-ı bahâr] fasl-ı bahâr MO. I. 868. 5b; aqlasa] aqlaya MO. I. 1124, MO. I. 868, İS. I. 4455, MK. A. 2068,] aqlayup AE. M. 725, MK. A. 4277.

260 B. 2127. 68a

261 RE. 31b, FB. 33b

Ey şeb-i gamda benüm gönlüm gözüm rûşen iden
Büsbütün dünyâyâ toldı mâh-ı tâbân olduguñ

Çün baña incinmek istersin perî peyker disem
Yâ nedür çeşm-i Behiştî'den bu pinhân olduguñ

262

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

'Âlemi kavı-ı kazâ itse senüñ nahcîrûñ
Gırre olma ki nişânında turursuñ tîrûñ

Ey bu dünyânuñ esîri ne virür mâlı saña
Habs içinde tutalum zerdenimiş zencîrûñ

Hıdmetin 'izzet olur mîvesi ey Tañrı kulu
Nev-cevânlıkda du'âsın alagör bir pîrûñ

Âh-ı dil-sûzile eşk olmayıcak şâhid-i 'adl
Da'vî-i 'ışkı gider ma'nîsi yok tezvîrûñ

Nefsüñi kendi hevâsına Behiştî komayup
Terbiyet it ki şikârın alasin ol şîrûñ

263

Fe'îlâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'îlün

Komaduñ medhin ol melek-sıfatuñ
Budur ey dil felekde ma'rifetüñ

Kûy-ı yâre giderdüñ ey dil dün
Ne idi ol tarafda maslahatuñ

262 RE. 31b-32a, FB. 33b-34a

263 RE. 32a, FB. 34a

Seni kim beñzedürdi ‘Îsâ’ya
Rûh-bahş olmasa musâhabetüñ

Gözi çıksun felekdeki gün ile
Var diyen zerrece münâsebetüñ

Tut Behiştî sipihri âh okına
Var ise ger baña mu‘âvenetüñ

264

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Hasret-i haddüñle mihrüñ beñzini zerd eyledüñ
Reşkile mâhuñ kara bagrını pür-derd eyledüñ

Sûz-ı ‘ışka mâ’ilüz ehl-i şebâbuz vâ‘izâ
Berf-i şeyb añma bize kim meclisi serd eyledüñ

Kalb-i ‘uşşâka keder kondurduñ ey kâfir rakîb
‘Âstân-ı Ka‘be’yi ‘âlûde-i gerd eyledüñ²⁵⁵

Pîre-zen dünyâya baş egme gönül yohsa hemân
Aduñı merdân-ı ‘ışk içinde nâ-merd eyledüñ

Hatt-ı la‘l-i yâri nazm itdüñ iki mısra‘ ile
Levh-i cân üzre Behiştî bir güzel ferd eyledüñ

265

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bî-bekâ vuslatdan ise hecr-i bî-pâyân yeg
Çünkü bîgâne melekten âşinâ şeytân yeg

264 RE. 32a, FB. 34a

²⁵⁵ Mısra “Âstân-ı Ka‘be’yi ‘âlûde-i reşkile gerd eyledüñ” ise de vezin bozulduğu için bu şekilde okuduk.

265 RE. 32b, FB. 34b

Her ne var ise ‘ibâdet saña ‘ışk olsun baña
Zâhid îmânsuz ‘amelden sâdece îmân yeg

Goncaveş gamdan dürilmiş hâtır-ı huşyârdan
Handeden gül gibi agzın yummayan hayrân yeg

Berg-i gülden yegdür ol ruhsâr-ı rengîn ‘âşıkâ
Hârdan zâhir budur kim lâle-i handân yeg

Öz vücûdumdan Behiştî yeg gelür cânân baña
Kim kişiye cümle esbâb-ı cihândan cân yeg

266

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Lebine lâleyi teşbîh idersin diyü ol yârûñ
Kararup ebr-i bârânı yürür üstine kuhsârûñ

Rakîbi sahn-ı gülşende görüp kaçmış bugün bir mâr
Hudâ hakkı eger bulsam ezerdüm başın ol mâruñ

Meger kim kasr-ı gül-bünde yatur bir bikrdür gonca
Aña çıkmaga bir mismâra beñzer her biri hârûñ

Ser-i kûyunda mecrûh itdi hicrân hâlüm ayrıksı
Tedârük itsün ol yâre haber eyleñ yürüñ varuñ

Behiştî şâ‘irüñ olmak gerek ey şâh-ı gül-çihre
Revâ mıdur ki bülbülsüz ola ‘âlemde gülzârûñ

267

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Râh-1 gamda müşkili çok ‘âşık-1 bî-dillerüñ
Câm-1 mey var olsun eyler hallin ol müşkillertüñ

Neyleyem ben zâhidâ mey vasfin eyler çeng-i bezm
Pîrümüz pendi girermiş kalbine kâbillertüñ

Sor kenâr-1 yâr zevkîn eşk-i hasret garkına
Düşmeyen gird-âba bilmez kadrini sâhillertüñ

Zâhidâ dîdâra göz tutma yeter cennet saña
Pâdişehler meclisinde işi yok ‘âmillertüñ

Sûzdan Ferhâd u Mecnûn’uñ yeri yaylag imiş
Ey Behiştî [gör]²⁵⁶ huzûrî var imiş câhillertüñ

268

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Ey dil garâ’ib oldı senüñ çeşm-i pür-nemüñ
Merdümler anı seyr idüben hoş sürer demüñ

Zâhid riyâ ile ne dökersin gözüñ yaşın
Bâzâr-1 merhametde geçer sanma dirhemüñ

Çeşmüm ‘akîkına nigerân olmaduñ meger
Engüştüne liyâkatı yokdur bu hâtemüñ

İncinmek eyleme gam-1 telhe göñül sakın
Sen lezzetini soñra bilürsin bu ‘âlemüñ

267 RE. 32b-33a, FB. 34b-35a

²⁵⁶ Metinde olmamasına rağmen, kelime vezin gereği eklenmiştir.

268 RE. 33a, FB. 35a

Gönlü büyük olursa kıramaz Behiştî'nüñ
Zîrâ ki degme yerlere sıgmaz senüñ gamuñ

269

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Egerçi 'âşıkı sevmezlenürsin sevdigüm kendüñ
Velî görseñ nice cânlar virür la'l-i şeker-handüñ

Ser-i serv üzre gördükce gönül mihr-i cihân-tâbı
Sanur kim kaddüñ üstinde görindi şems-i dülbendüñ

İşitdüm kandi sen yegdür dimişsin sûfi ammâ ben
Bir içim bâdeye bulsam virürdüm bir yükin kandüñ

Yüri vaktüñde ol vâ'iz yeñi bir mankıra geçmez
Diyâr-ı 'ışk sarrâfi yanında cevher-i pendüñ

Ta'accüb itme eşkinden iki zencîre bend olsa
Cihân 'ışkuñla dîvâne Behiştî uslu mı sanduñ

270

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Gel ol serv-i revâna ey çenâr öykünmeden el çek
Senüñ gibi çoğ olur bu cihânda gölgesi gökcek

Helâk olur ol âfet haste olduğına agyâruñ
Velî şefkat göziyle bir nazar itmez biz ölürsek

San ol şahs-ı beyâbânem ki kaldum zulmet-i şebde
Yagar yağmur eser yel her taraftan berk urur şimşek

Visâlûñ fikrin eylerken dehânuñ yâduma gelse
Murâda irmege zan gelmiş iken zâhir olur şekk

Behiştî bendeñe câm-ı cefâyı çifte çifte sun
Şehâ bezm-i mahabbetde rakîbile bir olma tek

271

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Goncañı kim hârlar içinde handân eyledüñ
Göñlümi sünbüllerüñ gibi perîşân eyledüñ

Nev-cevânum neyledüñse eyledüñ mânend-i çeng
Pîrlik vaktinde ben ham-kaddi nâlân eyledüñ

Her kimin ‘âşıklığın tuysa salar hicrâna yâr
Eşküne sabr eyle yohsa ey gözüm kan eyledüñ

Bu idi ‘ahdüm yoluñda ser virem öldürmedüñ
Sen beni erbâb-ı ‘ışk içinde yalan eyledüñ

Hışm ide şâyed diyü sevmez geçindüñ dil-beri
Ey Behiştî kendüne kasd ile pinhân eyledüñ

272

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Ya dilde dûd-ı âhumdan ya gözde nemden incindüñ
Çün incindüklerüñ bunlar degül ya nemden incindüñ

Gam-ı cânân baña senden degül cânandan mukaddemdür
Yıkıl git şundan ey dil çünki sen ol gamdan incindüñ

271 RE. 33b, FB. 35b

272 RE. 33b, FB. 3b

Rakîbiçün baña sögdüñ ne sîretlü meleksin sen
Olayın âşinâ-yı seg diyü âdemden incindüñ

Meger ey la‘l-i yâri görüp îmâna gelen tersâ
Yine togurdi ‘Îsâ’yı diyü Meryem’den incindüñ

Behiştî gel bir özge ‘âleme tut rûy-ı ikbâli
Ne kahrımı çekersin çünki bu ‘âlemden incindüñ

273

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

‘Işkî bir menzile irgürdi beni dil-berümüñ
Geh karasın göremez dîde-i gerdûn yerümüñ

Sidre şeh-bâzı dahı gûş idemez olmışdur
Evc-i ‘izzetde sadâsını benüm şeh-perümüñ

Ben şûre sâlikiyem kim ayagı topragını
Kuhl idindi gözine ‘arş-ı Hudâ reh-berümüñ

Şavk-ı dîdâruñ ile rihlet idersem yarın
Gün gibi nûr vire her varakı defterümüñ

Müdde‘î şî‘rûme tutmazsa Behiştî n’ola gûş
‘Îsi-dem oldugımı tab‘ı götürmez hurremüñ

274

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Niçün eyler dili hışm ol müje-i bî-bâküñ
Saña göz bakdı günâhı ne dil-i gamnâküñ

273 RE. 33b-34a, FB. 35b-36a

274 RE. 34a, FB. 36a

Lâle sahrâ-yı cünûn içre kızıl dîvâneñ
Bâgda gonca-i gül mest-i girîbân-çâkûñ

Bize kahr itdügine göre hele biz dahı
Âh ile başına odlar yakaruz eflâkûñ

Fıkr-i la'lûñ ki yatur kûşe-i sînemde nihân
Bir güherdür ki derûnunda kalıpdur hâkûñ

Sâkin-i şehri-i visâl eyle Behiştî kuluñı
Karyede kahrını çekdürme şehâ etrâkûñ

275

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Çün düketdüñ diremi eşküñi harc it hûnuñ
Dimedüm mi saña ey dil soñı vardur bunuñ

Top-ı âhumla emân virmeyüp ikdâm itsem
Feth idem gibi gelür kal'asını gerdûnuñ

Eyledükçe ceres-i nâka-i Leylî nâle
Kûh-ı gamda kulagı çıñlar idi Mecnûn'uß

Sanma kim derde şifâ neydüğini bilmeyevüz
Biz şehâ her yerin ezber çalaruz kânûnuñ

Çihre-i zerd-i Behiştî'ye nazar kılmazsın
Kıymeti yok gibi yanußda kızıl altunuñ

276

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Gel ey sûfî siyâhın görmek isterseñ eger nûruñ
Cemâli Ka‘besinde kâkülün seyr eyle Tayfûr’uñ

Dil ü cân ortaya almış hayâl-i hâlûñi gözler
Eline gûyiyâ bir dâne girmişdür iki mûruñ

Hayâlûñ diki düşmenden kesilmez çâresiz kaldum
Vücûdı hânesin yakmaga bârî olsa destûruñ

Enâr u sîb u engûruñ yetişmiş lâ-nazîr olmuş
Cemâlûñ bâğı üzre ben olaydum bâri nâtûruñ

Halel gelmez Behiştî nazmuña ta‘n eylese nâ-dân
Ne gam şeytân harâbına dürişse beyt-i ma‘mûruñ

277

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Beni ey çevre sabr itmez sanan olsun bu ma‘lûmuñ
Ki her vasfı baña zîbâ gelür ‘âlemde bed-hûmuñ

Didüm la‘lûñ firâkında eritme ‘âşık-ı zerdî
Didi ebsem ‘aselden yegdür ayrı olduğu mûmuñ

Biri derd ehlinûñ bezm-i belâda mest olup geçmiş
Du‘âsın almaga bulunmasun üstinde merhûmuñ

Niçün ey tîr-i gam dil tıflınuñ göñlüne tokunduñ
Günâhı neydî kim kanına girdüñ sen bu ma‘sûmuñ

276 RE. 34a-b, FB. 36a-b

277 RE. 34b, FB. 36b, B. 2127. 84b

1b ‘âlemde] ol bâr-ı B. 2127

Kerâmet bu yeter ‘ışka ki gördüñ ‘ârız-ı yâri
Vilâyetde Behiştî gözcüsi olduk bugün Rûm’uñ

278

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Didüñ baña ki elüñ kâkülüme şâne gerek
Bu râyı kimseye açma ele bahâne gerek

Cihânda nâle-i bülbülsüz olmagıl gülşen
Bu bezmgâha tarab virmege terâne gerek

Mahabbet ehline her gâh âh kâfidür
Şeb irse kûh-ı cünûnda baña ne hâne gerek

‘Aceb mi gafletin artursa sâmi’üñ vâ‘iz
Ki çeşm merdümi hâb olmaga fesâne gerek

N’ola dil olsa giriftâr hâlini göricek
Şikâr kılmaga²⁵⁷ murgı Behiştî dâne gerek

279

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Vuslat-ı cânâne irmezmiş aña kim cân gerek
Hey meded cân bir cihân iki baña cânân gerek

İşigüñde isterem ten hırkasın çâk eyleyem
Bâliş-i râhatdur anda hâb iden ‘uryân gerek

Vuslata irmez dimişsin tîgüñe ser vermeyen
İşte ben hây hâzıram senden hemân ihsân gerek

278 RE. 34b, FB. 36b

²⁵⁷ “Kılmaga” metinde “kılma” şeklinde yazılmışsa da, vezin ve anlam gereği böyle olmasını tercih ettik.

279 RE. 34b-35a, FB. 36b-37a

Tañ degül şeb-dîz-i âhum göge çıkmak istese
Kılmaga cevlân semend-i çâpûke meydân gerek

Yolda gitmez hâtırumdan resm-i pâ-y-i esb-i yâr
Kim sefer ehline ‘âdetdür Behiştî nân gerek

280

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ûlün

Lebüñsüz hâli yatlu haste cânuñ
Meded kıl kalmadı dermânı anuñ

Senüñ ey ‘andelîb-i nâvek-i yâr
Benüm zahmum degül mi âşiyânuñ

Girân itmiş gülüñ gûşını şeb-nem
Nice kâr itsün ey bülbül figânuñ

Göz açdurmaz basar gam küştigîrin
Yüzi ag ola kara pehlevânuñ

Behiştî haste cân-efzâ lebüñden
İrişmez sıhhate hikmet Hudânuñ

281

Fe‘îlâtün/ Fe‘îlâtün/ Fe‘îlâtün/ Fe‘ilün

Beni zerd itdi refîka gamı bir zer-gerüñ
Tıfl-ı dil gitdi senüñ hâdiseden yok haberüñ

Görmedük fûrkate beñzer döşeliksüz mansıb
Hâsılı bendesiyüz bir iki sultân-ı zerüñ

280 RE. 35a, FB. 37a

281 RE. 35a, FB. 37a

Umma acı sözle kurtulasın ey leb-i yâr
Girme girme ele yohsa çıkarurlar şekerüñ

Bagrı yufka kişidür sûfiyi agladursız²⁵⁸
Dest-mâliyle pilavını güm itmeñ çıkaruñ

Şûh-tab‘ itdi Behiştî seni ‘ışk âhir-i kâr
Huyun öğretti meger şûh-ı cefâ-pîşelerüñ

282

Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilü/ Mefâ‘ilü/ Fe‘ûlün

Nisbet kılalı kûyuña me’vâyı büyütdük
Teşbih ideli kaddüñe Tûbâ’yı büyütdük

Ham kaddümüzüñ ‘aksidür ol kavs-ı felekde
A‘dâya hadeng urmagıçün yâyı büyütdük

Ra‘d üzre salup nâle vü feryâd u figânı
Vâveyla koyup ‘âleme gavgâyı büyütdük

Kılduk ne kadar var ise gam leşkerini cem‘
Dil ma‘rekesinde yine alayı büyütdük

Kûyuñ yolını tutdı tamâm eşk-i Behiştî
İmkân güzer kılmadı deryâyı büyütdük

283

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Her tâze mîve la‘lüñe nisbet birer çürük
Gül hod yanında ‘ârızıñuñ bir yüzi dürük

²⁵⁸ Metinde “agladursın”şeklindedir.

282 RE. 35b, FB. 37b

283 RE. 35b, FB. 37b, SF. 5351. 85a-b

1 Bu dehr bağı gül-reng yüzleri dürük / Kimisi ham mîvesinüñ kimisi çürük SF. 5351

Ahbâb böyle çekdiği yerde cefâ yükin
A‘dâ-yı har-mizâca ne kuskun gümöldürük

Âhumla gönlüñ âhenini nerm idem diyü
Kıldum vücûd zakkını ‘ışk odına körük

‘İşkuñ bilür mi kadrini sükkân-ı kûh-ı zühd
Añlar mı kıymetin göricek cevherüñ yörük

Meclisde bûse gül-şekerin kısmet itse yâr
Tutar hemân Behiştî’yi ol demde öksürük

284

Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilün/ Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilün

Kapuñda büküp kaddüm meh gibi dü-tâ itdüñ
Eflâk-i sa‘âdetde engüşt-nümâ itdüñ

Kat‘-ı reh-i fürkatde bî-tâkatidüm ammâ
Bûy-ı gül-i vasluñda mânend-i sabâ itdüñ

Var ol yine götürdüñ yerden felegi ey gam
Kim âh-ı bülendümden ol pîre ‘asâ itdüñ

Tâ-haşre dek agyâra düşmenlik idem dirdüñ
Düşmenligi sen döndüñ ey dost baña itdüñ

Pejmürde Behiştî’nüñ adını añup sövdüñ
Ol merdüm-i muhtâcuñ rûhına du‘â itdüñ

3a gönlüñ] gönül SF. 5351

4b kıymetin göricek cevherüñ] kıymetini dür ü gevherüñ SF. 5351

5a meclisde bûse gül-şekerin] bezm içre la‘li şekerini SF. 5351

5b hemân Behiştî’yi] Behiştî’yi hemân SF. 5351

284 RE. 35b-36a, FB. 37b-38a

285

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Her dem mahabbetüñ baña gamdan çeker yimek
Kim görmedi kimesne anuñ gibi ter yimek

Üç kerre günde bûseñi alsam didüm didi
Lâzım mıdur saña her öyünde şeker yimek

Gamlar derûn-ı sînede cem'ıyyet eyleyüp
Sohbetlerinde işleri her dem ciger yimek

Dikdüm riyâz-ı dilde mahabbet nihâlini
Şâyed ki bir zamânda nasîb ola bir yimek

Ser-pâ bürehne yâr ışigin ârzû ider
Başı yine Behiştî'nüñ ister hacer yimek

286

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Ey felek nâr-ı gam oldı baña âb u bâduñ
Göreyin hazret-i Hak hâke sala bünyâduñ

Husrevâ derd-i firâka düşeli ben bildüm
Cân-ı şîrîne niçün kıydugını Ferhâd'uñ

Müşterek olalı berg-i gül-i surha bülbül
Sahn-ı gülşende biñi bir puladur feryâduñ

Gözlerüñ fikrüne gelse döner ol mücrime dil
Ki giriftâr ola destinde iki cellâduñ

Kad-ı bâlâñı Behiştî neye teşbîh itsün
Ravzada serv-i bülendise senüñ âzâduñ

287

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Ne müstakbel ne mâzî mülki olmak yokdur insânuñ
‘Ömür bir lahzadır ‘aklı olan hâlin bilür anuñ

Cihân meydânını seyreyleyen ehl-i nazar ider
Semend-i ‘ömr-i âdem yügrügi ancak bu meydânuñ

Gözümde mevc uran yaşuñ tabîbâ dildedür başı
Yürü deryâya dökme yok yere kuhl-ı Sıfâhân’uñ

Ne cem‘iyyetde gönülüm hoş ne ‘uzletde ferâgum var
Bu fânî kûşede bir dem karârı yok dil ü cânüñ

Behiştî şimdiki hâlüm sorarsañ bir tarîk olsa
Başum alup giderdüm ben öte yanına dünyânuñ

288

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

İsterem ten-perver oldugını murg-ı cânumuñ
Kim kebâb itsem gerekdür bezmine cânânumuñ

Zerre deñlü lutfını ben bendeden itmez dirîg
Hak Te‘âlâ bir günüñ biñ eylesün sultânumuñ

Fer virür bârân-ı rahmet nev-bahâr-ı ‘ömrüme
Karşısında girye kılsam gonca-i handânumuñ

Kâkûl-i şeb-rengi gibi dil uzatmasun ‘adû
Kim yüzi ag alnı açıkdur meh-i tâbânumuñ

Bülbül-i gülzâr-ı ‘ışk olmuş Behiştî dirler
Nagmesin gûş eyleyenler bu dil-i nâlânumuñ

289

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Hamdülillâh yine bir hayr ‘alâmet gördük
Ma‘delet menbâ‘ını sag u selâmet gördük

Yine bir sırr-ı nihân oldu vilâyetde ‘ıyân
Hâriku’l-âde zuhûr itdi kerâmet gördük

Dîdeden niçe zamân oldu melâ’ik gibi dûr
Gör bizi cism-i beşerde ne letâfet gördük

Tâyir-i evc-i şeref oldu hümâ-yı ‘izzet
Başumuz üzre yine sâye-i devlet gördük

Ser-bülend oldu Behiştî ‘alem-i emn ü emân
Zuleme cinsini ‘âlemde melâmet gördük

290

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Gamuñla telh idüp ‘îşum dili odlara yandurduñ
Be-hey zâlim beni sen tatlu cânumdan usandurduñ

Yüzinden perde-i ebri n’ola ref’ itmese hurşîd
Anı sen bu cemâl-i bâ-kemâl ile utandurduñ

289 SRE. 850. 135a

290 SRE. 850. 137b

Bilũñ kocmak ucundan nakd-i cânı der-miyân itdüm
Velî ortada hâsıl yok ‘abes yere tolandurduñ

Felekde görinen seyyâre sanma gözlerin açdı
Figân u âhile ey dil uyur ejder uyandırduñ

Gözũñ yaşını hũn-âb eyleyen göñlüñdeki gamdur
Behiştî gâfil olma çeşmeyi başdan bulandırduñ

291

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Sînem vilâyetini ey dîde âba virdũñ
Ma‘mûre-i vücûdum yakduñ harâba virdũñ²⁵⁹

Terk it tecemmülâtı ‘azm eyle râh-ı ‘ışka
Tut kim olancasını satduñ şarâba virdũñ

Kesb-i rumûz-ı ‘ışka harc itmedũñ yazuklar
Ey hâce nakd-i ‘ömri varduñ kitâba virdũñ

Deryâ-yı hũsni ey dil seyr itmedũñ düşũñde
Çeşmũñ sefînesini mellâh-ı hâba virdũñ

Tek turmaduñ Behiştî bir katre jâle gibi
Uyduñ hevâya göñlüñ bir âftâba virdũñ

291 R. 1972. 288a, R. 1973. 143a, MK. A. 547. 77a, Ü. T. 382. 56b, B. 2127. 43b

Gazel-i Behiştî

1 -R. 1973 (varak eksikliği)

²⁵⁹ Bu beyit R. 1973 72b’de beyit olarak yer almıştır.

2a tecemmülâtı] tecellâtı R. 1972

3a nefâyisine] nikâbına Ü. T. 382; kesb-i rumûz-ı ‘ışka] ma’nî nefâyisine R. 1972, MK. A. 547; Ma’nî
nikâbına Ü. T. 382

4a itmedũñ] itmege B. 2127

4a hũsni] hũsnũñ MK. A. 547; deryâ-yı hũsni] mir’ât-ı hũsni R. 1972, MK. A. 547; deryâ-yı hũsnũñ R.
1973

4b çeşmũñ] cismüm Ü. T. 382

5a turmaduñ] görmedũñ R. 1972, R. 1973

5b göñlüñ] göñlümũñ MK. A. 547

292

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Gül goncasında jâle görüp hande eyledüñ
Reng-i ruhuñla lâleyi şermende eyledüñ

Mezmûm idi yanußnda cefâkârlar ezel
'Uşşâka anlar itdügini sen de eyledüñ

Şu'le salalı sîneme ruhsâruñ âteşi
Hargâh-ı 'ışk şem'ini tâbende eyledüñ

Âzâdelik vilâyetine pâdişâh iken
Bir zâlime göñül beni sen bende eyledüñ

Gördüm ki virmez ehl-i dile muhtesib huzûr
Bezm âletin Behiştî perâkende eyledüñ

293

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Giriftâr eyleyüp 'ışka karâr u sabrumı alduñ
Be-hey zâlim beni niçün yanar âteşlere salduñ

Lebi Şîrîn saçı Leylâ güzellerden ferâguñ var
Göñül Ferhâd u Mecnûn kıssasından²⁶⁰ hisse mi alduñ

Bile uçup konarduñ ey göñül niçe kebûterle
Fenâ şeh-bâzı anları götürdi sen bakakalduñ

Senüñle hûbluk da'vâsını itmiş kuluña kon
İşigüñde bugün her bir cihân-tâbı yere çalduñ

292 MK. A. 547. 188a

293 MK. A. 2508. 60a

²⁶⁰ Kelime metinde "kıssadan" olmasına rağmen vezin gereği bu şekilde okundu.

Behiştî dürlü cevherler getürdüñ rişte-i nazma
Meger gavvâs-ı ‘ışk olup belâgat bahrına talduñ

294

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Kan iden ta‘ne degül yaşını ben mahzûnuñ
Ki bulanmaz suyu taş atmagile Ceyhûn’uñ

Leyli’ye kûh-ı belâda görinen berg-i dıraht
Yüregin delmege peykânlar imiş Mecnûn’uñ

Sâkıye bülbül-i vakt itmede ehl-i bezmi
Bir ayagını çeker var mı mey-i gül-gûnuñ

Deldigüñ dilleri her demde şifâsuz kor iseñ
Bildüñ ey şâh-ı zamân neydüğini kânûnuñ

Kebkebüñ nakşı ile rûy-ı Behiştî’yi gören
Dir ki sermâyesi bir sikke imiş altunuñ

295

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Visâl-i yâr içün terkini urup devlet ü câhuñ
Teveccüh eyledük râh-ı ümîde virmek Allâh’uñ

Dükenmez deştimişsin ey güzergâh-ı gam-ı fürkat
Ki hergiz menzil-i maksûda irmek yog imiş râhuñ

294 AE. M. 674. 143b, SF. 4078. 18b, FB. 263. 102a

3a ehl-i bezmi] herbir bezmi SF. 4078

4a her] bir FB. 263

295 İS. I. 3859. 23a, B. 2127. 47b

Ne yüzler karasıdır bu ki nûr-ı çihre-i yâre
Mukâbil olmaga gönlünde kasdı var imiş mâhuñ

Çemen rengin kim itdi her yakada zînet-i lâle
Yeşil baş üzre gâlib oldı gûyâ leşker-i şâhuñ

Murâdı kasr-ı hüsnüñde visâlüñ hânıdır sanma
Temâşâsında hayrândur Behiştî bu nazargâhuñ

296

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Devr-i güldür elde dâ'im bâde-i gül-gûn gerek
Cübbeler destârlar mey-hânedede merhûn gerek

Her basîretsüz ne bilsün hadd ü hâlüñ hikmetin
Görmege Leylâ cemâlin dîde-i Mecnûn gerek

Sîm ü zer ne nesnedür cânâ yoluñda cân fedâ
Ger ne şâh-bâz olanlar müflis ü medyûn gerek

Saklasam gamzeñ okı peykânını dilde n'ola
Gencdür genc-i harâb içinde ol medfûn gerek

Ey Behiştî hüznler mu'tâdısın çün gam yime
Göñlü her bir 'âşık u sâdıklaruñ mahzûn gerek

297

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bülbüli nâlân ider gül-berg-i handânuñ senüñ
Sünbüli gamgîn ider zülf-i perîşânuñ senüñ

5b nazargâhuñ] güzergâhuñ İS. I. 3859

296 AE. M. 663. 43a

297 MO. I. 1230. 8a

Kodı insâf eyleyüp yere el arkasın çenâr
Gör diyü şîveyle çün kadd-i hırâmânûñ senûñ

Kim yetüreydi saña bâzâr-ı hüsn içre bahâ
Ey metâ‘-ı vasl eger olmasa hicrânûñ senûñ

Bir karavaşdur benefşe adile gülzârda
Tañ mı yüz sürerse aña hatt-ı reyhânûñ senûñ

Bülbül-i dil nâlesi vasfin Behiştî yazma kim
Berg-i gülden ter virür evrâk-ı dîvânûñ senûñ
298

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Mihr ü mâha iki gözüm didügi yerde felek
Gözi dört olmaz mı ki hadd ü cebînûñ göricek

Tîg-ı âhum gice gündüz çarha tutdugum bu kim
Düşmenûñ halvet bulup başın tirâş itsem gerek

Kâf-ı kalbümnden uçup âhum benüm açdukça bâl
Kasd-ı gerdûn eylese dimezdi sîmurga siñek

Nâka-i Leylâ yûñünden şâl-pûş abdâl idüm
Tekyegâh-ı ‘ışka Mecnûn olmadan dahı köçek

Gözlerümden yaşlar çıksa benüm ‘ayb itme kim
Acı zehr içmekden artukdur Behiştî gam yimek

299

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sünbülünden ‘ârız-ı gül-gûnuña pîrâye sal²⁶¹
Fitne çevgânını mâhum âftâb u aya sal

Her denînüñ göñli murgın çeşmüne itdürme sayd
Himmetüñ ‘âlî tutup şeh-bâzuñı a‘lâya sal²⁶²

Def-i gam kılmaga bir dem gel kenâr-ı âbda
Zevrak-ı zerrîni sâkî la‘l-gûn deryâya sal

Ol iki zencîrünüñ bir kez perîşân kıl çözüp
Niçe yüz biñ ‘âkılı Mecnûn idüp sahrâya sal

Müdde‘iler bir yere gelmiş Behiştî sen dahı
Bâd-pây-ı fikret üstine gelüp âlâya sal

300

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Kavs-ı kuzah felekde degildür ‘abes hayâl
Ebrûña nisbet olınalı büyüdi hilâl

Şeker lebüñ makâlesi Şîrîn hikâyetin
Ağızdan öğredür baña ey husrev-i cemâl

Ol servi bezm-i gülşene tahrîk idem gibi
Kim tâzelikde her yaña mâ’il olur nihâl

299 B. 2127. 81b,

²⁶¹ Beyit İS. I. 172. 44b ve TN. C. I. s. 112’de müstakil beyit olarak geçmiştir ve İS. I. 172’de beytin başında “Behiştî Edirne ile İstanbul beyninde Çorlu nâm kasabada hatîbdür” notu vardır.

1b fitne çevgânını mâhum] gökde çevgân-ı gurûrı İS. I. 1972; Gökde çevgân-ı gurûrı âftâb u aya sal B. 2127.

²⁶² İlk iki beyit Ü. T. 1805. 3a’da “Behiştî fermâyed” başlığıyla yer almıştır.

300 RE. 36a, FB. 38a

Hatt-ı ‘izâruña ola kim beñzedem diyü
Mûmlar yakup felekde kamer karalar misâl

Gerd-i felekde sanma şafakdur Behiştî’yâ
Kanlu yaşumla nakş olınuşdur bu dest-mâl

301

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Bu merdümner niye aglar revân olsa gözümden seyl
‘Arablar hod güler oynar ziyâde gelse âb-ı Nîl

Beni yatarsa ogsa Ehrimen sûretlü bir dellâk
Basup cânum alur hammâm içinde tut ki ‘Azrâ’îl

Gözi âhûlara şimdi şikâr olmak münâsibdür
Esed burcına itdi âftâb ey mehlîkâ tahvîl

‘Irakdan bir karañu yerde turmuş la‘lûñi gözler
Çekerdüm Çeşme-i Hayvân’ı bulsam gözlerine mîl

Bu zîr-i künbed-i gerdûnda harc it dirhem-i eşki
Behiştî çünki hammâma giren derler budur temsîl

302

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Semâ‘-ı ‘âşîka münkir olan fakîh-ı fuzûl
Bilürdi hâli eger okısa kitâb-ı usûl

Mizâc-ı yâri nahîf eylemiş meded hummâ
Gelüñ benüm kolumı boynına idüñ meftûl

301 RE. 36a-b, FB. 38a-b

302 RE. 36b, FB. 38b

Kaçarsa taga n'ola kûy-ı Leylî'den Mecnûn
Efendisinden ayakda ider cefâyile kul

Zen-i felekde vefâdan eser olaydı eger
Bu deñlü hüsnile 'ömri anuñ geçer midi tûl

Göñül diler ki fenâ kûyınıñ uram terkin
Behiştî'yâ sen esen kal baña düşe gibi yol

303

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Şâh-ı 'âlemsin egerçi eksük olmaz saña kul
Togriyam yoluñda redd itme fakîri kıl kabûl

Kâkülüñ sultân-ı Hind anun semendidür sabâ
Kıldı mû-tâb-ı felek ebr-i siyâhı aña çul

Sâkıyâ gel bir ayag ile ferah-bahş ol bize
Devr elinden olmuşuzdı biz bugün gâyet melûl

Ey merâhil kat' idüp kûy-ı mücâza ugrayan
Menzil-i maksûda bundandur sorarsañ togrı yol

Hâke yüz urmuş işigüñde Behiştî dirler
Didi kim âdemdür ammâ çok bilür şeytândan ol

304

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

İrerdi 'îd-i sa'âdet eger ol iki hilâl
Görinse göz arasından eger hayâl meyâl

303 RE. 36b-37a, FB. 38b-39a

304 RE. 37a, FB. 39a

Benümle sîm-tenüm bir dem ihtilât itmez
Ne deñlü zer gibi ten pûtesinde olsam kâl

Sabâ varup didigince hikâyetüm bir bir
Terahhum eyleyüp olur saçuñ perîşân-hâl

Göñülde kim ki yer açmazsa rây-ı ebrûña
Ola bu dâr-ı fenâda şükûfe-i çengâl

Gubâr-ı pâyine toymadı gözümüz yâruñ
Behiştî niyyetümüz var ki olavuz remmâl

305

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Her ser-i mâh eylemezseñ ey güneş ‘arz-ı cemâl
Derd ü gam eyler beni ebrûlaruñ gibi hilâl

Gelse gavvâs-ı hayâlün gözlerüm deryâsına
Dürr-i eşküm dânesinden toldurur bir dest-mâl

Biz visâlünüden senüñ dûruz dimek câ’iz degül
Çün tolinmaz gözümüzden bir dem ey meh-rû hayâl

Zerrece gam itdi mihrüñde yaşum bahrını telh
Zehr olurmuş katre-i zakkûmdan âb-ı zülâl

Şâh-ı maksûd üzre dil murgı Behiştî şâz iken
Kanda imiş kapdı ol bî-çâreyi bûm-ı melâl

306**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Kanlu yaşum kim zer-i surh ile hâşâ bir degül
Yolına döksem yanında bir kızıl mangır degül

Sîm-tenler tâlib-i dünyâ olupdur ehl-i ‘ışk
Zer gibi zerd olmasun mı bir pula kâdir degül

Buñ deminde yolına virdüm bükâ gönüm velî
Ben ölüm haddindeyem yanumda ol hâzır degül

Bünyesin seyl-i havâdis yıksa ‘âşık yok dimez
Zâhidi gör gark-ı ni‘metdür yine şâkir degül

Cân u diller cezb ider efsânesi efsûn gibi
Ol Behiştî didüğüñ sehhâr imiş şâ‘ir degül

307**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Meslek-i ‘azmüm ilâhî âstânuñ râhı kıl
Sırrumı ser-hadd-i vahdet şemsinüñ âgâhı kıl

Bâr-giyeh-i dehre tâlib eyleme murg-âbveş
Lücce-i tevhîdüñüñ gavvâs-ı gevher-hâhı kıl

Pâyemi rif‘at sipihrinde bülend eyle velî
Secdegâhum gün gibi erbâb-ı dil dergâhı kıl

Cismümi bir bir felek mânendi idüp dîdeler
Manzarın her dîdenüñ her şeb tecellî mâhı kıl

306 RE. 37a-b, FB. 39a-b

307 RE. 37b, FB. 39b

Geçmeye peykân-ı hasret gibi sînem sadrına
Kalbümi sultân-ı rûhâniyyetüñ hargâhı kıl

Sûz-ı şevküñde safâ kesb itmeğiçün cânumuñ
Murg-ı âhum şeh-perin her demde bâd-efrâhı kıl

İrgürüp râhın Behiştî'nüñ kemâl etvârına
Anı andan soñra hayret deştinüñ güm-râhı kıl

308

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

Lâf-zendür vâ'iz-i bî-zevkı sanmañ ehl-i hâl
Kim makâlâtında yokdur fer-i güftâr-ı ricâl

Satmaga deyr-i fenâda halka 'ışkuñ bâdesin
Halka-i hamdur sûtün-ı âhum üstinde hilâl

Bendeyem bir şeh-süvâra kim olupdur mihr ü mâh
Hüsn halvet-hânesinde sâkin-i saff-ı ni'âl

Yâ Rab ol hüsn âftâbın kılmasun hat mâh-tâb
Gerd-bâd-ı çarh aña kondurmasun gerd-i zevâl

'Âşika virmez tesellî kıl u kâl-i medrese
Ey Behiştî nüzhet isterseñ fenâ kûyında kal

309

Mef'ûlü/ Fâ'îlâtü/ Mefâ'îlü/ Fâ'îlün

Mey duhterini zâhide virmeñ eri degül
Dürr-i habâbı sormañ aña cevherî degül

308 RE. 37b-38a, FB. 39b-40a

309 RE. 38a, FB. 40a

Dünyâ esîr beriyyedür ey dil beri yüri
Begler güm oldı anda hemân leşkeri degül

Dergâhuñı süpürmege cârûbı ne'ylere
Müjgânlarum hümâ-yı şeref şeh-peri degül

Hattuñ firâknâmesi başumda yazlıdur
Cân atduğum visâle benüm serserî degül

Sâyem kadar Behiştî beni beklemezse âh
Her bir Habeş gulâmı 'Ali Kanber'i degül

310

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

'İşkuñ şerârı düşse aña ahkeri degül
Sûfînüñ adı kalmaya hâkisteri degül

Neyler rakîbüñ adı dilüm hâmesinde kim
Sînem sicilli renc ü belâ defteri degül

Cân riştesin müjeñde dilerdüm görem velî
Ol sûzenüñ bu gözlerüm engüşteri degül

Su katresi yaşum gibi olmaz kapuñ tozın
Gökler yüzinde her çalar na Müşterî degül

Deryâ-yı mey seffinesidür câm-ı mey gibi
Dîvânuñ ey Behiştî gazel defteri degül

311

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Bülbül beyân ider güle hâlin güzel güzel
Seyr itdürür gül aña cemâlin güzel güzel

Hoş basdı kara bagrına merdümçügüm bu şeb
Çeşmüm sirâcesinde hayâlin güzel güzel

Bed-hû rakîbüñ elinden ne gelüp olur
Alur²⁶³ o deşt-i hüsn gazâlin güzel güzel

Ben rûze-i firâkı tamâm eyledüm görüp
Âfâk-ı hüsn-i yâr hilâlin güzel güzel

Zülf-i siyâhı murg-ı dil ü câne ag olup
Salmış yüzine dâne-i hâlin güzel güzel

Ahlâk-ı ehl-i fakrı idüp pîrehan dahı
Her gördüğüñ kabâçe-i âlin güzel güzel

Sâkî-i Kevser oldugın añlar Behiştî'nüñ
Kim nûş iderse şî'r-i zülâlin güzel güzel

312

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Sanma her dem bir diyâr özler müsâfirdür gönül
Ka'be-i kûyuñda ölince mücâvirdür gönül

'İşkîñüñ nakdin kazanmışdur eyâ Leylî-sıfat
Bir yaban Mecnûn'ı sanma kesbe kâdirdür gönül

311 RE. 38a-b, FB. 40a-b

²⁶³ Kelime metinde "olur" şeklindedir.

5a Bed-hû rakîbüñ öldüñ elinden ne gelen olur RE

312 RE. 38b, FB. 40b

Dür dişüñ ‘aksini deryâlarda görse atılır
Merdüm-i çeşmüm gibi merd-i bahâdırur gönül

Görmese küyuñ tolanurken n’ola çeşm-i ‘adû
‘İlm-i ahfâda hayâlüñ gibi mâhirdür gönül

Ey Behiştî bir sanem zünnârına bend olmasa
Ger bu ‘âlem deyrine baş egse kâfirdür gönül

313

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gam şebistânında ey dil menzilüñ mey-hâne kıl
Şem‘-i bezm-ârâya câm-ı bâdeyi pervâne kıl

Sîneden cân gibi çıkmaz genc-i ‘ışkuñ bir nefes
Sen gerekse günde biñ kez hâtırum vîrâne kıl

Komayup tende dem ü lahmumdan ey gam bir eser
Destümi gîsû-yı yâra üstühândan şâne kıl

Başuña sultân olayın dirseñ ey dil kendüñe
Fakr küyuñda kanâ‘at külbesini hâne kıl

Hâke yüz urup Behiştî sâ‘il-i eşküñ gibi
Âstân-ı yârda bir vaz‘-ı dervîşâne kıl

314

Fa‘ülün/ Fa‘ülün/ Fa‘ülün/ Fa‘ül

Gözüñe görünmezdi mâl u menâl
Eger olsa ma‘lûmuñ ahvâl-i hâl

Şehâ çünki harcanmayup sakladuñ
Şeb-efrûz ile bir degil mi sifâl

Olur sanma mahkûmı her bâtiluñ
O demde ki Hak emrine imtisâl

‘Acebdür içersin nim-i bâr-ı kîn
Tururken kenâruñda âb-ı zülâl

Huzûr isteriseñ Behiştî gibi
*Tevekkel ‘alâ ‘llâhi fî-küllî hâl**

315

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilatün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Dilde ser-çeşme-i gamdur bilürin baş degül
Dîdeden anuñ ayagıdur akan yaş degül

Sîne sahrâsına yagdırmaga bârân-ı gamı
Kıt‘a-i ebr-i belâdur kararın kaş degül

Ger hüçüm eylerse darb-zen-i na‘ra-i şevk
Âhen olsa yaka gam kal‘asını taş degül

Çemenüñ gerçi sabâ bir yaluñuz yügrügidür
Talebüñde dil-i çâlâke ayakdaş degül

Hurdeden hurde Behiştî dehen-i yâr sözün
Cevher-i ferde yazam dâne-i haşhâş degül

* Her hâlu karda Allah’a tevekkül et.
315 Tr. 59. 12b, MO. I. 961. 15a, HE. M. 245. 156b
Behiştî Râst
5a sözün] suym MO. I. 961
5b ferde] ferd MO. I. 961

316

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

‘Azm iden gülzâra serv-i ser-bülendümdür benüm
Seyr iden âzâde-kadlerle efendümdür benüm

Ben Süleymân-ı diyâr-ı ‘işretüm ey mey-fürûş
Hâtemüm câm ü hevâ çâpük-semendümdür benüm

Göz yuyup vardum ben atdum âteş-i ‘ışka beni
Düşmenüm bir gayrı kimse sanma kendümdür benüm

Ger bulursam ayagından asmaga dil tıflını
Rište-i cân elde bir hâzır kemendümdür benüm

Ey Behiştî bu cihândan çokdan eylerdüm sefer
Egleyen bir pâre şi‘r-i dil-pesendümdür benüm

317

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gizlü varup kâkülüni her gice ohşar menem
As’lacak işler ider düzd-i siyekâr menem

Hîç meni da‘vet idüp yorılmasun sûfi gibi
Pîr-i mugân hâtırını koyup aña dâr menem

Câm-ı cünûn nûş idüben mest ü harâb oldugın
Ta‘n iden ebleh delüdü ‘âkıl u hûşyâr menem

Kûyuña kasd itse rakîb uram²⁶⁴ endâmına zahm
Ka‘be tarîkında aña mâni‘ olan hâr menem

316 B. 2127. 64b-65a

317 RE. 38b-39a, FB. 40b-41a

Gazel-i Mergûb

²⁶⁴ Kelime metinde “ururam” şeklinde ise de vezin gereği bu şekilde okundu.

Şi'r-i Behiştî'ye hased ehli nice ta'n ide kim
Tîg-ı zebân ile bugün kâtil-i küffâr menem

318

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

Sohbeti bâde virüp zevk u safâdan geçelüm
Şimdiden soñra olan oldu hevâdan geçelüm

İlle biz meyi miyândan götürüp el çekelüm
'İşretüñ mevsimi geçdi Kalata'dan geçelüm

Ârzû itmeyelüm vuslatı fûrkat bize [bes]²⁶⁵
Cevre kâni' olalum mihr ü vefâdan geçelüm

Şâh-ı 'uzletde karâr eyleyelüm 'ankâveş
Şeh-per-i kibri koyup sıyt u sadâdan geçelüm

Ne ruh-ı sâde Behiştî ne hat-ı nev añalum
Defteri oda urup ag u karadan geçelüm

319

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

Ugrayal'dan kûyuña râhum benüm
Bir dem ârâm itmedi âhum benüm

Gözüm önünde rakîbi öldürüp
Ben gedâya zulm iden şâhum benüm

Senden ayruga şu günler Hak için
Ragbetüm yok ey yüzi mâhum benüm

318 RE. 39a, FB. 41a

²⁶⁵ Metinde "bes" kelimesi olmamasına rağmen sentaks ve vezin gereği ilave edilmiştir.

319 RE. 39a, FB. 41a

‘Âşık ehl-i şevk u zâhid pür-riyâ
Böyle takdîr itmiş Allâh’um benüm

Ey Behiştî eylenürdi bu gönül
Rûy-ı yâr olsa nazargâhum benüm

320

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Şem‘-i meh-tâbuñ fûrûgından ferâgum var benüm
Gün gibi ‘âlemde bir rûşen çerâgum var benüm

Ruhları lâle dili bülbül yüzi gül kaddi serv
Cân u dil eglencesi bir hüsni bâgum var benüm

Eşk-i surhum kanlu dîdemden nice cûş itmesün
Âteş-i gamdan cigerde tâze dâgum var benüm

Kûy-ı yâri beklesün ‘uşşâk gâfil olmasun
Mülk-i ‘ışkuñ şâhiyam muhkem yasagum var benüm

Murg-ı ma‘nî saydına yegdür Behiştî dâmda
Hâme dirler adına bir kara zâgum var benüm

321

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Ey hatt-ı yâr katlüme kasd eyledüñ benüm
Kıyduñ mı göz göre baña ey kara düşmenüm

Ol çeşm-i şîvekârı siyeh giydügi yeter
Mâtem deminde eylesesün kimse şîvenüm

320 RE. 39b, FB. 41b

321 RE. 39b, FB. 41b

Pervâneñ olayın şeb-i gamda hemân baña
Göster tarîk-ı hizmeti ey şem‘-i rûşenüm

Pîr-i mugân serâyumı satdursa gam degül
Kimse elümden alımaz a künc-i külhanum

‘Âlemde kûy-ı yârümi Firdevs’e virmezem
Bir bülbülem Behiştî yeter baña gülşenüm

322

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Seherde tevbeye ‘azm itdüm istihâre kılâm
Velî bahâr iricek bilmezem ne çâre kılâm

Bu hâlete yüregüm zâhidâ benüm døyemez
Ki bâde nûş ide yârân u ben nezâre kılâm

Dimâguma benüm ey dostlar ‘ilâc eyleñ
Zamân-ı lâlede meyden eger güzâre kılâm

Sabâ-yı lutfuñ eger dem urarsa şevkumdan
Kabâ-yı cismümi gül gibi pâre pâre kılâm

Melûl olursa Behiştî nihân mey içmekden
Sadâ-yı sâz ile râzımı âşikâre kılâm

323

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bâ-vefâlar hüsnine bir dahı mâ’il olmazam
Günde biñ kez ölmeñe zîrâ ki kâ’il olmazam

322 RE. 39b-40a, FB. 41b-42a

323 RE. 40a, FB. 42a

1b bir] biz RE

Yüzüne bakdum cihân oldı karagu bir dahı
Dîde açup şems-i tâbâna mukâbil olmazam

Her mahalde mezheb-i Mansûr'a zâhib oluram
Setr-i Hak iden erâzil gibi bâtil olmazam

Mesken itmezsem kanâ'at mülkini Mecnûn-misâl
Halk-ı 'âlem içre bir mümtâz-ı 'âkıl olmazam

Ey Behiştî yâr öñinde hâke salup kendümi
Şöyle mecrûh itdüm ayruk dahı hâsıl olmazam

324

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

İstikâmet gülşeninün serv-i hoş-reftâriyem
Bir boyı âzâde şâhuñ togrı hıdmetkâriyem

Ehl-i diller nâlemi ma'zûr tutsunlar ki ben
Gülşen-i ruhsâr-ı yârün 'andelîb-i zâriyem

'Ârızuñ 'aksi düşüpdür üstine şâhid diyü
Şimdi âb-ı kûyuñuñ ben 'âşık-ı didârıyem

Dîde-i rahmile bakmaz ol tabîb-i cân baña
Gerçi yıllardur işigin yasadur bîmâriyem

Yûsuf-ı şîrîn-dehensin husrevâ didüm didi
Yok Behiştî Mısr-ı hüsnüñ bir şeker-güftâriyem

325

Mefâ‘lün/ Mefâ‘lün/ Mefâ‘lün/ Mefâ‘lün

Güneş magribde kim olup kılursa bî-ziyâ merdüm
Ne gam çün ‘âlemi rûşen ider mâh-ı siyeh-çerdüm

Başum yasdıkda çârem yok visâl-i yâre el irmez
Tabîb añmañ baña kim kâbil-i dermân degül derdüm

Cefâña kîmyâ dirsem n’ola ey sîm-i sâ‘id ben
Ki te’sîrinden anuñ zer olupdur bu ten-i zerdüm

İşigüñ hasretinden hâk olursam ey güneş yüzli
Kapuñda zerreveş raks ura haşr olunca her gerdüm

Zücâc-ı çarh nice mânend urardı sûz-ı sînemde
Behiştî ger hevâ-bahş olmasa aña dem-i serdüm

326

Mefâ‘lün/ Mefâ‘lün/ Mefâ‘lün/ Mefâ‘lün

Seni agyâr ile bir kez görüp terk-i diyâr itdüm²⁶⁶
Eger bir dahı görürsem ölümüm ihtiyâr itdüm

Havâle oldugıçün kasduña ey şâh-ı ‘âlem-tâb
Sipihri âteş-i âhumla yakdum hâksâr itdüm

Bu oldı fâ’idem ancak mahabbet saydgâhında
Ki şeh-bâz-ı firâkuñla ecel murgın şikâr itdüm

Gam-ı ‘ışka tahammül itmegi bu dâr-ı mihnetde
Sen oğretdüñ baña ammâ seni ben şîvekâr itdüm

325 RE. 40a-b, FB. 42a-b

326 RE. 40b, FB. 42b

²⁶⁶ Bu gazel her iki nüshada da kenarda olup, RE. nüshasında farklı bir yazı ile kaleme alınmıştır.

Selâmet şîşesin benden taleb itmege ben anı
Melâmet sengine çalup Behiştî târ-mâr itdüm

327

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Tîg-i zebân-ı tîzile şemşîr-zen erem
Meydân-ı güft u gûyâ bugün bir dil-âverem

Mânend-i mey ayakda isem sûretâ ne bâk
Erbâb-ı bezm-i ma'rifete ma'nîde serem

Sır virmeyem 'adûya yoluñda virem seri
Ben 'arsa-i mahabbet içinde şu serverem

Semt-i safâya sûfi tarîk istemez misin
Mey-hâneden yaña yûri söz tut ki reh-berem

Nahl-ı gazel bülend gerek eyleyem kabûl
Zîrâ Behiştî şî'rde ben sâye-perverem

328

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ger murâduñsa diyâr-ı yârde olmak mukîm
Ger tarîk-ı 'ışka kim *hâzâ sırâtun mustakîm**

Tevbeler olsun ayag altına cür'a dökmeyem
Bu günâhı itmeyem *estagfuru'llâh el-'azîm***

Ey Halîlüm âteş-i gamda benüm âh itdigüm
Dir görenler *İnne İbrâhîme evvâhun halîm****

327 RE. 40b, FB. 42b

328 RE. 40b, FB. 42b

Gazel-i bi-mânend

* İşte doğru yol budur. *Kur'an* 3/51, 19/32, 32/61, 43/61, 43/64.

** Yüce Allah'dan mağfîret dilerim.

Meskeni kâfir rakîbüñ kûy-ı küfr-âbâd-ı Âd
Tünd-bâd-ı âh-ı âşık *innehu rîhun 'akîm* ****

Hâke yüz urup Behiştî i'tizâr it cürmüñe
İnne a'zaru'l-verâ makbûletün 'inde'l-kerîm *****

329

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Yeryüzün yakup kül eylerdi felekveş âteşüm
Su sepüp her dem eger kurtarmasa kanlu yaşum

'Ârız-ı nev-hattını gördüm tirâş itmiş yine
Hamdülillâh âftâb-ı 'âlem olmuş mehveşüm

Kangı şeb kim taş işigüñ hâkine pehlû koyam
Berg-i gülden nerm olur billâh baña mefreşüm

La'l-i mey-gûnuñ dimiş hergiz ifâkat bulmaya
Bâ-murâd-ı rûz-ı mahşer olmayınca ser-hoşum

Ey Behiştî cân murâdı saydın eylerdüm şikâr
Dest-i şâha düşse ger şeh-bâz-ı şi'r-i dil-keşüm

330

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Bahâr oldı 'aceb olmaz yaşum la'lin nisâr itsem
Cünûn sahrâsını hûn-ı cigerle lâlezâr itsem

*** Şüphesiz İbrahim çok yumuşak huylu ve pek sabırlı idi. *Kur'an* 9/114

**** Şüphesiz rüzgar bitirdi/kupkuru etdi/kasıp kavurdu. *Kur'an* 51/41

***** Şüphesiz büyüklerin yanında özr kabul edilir.

329 RE. 40b-41a, FB. 42b-43a

330 RE. 41a, FB. 43a

Bu ‘âlem saydgâhında irerdüm sayd-ı maksûda
Eger ol deşt-i hüsn âhûsını bir gün şikâr itsem

Sevâba kangımız artuk girerdük ola ey vâ‘iz
Hicâz’a gitse sûfî ben tavâf-ı kûy-ı yâr itsem

Libâs-ı saltanat kûyuñ gedâsı olmaga mâni‘
Pelâs-ı fakrile hânım yaraşur iftihâr itsem

Behiştî kînümi alurdum ola çarh-ı zâlimden
Yakup yıksam cihânuñ kâr u bârın târ-mâr itsem

331

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Her kaçan düşmen seferden eylese şehre kudüm
Her taraftan kalbüme gam leşkeri eyler hücüm

Tâlib-i esrâr-ı ‘ışk olmaga ‘âr eyler fakîh
Câhili gör istemez keşf olduğın cümle ‘ulûm

Râh-ı kûyuñda baña âhum şol işler itdi kim
Eylemez anı tarîk-ı Ka‘be’den bâd-ı semûm

Murg-ı cân tursa ‘aceb mi sîne-i sad-çâkde
Eylemez mi âşiyân vîrâne menzillerde bûm

Ey Behiştî geldi göñlüñ şehriñi yapı hayâl
Nitekim Bagdâd’ı ma‘mûr eyledi sultân-ı Rûm

332

Mef'ûlü/ Mefâ'ilü/ Mefâ'ilü/ Fe'ûlün

Şekline bakar olsa rakîbüñ dil-i pür-gam
Dir beñzerimiş sûret-i câmûsa cehennem

'Işk ehli olan göze diken olsa gerekdür
Hor baksa kayırmaz bize mollâ-yı mükerrem

Gavgâlar olur düşmen-i gül yanuma gelse
Olur mı bu kim ol [konuşa]²⁶⁷ ben turam ebsem

Firdevs-i 'izâruñdaki ol dâne-i hâli
Sabr itmege kâdir mi olur seyr iden âdem

Ey pîr-i mugân dest-i Behiştî' de gerek mey
Anuñ gibi yok duhterüñe merdüm-i mahrem

333

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Hâk-i pâyüñ tâc-ı ser kılmaga vardur ragbetüm
Neyleyem lâyıq degül aña ser-i bî-devletüm

Şem'e düşmek çok bahâdırlık mıdur pervâneden
Hüsni cân-efrûzuñı 'arz eyle seyrân cür'etüm

Mâlik-i mülk-i gamam ey şeh midâd-ı hûnile
Kilk-i tîrûñ levh-i sînemde yazupdur hüccetüm

332 RE. 41a-b, FB. 43a-b

2a 'ışk] 'ışkı RE

²⁶⁷ Metinde "olsa" veya "ölse" şeklinde okunan bu kelimenin anlam olarak uygun olmadığını düşündük.

333 RE. 41b, FB. 43b

Gazel-i Ra'nâ

Bir lebi şîrîne Ferhâd olduğundan n'oldı yâr
Çün benüm Ferhâd'dan eksük degüldür mihnetüm

Sohbet-i sâhib-dilüñ biñ cân ile müştâkıyam
Ehl-i 'irfân olmayandandır Behiştî 'uzletüm

334

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ben hakîre 'ârızuñ âbı ne yüzden suna câm
Hâk-i teşne çeşme-i hurşîdden alur mı kâm

Bürka'ı nâgeh cemâlinden habîbüm kılsa ref'
Dir gören 'âşık safâdan *essalâtu ve 's-selâm*

Ben iriştüm menzile Ferhâd u Mecnûn kaldı dūr
Ol cemâ'atden ben oldum Ka'be-i 'ışka imâm

Bâdeden men' itmesünler mi ki ehl-i rihletüz
Kaydı olan kimseye sohbet degil midür harâm

Yârdan ayrı karâr olmaz Behiştî bî-dile
Şöyle kim yarın virilse 'arşdan 'âlî-makâm

335

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Yâ İlâhî gam şebinde niçe bir mahzûn olam
Gayrler maksûda vâsıl ben kara magbûn olam

Kâkülüñ zencîri aslâ bir kıla almaz beni
Ger cünûn-ı 'ışk içinde gâlib-i Mecnûn olam

334 RE. 41b, FB. 43b

Gazel-i zibâ

335 RE. 41b-42a, FB. 43b-44a

Bâdeden geçdüm bilüp keyfîyyet-i ahvâlini
Şimdiden soñra hevâ-dâr-ı leb-i mey-gûn olam

Ey güneş yanuñda kadrüm olmasun bir zerrece
Şevkile raks eylemekde çarhdan ger dûn olam

Beñzümi hasret Behiştî zerd ider günden güne
Beñzer âhir ben bu âteşden sızam altun olam

336

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Dâr-ı dünyâda kûşe yok bî-gam
Bâri tenhâ mı ki diyâr-ı ‘adem

Gayra seng urma gayret-i Hakvâr
Tuyasın başuñna takınduğı dem

Nakd-i cânım yoluña eylerseñ
Dâne-i hâlûñ üzre ‘ıkd-ı silem

Zâhidi bîkr-i meyden eyleñ dûr
Neyler anuñ yanında nâ-mahrem

Pençe-i bâz-ı himmetüñde yine
Ey Behiştî kuşuñ durur ‘âlem

337

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Dem irdi kim yine sâkî celîs-i bâde olam
Kadeh tutup gül-i handân gibi güşâde olam

336 RE. 42a, FB. 44a

337 RE. 42a, FB. 44a, B. 2127. 21a

Bu dehr-i dÛn kederinden kılâm derûnumı pâk
Hurûş u cûş ile deryâ gibi safâda olam

Bir iki câm-ı mugâne çeküp huzûra varam
Ne yâd serzenişinde ne âşinâda olam

Ezelde cân ile cânâne âşinâlar imiş
Çün eyledür ya ne hâcet ki ben arada olam²⁶⁸

Behiştî'yem baña muhlis yakası kûyuñdur
Başum alup gidem âhir ben ol yakada olam

338

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

Gözüme görinügeldükde leb-i cânânım
İştîyâkıyla gönülden dimişem oh cânım

Tâze tâze urup agyâra cefâ oklarını
İkide birde benüm sen kurıdursun kanım

Hey meded cânımı acıtdı gamuñ serhengi
'Adl u dâd eyle baña vasluñ ile sultânım

Çekdigüm derd ü gamı gördi didi pîr-i mugân
Şerbet-i bâde ile def' olur ol oğlanım

Ey Behiştî diyesin bezm-i visâl itdükce
Beni unutmasun Allâh'ı seven yârânım

²⁶⁸ Beyit KF. s. 27'de de yer almıştır.
338 RE. 42b, FB. 44b

339

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ûlün

Eger zâhidden olsa çekdigüm bîm
Eñ ednâsında cân eylerdi teslîm

Göñül sayd itmek ister ol hümâyı
Kim itdi yâ Rab ol şeh-bâza ta'îlm

Gözüñe öykünüp lâf urdı nergis
İşidüp gonca didi dîde gûyîm

Ele câm al ki Cem gibi cihânda
Elüñ altında olsun heft-iklîm

Dehân-ı yâre beñzetmek yogidi
Behiştî hokka-i dürr olmasa mîm

340

Mefâ'îlün/ Fe'îlâtün/ Mefâ'îlün/ Fe'îlün

Dem ursa nutk-ı safâ-bahşa la'l-i cânânüm
Diler ki pîrehen-i cismi çâk ide cânüm

Senüñ sözüñle nice terk-i bezm idem sûfî
Revâ mıdur ki dil-âzürde ola yârânüm

Bürehne salıvirüñ ben gedâyı meykedede
Ki şahne bulmaya dest urmaga girîbânüm

Hayâl-i sîm-tenüm sâyesinde kim ne bilür
Ne gence mahzen olupdur vücûd-ı vîrânüm

339 RE. 42b, FB. 44b

340 RE. 42b-43a, FB. 44b-45a

Didüm yürekdeki peykânuña gel e bâri
Didi Behiştî neden düşdi anda peykânüm

341

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Geçüp ol yâre ‘adû kıldı baña zulm-i ‘azîm
Göreyin dostlar ol bâtıla hak ola garîm

Gam benüm yüzümü zerd itdi rakîbüñ gözin ak
Anı bir görme benümle ki degül bir zer ü sîm

Yâr oñünde gözümüñ yaşı segirdüm saldı
Dem olur terk-i edeb eyler imiş ta‘n-ı yetîm

Dün gice âhumı gördüm beni havf aldı hemân
Şöyle sandum ki görindi baña bir dîv-i racîm

Ecele sanma Behiştî ola hikmet hâ’il
Göresin bunda ne hâkem kılur âhir ne hakîm

342

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün ²⁶⁹

Mübtelâ-yı derd ü gam bulsam melâlüm söylerem
Ehl-i hâle râst gelsem hasb-i hâlüm söylerem

Kanda bir dîvâne bulsam eylerem ‘arz-ı cünûn
Hem-demüm ehl-i kemâl olsa kemâlüm söylerem

341 RE. 43a, FB. 45a

342 RE. 43a, FB. 45a, AE. M. 580. 118a, MO. I. 26. 140a, AE. M. 635. 56b, CE. 2116. 123a, HM. 5214. 18a, R. 1973. 143a, MK. A. 54. 69b, MK. A. 803. 88b, FB. 497. 59a, İS. I. 3859. 23a

²⁶⁹ Bu gazel FB. 497, AE. M. 635’te “söylerin” şeklinde rediflidir.

1b hâle] derde İS. I. 3859; hasb-i hâlüm] vasf-ı hâlüm AE. M. 580.

2a eylerem ‘arz-ı cünûn] vasf-ı hâlüm söylerem, CE. 2116; eylerem] idüben, MK. A. 54; eylerin, MK. FB. 497, AE. M. 635; bulsam] görsem, İS. I. 3859. 2b, hemdemüm ehli] hem-dem-i ehl-i RE, FB, MO. I 26, AE. M. 580, CE. 2116, HM. 5214, R. 1973, MK. A. 54, MK. A.,803, MK. FB. 497.

Ger şikâr ahvâlin añsa cem‘ olup sayyâdlar
Sayda kâbil olmayan vahşî gazâlum söylerem

İtmesün mi ol güneş benden felekde ‘âr kim
Buldugum yerde hemân başlar zevâlüm söylerem

Ey Behiştî hisse-dâr olsun diyü erbâb-ı ‘ışk
Kıssa-hân olup rakîb ile kıtâlum söylerem

343

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Hezârân murg-ı gam sayd itse günde azdur göñlüm
Şikâr ehli çoğ ammâ cümleden şeh-bâzdur göñlüm

Seg-i kûyuñ tebessümler ider gördükce kapuñda
Anuñla şimdi ‘uşşâk içre uş mümtâzdur göñlüm

Ri‘âyet kılmaga sen şâha bir nâzük gülün sengin
Külâh-ı gülleyi başdan savar kurnâzdur göñlüm

Simâ‘-ı çengile mey içmege sen mâ’il olal’dan
Benüm eşk ile hem-dem âhile dem-sâzdur göñlüm

Behiştî lâşe-i dünyâya konmazam zagan mânend
Fezâ-yı himmet evcinde hümâ-pervâzdur göñlüm

3a añsa] aña, HM. 5214. 3b, sayda kâbil] ol baña sayd MK. A. 803.

4a Ol güneş benden felekde niçesi ‘âr itmesün İS. I. 3859; 4b, başlar] durmaz, MK. A. 54.

5a hisse-dâr] hitta-dâr MO. I. 26,] kıssa-dâr R. 1973, MK. FB. 497, MK. A. 54,] kıssa-zâr AE. M. 635,] behre-dâr HM. 5214. 5b, rakîb] ‘adû MK. A. 803, kıtâlum] cidâlum MK. FB. 497, AE. M. 635, MO. I. 26, İS. I. 3859.

343 RE. 43a-b, FB. 45a-b

344

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Kendüm gözüm yaşıyla döner bir degirmenem
Çarh-ı felekde kimseye nevbet degirmenem

Nâr-ı gamuñla sùhte²⁷⁰ hırmen basît-i 'arz
Ben bu ten-i za'îfüm ile kâh-ı hırmenem

Vâ'iz nasîhatin başına eylesün ki men
Künc-i belâñı kûşe-i Firdevs'e virmenem

Bir gülsitân ki anda gül-i rûyuñ olmaya
Bülbül hezâr aglasa ben aña girmenem

Herkes Behiştî tîg-i zebânuñ zebûnidur
Meydân-ı nazm içinde diger nîst bir menem

345

Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Yüze yüz Mustafâ'ya ugradum
Ka'be gördüm safâya ugradum

Aldı dil nakdini harâmi gözi
Ne 'acâ'ib belâya ugradum

Cân u dilden 'aceb mi yâd olsam
Ezelî âşinâyâ ugradum

Görmeydüm n'olaydı ol periyi
Ne görünmez kazâyâ ugradum

344 RE. 43b, FB. 45b

Gazel-i Nâzûk

²⁷⁰ Kelimenin üzerine "yanıcı" yazılmıştır.

345 RE. 43b, FB. 45b

Gazel-i Mergûb

Oldı kûy-ı Behiştî sıhhat-i cân
Tut ki dâru'ş-şifâya ugradum

346

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Bâde-hârlar her ne emr itse itâ'at eylerem
Bir gedâyam hıdmet-i erbâb-ı devlet eylerem

Çekmege dâm-ı visâle bir kebûter sîneyi
Turmuşamdur intizâr-ı vakt-i fırsat eylerem

Vâ'iz-i bâde-perestin halvetinde itdügin
Yüzine dahı direm sanmañ ki gıybet eylerem

Zâhidâ pîr-i mugâna vardugum 'ayb itme kim
Derd ü gamdan öldüm istimdâd-ı himmet eylerem

Sûfiyem mescidde vü dürdî-keşem mey-hânede
Ey Behiştî gör bu halka ben ne san'at eylerem

347

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Ne 'aleyk adın añar var idi kat'â ne selâm
Gam-ı 'ışkuñdan irerdi dün u gün cânâ selâm

Saña benden haber uçursa n'ola nâme-i şevk
Mûrdan Hüdhüd iletmez mi Süleymân'a selâm

346 RE. 43b-44a, FB. 45b-46a, R. 1973. 143a

3b sanmañ ki] sanma ki R. 1973

4b himmet] behcet R. 1973

5b gör bu halka ben ne san'at eylerem] ben halka gör ne san'at söylerem R. 1973

347 RE. 44a, FB. 46a

Âyet-i hüsnüñüñ andan bu mıdur mazmûnı
Yol mıdur virmeyesin degme müselmâna selâm

Sorudursa n'ola fakr ehline dünyâ ehli
Kanda gördüñ ki vire âdeme dîvâne selâm

Merhabâ-yı lebüñe irse Behiştî biricük
Ol gedâ virmez idi dünyede sultâna selâm

348

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Zebûn-ı derd u gam olmuş dili cânâna tabşırdum
Ben ol ölümlü bîmârı tabîb-i cânâna tabşırdum

Sinân u rumhına yârüñ derûn-ı dilde yer itdüm
Zelîhâ'veş dirîgâ Yûsuf'um zindâna tabşırdum

Beyânda hatt-ı ser-sebzin lebi vâfına ham itdüm
Sikender gibi Hızr'ı Çeşme-i Hayvân'a tabşırdum

Hayâlün seyre tâlibdür süvâr olsun diyü gâhî
Bu giryân gözümün zevrâkların 'ummâna tabşırdum

Behiştî mürde ihyâ itmege merdüm Mesîhâveş
Bu şî'r-i rûh-bahşı defter ü dîvâna tabşırdum

349

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Katı teng oldı benüm başuma bu kûşe-i gam
Añma hâli buña beñzerse eger mülk-i 'adem

348 SRE. 850. 132a

349 SRE. 850. 132b

Âteş-i hışmı rakîbüñ söyünür nesne degül
Aña kaldı ki hemân üstine varam su dökem

Bezm-i 'işretde niçe câm-ı safâ çekdi velî
Cür'aveş kendüyi hâk içre nihân eyledi Cem

Hayr iden mâl-i harâm ile bulur sanma sevâb
Ki metâ'ı alımaz ol kes ki ola akçası kem

Nazm-ı Türkîde görüp şî'rüñi dir ehl-i mezâk
Ey Behiştî ne 'Arab buldı bu tarzı ne 'Acem

350

Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Çıkmadı kûy-ı vuslata râhum
Cânumı bâri alsañ Allâh'um
Kal'a-i çarhı kasd ider yıka top
Bilmezem ne burnagıdur âhum

N'ola şekl-i gedâya girdükse
Pâdişâh-ı cihân bizüz şâhum

Zenahuñ bûs idem olur mı didüm
Didi pür-Âb-ı Hızır'dur çâhum

Beni öldür kabîle-i Mecnûn
Degil ise Behiştî nigâhum

351

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Elümde olsa dili pâre pâre eyler idüm
Anuñla derd-i gam-ı 'ışka çâre eyler idüm

350 SRE. 850. 132b

351 SRE. 850. 134b

Melûlem aña ki ‘ışkı nihân ider oldum
Ezel utanmaz idüm âŝkâre eyler idüm

Nasîb olup elüme girse tîg-ı yâr benüm
Vücûd-ı zârımı ser-cümle yâre eyler idüm

Yanında sâyesi sanup ...²⁷¹ diyü bulsam
Tenümde ŝalımı âl ile kare eyler idüm

Hemân piyâle gelürdi Behiştî hâtırına
Kaçan ki tevbe içün istihâre eyler idüm

352

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Çeşm-i ruhsâruñı gördüm güle ra‘nâ dimedüm
Gülŝenüñ nergis-i mahmûrına ŝehlâ dimedüm

Sînede tîg-i müjeñ zahmını herkes bilmiş
Gerçi ben anı şehâ kimseye kat‘â dimedüm

Dest-i cevriye elif kaddümi lâm itdi velî
Hiç bir kerre ben anuñ sözine lâ dimedüm

Niçe dîvânelerüñ hâli dige-gûn oldı
Ey gönül kâbil olup ben seni usla dimedüm

Ben müselmâna Behiştî göreli hürmetini
Pîr-i mey-hâneye sûfî gibi tersâ dimedüm

²⁷¹ Yeri boş bırakılan kelime okunamadı.
352 SRE. 850. 138a

353

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Kişi olmaz imiş mîr-i kelâm
Ehl-i ‘irfâna olmayınca gulâm

Meger ol dem irişmezise
Murg-ı gam ilâcı şerbet-i câm

Bikr-i mey cârî midür sâkî
Ki kodın adını anuñ gül-fâm

Benüm almaz selâmumı dir imiş
Bâri ‘ömrinde virmiş olsa selâm

Viremez sa‘yi ile kişi sûret
Dâd-ı Hakdur Behiştî hüsn-i kelâm

354

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Dil-i meyyâlümi sen ‘ârız-ı cânâna tabşırdum
Belâ vâdîsinüñ akar suyun ‘ummâna tabşırdum

Ten-i ‘uryân bir peşmîne içre eyledüm pinhân
Ma‘ârif gencini mahfî idüp vîrâne tabşırdum

Beyân itdüm gözüm giryânlığın yâruñ kulagina
Şirişküm jâlesin bir bir gül-i handâna tabşırdum

353 Tr. 67. 19b-20a

354 R. 1972. 337b, HE. 784. 71a

Gazel-i Behiştî

2b vîrâne] ummâna R. 1972

3a kulağma] ‘izârma HE. 784

Cesed kanıdır anda zâyi‘ ola diyü havfumdan
Mahabbet gevherin sînemden aldum cânâ tabşırdum²⁷²

Kapuñ dârü’ş-şifâsı ‘âkıbet bahş oldugın gördüm
Varup aña Behiştî adlu bir dîvâne tabşırdum

355

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Dest-gîr ol kim katı üftâdedür dil dostum
Aña elden geldügince merhamet kıl dostum

Gözlerüm yaş dökdüğün ister o çeşm-i pür-fiten
Kişi mahmûr olsa olur mâya mâ‘il dostum

Nice yerden kuşanup cânâ kuşagını şeker
La‘lûñ için bağlamışdur hıdmete bil dostum

Nâleden toldı ceres âvâzile mülk-i vücûd
Rihlet-i kûy-ı ‘ademdür aña mahmil dostum

Bend-i zülfüñden çekinürmiş Behiştî bî-sebeb
Dünyede bu şîveyi eyler mi ‘âkıl dostum

356

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Tîg-i hecrüñle niçün hâke dökersin kanum
Âstânuñ kulıyam kıyma baña sultânım

4a cesed] hased HE. 784

²⁷² Beyit KF. s. 27’de de yer almıştır.

Gevherin] cevherin KF.

5a gördüm] bildüm HE. 784

355 MK. A. 485. 94a

356 FB. 185. 62b

Gazel-i Behiştî

Haste-i zâr u zebûnem baña dermân eyle
Nahle-i kâmetinüñ mîvesin özler cânım

Tıfl-ı dil emre mutî‘ olmaz idi şimdiye dek
Kûyuña saldım idi oldu kuluñ fermânım

Kûşe-i gamda dirîgâ kalurın ferd-i vahîd
Gam ile gussa eger olmaz ise mihmânım

Ey Behiştî beni bülbül gibi giryân göricek
Gonca gibi yüzini virdi gül-i handânım

357

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Ger mâni‘ olmak ister ise vuslata sıyâm
Bî-ihiyâr anı mecâle itmeyüp sıyam

Vuslat deminde ‘âşika rûze revâ mîdur
Ol günüki rûz-ı ‘îd ola câ’iz mîdür sıyâm

Ey dil tekâsül itme terâvihe var ki yâr
Şâyed ki yañıla vire bizden yaña selâm

Âhum şerârı eyler ihâta minâreyi
Kandîl-i zînet añlar anı gerçi kim ‘avâm

Aç tutdı nâzenînümi kaç gün Behiştîyâ
Bilmem niçe alam Ramazân’dan ben intikâm

358

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Cihândan fârig olmuşdum dil ü cândan dahı geçdüm
Vücûdum fikri kalmışdı bugün andan dahı geçdüm

Ferâgat eyledüm bülbül gibi ben nâle kılmakdan
Nice bülbül gibi nâl-i gülistândan dahı geçdüm

Beni koñ sohbet-i sahrâya da‘vet eylemeñ kim ben
Çemende bâğdan murg-ı hoş-elhândan dahı geçdüm

Varup bir su kenârın bezmgâh itmekden el yudum
Nice su sâye-i serv-i hırâmândan dahı geçdüm

İçüp zehrini bu dehrüñ usandum tatlu cânumdan
Behiştî’yem velî gülzâr-ı Rıdvân’dan dahı geçdüm

359

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Vâdi-i gamdandur âb u hâk-i bünyâdum benüm
Kûh-ı hasretten gelüpdür âteş ü bâdum benüm

Anuñiçün mâhir-i ‘ışkam ki küçükden beri
Fenn-i ‘ışk ezberledürdi baña üstâdum benüm

Ben işitmedüm dimişsin ey melek bu söz midür
Göklere çıkmaz mı ya‘nî şimdi feryâdum benüm

358 HM. 5214. 18a-b, HBA. 654. 173a, B. 2127. 91a

Behiştî

1b kalmışdı] kalmasın HBA. 654

2b nâl-i gülistândan] nâle-i gülsitândan HBA. 654

3b çemende bâğdan] çemenden bâğdan u HM. 5214;] çemenden bâğdan B. 2127

4a kenârın bezmgâh itmekden] kenârında şarâb içmekden B. 2127

359 MO. I. 1230. 12b-13a

Yâre ser-keşlikler izhâr eylemekdür işlerüñ
Hem-ser-i agyârı seg mi kadd-i şimşâdum benüm

Nâr-ı gamdan tal‘atunı gülzâr-ı mahlasdur baña
Bil ki anuñçün Behiştî didiler adum benüm

360

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ger sorarsañ tâ-ezelden neydügin keyfiyyetüm
Bâde-i ‘ışk ile tahmîr eylemişler tînetüm

Hor bakma baña yoluñda ölüsem umaram
Kuhl-ı erbâb-ı basîret ola hâk-ı türbetüm

Şöyle oldum ben senün ‘ışkuñda ey Leylî-hırâm
Kim beni Mecnûn sanur zâhirde gören sûretüm

Gamzekârumdan cüdâ kıldı meded düşmen beni
Bir yañadan dostlar ol dahı oldı âfetüm

Görmege ben hastesin gelmez mi başı ucına
Ey Behiştî yok mıdur başumda yohsa devletüm

361

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Felekde âftâb-ı ‘ışka tâ kim müşterî oldum
Cihânı hîçe satdum kayd-ı ‘âlemden berî oldum

‘Alâyık dâminuñ giryânlarına kahkahâ eyler
Tecerrüd kûhınuñ başında bir kebg-i derî oldum

360 TA. 285. 56b-57a

361 MM. İ. 2456. 88a, B. 2127. 59a

Vücûdum harfîni hakk eyledüm dîvân-ı Şâdî'den
Bu 'unvânile erbâb-ı gamuñ ser-defteri oldum

Ben ol destüñdeki la'lîn ayâguñ kıymetin bildüm
Gam ikliminde sâkî bir ser-âmed cevheri oldum

Güneşden nûr alan meh-tâba tutdum tab'-ı mir'âtın
Fezâ'il âsmânınuñ Behiştî ahteri oldum

362

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Şimdi fikrüm bu ki 'azm-i cânib-i sahrâ idem
Gam hücum itdükce yahşî âhlar peydâ idem

Himmetüm şeh-bâzını salam murâdum Kâf'ına
Bâlin ü bister derûnın pür per-i 'ankâ idem

Ger 'inâd eylerse Mecnûn pîr-i 'ışk olduguma
Âşiyân-ı murgı başından alup rüsvâ idem

Görüp agyârı kapuñda niçün itmezler cidâl
İsterem varup seg-i kûyuñla bir gavgâ idem

Bu gice benden yaña gelmek diler zayf u hayâl
Lâzım oldu kim Behiştî hânemi tenhâ idem

363

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Felekde âftâb-ı 'ışka tâ kim müşterî oldum
Murâdum evcinün burc-ı şerefde ahteri oldum

Visâlûñ Ka‘be’sine mushaf-ı ‘ıŝkuñla ‘azm itdüm
Ter-i mahfel gibi askâl-ı mihnetden berî oldum

Kitâbuñ alınına yazdurdıgumçün nâmda nâmem
Mahabbet ehlinüñ ‘unvân ile ser-defteri oldum

Baña ögretmesün her lâf-zen Ferhâd u Mecnûn
Ben anlara cünûn bâzîçesinde baş eri oldum

Gelür şîrâne sîmâsın gören kâfirler îmâna
Behiştî bir ‘Ali sîretlü ŝâhuñ Kanber’i oldum

364

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Her şeb ki derd-i hasretile ben olam zebûn
Pür-şevk olur ‘adû gibi şem‘-i siyeh-derûn

Gamzeñ hadengi sîneme sevk itdi ‘ıŝkuñı
Hühüd Sebâ’da oldı Süleymân’a reh-nümûn

Kandan açar hayâlûñ aña der melâletüm
Gam âb-ı ‘ayn-ı dîdemi sihrile itdi hûn

Yandı tutuşdı Tûr-ı dili eyledi karâr
Kûh-ı vücûduma bu benüm gelmedi sükûn

Geldi Behiştî kûyuña sultân-ı ‘ıŝkdur
Ey la‘l-i yâr aña yûri bir dâne gonca sun

365

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Cefâñı bir kişi yokdur ki çok çekmiş ola benden
Velî şâhum dilüm varmaz şikâyet itmege senden

Nesîm-i kûyuñ irdükce dimâga ey kemân-ebrû
Diler cânım uça ok gibi ol yaña geçüp tenden

Gider aña baña sohbetlerin Ferhâd u Mecnûn’uñ
Ki merd-i ‘îşk-ı pâküz biz safâmuz yok bizüm zenden

Fakîh-i kec-tabî‘atdan n’ola bîzâr ise ‘âşık
Zekâ ehli olan kâbil midür havf ide gevdenden

Kızıl gül jâlesin itmiş birisi eşküme teşbîh
Behiştî gûş iden ‘âşık didi bu kandan ol kandan

366

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Sa‘âdet subhına sen âftâb-ı ‘âlem-ârâsın
Melâhat burcına mâh-ı şebistân-ı tecellâsın

Gird-i çeşmüñ virüpdür hüsnüñe ol deñlü rif‘at²⁷³
Gören dir bir meleksin sâkin-i ‘arş-ı muallâsın

Cihâna Yûsuf’uñ gerçi nazîri gelmedi dirler
Habîbüm sen baña vallâhi andan dahı ra‘nâsın

Sabâ kaddüñ tokundurdukca serve muztarîb olur
İnanmazsañ gülistâna hırâm it gör temâşâsın

365 RE. 44a-b, FB. 46a-b

366 RE. 44b, FB. 46b

Gazel-i Bî-Bedel

²⁷³ Mısra metinde, “gird-i çeşmüñ ol deñlü virüpdür hüsnüñe rif‘at” ise de, vezindeki aksaklık nedeniyle, kelimelerin dizimine müdahale edilmiştir.

Sefîne kılmadı nazmuñ Behiştî pür-güher kıldı
Egerçi bilmediler müdde'îler sen ne deryâsın

367

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

Âb-ı cibâli kanlu itmişdi eşk-i Mecnûn
Taşlar yumasa anı sürüp köpüklü sabûn

Ruhsâruñ öpdügiçün zülfini kesdi ol yâr
Hayfâ ki eyledi bu miskîni kara magbûn

Mangır yerine geçmez bir âdem ol perînüñ
Çeşmüm gibi yolında harc itse mâl-i Kârûn

İncil içinde la'lüñ mîm-i Mesîh-i cân-bahş
Furkân içinde kaşuñ 'unvân-ı sûre-i Nûn

Bilsem rakîb yârüñ gönlüne nice girdi
Beñzer Behiştî âdem şeytânıdır bu mel'ûn

368

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Göñül bir âteşîn âh eyle kim küllî cihân yansun
Tarâka düşsün eflâke zemîn u âsmân yansun

Felekden baña ey dil âsmânîler revân eyle
Çıkup yıldızlar andan ejder-i âteş-feşân yansun

Çemen sahnında âteş-bâz-ı âhumla hazân mânend
Sararsın nergis-âsâ gül benefşe ergavân yansun

367 RE. 44b, FB. 46b

368 RE. 44b-45a, FB. 46b-47a

Gazel-i Latîf

Cihân eşkümler pür olsa ne dîrsin bu temâşâyâ
Salayın bahr-ı âhı [ben]²⁷⁴ yine kevn ü mekân yansun

Behiştî âh-ı âteşnâküñi dünyâyâ bir dem sal
Dime bu dâr-ı mihnetde fülân kalsun fülân yansun

369

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Dime kim olmaz benüm câm-ı lebüm nûş eyleyen
Ölmek yokdur lebünden bu sözi gûş eyleyen

'Âşık-ı gül hâra sabr itmek degül mi gâyetî
Sen gül için ben ölem hârı der-âgûş eyleyen

Kendüye gelmek mi vardur bu dil-i dîvâne kim
Bâde-i 'ışkuñdur anı mest u medhûş eyleyen

İtdürür nâm-ı şerîfin nâme-i 'uşşâka sebt
Defter-i dünyâ suvarını ferâmûş eyleyen

Ehl-i kibre hıl'at olmazmış terahhum cübbesi
Ol kabâhatdür Behiştî'yi 'abâ-pûş eyleyen

370

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Bâgbânâ dün ü gün serv-i revân beslersin
Sâyesinde ne görürsin ki her ân beslersin

Ehl-i dünyâyâ eyâ cân yidüren bî-idrâk
'Âlem-i bâkîyi korsun güzerân beslersin

²⁷⁴ Kelime metinde olmamasına rağmen vezin gereği ilave edildi.

369 RE. 45a, FB. 47a

370 RE. 45a, FB. 47a

Nefsüñüñ virme murâdını yeter terbiyet it
Ki sakın kendüñ için şîr-i jiyân beslersin

Ne şikâr eyledüñ ey şâh-ı cihân ‘âlemde
Buncadan ata biner tazı toğan beslersin

Cîfe-i dehre Behiştî eger olduñsa harîs
Tavr-ı insânı koyup it gibi cân beslersin

371

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Deyr öñünde halka-i humdan olur dil şâdmân
Nitekim görse hilâl-i ‘îdi bu halk-ı cihân

Men‘ idüp vasluñ metâ‘ın benden aglatma beni
Zulm idüp alma idersin nakd-i eşkümden ziyân

Bî-‘aded zerden ne hâsıl kim cihân bâkî degül
Çok vefâ itmez dırahta ey göñül bergi kırân

İ‘timâd itme cihâna murg-ı zîreksin göñül
Bu dıraht-ı bî-sebât üstinde kılma âşiyân

Ey Behiştî gam sehâbı alsa dil âfâkını
Yıldırım gibi felekde bulunur âh u figân

372

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Görmek istersem n’ola ol la‘l-i rûh-efzâ yüzün
Kangı cânsuzdur ki görmek istemez ‘Îsâ yüzün

371 RE. 45b, FB. 47b

372 RE. 45b, FB. 47b, B. 2127. 24b

Gazel-i mergûb

Görmeyen sen Yûsuf-ı zîbâyı dünyâdan ‘azîz
Çah-ı zillet içre kalsun görmesün dünyâ yüzün

Eşkümün mevcî hayâlinde agarmış gözlerüm
Günde beñzer ol ki sîmîn eylemiş deryâ yüzün

Bulmadum haddün gibi bir lâle ey Leylî-sıfat
Nice kez Mecnûn gibi geşt eyledüm sahrâ yüzün

Bir sanem sevdüm Behiştî ben ki Nakkâş-ı Ezel
Deyr-i hüsninde anuñ nakş itmiş istignâ yüzün

373

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ser-nigûn olmasa ey meh-pâre tâs-ı âsmân
Her [gün]²⁷⁵ eylerdi leb-â-leb anı bu eşk-i revân

Dest-mâlüm nakşı tasvîr-i hayâlündür meger
Kim dökilsün bir dem eşküm gibi gözümden nihân

Her taraf kıldı ihâta cânı peykân-ı belâ
‘Andelîb itdi dikenler arasında âşiyân

Zahm-ı tîre halk-ı ‘âlemden beni kıldıñ hedef
Ey kemân-ebrû bahâneyle hele urduñ nişân

Kûhdur cismüm olursa kûhda envâr-ı şevk
Lâledür çeşmüm dem-â-dem lâleden tamlarsa kan

Tâ‘atünde murg-ı ihlâs itmege ey dil şikâr
Tîr-i âha kıl muhârîb-i mesâcidden kemân

373 RE. 45b-46a, FB. 47b-48a

²⁷⁵ Metinde “gören” ise de doğrusunun böyle olduğunu tahmin ediyoruz.

4b bahâneyle hele] hele bahâneyle RE.

Olmadı rihlet şebinde gözüm öñünden cüdâ
Ey Behiştî râh-ı hasret oldu baña kehkeşân

374

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Cihânda âdemem âdem ne an ki bir le'îmem ben
Kerâmet hullesin giymiş kerîmem ben kerîmem ben

Olupdur rif'at-i dünyâ ümîdinden cihân mecrûh
Bihamdillâh ki derdüm yok ögölürse hakîmem ben

Firâkın gâlib oldukca gedâyam gâyet ednâyem
Visâlûñ yâduma geldükce sultân-ı 'azîmem ben

Elif kaddûñ misâlin safha-i cân içre kıldum nakş
İnan ey serv-i mevzûnum sözümde müstakîmem ben

Cihân bezminde 'uşşâka enîs olsam Behiştî'yem
Karîn oldukca nâ-cinse giriftâr-ı cahîmem ben

375

Mef'ûlü/ Mefâ'îlün/ Mef'ûlü/ Mefâ'îlün

Sanmañ ki hemân la'l-i mey-gûn ile mestem ben
Hem anuñile mestem hem mest-i elestem ben

Mey-hânedede mescidde yüz sürmedigüm yer yok
Zühhâdile hûşyârem 'uşşâkile mestem ben

Ma'nîde makâmâtum âhum gibi bâlâdur
Ser-menzil-i sûretde yaşum gibi pestem ben

374 RE. 46a, FB. 48a

Gazel-i bi-nazîr

375 RE. 46a, FB. 48a

Hûn sanma bu çeşmümden akan mey-i 'ıškuñdur
Bir şîşe-i pür-bâde ammâ ki şikestem ben

Gül-fâm-ı harâbâtı kıldum çü Behiştî seyr
Vildândan elüm çekdüm mahbûba perestem ben

376

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

Biz saña kul olavuz sen bize hünkâr olasın
Bizi öldürmege a'dâya niçün yâr olasın

Düşdi gönülüm saña dil-ber içinde nice ola
Gâyetî gamzelerüñ gibi cefâkâr olasın

Kemerüñ gibi harîsem belüñe didükce
Dehenüñ gibi hele yok dimedüñ var olasın

Ne revâdur ki beni cevriye mahzûn idesin
Gayri bülbülleriñe gonca-i bî-hâr olasın

Ey Behiştî nice bir her gül-i ra'nâyı görüp
'Andelîbâne geçüp karşısına zâr olasın

377

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

Hasret-i tîguñile agların öldürmezsin
Gayra ihsânlar idersin beni güldürmezsin

Niçün Allâh'ı severseñ yüregüm kâsesini
Bezm-i vuslatda meyi şevkile toldurmazsın

376 RE. 46a-b, FB. 48a-b

377 RE. 46b, FB. 48b

Hele ne'ylersen idersin susayup yaşumdan
Tîrinüñ zahmı gülin sînedede soldurmazsın

Nakd-i dil göz göre zâyî' ola lâyıık mı şehâ
Niçün ol iki harâmîlere buldurmazsın

Seg-i kûyuñ çekişür cism-i Behiştî üzre
Sen iseñ anı müjeñ tığına böldürmezsın

378

Fe'îlâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Hâlüñi dâne dâne eylersin
Şîve'i nâzükâne eylersin

Gayra tîr-i müjeñ salup beni sen
Gam okına nişâne eylersin

Ey gönül murgı sen bu himmetile
'Arşda âşiyâne eylersin

Kurusun ey rakîb elüñ ki anı
Kâkül-i yâre şâne eylersin

Kılmamaga vefâ Behiştî'ye
Dürlü dürlü bahâne eylersin

379

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Ben iştiyâk-ı visâl-i dil-berden agların
Bir bülbülün firâk-ı gül-i terden agların

Agyâr okur nazarda yüzüñ mushafın ‘ıyân
Mekteb yolında ben turup ezberden agların

Ey meh nişân-ı na‘lçeñe öykünür diyü
Her-dem hilâl-i çarh-ı sitemgerden agların

Şemşîrûñi ‘adûya salarsın bu yaña ben
Karşuñda dostum bıragup gerden agların

Ben ol Behiştî’yin ki leb-i yâr teşneyin
Sanmañ beni ki hasret-i Kevser’den agların

380

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Yazsam altunile bir nükte ser-encâmumdan
Dökilen nokta şerâre olur aklâmumdan

Nâmumu lutfile agzına alal’dan beri yâr
Bûy-ı cân zâhir olur ehl-i dile nâmumdan

Halvetümde yüzüñüñ pertevini gördi güneş
Dûr olur mı göre billâh der u bâmumdan

Vuslata ırmeyicek eylemezem şâlumu terk
Ka‘be’ye varmayıcak çıkmazam ihrâmumdan

Ben Behiştî bugün ol rind-i [mey-âşâmem]²⁷⁶ ki
Unıdur Kevser’i bir cür‘a çeken câmumdan

380 RE. 47a, FB. 49a

²⁷⁶ Metinde “itmâmem” şeklinde yazılmıştır.

381**Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün**

Dem-sâz olup ferâgına itdüm terâne ben
Gördüm zamân uymadı uydum zamâne ben

Her kim ki soyuna gire meydân-ı vuslata
'Âlemde âferîn dirüm ol pehlevâna ben

Mihr-i sipihri âhumile nâ-bedfd idüp
Tîr-i ümîzümi hele urdum nişâne ben

'Ankâlıgumda şübhe yok ammâ bu deñlü var
Kâf-ı 'ademde eylemedüm âşiyâne ben

Segler Behiştî eylerse üstühâne meyl
Yâr işigine varmaga buldum bahâne ben

382**Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün**

Gider gîsû-yı şeb-rengi yüzüñ mâh-ı tamâm olsun
Rakîb-i bed-likâ gamnâk 'âşık şâd-kâm olsun

Beni kan agladup meclisde ey câm-ı mey-i gül-gûn
Gözüm öñünde yârüñ bûsesin alduñ harâm olsun

Ziyâ göster yüzüñden zerrece mihr-i cihân-tâba
Seher şem'i gibi anuñ cihân başına şâm olsun

İkide bir ufuk levhinde garrâlanmasun halka
'Iyân it nûn-ı ebrûñı hilâlüñ kaddi lâm olsun

381 RE. 47a, FB. 49a

382 RE. 47b, FB. 49b

Behiştî degmedi bir merhabâña dâr-ı dünyâda
Vefâsuz dil-rübâlardan hele saña selâm olsun

383

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Zâr u dil-haste olup gözlerümüñ kanından
Merdümüm dem mi geçer el yumaya cânından

Hâne-i sîneme geldükce gamuñ serhengi
Yapışup taşra atar cânı girîbânından

Gâh olur râh-ı ‘ademden yaña rihlet-dâram
Derdüñi dilde halâs itmege dermânından

Kuhl-ı ‘ışkile gözüñ perdesin aç kim Mecnûn
Seyr iderdi ruh-ı Leylâ’yı beyâbânından

‘İşkdan şöyle ki bir lahza Behiştî ola dür
Döner ol şahsa ki mahbûbı gide yanından

384

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

El çekel’den bülbül-i sâzende âh u zârdan
Göñlümüz eglenmez uçdı kuşumuz gülzârdan

Sîm-i eşke gark ider her dem beni şâh-ı hayâl
Sanmañuz begler ulûfem yok benüm hünkârdan

Gördüğüñ meste neden zâhid kerâhatle nazar
Şöyle beñzer görmemişindür sen ol murdârdan

383 RE. 47b, FB. 49b

384 RE. 47b-48a, FB. 49b-50a

Küşt-gîr-i 'ışk Mecnûn baña kılsa hücûm
Arkası üzre atardum ben anı kûhsârdan

Variken haddüñ göñül gül istemez didüm didi
Gül tururken kimse zevk itmez Behiştî hârdan

385

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Yanar gam âteşinden dil za'îf u bî-mecâlem ben
Bu rûşendür ki şem'-i 'ışka fânûs-ı hayâlem ben

Çıkarmayam ölince nakd-i 'ışkı mahzen-i dilden
Cihân bâzârgâhında virüp anı ne alam ben

Rakîb-i seg saña yapışmaga hammâmnda tenhâ
Varup dellâk ola diyü giriftâr-ı melâlem ben

Dehânum olmadı semm-i semendüñ öpmege lâyık
Egerçi nice yıllardur yoluñda pây-mâlem ben

Dil ü cân bülbülüm sînemde her zahmum şükûfemdür
Behiştî dünyede bir ravza-i cennet-misâlem ben

386

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Göñlüm eglenmez varup görsem gül-i gülzârı ben
Bir dehân-ı yâre beñzer gonca bulsam bâri ben

Gösterürseñ 'âşka kûyuñ tavâfında yüzüñ
Ka'be'ye ey gözlerüm nûrî nedür sen varuban

385 RE. 48a, FB. 50a

386 RE. 48a, FB. 50a, R. 1972. 345a, AE. 458. 21a

1a görsem gül-i] seyr eylesem, R. 1972; 1b, bir dehân-ı gonca bulsam yâre beñzer bâri ben AE. 458.

Çünkü sînemdür beni derde giriftâr eyleyen
Âhir anuñ üstine yaksam gerekdür yârı ben²⁷⁷

Nakd-i câna bûseñ almaga harîs olsam n'ola
Düşde dahı görmezem bunuñ gibi bâzârı ben

Ey Behiştî dûr olup bir lahza kûy-ı yârdan
Âşkâra dünyede gördüm 'azâb-ı nârı ben

387

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Çünkü pîr-i mey-fürûşa ey göñül hem-sâyesin
Yolına harc eyle nakd-i 'ömrüñüñ sermâyesin

Âteş-i âhum yakarsın muttasıl ey kibr-i çarh
Göreyin şol nâr u nûruñ okına ugrayasın

'Am tarîkın başa ilten şol iki dîvâneler
Görmedi ben bî-serüñ 'ıškuñda ol pâyesin

Haste-dil mahmûr-ı gamdur yok ifâkat çâresi
Cür'a-i la'lüñle sâkî anı bir gün ayasın

Ey Behiştî ma'ni ebkârın ne ra'nâ beslemiş
Eyle billâhi ri'âyet lutf-ı tab'uñ dâyesin

388

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Hinnâlamışdı gerçi çenâruñ elin zamân
'Îd-i hazânı bozdı velî berd-i bî-emân

²⁷⁷ MO. I. 923 s. 65 ve KF. s. 27'de beyit olarak geçmiştir.

3a sînemdür] sînemde FB, RE, R. 1972

4b bunuñ] büyüñ, FB.

387 RE. 48a-b, FB. 50a-b

388 RE. 48b, FB. 50b

Gül-bergi berfe gark idüben nahl-bend-i bâd
Şekl-i bahâr bağladı eşcâr-ı gülsitân

Yâruñ nisâr-ı sîm ider üstine ebr-i berf
Çıksa evinden olsa bizüm hâneye revân

Dil kal'ası güşâdına zer-dest-i leşkeri
Zerrîn 'alemlerile zuhûr eylese hemân

Bir dem ola Behiştî ki evvel bahâr irüp
Cennet misâl ola bu cehennem-sıfat cihân

389

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

İy sabâ yâre benümçün yavuz ağlar diyesin
Cûş idüp kanlu yaşı her yaña çağlar diyesin

Lâleveş şevk-ı 'izâruñla kızıl kana yunup
Kara bagrını gamuñ âteşi dağlar diyesin

Bir kanadı yog uçup kûyuña varmaga ura
Neylesin seyl-i belâ yolını bağlar diyesin

Dil-i bî-çâresi bâr-ı gamuñ altunda kalup
Mûra döndi ki düşe üstine tağlar diyesin

Sorma agyâra Behiştî ne çeker gamda diyü
Bilimez hastelerüñ hâlini sağlar diyesin

390

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Beni öldürmege ol şûh-ı cihân olsa revân
Ten-i bî-rûhuñ ola her regi bir rişte-i cân

Ben ölüp şöyle ki bu girye ile kabre girem
Umaram kim ola türbenden iki çeşme revân

Bir kemik kaldı benüm cism-i figârumdan evet
Uş göresin olısar ol dahı pâ-mâl-i segân

Gerçi kapuñdan ider her gice hurşîd gürîz
Yine iltür anı subh olsa felek virmez emân

Sanma şehr içre ‘alem oldı Behiştî ancak
Eyledi mihrüñ anı gün gibi meşhûr-ı cihân

391

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Sen ey bâd-ı seher gâyet mübârek bâda beñzersin
Diyâr-ı gam-güsârumdan gelür dil-şâda beñzersin

Didüm bildüñ mi ben bende kimem gam bîsütünında
Didi ol husrev-i Şîrîn-zebân Ferhâd’a beñzersin

Hayâl-i yâri dîdemde ne zîbâ eyledüñ tasvîr
Sen ey merdüm su üzre nakş ider üstâda beñzersin

390 RE. 48b-49a, FB. 50b-51a

391 RE. 49a, FB. 51a, B. 2127. 61a, MM. İ. 2456. 104b

Gazel-i Ra‘nâ

1a bâda] yâre MM. İ. 2456

2a ben bende kimüm] kim ben bende kim MM. İ. 2456

3a yâri dîdemde] yâr yâremden MM. İ. 2456

Benüm sen tâzellersin derdümi ey nâle-i bülbül
Ki bâlîn-i belâdan itdügüm feryâda beñzersin

Behiştî gerçi şâh-ı ‘ışka kul olmuş gedâsın sen
Cihânuñ kâr u bârından velî âzâda beñzersin

392

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ûlün

Şu kim oldu nişân-ı nâvek-i kîn
Bu ‘âlemde ta‘ayyün buldı ta‘yîn

Didüm Mecnûn’uñam bend eyle zülfe
Didi hiç nesne bilmezmiş bu miskîn

İřigüñ çevresinde neyer agyâr
Haremde ne arar küffâr-ı bî-dîn

Gamuñla şöyle me’nüsem ki göñlüm
Olur andan eger ayrılrsa gamgîn

El açup vasluñ eylerken temennî
Behiştî’ye diseñ olmaz mı âmîn

393

Mef‘ûlü/ Fâ‘îlâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘îlâtün

Sînemde bu pey-â-pey peykân mübârek olsun
İhyâ-yı hâk-i huşke bârân mübârek olsun

Dâg-ı gamuñla ‘azm-i mülk-i ‘adem kılursam
Koynumda zâd-ı râhum bir nân mübârek olsun

4b belâdan itdügüm feryâda] belâda itdügüm Ferhâd’a MM. İ. 2456, B. 2127.

392 RE. 49a, FB. 51a

393 RE. 49a-b, FB. 51a-b

Her şeb lebûñ gönülden çıkmaz didüm didi yâr
Zulmetde Hızır'a Âb-ı Hayvân mübârek olsun

Dil tahtgâhı 'ışk-ı yâre müselleme oldu
Mülk-i harâba zıll-i sultân mübârek olsun

Ehl-i hased senüñçün 'âşık degül dimişler
Yine Behiştî tâze bühtân mübârek olsun

394

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

'Ahdî yârüñ dil-i sengîn gibi pek olsun
Beni katl eylemege va'desi gerçek olsun

Cür'a 'ahd it n'ola bezmünde sebû-keş olayın
Başumuñ üstine emrüñ didigüm tek olsun

Âhumuñ dudu 'Arab kullaruñ a'lâcasıdur
Ger kabûl eylerisen saña mübârek olsun

Sînede tîrine yer eylesem ey kaşı kemân
Dil derûndan çağırur kim dahı birlek olsun

Ey Behiştî baña ol şûh-nigâr itdügi nakş
Sûzen-i çevre göğüs tutana örnek olsun

395

Mef'ûlü/ Fâ'îlâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'îlâtün

Sâkî bahâr irel'den olduk şarâba meftûn
Beñzer çemende her dem okur aña gül efsûn

394 RE. 49b, FB. 51b

395 RE. 49b, FB. 51b

Gazel-i dil-keş

Cânân lebinden emsem olmazise tabîbâ
Ben hasteye ne şerbet te'sîr ider ne ma'cûn

Bûlbûl tazarru'un gûş itmez gülün kulağı
Şeb-nem meger akıtdı gülşende aña kurşûn

'Âşık degüldür ol kim bezm-i visâl içinde
Ney gibi nâle kılmak olmaya aña kânûn

'İşkuñ imâmesini ben giymişem cihânda
*Velleyli** sin sarındı ancak Behiştî Mecnûn

396

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Kılmaga seyr-i çemen serv-i çemânüm çıksun
Anı karşılamaga eşk-i revânüm çıksun

Gelmedüñ gülşene ahşam katı hayf oldu baña
Gel bugün bâri şehâ dünkü ziyânüm çıksun

İrişürse gam-ı hecrüñden olan vuslatuña
Ko tabîbüm çekeyin derdüñi cânüm çıksun

Mihr ü meh hadd u cebînüñle dilermiş kıla bahs
Hele katlan felege âh u figânüm çıksun

Ey Behiştî kılayın 'ışkını yârüñ pinhân
Nice bir halk içine zâr-ı nihânüm çıksun

* Durgunlaşan geceye andolsun *Kur'an* 93/2
396 RE. 49b-50a, FB. 51b-52a

397

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Yoluña yelmekden el degmez yıkıldı hân mân
Gülşen-i kûyuñda ol dem bâd gibi lâ-mekân

Şem' Leylî'dür sürâhîmüz anuñ Mecnûn'ıdur²⁷⁸
Sâgar-ı bî-bâde olmuş başı üzre âşiyân

Kendüyi mey zâyi' eyler kâse olur münkesir
Ey güneş meclisden ahşamdur diyü olsañ revân

Merdiseñ nâ-merd-i dünyâdan vefâ itme ümîd
Pür-cefâdur adı gerdûnuñ degüldür mihrbân

Ey Behiştî ol gül üstinde bu sünbüller nedür
Hüsn elinde âftâb üzre tutarlar sâyebân

398

Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

İtme 'âr âhumuñ hurûşundan
Ki n'olur bülbülüñ hamûşundan

Hüsn tasvîri hoş görindi baña
Deyr-i dehrüñ kamu nukûşundan

Merhametden yüzüñde yok lem'ân
Kutlu gün bellidür toğuşundan

Hubb-ı dünyâ şarâbını içme
Menfa'at umma zehr-nûşundan

397 RE. 50a, FB. 52a

²⁷⁸ RE. nüshasında 2. beytin 2. mısraı, 3. beytin 2. mısraı, 3. beytin 2. mısraı 3. beytin 1. mısraı olarak yazılmıştır.

398 RE. 50a-b, FB. 52a-b

Merd-i bî-derd 'ışk-ı Ferhâd'a
Dûn idi Bîsütûn vuhûşundan

Sohbet-i pîr-i meykede yegdür
Hân-kâhuñ riyâ-fürûşundan

Kesb idüpdür Behiştî ahlâkı
'Âlem-i ma'rifet sürûşundan

399

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Ol âhû-sîrete vahşet gelürse hâ vü hûyumdan
Baña gurbet diyârı yegdür ey dil kendü kûyumdan

Alal'dan kâkülün bûyın sabâ ardıncayam ammâ
Görinmez gâlibâ ahvâli tuydı cüst u cûyumdan

Mey u mahbûbu terk itmek hayâlin hûy idindi dil
Meded bir çâre kıl kurtar beni sâkî bu hûyumdan

Ezel 'aşıklıgum bilmezdi humret bağlamış bengi
Meger ki eşk-i hûnînüm görüp reng aldı rûyumdan

Behiştî'ye nice kerre didüm gel 'ışkı terk eyle
Egerçi görmedüm te'sîr-i müdkir güft u gûyumdan

400

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Hâr-ı gamda ben mu'azzeb yâre mesken gülsitân
Ben cehennem içre ammâ cânuma cennet mekân

399 RE. 50b, FB. 52b

400 RE. 50b, FB. 52b

İhtiyâr itdüm yoluñda ölmegi cânâ didüm
Didi ölmekde ne var it kâdiriseñ terk-i cân

Katre-i eşküm tüfeng atsa ‘aceb mi sîneme
Burc-ı dilden kâfir-i gam eksük olmaz her zamân

Çihre-i maksûdı görmek baña olurdu nasîb
Gözde kuvvet olsa bir gün yüzüñi görsem ‘ıyân

Ey Behiştî la‘l-i bî-had çıkdı zahm-ı sîneden
Şöyle beñzer kim yine yâruñ hadengi deldi kân

401

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sîne-i hûnînümi gamzeñle çâk eyler misin
Bir müselmânı be-hey kâfir helâk eyler misin

Bunca peykânüñ yaturken sînedey seng-dil
Tîg-ı bürrânüñ sakınmaz anı çâk eyler misin

Çeşm-i agyâra ider misin izüñ tozını harc
Göz göre kuhl-i cilâyı kara hâk eyler misin

Darbda tîguñ rakîbe görme billâhi revâ
Âb-ı Hayvân ile bir murdârı pâk eyler misin

Ey Behiştî hâne-i ‘uşşâka âteş salmaga
Ruhları vâsfında şî‘rûñ sûznâk eyler misin

402**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Eşkini dil bâde-i bezm-i nihânî eylesün
 Âh-ı gam-sûzını şem‘-i şâdmânî eylesün

Kullaruz budur du‘âmuz kim seni dâyim Hudâ
 Mülk-i hüsnüñ pâdişâh-ı kâmrânı eylesün

Tîgile yâ tîr-i müjgânile öldürsün beni
 Mânî‘ olmañ göñli ne isterse anı eylesün

Bed-hışâlûñle seni Allâh Te‘âlâ ey rakîb
 Yüri var bâri cehennemde zebânî eylesün

Ey Behiştî kasr-ı vuslat isteyen olup nahîf
 Üstühân-ı cismin anuñ nerdbânı eylesün

403**Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün**

‘Âşık-ı mürdeye ey ‘İsi- nefes cânsın sen
 Öpen ölmez lebüñi Çeşme-i Hayvân’sın sen

Dürr-i nâ-süfteye yâr agzını ey nisbet iden
 Yüri yok yere ‘inâd eyleme bârânsın sen

Yâr eflâk-i melâhatde melekdür sûfî
 Aña inkâr idicek nice müselmânsın sen

Bâdenüñ menfa‘atin gör ki bugün pîr-i mugân
 Şeyh-ı şehre didi kim dünki bir oglansın sen

402 RE. 51a, FB. 53a

403 RE. 51a, FB. 53a

La‘l-i senbûsesine ağız açup kalmışsın
Şöyle beñzer ki Behiştî yine hayrânsın sen

404**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Tâli‘üm mes‘ûd olup ol şeb irerdüm kadre ben
Kim visâlûñ bârgâhında geçeydüm sadra ben

Vuslatuñ ‘îdin dilerdüm Hak Te‘âlâdan hemân
Şöyle kim bir şeb nasîb olup ireydüm kadre ben

Hamr-ı ‘ışkuñ cür‘ası Ferhâd’ı Mecnûn eyledi
Var kıyâs eyle ki içdüm anı müdre müdre ben

Âh kim oldı visâlûñ sehmi agyâra nasîb
Ey kemân-eburî nişân oldum hadeng-i gadre ben

Cân virürken dîdede olsun hayâl-i rûy-ı yâr
Leyle-i rihletde muhtâcum Behiştî bedre ben

405**Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün**

‘Aceb mi bâdeye sûfi ki sadme andum ben
Devâ-yı gam buyimiş bir tabîbe tandum ben

Garaz bahâne ile ‘âşıkı pişürmegise
Söyündür âteş-i hicrânı yohsa yandum ben

Belâ yolında yürürken rakîbe râst gelüp
‘Aleniyeñ baña şeytân görindi sandum ben

404 RE. 51a-b, FB. 53a-b

405 RE. 51b, FB. 53b

Kapuñda kanlu yaşum sanma surh iden yüzümi
Kilâbuñ mıdur ulular görüp utandum ben²⁷⁹

Visâl-i ‘ahdini ferdâya saldı yâr bugün
Behiştîyâ gör e eblehligüm inandum ben

406

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Nice gelmek uma dil serv-i ser-efrâzından
Şöyle bir şîvedür ol yürüyemez nâzından²⁸⁰

‘Andelîb-i çemenüñ ehl-i hevâ oldugını
Nice bilmek yüzini görmeden âvâzından

Gönderürseñ beni mülk-i ‘ademe yog olayın
Nice esrârı dimezsem dehenüñ râzından

Destilerle su virüñ çeşme-i hûndan baña kim
Mutribüñ cân yakıcı nâle gelür sâzından

Bâl açup murg-ı gamı kapdı Behiştî göñlüm
Bu hüner bir kişinüñ gelmedi şeh-bâzından

407

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Bir riyâ mestisin ey sûfi ki ayılmazsın
İ‘tikâdum bu ki beş vakti dahı kılmazsın

Hûblar kaddine harf itme mümeyyiz geçinüp
Be bu fende dahı sen togrı elif bilmezsin

²⁷⁹ Mısrada vezin bozuktur.

406 RE. 51b, FB. 53b

²⁸⁰ Beyit KF. s. 27’de de yer almıştır.

407 SRE. 850. 131a

Kan yalaşmagı unutduñ gibi ey nâvek-i yâr
Dil-i pür-zahmumu gördükce geçer ilmezsin

Sen şu bî-resm harâmîsin eyâ çeşmi siyâh
Dürr-i eşküm gözüm önüñde görür silmezsin

Ol gazâluñ ser-i kûyunda ne bûy alduñ ola
Sen Behiştî bu aralarda tehî bilmezsin

408

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Görüp hâk üzre çarhuñ âftâb-ı ‘âlem-ârâsın²⁸¹
Getürdüm göñlüme ey mehlikâ vuslat temennâsın

İhâta eyleyen kûhsârı sanma ebr-i bârândur
Kara tonlar giyüp tutar belâ Ferhâd’ınuñ yasın

‘Amûd-ı âhum altından sipihre olmasa mesned
Sirişküm seyli ne’ylendi ola tâk-ı mu‘allâsın

‘Azâb-ı nâr ile korkutma muhlis ‘âşıkı sûfi
Mürâ’î menzili itmez Hudâ Firdevs-i a‘lâsın

Akıtduñ su gibi erbâb-ı fazlı her taraftan sen
Sefîneñ dürle memlûdur Behiştî özge deryâsın

409

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Azher degül mi meh yüzünüñ nûrı şemsden
Aydın degül mi kâkülünüñ zulmi emsden

408 SRE. 850. 133b

²⁸¹ Beyit TN C. I. s. 112’de de yer almıştır

1b vuslat] vasluñ TN

409 SRE. 850. 134b

İtdükce ebr-i kâkülile gün yüzün nihân
Âhum yanında ‘add olunur ra‘d hemsden

Zevk-ı visâlünüñ nice yüzden şühûdı var
Oldur murâd varise tende bu hamsdan

Nâzük ‘izâruñ ohşamasun el sunup rakîb
Berg-i güle hâlel gelür ey gonca lemsden

Hattı tirâş olınsa ‘izârı latîf olur
Îmân Behiştî tâzelenür küfr-i tamsdan

410

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Felekde sen ne meleksin ne mâha beñzersin
Güneş yüzüñdeki nûr-ı İlâha beñzersin

Sen ey sipihr-i berîn âteş-i derûnumdan
Ezelde sâdır olan dûd-ı âha beñzersin

Cemâl-i yâri görel’den beri sen ey ruhı zerd
Şu‘â-ı şemse tokunmuş giyâha beñzersin

Sen ey ne yerde ne gökde karâr iden ‘âşık
Hevâya tâbi‘ olan hâk-i râha beñzersin

Behiştî mülk-i ferâgatde rûbâyilesin
Gedâ libâsı giyer pâdişâha beñzersin

411**Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün**

Hilâli yâda getüren ol iki kaşuñ için
Kamerden açma haber hadd-i nev-tirâşuñ için

Yanumda kıssa-i hüsnini Yûsuf-ı Mısr’uñ
Şikâyet itme habîbüm ‘azîz başuñ için

Cinânda pister-i nermîni hûruñ añmakdan
Ferâgat it per-i murg ile pür-firâşuñ için

Tezekkür eyleme Tûfân-ı Nûh’ı ey ‘âşık
Cihânı garka viren bî-nihâye yaşuñ için

Şikâyet eyleme katı gönüllüdür diyü yâr
Behiştî zeber-i serüñde siyâh taşuñ için

412**Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün**

Görüp bâzâr-ı hüsn içinde bir Yûsuf-likâyı ben
Dirîgâ başuma kendüm satun aldum belâyı ben

Eger rûz-ı visâlünde lebüñ tiryâki el virse
Tolardum boynuma ol iki şeb-reng ejdehâyı ben

Dem-i tûfânda sûfi görmemişdür Merve hakîçün
Gözüm nûrı senüñ kûyuñda gördüğüm safâyı ben

Olanlar tâlib-i rif‘at gelüp benden du‘â alsun
Ki şâh-ı mülk-i ‘ışk itdüm gönül gibi gedâyı ben

411 SRE. 850. 135b

412 SRE. 850. 136a

Behiştî bezme gelmek va‘de itdi Cum‘adan soñra
Müezzin gelmedin kendüm virem gibi salâyı ben

413

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

‘Âşık-ı âvârenüñ giydüm melâmet bürdesin
Kûyuñı terk eylemek yokdur eger öldürdesin

Tâze tâze lâle-hadlerle gönül handân iken
Ne’ylerem ben gülşenüñ birkaç gül-i pejmürdesin

Ger nüvâzişler irişmezse sadâ-yı çengden
Neyle dem-sâz eylesün ‘âşık dil-i âzürdesin

Pâdişâh-ı ‘âlem-i kalb olalı ol zâlimüñ
Nice biñ zulm-i düriştin gördüm añma hurdesin

Niçe biñ yıldur Behiştî cevriye ölmüş durur
Defter-i ‘uşşâkuñ ey şeh yoklamazsun mürdesin

414

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sîneñe bir sâde-rû dil-dârı muhkem sarasın²⁸²
Derd-i ‘ışkuñ bulmadum ben bundan özge çâresin

Bundan özge ‘âlem olur mu ki bezm-i hâsda
Nâzenînüñ nâz ide sen turmaya yalvarasın

413 MK. A. 54. 60b

Behiştî

414 MK. A. 485. 94b, MFA. A. 4557. 173b, AE. M. 685. 185a

²⁸² MFA. A. 4557’de ve KF. s. 27’de 1. beytin mısraları yer değıştirmiştir. Beyit İS. I. 3859 24b, KF. s. 27’de ve HE. M. 245/2’de müfred olarak geçmiş, bundan sonraki beyitle birlikte de AE. M. 685’de “Rübâ‘î-i Behiştî” başlığıyla yer almıştır.

1a sâde-rû dil-dârı] sâde mahbûbı İS. I. 3854

1b bulmadum] görmedüm AE. M. 685; ben] bir AE. M. 685

2a hâsda] hâssuñ MFA. A. 4557] hâbda AE. M. 685; özge] artuk AE. M. 685

Katlüme kasd itdün ammâ ey sipihr-i ceng-cû
Tîg-i âhumdan benüm sen kanda baş kurtarasın

Câme-i ‘ışk ile olmışdur müzeyyen tıfl-ı cân
Cismümüñ hayyât-ı kudret çatmadan âvâresin

Gamzesin añma Behiştî yâ kemân-ebrûsunı
Bagruma oklar urarsın tâzellersin yarasın

415

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ehl-i ‘ışkı şâhid-i gazâbdan Allâh saklasın
Bendeye hışm idici sultândan Allâh saklasın

Derd-mendin soradururken tabîbi gâh gâh
Derd ü gam bîmârını dermândan Allâh saklasın

Nâr-ı dûzah gerçi müşkil nesnedür zâhid velî
Yâre irmiş ‘âşıkı hicrândan Allâh saklasın

Bir sa‘âdet-hânedede tenhâ düşüp bir nîk-baht
‘Îş iderken yâr ile yârândan Allâh saklasın

La‘l-i dil-ber sükker-i senbûsedür gûyâ hemân
Ey Behiştî anı bir hayrândan Allâh saklasın

4b cismümüñ] çeşmüne MFA. A. 4557

5a Behiştî yâ] Behiştî’nüñ MFA. A. 4557; ebrûsunı] ebrûsmuñ MFA. A. 4557

5b oklar] odlar MK. A. 485

415 MK. A. 547. 35a, B. 2127. 40a

1a gazâbdan] gazabândan B. 2127

416

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Eger âzürde olduñsa habîbüm derd-mendüñden
Dil-i dîvâneyi lutf it halâs eyle kemendüñden

Bu şeb seyr eyledüm bendeñ kıyâmet kopdı hâbumda
Didiler baña gel sen de şikâyet it efendüñden

Olurdu vâ‘izâ varup kelâmuñ istimâ‘ itmek
Eger incinmese âdem senüñ bîhûde pendüñden

Yüzüm mihrâbdan dönsün ayag altında yaturken
Eger yüz dönderem korkup senüñ pâ-y-ı semendüñden

Ugurluk kahbe-zenlikdür Behiştî merd şâ‘irsin
Fikirsiz bikr-i ma‘nâlar düzersin kendü kendüñden

417

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ruhlaruñ üstine kâkül salsa ol meh nâzdan
Mât ider nat‘-ı sipihrüñ şâhını açmazdan

Cân u dil murgını sensüz ravzada berg-i çenâr
Ey sehî-kad beş beterdür pençe-i şeh-bâzdan

Sanma bu çarh-ı siyehde görinen yer yer nücûm
Zahmlar urmuşdur aña niçe tîr-endâzdan

416 MK. A. 2605. 64a, MC. 727. 96b

1a habîbüm] tabîbüm MC. 727

1b it] kıl MC. 727

3a olurdu] olmadı MK. A. 2605

3b incinmese] alçağise MK. A. 2605

4b pâ-y-i] na‘l-i MC. 727

5a şâ‘irsin] şâ‘irden MC. 727

417 MK. B. 208. 44b

Çeng u ney etrâfuñ almış varise varın virüp
Hâne peydâ eylemek [isterisen]²⁸³ ey sâzdan

Mushaf-1 ‘ışkî Behiştî ezber itmişsin tamâm
Himmet olmuş gibi saña Hâfız-1 Şîrâz’dan

418

Mef’ûlü/ Fâ’ilâtü/ Mefâ’ilü/ Fâ’ilün

Bir nev-cevâna ‘âşık pîr olmak isterin
Bir kâfirüñ elinde esîr olmak isterin

Bir iki câm-1 bâde ile nîm-mest olup
Sayd-1 murâdum almaga şîr olmak isterin

Ol kaşı yâ o kendine togrılık idüp
Hâsid gözün kör itmege tîr olmak isterin

Muhtâc olup ‘adû baña paşa disün diyü
Bir pâdişâh-1 hüsne vezîr olmak isterin

‘Uryân olup libâs-1 gınâdan Behiştîyâ
Bir kendü ‘âleminde fakîr olmak isterin

419

Mefâ’ilün/ Fe’ilâtün/ Mefâ’ilün/ Fe’ilün

Kapuñda olmaga beg baña feth-i bâb olsun
Musâhibüm gerek âdem gerek kilâb olsun

Cezâlar eyleyicek cürmise seni sevmek
Efendi cümleden artuk baña ‘azâb olsun

²⁸³ Metinde kelime “ise sen” şeklindedir.

418 İS. I. 4123. 433b

419 HE. 244. 119b

Nedür ko bûse-i la'li yeter baña 'ıškuñ
Gerekmez Âb-ı Hayât'ı hemân şarâb olsun

Kıyâmetüm baña cevruñ biñ artuk ellerden
Ger i'tikâd idemezseñ buyur hisâb olsun

Behiştî her nereye inse beyt-i ma'mûruñ
Birin komaz şu'arânuñ evüñ harâb olsun

420

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Gögerdüp cismümi seng-i gam ayaklarda bitdüm ben
San ol berg-i giyâhem kim belâ yolında yitdüm ben

Ümîzüm şem'ini bezm-i visâlünde uyarmaga
Niçe şeb nâr-ı hasretde yürek yağın eritdüm ben

Visâle irmedin vardum el aldum tevbekâr oldum
Dirîgâ kendüme kendü elümle gör ki n'itdüm ben

Olurken râygân âteş firâka nakd-i cân virdüm
Belâ bâzâr-ı kâmında bu narhı 'âdet itdüm ben

Behiştî bulduguñ ehl-i dile benden tazarru' kıl
Unutmasun du'âdan kim 'adem mülkine gitdüm ben

420 HE. 244. 120a-b, B. 2127. 56b

Behiştî Fermâyed

1a gam] cefâ B. 2127.

421

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gitmedi la‘lũñ hayâli çeşm-i pür-hûn-âbdan
Gerçi dirler zâ‘il olur nakş-ı rengîn âbdan

Zâr u ser-gerdân olup yaşlar döker kan agrayup
‘Âşık olan ‘ışk öğrenmek gerek dolâbdan

Niçe teşbîh ideyin la‘lũñi cüllâb u meye
Meysden artukdur neşâtı lezzeti cüllâbdan

Düşde görsem koynuma girdüğünü cânânımuñ
İstemez uyandugum dil haşre dek ol hâbdan

Tâlibi çok vâsılı yok kîmyâdur nazmı çün
Ey Behiştî yandug ammâ câhil ü kallâbdan

422

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Tâk-ı gerdûnuñ sürûdı âh-ı âteşnâkden
Ger meded irişmeseydi dîde-i gamnâkden

Hayretümden kaddüñe geh serv ü geh Tûbâ didüm
Bilmezem ne söyledigüm kalmışam idrâkden

Sîne-i sad-çâkümi hecr odı şöyle yakdı kim
Bâb-ı dûzah gibi yaluñlar çıkar her çâkden

Bir kamer alınlu gün yüzlüye ben de ‘âşıkam
Rûz u şeb anuñ için ser-geşteyem eflâkden

421 AE. M. 694. s. 74

Nazîre-i Behiştî

422 AE. M. 694. s. 87

Nazîre-i Behiştî

Şöyle hayrânam lebinde hatt-ı reyhânuña kim
Kim bakarsa yüzüme geçmiş sanur bir tâkden

Ey Behiştî ehl-i diller benden ister şi'r-i ter
Nazm-ı garrâ mı gelürmiş hâtır-ı gamnâkden

423

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

Yâre diñ lutf idüben ben kulını yâd itsün
Eylemezse hele el yüzine bir ad itsün

Her ne hıdmet buyurursa dahı Şîrîn görin
Taş dögen bir kulıyam adımı Ferhâd itsün

Yanaram karşıña ben yanmaga şimden gerü şem'
Çevirüp başına pervâneyi âzâd itsün

Nâleñi kes saña tîmâr ideyin dirse tabîb
Dil kabûl eylemeyüp sözini feryâd itsün

Düzd-i çeşminden anuñ kurtarımaz cân rahtın
Ten hisârını Behiştî tîri âbâd itsün

424

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

Biñ cefâ itsün gönül geçmez leb-i cânândan
Degme bir derdile âdem ayrılır mı cânndan

Hamdülillâh hâne-i dil gussadan hâlî degül
Himmatüñde toptoludur hecrümüz yârândan

423 MO. I. 1230. 7b-8a

424 AE. M. 580. 116b, AE. M. 564. 5a

Pâdişâhum gör neye döndüm nazar kıl hâlüme
Kulagum kurtar beni lutf eyle bu efgândan

Hâr-ı gamda gonca gibi gönlüm açmazdı sabâ
İrmese bûy-ı terahhum sen gül-i handândan

Sevdiğüñ kimdür dime nâ-ehle ma'lûm olmasun
Gizle billâhi Behiştî râzuñı yârândan

425

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Gelen âvâzeler ra'duñ mı sanursız bu târumdan
Sadâlar kim olur mün'aks feryâd u zârumdan

Gözümden ayrılan kirpiklerüm kâr eyleye şâyed
Ölürsem mûzesiz geçme benüm hâk-i mezârumdan

Benüm hâk olduğum her dem niçün istersin ey düşmen
Sabâ bir gün gözüñ kûr eylemek yok mı gubârumdan²⁸⁴

Gurûrumdan n'ola gögsüm gerersem deşt-i 'âlemde
Beni tîre nişân dikmek işitdüm gamzekârumdan

Hele deryâ-yı ma'nîñ Behiştî rûzgâr içre
Re'îsi olduğum bes şî'r-i âb-dârumdan

426

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Görüp za'fum seg-i kûyuñ ırılmaz oldu yanumdan
Nevâle ârzû eyler meger kim üstühânımdan

425 TA. 285. 57a

²⁸⁴ Beyit KF. s. 27'de de geçmiştir.

3a her dem] demi KF.

426 MM. İ. 2456. 98a

Şeb-i hecrüñdeki hâlüm getürdüm kâle ey meh-rû
‘Aça mı şem‘veş âteş zuhûr itse zebânumdan

Ufuk âyînesin gül-gûn iden reşk-i şafak sanma
Letâfet ‘aksi düşmişdür nihâl-i ergavânumdan

Ne hikmetdür bu kim fikr-i lebûñsüz baña dirlik yok
Meger kim anı Kassâm-ı Ezel bahs itdi cânımdan

N’ola [kevkebveş]²⁸⁵ ‘azm-i kenâr-ı bâg-ı râg itme
Hevâ şah-bâzı uçurdu Behiştî âşiyânımdan

427

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Bir âh idem derûndan eger ‘âşıkâne ben
Âteş uram harâbe-i kevn ü mekâna ben

Tenden uçarsa hasret-i kadûñle murg-ı cân
Tûbâ budagı üzre idem âşiyâne ben

İtdüm şu‘â-ı çeşmümi ebrû-yı yâre râst
Sayd-ı ümîdüm okını saldum kemâne ben

Olsa havâle ger baña yoluñda mâr u şîr
Şîr ü semend ü mâra idem nâriyâne ben

Cümle belâgat ehli Behiştî hamûş olur
Bezm-i sühanda şevkile itsem terâne ben

²⁸⁵ Kelime metinde “kevkebûñveş” olmasına rağmen, vezin gereği bu şekilde okundu.
427 MM. İ. 2456. 104a

428

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Âh itse n'ola 'âşık-ı rûy-ı habîb olan
Eksük ider mi nâlesini 'andelîb olan

Sahrâ-yı Çîn'i neyleyem bûy-ı cür'adan
Mey-hânedür meşâmumuza hâk-i tîb olan

Dünyâya dil virenlerüñ üstine dogma kim
'Âşıklar arasında sevilmez rakîb olan

Yegdür gönül cefâya tahammül ırag olup
Artuk çeker belâyı mülûka karîb olan

Yaşum revân olursa gözümden 'aceb degül
Aglar diyârın ańsa Behiştî garîb olan

429

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Yüzüm suyu gibi varum yolında hâke saldum ben
Semendüñ gibi âhumla kara çullara girdüm ben

Mahabbet şâhıyam Ferhâd ü Mecnûn iki bendemdür
Konak tutmaga anları 'adem deştine saldum ben

Görel'den mevc-i hüsnüñ şöyle oldum reşk-i hayretten
Libâsumla bile gûyâ ki bir deryâyâ taldum ben

Gice agyâr ile sen kim içerde bâde eylerdin
Kapuñdan taşra lerzân subha deñlü çeng çaldum ben

428 YB. 2511 (müstakil, numarasız iki varakda)

429 B. 2127. 50a

1a yüzün] yüzüm B. 2127. 50a

1b kara çöllerde gezdüm] kara çullara girdüm B. 2127

Behiştî nice saf ‘asker çeküp şî‘rüm sûtûrından
Yine mülk-i belâgatde bugün bir kal‘a aldum ben

430

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Görse sinânuñı dil olur şöyle şâdmân
San gördi rûy-ı Yûsuf’ı Ya‘kûb-ı nâ-tüvân

Zâl-i sipihri nîzesi üstinde oynadur
Bülend-hevâdur âhum evet hayli pehlevân

Ser-i bülend-i âhumı kılmaga terbiyet
Bâg-ı belâya ‘ışk beni kıldı bâgbân

Kılsun sücûd hüsnuñe diyü melâ’ike
Âhum çıkup feleklere her vakt okur ezân

Hemvâredür Behiştî’nüñ ebyât-ı nâzüki
Beş barmaguñ tefâvüti ellerdedür hemân

431

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Yâ ilâhî râh-revler reh-nümâlar hakkıçün
Yâduñ ile hem-dem olan âşinâlar hakkıçün

Subhgâh-ı vuslatuñ şevkine her şeb-tâ-seher
Dûd-ı âh ile göge agan du‘âlar hakkıçün

‘İşkînuñ hum-hânesinde mest-i hâb-âlûdlar
Pîrehenden kıldugı la‘lîn kabâlar hakkıçün

430 B. 2127. 66a

431 AÇ. s. 209

Münâcât

‘Âlem-i ünse kadem basdukları eyyâmda
Ehl-i ‘ışkuñ sürdürügi zevk u safâlar hakkıçün

Pâk dâmânlarla haşr eyle Behiştî bendeñi
Meclis-i ‘ışkuñda çâk olan yakalar hakkıçün

432

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ülün

Nice gam çekmesün sûfi zavallu
Bilür gün yüzlüler sevmez sakallu

Dokunsa ‘ar‘ara âhum şimâli
Olurdu kûhsâruñ başı hallü

Degül her hırka-pûş gam-ı ‘adilüm
Ki Mecnûn olmazam kara şallu

Riyâ vâdîlerinde zâhid-i huşk
Dıraht-ı gûr gibidür nice dallu

Gam-ı telh ile bunca demden insâf
Dirildüñ ey Behiştî yağlu ballu

433

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Görenler yaşumı aydur ne sâfi kan ne sudur bu
Meger ki eşk-i hasret varise ‘âlemde budur bu

Yaramaz hâli var kaddüñle serv-i ser-keşüñ ammâ
Yakında bâd-ı âhumla yıkılmazsa eyüdür bu

432 RE. 51b-52a, FB. 53b-54a

433 RE. 52a, FB. 54a

Olur olmaz kişi irmez mahabbet âstânına
Sa'âdet ehli üzre açılı kutlu kapudur bu

Benefşe istemez bülbül gül-i sır-âba mâ'ildür
Anuñçün kim yüzi yanmışdur ol yüzi suludur bu

Seg-i küyuñ Behiştî'nüñ segirdüp dâmenin öpdi
Zihî 'izzet ki 'âşıklar arasında uludur bu

434

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Sâye-i yâri görel'den beri hâlüm yatlu
Yüz sürer ayaguna vây bu zebân sûretlü

Ey ogul balı gelen söz dehen-i tengüñden
Ne kadar acı ise baña şekerden tatlu

Hamlemi gördi rakîb üzre benümçün didi yâr
Hâline göre degül gâyetile cür'etlü

Kıldı bezm ehlini zencîre dizilmiş gibi zabt
Zâhidâ senden ise pîr-i mugân heybetlü

Diye bir vakt ola ol şâh Behiştî'yi añup
Hiç zahmetsimedi hıdmetüm ol rahmetlü

435

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Derûn-ı câna hücûm itse 'akla virmeñ râh
Harâm koymaga olmaz mahal haznesine şâh

434 RE. 52a, FB. 54a

435 RE. 52b, FB. 54b

Vücûdum âteş-i 'ışkuñ yakup kül itdi velî
Belâ bu kim dahı eksük degül bu dûd-ı siyâh

Ger olmasa zekanında hulâsa zülfi resen
Helâküñe sebep olurdu ey gönül ol çâh

Cihânda şeh-per-i tâvûs dûd-ı âhumdur
Zamân-ı tâbiş-i hasretde baña bâd-efrâh

Halâs olam diyü mülk-i 'ademde hecrüñden
Behiştî 'azm-i sefer kıldı *fî-emâni'llâh**

436

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Sûretâ sûhte vaz'ına girel'den berü âh
Hûblar adını anuñ kodılar Molla Siyâh

'Âşka cevri idenüñ hattı gelür âhir-i kâr
'Âkıbet zâlimüñ eyler yüzini kara siyâh

Yüregümde bir ok olur müjeñüñ her birisi
Ey kaşı yâ kaçan itseñ baña hışmile nigâh

Sünbülüñ fikrini 'ışkuñ n'ola sînemde kosa
Âftâbuñ eseri yerde bitürmez mi giyâh

Vasf-ı yârile Behiştî uyumazdı giceler
Yazı yazmaga vefâ itse eger şu'le-i mâh

* Allah'a emanet
436 RE. 52b, FB. 54b

437

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bâdveş her kim seher-hîz olmaya
Ma‘rifet bağında gül-bîz olmaya

Hîç dem geçmez ki gamzeñ hançeri
Sîneler çâk itmege tîz olmaya

Yokdur ol bezmüñ cihânda dadı kim
La‘l-i yâr anda şeker-rîz olmaya

‘Âfiyet râhını tutmaz esb-i nefis
Ger feminde kâse pür-hîz olmaya

Yazma ol şî‘ri Behiştî çünki kim
Hâl-bahş u hâlet-engîz olmaya

438

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Ruhuñ şem‘i firâkında olup ser-geşte dîvâne
İfâkat bulmaga gice çerâga geldi pervâne²⁸⁶

Diyâr-ı ‘ıška her kim gelse istikbâl ider gamlar
Sa‘âdet mülkidür ikrâm iderler anda mihmâne

Göñülde fikr-i hâlünden gelüpdür eşküme kesret
Nihâyetsüz biter zîrâ türâba düşse bir dâne

Tama‘ itme visâl-i yâre ey dil hâlüne şükr it
Mahabbet zevkı bâkîdür değişme anı bir âna

437 RE. 52b-53a, FB. 54b-55a

Gazel-i bi-bedel

438 RE. 53a, FB. 55a

²⁸⁶ Beyit KF. s. 28’de de yer almıştır.

Kabâ dülbendini görmez misin başında mollânuñ
Behiştî sen anı kâdir degüldür sanma semâne

439

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Zen-i gerdûn görünürse saña mahrem yerine
Sakin aldanma ki sem sunsa gerek em yerine

Biri olmazsa dimişler birine yer degmez
Acebâ sînede şâzî gele mi gam yerine

Aldı derdi beni bu sîne-i mecrûhumuñ âh
Gönder ey kaşı kemân tîrûñi merhem yerine

Mest-i câm-ı leb-i mey-gûnuñ olan şûrîde
Pâdişâh oldu gedâlıkda geçüp Cem yerine

Her ki Firdevs’e vire kûyını ol hûrveşuñ
Ey Behiştî komazam ben anı âdem yerine

440

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Kodı derdile tabîbüm beni künc-i gamda
İ‘tikâdum bu ki rahm eylemeye ölsem de

Siper-âsâ ebedî dönmedi müjgânuñdan
Zahm-ı şemşîre tahammül var imiş sînemde

Ben melekdür dir isem n’ola perî-peykerüme
Bu letâfetleri kim gördi benî âdemde

439 RE. 53a, FB. 55a

440 RE. 53a, FB. 55a

Tut ki kanum karışur bezmde bensüz mey-i nâb
Tâze duhter gibidür meclis-i nâ-mahremde

‘İşk şem‘ine Behiştî yine pervâne-misâl
Uralum kendümüzü n’olsa gerek ‘âlemde

441

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Sûfî sevmez beni dil virdi diyü oglana
Kendü ammâ bu yaña ulı yürür vildâna

Görelî ‘ârızuñı gelmedi benden yaña dil
Nâ-bedîd oldı düşüp gitdi hemân ‘ummâna

Hatt-ı nev görmek ile dil-berinüñ terkin uran
Beñzer ol kâfire kim münkir ola Kur‘âna

Nice sakınmayayın la‘lûñi dendânumdan
Varayın nefsüm ucından kıyayum mı câna

Komazuz ‘ışkı ölürsek de Behiştî elden
Virmezüz hâsılı îmânumızı şeytâna

442

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Her ki sevsün gören diyü düzine
Âyine olsa bakmazam yüzine

İkide bir sabâ çıkup yoldan
El uzatmasun ayaguñ tozına

441 RE. 53b, FB. 55b

442 RE. 53b, FB. 55b

Gül-i hoş-bû iken ahibbâya
Dikenüz biz ‘adûmuñ gözine

Kâmet-i yâr añılsa gülşende
Serv boy sâyesi komaz izine

Hürmetin zâyi‘ itme câm-ı meyüñ
Gûş urursañ Behiştî’nin sözine

443

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Şol kadar mu‘tâd olupdur dil perîşân olmaga
Kasd ider anı bahâne olsa vîrân olmaga

Gel berü lâyıq seni gördüm ben ey Yûsuf-cemâl
Hûblar içre gönül Mısır’ına sultân olmaga

Bülbül olmagı severseñ gördüğüñ gül yüzlüye
Ey gönül murgı hevessin gibi nâlân olmaga

Göñline gelmez rakîbüñ ‘âşika rahm eylemek
Meyli yok ol kâfirüñ aslâ müselmân olmaga

Ey Behiştî muttasıl her yaña çalkanmadasın
Eşk-i çeşmüñ başlayal’dan bahr-ı ‘ummân olmaga

444

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Sensüz kimüñle eglene âvâre göñlüm âh
Mey bir uçuglu şem‘ ise bir baldırı siyâh

443 RE. 53b-54a, FB. 55b-56a

444 RE. 54a, FB. 56a

Tutdum reh-i visâlũñi ammâ ne fâ'ide
 'Ömr-i rakîbden uzun oldu baña bu râh

'Âşıklarun alayı yanundan kesilmesün
 Şâh-ı cihândan ayru yaraşmaz begüm sipâh

Âsûdelik degül mi bu kim kûy-ı 'ışkda
 Olmaz cidâl-ı medrese gavgâ-yı hân-kâh

İş ıssınuñ ululuguna bir delîldür
 Sanma tehî kuruldı Behiştî bu kârgâh

445

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Saglu sollu âteşin güller dizüp gülzârũña
 Nâle-i lâzım getürdüñ 'andelîb-i zârũña

Olsalar turdukları yerde 'aceb mi muztarîb
 Reşk ider serv-i sehîler şîve-i refâtârũña

Bûseñi yâ Rab nice ugurlayam ey gonca-leb
 Subh irişdi uyhu gelmez nergis-i bîmârũña

Goncada şeb-nem degüldür görinen her subh-dem
 Agzınuñ suyu akar la'l-i şeker-güftârũña

Zînete gark olmak ister cismini gül gül idüp
 Sîne tutduğı anuñçündür Behiştî hârũña

446

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Denî felek n'ola dünyâ varursa her dûna
Komaz ne fâ'ide döndermeyince Kârûn'a

Şu'â'-ı şems degüldür ziyâ viren taga
Seherde nûr iner ey meh mezâr-ı Mecnûn'a

Şehâ kaçan yüze yüz gelse 'asker-i hattun
Sipâh-ı eşkümi bir demde gark ider hûna

Kebâb-ı bezmüni islâha lâyıık oglandur
Giyürseler yaraşur zer kabâçe leymûna

Güm itdügince Behiştî 'izâr-ı zerdümi eşk
Ben anı beñzedürem bahre düşmiş altuna

447

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

'Ârızun nakkâşı hat yazdukça meh-tâb üstine
Nakş iderler nüshasın merdümlerüm âb üstine

Mühr mihr vâlih-i kasr-ı dilde gûyâ 'ışk-ı yâr
Mustafâ'dur kim geçüp oturdu ashâb üstine

Mübtelâ-yı derd ü gam olan tabîbe varmasun
Def'ine anuñ ilâc olmaz mey-i nâb üstine

Gözünü aç kim yapıldukda serây-ı kâ'inât
Yazdılar nakş-i fenâ 'unvânını bâb üstine

446 RE. 54a-b, FB. 56a-b

447 RE. 54b, FB. 56b

Ey Behiştî ihtirâz it şahs-ı eblehden ki ol
Vakt olur tercîh ider a‘dâyı ahbâb üstine

448

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Görsem yüzüñ görünmez âhumda bir şerâre
Togsa güneş felekde pinhân olur sitâre

Kûyuñda yer bulursam Firdevs’e ragbetüm yok
Vuslat şebinde subhı almazlar i‘tibâre

Gördükce gayretümden kabzuñdaki kemânı
Bulsam çeker iderdüm bagrını pâre pâre

Nûrâni ruhlaruñla rûhâni leblerüñ dil
Teşbîh ider habîbüm cennetde çâr-yâre

Yâr-ı muvâfık oldur ‘âlemde kim Behiştî
Her kanda çekseñ eşküñ gibi öñüñce vara

449

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gûş idüp gül seyre çıkdugın kabâ-yı âl ile
Nev-‘arûs-ı lâle zeyn itmiş ‘izâre hâl ile

Gonca bikre zeyn ider meşşâta-i bâd-ı sabâ
Ebr-i dürr-i âb-dâr iltür aña gırbâl ile

‘Îş ü işret kıl diyü sahn-ı çemende her giyâh
‘Aşka eyler işâretler zebân-ı hâl ile

448 RE. 54b, FB. 56b

449 RE. 54b-55a, FB. 56b-57a

Mutribüm bülbül ‘alemdârum sehî serv-i bülend
Pâdişâh-ı mülk-i ‘îşem devlet ü ikbâl ile

Mug-beçe öñünde ölmek yeg gelür biñ kez baña
‘Ömr sürmekden Behiştî zâhid-i sad sâl ile

450

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Görinel’den kâmet-i rif‘at nikâbuñ ‘aynına
Serv-i gülşen çöpce gelmez oldı âbuñ ‘aynına

Hüsn-i yâre zerre mikdârı müşâbih olmaya
Sürme çekse meh gibi çarh âftâbuñ ‘aynına

Nâ-bedîd olmuş kenârı bir büyük sudur yaşum
Gözlerüm dönmişdür ol suda habâbuñ ‘aynına

Tûtüyâdur kim gubâr-ı âstân-ı mey-hurûş
‘Âlem esrâr içer mest-i harâbuñ ‘aynına

Gam idüp nâlân u giryân tograyal’dan bagrumı
Nâr-ı hasretde hemân döndüm kebâbuñ ‘aynına

Şöyle kapdı kim göñül murgın Behiştî çeşm-i yâr
Tut ki bir sayd oldı bir çâbük ‘ukâbuñ ‘aynına

451

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

La‘l-i cân-sûz göñül meyl-i mey-i nâb eylese
Gözyaşı gelse ‘aceb mi anı hûn-âb eylese

450 RE. 55a, FB. 57a

451 RE. 55a-b, FB. 57a-b

Bâgbân-ı 'ışk iderdi 'âlemi gark-ı gül-âb
Ham vücûdum gülşen-i 'irfâna dolâb eylese

Rengin eylerdi ziyâde 'ârız-ı gül-zârınıñ
Havz-ı çeşmümden eger ol baña mîzâb eylese

Pâk-dâmân ol ki ragbet bulmaga yer var mıdur
Kendüyi bir tâze mîve gark-ı çirk-âb eylese

Sâkıyâ bir demde biñ hâl ehlini ser-mest ider
Câm-ı nutkından Behiştî cür'a işrâb eylese

452

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Kaşuña harf atarmış meh ufuk levhinde nûn olsa
Kara bagrı şafak gibi yaraşur böyle hûn olsa

İnanma âteşe el çek gönül şem'-i şebistândan
Kişinüñ yârı câm-ı mey gibi sâfi-derûn olsa

Çevirdür baña sancup sîh-i âha sevr-i gerdûnı
Kebâb özler meger kim cân firâkuñdan zebûn olsa

Elinde tîşe-i hicrânile Ferhâd'a beñzer gam
'Aceb mi sîne-i sad-pâre kûh-ı Bîsütûn olsa

Karâr itmez Behiştî bâg-ı kûyuñsuz ma'âzallâh
Eger enhâr-ı cennet aña zencîr-i cünûn olsa

453

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Her gice ol mehi fikr eyleme şâyed tolına
Gel harîs olma gönül kim bile mahrûm olına

Koyma gel câme-i rengîne ogulcuklarını
Vakt olur gülşen-i ‘âlemde o güller yolına

Olmuşuz her yañadan sâkiye muhtâc ki anuñ
Câm-ı mey sag eline düşdi surâhî solına

Derd-i gamdan ayrı oldum baña ey pîr-i mugân
Himmet it kim bir içim bâde-i nâbuñ bulına

Gel e bakdı yüzine agladuğın gördüğü dem
Pâdişâhı yine rahm itdi Behiştî kulına

454

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Gülsitân güm güm öter nâle-i bülbüller ile
Gelüñüz kim varalum seyr idelüm güller ile

Su sepüp yüregüme demren-i tîri gamuñuñ
Ol sifâli yine zeyn itdi karanfüller ile

Bezm-i gülzâr idelüm gel berü kim her gül-i surh
Câmlardur ki senüñçün tolıdur müller ile

Tıfl-ı nâ-bâligâ sorguç katı zîbâ görünür
N’ola meyl itse gönül saña bu kâküller ile

453 RE. 55b, FB. 57b

Gazel-i Mergüb

454 RE. 55b, FB. 57b

Dil-i hûnîn-i Behiştî ki dakıldı saçuña
Beñzer ol lâleye kim baglana sünbüller ile

455

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Olıcak şöyle bahâr olsa
Ki gülistânda gül hezâr olsa

Gelmez ol serv-kad teferrüc için
Gözlerüm ger akar bîñar olsa

Şöyle bakma efendi biz de kuluz
Bize de bir nazar ne var olsa

Şemse-i dâg safha-i dilde
Şöyle olsa ki yâdgâr olsa

Câm-ı meyden sun ey Behiştî devâ
Şişe-i dilde inkisâr olsa

456

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

‘Alevî tutdı kamu milket-i ‘Osmâniyye
Dîvler oldılar a‘vân-ı Süleymâniyye

Kâdılar başka birer mezhep idüpdür peydâ
Künc-i nisyânda kalupdur kütüb-hâniyye

Kudretüñ var ise her mîre ne yalvarursın
Kul ider anı saña bir iki sultâniyye

455 RE. 55b-56a, FB. 57b-58a

456 RE. 56a, FB. 58a

Sînede sürmege ahlât-ı gamı olmaz hîç
Bir yiyüm bir şeh irer şerbet-i sultâniyye

Rûm şâ'irlerinüñ şimdi Behiştî görseñ
Vâridâtı götüri hikmet-i şeytâniyye

457

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

Düşeli dil ser-i zülfünde hevâ vü hevese
Döndi miskîn dehen-i ejdere gitmiş megese

Her kişi âteş-i ruhsâruñ ucından ider âh
Bîrgün ol âyineler korkaram ugrar nefese

Sensüzün göñlümi gam gayra zarûrî düşürür
Sekdürür bülbüli bâz ey gül-i ter hâr u hasa

Derd-i fûrkat beni şol deñlü zebûn eyledi kim
Murg-ı cân üzre tenüm döndi kemikden kafese

Bulmaya ruhları mânendi Behiştî gül-i ter
Bâd-ı gül-bîz-i cinân bâgını bir bir elese

458

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Felek cevşen giyer her şeb nice kâr eylesün nîze
Ta'accüb kılmañ eylerse tahammül âh-ı ser-tîze

N'ola rûşen kelâmumla 'amel itmezse Rûm ehli
'Acem mezhebsüz oldugı ne kaygu Şems-i Tebrîz'e

Usanmaz subh u şâm oynar çemende berg-i güllerle
Hevâ ehli olup göñlüm koşıldı bâd-ı gül-bîze

Olurdı gülşen-i tab‘umda zîbâ goncalar peydâ
İrişse cür‘a-i câm-ı lebüñ ben hâk-ı nâ-çîze

Felekde âdeme hergiz vatandan özge yer olmaz
Behiştî bâg-ı cennetden ‘alâmetdür baña Vize

459

Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilün/ Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilün

Dünyâya gelen ey dil çün düşse gerek tîne
‘Âlemde neñe yetmez bir hırka-i peşmîne

La‘l-i lebi vasfindan bir şi‘r okı ey hâce
Ger hâlet-i nez‘imde gelseñ baña telkîne

Bir câm ile bir râhib kurtardı beni gamdan
‘Âşıklara diñ anuñ düşsünler ayagina

Görinse nikâbuñdan ol ‘ârız-ı reng-â-renk
Şevkuñle düşer şehruñ sûfileri telvîne

‘Âşıklara ta‘n iden zâhidlerdür ancak
Var ise Behiştî’nüñ göñlünde eger kîne

460

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

‘Îzârı şem‘ini benden dirîg itmezse pervâ ne
Uram şevk âteşine kendümi mânend-i pervâne

459 RE. 56b, FB. 58b

460 RE. 56b, FB. 58b

Benüm çün ol perî ruhsârile ‘îş-ı lezîzüm var
Rakîb-ı dîv eger biñ ekşi yüz gösterse pervâ ne

Efendi sen şeh-i Yûsuf-likâyâ kul diyen kimdür
Ki bendeñ olalı göñlüm baş egmez degme sultâna

Lebüñ hecrinde reng-âmîz olal’dan bâdeveş âhum
Olupdur kâse-i çeşmüm belâ bezminde peymâne

Murâdum mîvesin ol dem görem elde Behiştî kim
İrem bostân-ı ‘âlemde ben ol serv-i hırâmâne

461

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Bilmezsin sahn-ı çemen bülbüline n’oldı yine
Gül gibi beñzi garîbüñ kül olup soldı yine

Sözümü tutmadı oldı hedef-i tîr-i belâ
[Olmaduk]²⁸⁷ göñlüm oh oh istedügin buldı yine

‘Âşık olduğu için sîneme kînüm var idi
Göricek anı belâlarda gözüm toldı yine

Bezm-i gülşende saña pister-i nerm eylemege
Güllerüñ yapragını bâd-ı sabâ yoldı yine

Ben dehânın soranum sen belini yâd itdün
Ey Behiştî bir iken şübhe iki oldı yine

461 RE. 56b-57a, FB. 58b-59a

²⁸⁷ Metinde “olmaduñ” şeklinde yazılan kelime sentaks gözönüne alınarak bu şekilde düzeltilmiştir.

462

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Buluşsam yine ol âfet ile
Alayın bûsesin zarâfet ile

Dehenüñ varlığın sözüñle bilen
Gâ‘ibe hükm ider ‘alâmet ile

Ka‘be-i kûy-ı yâre ‘azm itdün
Yüri var ey gönül sa‘âdet ile

Ne ‘acebdür ki hâl-i ‘ârız-ı yâr
Su içinde turur kerâmet ile

Ne güzeldür Behiştî bir ‘âşık
Seve bir dil-beri sadâkat ile

463

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Baňa bu kûşe-i gamda ne seyr olurdu eglence
Eger merdümleri kûyuñ gubârı itmese şence

Rakîbüñ yüzini gösterdüğüñ öldürmesün gökcek
Neñ aldum ey felek her gün nedür baňa bu işkence

Baňa bir gonca-i zîbâ gelür her dest-i rengîñüñ
Salal’dan gül-bün-i ‘ıškuñ zemîn-i sînede pençe

Dirüm bu tâzelikte câme-hâb içre bulam yâri
Velî tâli‘ mi var bende ki ugrayam yatur gence

462 RE. 57a, FB. 59a

463 RE. 57a, FB. 59a

Behiştî şî'rine dahl itme kim nâ-dânlıg eylersin
İnanmazsañ baña var anı göster bir suhen-sence

464

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Otursa sadra geçüp sâkıyâ emîrâne
Gedâ-yı meykede virmez selâmı sultâna

Gamuñla şol kadar oynadı sînede yüregüm
Güreşdi tut ki iki küşt-gîr hasmâne

Dil ehline dimek ister felekde kavs-i kuzah
Belâ okına nişândur gelen bu meydâna

Bilüñ ki taht-ı cihân bahr-ı hûn seffnesidür
Mukarrer aña cülûs eyleyen girer kana

Şehâ bulunmaya mûmlar yakup ararsañ eger
Kuluñ Behiştî gibi hıdmetüñde pervâne

465

Mef'ülü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Gül-bünler öykünür diyü sen gül budagına
Göñlüm teveccüh eylemez dehr bâgına

Eşküm yetîmi zerre kadar zabt olunmaz âh
Bir gün düşer sadayile sînem ocagına

Bu pîre-zen felekde cevânuz dimiş bahâr
Kim dizdi sîm-i jâleyi nergis çerâgına

464 RE. 57a-b, FB. 58a-b

465 RE. 57b, FB. 59b

Çâk itdi hırkamı seg-i kûyuñ didüm didi
İncinmemek gerek kişi akrânı lâgına

Şâhâne zahm uralı kilâbuñ Behiştî'ye
Baş egdi geldi her kişi anuñ ayagına

466

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Nihâl-i kaddüñi teşbîh iderdüm gül budagına
Eger gülden cefâ bûyî irişse cân dimâgına

Müjeñ tığından almayup visâle kasd iden âdem
Bakar sanma şehâ minberdeki vâ'iz yasagına

Olanlar ey sanem câm-ı zenehdânuñ meyiyle mest
Sögerler deyr-i 'âlemde büt-i Çîn'üñ çanagına

Bre dimiş başumçün hürmetin sâkî bugün bâde
Ki gelmiş sûfinüñ 'âr itmeyüp bugün ayagına

Cihân mülkinde bir şâl-i fenâya kâni' olal'dan
Tecemmül ehli reşk eyler Behiştî'nüñ ferâgına

467

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Cür'a-i câmum nisâr olsa eger Cem üstine
Zinde olup haşre dek olurdu 'âlem üstine

Bürüse dûd-ı siyâhum haste yaturken beni
Sanki Ka'be örtüsü örter cenâzem üstine

466 RE. 57b, FB. 59b

467 SRE. 850. 133a

İller âhumdan niye incindi didüm didiler
Künbed-i gerdûn yıkılmak yok mı âdem üstine

Hûb teshîr itmek içün bir du‘âsı müstecâb
İsm-i A‘zam okumuş dînâr u dirhem üstine

Kendü çıkmazsa havâle eyle mey serhengini
Ey Behiştî hâne-i sîneñdeki gam üstine

468

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Âşinâdan kimse yok kâr itdi gurbet cânuma
Bilmezem hâlüm nice i‘lâm idem yârânuma

Ben beni aglar sanurdum sûz-ı gamdan yaluñuz
Lâlelerde jâle gördüm su sepildi cânuma

İşigüñden katlüme emr itdügi demde habîb
Sanuram kim âsmândan âyet indi şânuma

Derd-i ‘ıškuñla mizâcum şol kadar alışdı kim
Düşmenümdür dostum sa‘y eyleyen dermânuma

Sûz-ı dilden kapkara yanmak mukarrerdür hemân
Ey Behiştî sâyeveş her kim gelürse yanuma

469

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Hased kılup n’ideyin bendegân-ı sîm ü zere
Benüm vilâyet-i fakr içre begligüm yeter e

Fakîre dirlik umılmaz zekât-ı la‘lünden
Meger ‘inâyet -i Allâh olup ‘adû gebere

Firâk demlerin aña meded helâk olduk
Bizi döyer mi sanursın bunuñ gibi habere

Tarîk-ı halvete ta‘nın komaz cihânda hasûd
‘Adâvetin komaz İslâm’a nitekim kefer

Behiştî cennete biz müstehakkuz irs ile kim
Ezelden mevhibe-i hakdur ol bizüm pedere

470

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Mülevves itme şemşîrûñ rakîbin başını kesme
Cefâ yâyn alup sal ol hınzîra bir bir kesme²⁸⁸
Rakîbâ sen bizi meydâna çekmek kasd iderseñ gel
Sinân-ı âh ile bir zahm urayın saña kim sesme

Yele alup getürmezseñ nesîm-i kâkül-i yârı
Bizüm oldugumuz yerde gerekmez ey sabâ esme

Cihân halkı hilâl-i ‘îde şöyle mâ’il olmazdı
Eger ebrûsına hâk-i rehûñden itmese vesme

Behiştî ‘ışk içün Ferhâd geçmiş cân-ı Şîrîn’den
Bu bâzâra gelen râzı gerekdür dirler ol resme

470 AE. M. 574. 94a, Ü. T. 1724. 176a

²⁸⁸ Mısrada vezin bozuktur.

471

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Safâ var idügin bilmedi cân la‘lünde²⁸⁹
Kâbiliyyet olıcak böyle olur gevherde

Seni gördüm görelî gayrı nazar itmege
Asdı eşküm gözümüñ hânesine al perde

Âh kim kâkülüñ ucında leb-i cân-bahşuñ
Mîve-i tâzedür ammâ dehen-i ejderde

Ey Behiştî yine bir dânedür a‘lâ gazelüñ
Gayri şâ‘irlerüñ eş‘ârı bir alçak zerde

472

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Beni öldükde bu şâl-i siyâhumla bürürlerse
Yeridür hâküme gökde melekler yüz sürürlerse

Nice mescid ki ey sûfî helâk itmek mukarrerdür
Eger mey-hâneden taşra benî gamlar bulurlarsa

Senüñ medh itdügüñ Ferhâd u Mecnûn râh-ı ‘ışk içre
Benümle pehlevânlardur berâberce yürürlerse

Yoluñda sîm-i eşkile zer-i ruhsâridur varam
N’ola hâlüm visâle irmedin anlar çürürlerse

Ölüm olmaz diyü cennetde vâ‘iz medh ider ammâ
Ser-i kûyuñ koyup gitmez Behiştî öldürürlerse

471 R. 1973. 143b

²⁸⁹ Varak eksikliğinden kaynaklanan matlaı eksik bir gazel.

472 H. 1055. 12b

473

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Nâzük miyânuña nazar itdükce ben hele
Mûy-ı sepîde beñzedürem yâ gümüş tele

Dün dogdı dünle büyüdi ol meh didükleri
Şem'-i ruhuña şimdi idermiş mukâbele

Pervâz-ı murg-ı vuslat egerçi bülend olur
Şeh-bâz-ı zülf iderse piyâle gelür ele

Ferhâd'ı neyledüñ diyü her gâh sâ'ika
İster ki taş ile cebelüñ başını dele

Subh-ı sa'âdet ol gicedür kim Behiştî yâr
Çeşm-i hasûd evinde uyurken çıkagele

474

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Gülşenüñ beñzeri yok la'l-i leb-i cânâne
Gonca bir agzı açık bağlamalu dîvâne

Cevri çok eyleme 'uşşâka öperler lebüñi
Dem olur kahrile ey hûnî kıyalar câna

Niçe teşbîh ideyin ben saña kim dogmışlar²⁹⁰
Ay u gün bir iki ortada gezer oglana

Dikdigüm şem'î söyündürmege kasd itdi hemân
Göricek mâhumı meclisde gice pervâne

473 MK. A. 547. 128a

474 MK. A. 547. 86b

²⁹⁰ Kelime metinde “doğmışlardur” şeklinde ise de vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

Pes ne lâzım ki Behiştî çekesin derd ü gamı
Gel berü dâr-ı şifâsıdır anuñ mey-hâne

475

Fâ‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fâ‘ilün

Zahm-ı şemşîr urursa ben kulına
Kuvvet olsun efendimüñ kolına

İtmek isterse murg-ı cânı şikâr
Gözi şeh-bâzumuñ n’ola yolına

Gel kadem-rence kıl nisâr ideyin
Mahzen-i dîdede ne kim bulına

Yine ‘abdâl-ı ‘ışk olup sînem
Dâglar yakdı sagına solına

Ey Behiştî bizüm belâgatümüz
Tûl-ı hizmet gerek ki zevk olına

476

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Dâne-i eşküñ yine sen gösterüp cânâneye²⁹¹
Ey gönül şeh-bâz-ı sayd-âver irimez dâneye

Kâkülüñ sevdâsı cismüm ol kadar kurutdı kim
Döndi iki ellerüm iki kemikden şâneye

Şeb-be-şeb seyrâna çıdukca degül şeb-tâb uçan
Şem‘i götürdür öñince ol perî pervâneye

475 MK. A. 3877. 27a, YB. 2511. (Müstakil, numarasız iki varakta).

476 FB. 263. 103b

Vâ‘iz Behiştî

²⁹¹ Metin “Dâne-i eşküñüñ yine resen gösterüp cânâneye” olmasına rağmen vezin gereği bu şekilde okundu.

Tîrveş kavs-ı kazâdan tîr-i kudret atıcak
Sûfi mescid kûşesine düşdi ben mey-hâneye

Ey Behiştî'ye yûri a'dâya ta'n eyle diyen
Dek tururken işte taş atdurdın ol dîvâneye

477

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Gülistânun yüzi gülse açılsa nev-bahâr olsa
Kasâvetler perâkende gönüller ber-karâr olsa

Çıkup seyrâne dil-berler salınsa serv-kadlerle
Güzellense cihân bâğı çemenler lâlezâr olsa

Tekellûf olmamag için güzeller ile meclisde
Ara yerden bize câm-ı şarâb-ı hoş-güvâr olsa

Ne lâzım söylemek sûfi baña vâz gel diyü meyden
Seni ben söyledürmiyem elümde ihtiyâr olsa

Kalenderler gibi terk-i diyâr itmek mukarrerdür
Eger baña Behiştî bir münâsib dogru yâr olsa

478

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Femün kim mushaf-ı hüsne letâfet virdi gâyetde
Dönüpdür nokta-i sürha ki korlar anı âyetde

Senün rûyuñ koyup nice teveccüh eyleyem gayra
Murâdum nûrını gördüm ben ol şem'-i hidâyetde

477 MK. B. . 208. 40b

478 MK. A. 805. 3b

Eger Hızır içdüğü Âb-ı Hayât'ın ma'nisin sorsañ
Leb-i nev-hattınuñ tefsîri durur ol rivâyetde

N'ola yüzüm gören yârân firâr eylerse yanumdan
Gam-ı sînem benüm âteşden artukdur sirâyetde

Anuñçün Yûsuf-ı Mısr-ı nübüvvet gibi mahsûruz
Ki fazla mazhar olmuş bir Behiştîyüz vilâyetde

479

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Dil bir nazargeh eylese çarhuñ hilâlîne*
Teşbîh ider kapuñda semendüñ hilâlîne**

Sînemde câna remide olur nigâh eger
Bâg-ı ruhuñda ugrasa zülfüñ hilâlîne***

Hecründe eşk-i çeşümü seyr eyleyen didi
Deryâ bu havzuñ öykünibilmez hilâlîne****

Mecnûn giyâh-ı deşte salardı gözünden âb
İsterdi kim 'alef ola Leylâ hilâlîne*****

İksîr-i 'ışk-ı yâr ile sîmîn olan gözüm
Tügme olupdı bârî cevânuñ hilâlîne*****

Ben anı isterem diyü yalvara aglaya
Gösterme leblerüñ şekerin dil hilâlîne*****

479 İS. I. 219. s. 307, AE. M. 685. 96b

* Ay mâh/be-ma'nâ mâh-ı nev

** Na'l/be-ma'nâ na'l

2a câne] cân AE. M. 685; nigâh] nâgehân AE. M. 685

*** Mâr/ be-ma'nâ li-ef'i

**** Kinâr/ be-ma'nâ el-cû

***** Nâfe/ be ma'nâ câme-i en-nâfe

5b olupdı] olaydı AE. M. 685; cevânuñ] nigâruñ AE. M. 685

***** Be-ma'nâ harîr

***** Tıf/ be-ma'nâ et-tıf

Tûl-ı emelde irince fikr-i dakîk idüp
Pervâne bil vücûduñı devrân hilâlîne *****

Sözde Behiştî kâfiye tekrâr ider degül
Vardur meger ki nisbeti sahbân hilâlîne *****

480

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Dil-ârâm olmaga bir tıfl-ı nev-res nâzenîn olsa
Semen-ber sîm-sâ‘id mû-miyân u meh-cebîn olsa

Perî-rû kaddi dil-cû zülfi ‘anber-bû hilâl-ebrû
Melek-hû verd-i ter ruhsâr u etvârı bihîn olsa

Olur ihsân-ı vaslum bûseye teklîf-i câm olmaz
Dimiş ol lutfâ dahı kâni‘üz bâri hemîn olsa

Ne gûne dil-nüvâz olsam diyü fikr ü hayâl eyler
Görince her ne dem ‘uşşâkı ol meh cebhe-çîn olsa

Olnca va‘d-i vuslat yâri tekrâr ola ben zâra
Dil-i gam-hâr efendüm şâh-ı hûbânum emîn olsa

481

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Hidâyet şem‘i olmışdur vücûdum nev‘-i insâna
Perîler başuma üşse n’ola mânend-i pervâne

7a irince] ey niçe AE. M. 685; dakîk] dakîk ile AE. M. 685

***** Şem‘ / be-ma‘nâ li-esbâb

***** Semt/ be-ma‘nâ kabile

480 İS. I. 219. s. 307

481 AE. M. 543. 251a

Pür oldı pîrlik devrinde etrâfım cevânlarla
Riyâz-ı himmetümle kim bakar serv-i hırâmâna

‘Adûlar körlüğüne hem-nişîn oldum meleklerle
Yakup raht-ı gamı hâkister urdum hışm-ı şeytâna

Göñül pâk olıcak ta‘n-ı ‘avâma i‘tibâr olmaz
Keder gelmez kilâbuñ herzesinden bahr u ‘ummâna

Cenâb-ı ma‘rifetde sâki-i Kevser olup sundum
Behiştî perveriş câmin niçe pâkize gılmâna

482

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Her nice zahmet ki ‘ârız olsa ol cânânuma
Yâ İlâhî sen sirâyet itdür anı cânuma

Sararup nergisleyin bîmâr u dil-teng olmasun
Gül gibi gülmek yaraşur gonca-i handânuma

La‘l-i nâbı şerbeti yetmez mi billâh ey tabîb
Tut şarâbindan ne ıssı Çeşme-i Hayvân’uma

Âh okıyla cân kuşını urma zârılık kılup
Ey kaşı yâ rahm idüp kasd itme kuşca cânuma

Zahmet ü renc ü ‘anâsı ey Behiştî cânuma
Sihhatüm ‘ömrüm cefâsı ...²⁹² çün sultânuma

482 AE. M. 694. s. 177

Nazire-i Behiştî

²⁹² Beyitte yeri boş bırakılan kelime okunamadı.

483

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Âh kim ‘ahd itdi dil-ber turmadı peymânına
Nev-cevândur girmesün mi ‘âşıkınıñ kanına

Dûr idüp dil-dârı benden yanına almak diler
Varsun ögünsün eger kalursa anuñ yanına

Diş bilermiş la‘lüne gerçi rakîb-i bed-güher
Taşdan artuk nesne tokunmaz velî dendânına

Ben kulına lutf idüp gâh itmesün gâhî cefâ
Hûblar sultânı dimişüz televvün şânına

Vasldan ben bahs idicek sanma sag kaldı rakîb
Ey Behiştî farzdur girmek rakîbüñ kanına

484

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

‘Âşık oldum bir cefâ vü cevri çok cânâneye
Dimişüz bir çâre eyleñ ‘âşık-ı dîvâneye

Terk-i mâl itmek nedür yolına baş u cân fedâ
Farzdur baş oynamak çün ‘âşık-ı merdâneye

Derdile peymâne toldı turmadı peymâna yâr
Çâresi peymânedür gitmek gerek mey-hâneye

Nakd-i cânı yolına ol servüñ eylerdüm revân
Salnup seyr ide gelse bu gice kâşâneye

483 AE. M. 694. s. 190

Nazîre-i Behiştî

484 AE. M. 694. s. 196

Nazîre-i Behiştî

Ey melek hûrî misûñ neslüñde var mı yâ perî
Âferîn olsun seni perverde iden anaya

Dâmdur dünyâ-yı dûn u dânedür câh-ı cihân
Ey Behiştî key sakın aldanma dâm u dâneye

485

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Fa‘ûlün

Efendüm devletüm şâhum Memî şâh
Sa‘âdet bârek u yarıcuñ Allâh

Hemîşe baht u devlet yâruñ olsun
Yavuz gözden seni saklasın Allâh

Emîrüm ser-firâzum pâdişâhum
Nazar kıl ben kuluña gâh u bî-gâh

Yigitsin nûr-ı siyeh tâze gülşen
Güzel başuñ için alma sakın âh

Behiştî devlet-i kurb oldı hâsıl
Eger soñra nifâk itmezse bed-hâh

486

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Kanı bir tâlib-i Hak şimdi fütâde şeklinde²⁹³
Sûret ugrısı çoğaldı fukarâ şeklinde

485 AE. M. 694. s. 265

Nazîre-i Behiştî

486 MO. I. 868. 17a

²⁹³ Bu mahlassız gazel divanda yer alan “gerek” redifli şiirin arkasından & işaretiyle gelmiştir. 456 nolu gazelle içerik açısından da benzerliği var. İlk mısradaki vezin bozuktur.

*Men 'aref** sırrını fehm itmez iken şimdi
Niçe zâhid geçinür var 'ulemâ şeklinde

Dahı 'ömründe nedür bilmez iken hüsn-i edâ
Her denî Türk'i görürsin zurefâ şeklinde

Cühelâ çok saña bir mes'eleyi feth idemez
Sûret-i zâhiri ammâ 'ulemâ şeklinde

Menba'-ı sırr-ı fenâda katı nâdir bulunur
Şimdi bir mürşid-i kâmil büdalâ şeklinde

487

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Lebüñ kandi niçe şîrîn ise cânâ şekerlerde²⁹⁴
Visâlûñ va'desi çak öyle tatludur haberlerde

Niçün nergis gibi ey gül harîs-i hâb-ı gafletsin
Sabâ gibi gülistân seyrin itmezsün seherlerde

Bir âh-ı sûznâk itmiş ezel kûhsârda Ferhâd
Anuñ te'sîridür peydâ olan âteş hacerlerde

Nazar itmek kişi câ'iz degül mahbûba dirmişsün
Nazar itmek degül körlüğüne zâhid severlerde

Behiştî i'tikâdum bu senüñle niçe urur yok
Belâgat kulesin mesken idinmiş şîr-i nerlerde

* "Kendini bilen Rabbini bilir" hadisine gönderme. Ahmet Serdaroğlu, *Mevzûât-ı Aliyyü'l-kârî Tercemesi*, Ank. 1966, s. 118

487 AE. M. 577. 29b-30a, MM. İ. 2455. 115b-116a, R. 1972. 53b, MK. FB. 185. 65a, MO. I. 774. 8a-8b

Behiştî

²⁹⁴ Bu gazele Behiştî'nin kendi tahmisi vardır.

1b öyle] böyle R. 1972, MM. İ. 2455

2b sabâ] seher R. 1972; gülistân seyrin] gülistânsız ne FB. 185

4a itmek] kılmak R. 1972, AE. M. 577, FB. 185, MM. İ. 2455

4b zâhid] bil ki R. 1972; anı MM. İ. 2455, FB. 185

488

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ûlün

Kamu 'uşşâk cân virür visâle
Velî ben kâ'ilem ancak hayâle

Leb-i rengîni sırrın sorduguma
Eline seng alup itdi havâle

Nigârâ gül yüzünüñ hasretinden
Bükildi kâmetüm döndi hilâle

Görüp hüsnüñ niçün zâhid baş egmez
Zihî câhil ki meyl itmez cemâle

Behiştî fârig ol vaslından anuñ
Ne lâzım bunca sa'y itmek muhâle

489

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Sakın hercâ'ilik peydâ olur gün gibi nâmuñda
Katı nerm olma eşhâsa sabâhuñda selâmuñda

İdersin gerçi sen mest-i gurûr olduguña inkâr
Velî ey serv-kad aña 'alâmet var hırâmuñda

Beni mahzûn iden reşk-i gubâr-ı bezmgâhuñdur
Ki anı behre-mend eyler ne cür'a kalsa câmuñda

Yaraşur âh-ı âteşnâkümi ey künbed-i gerdûn
İderlerse eger zerrîn 'alem bâlâ-yı bâmuñda

5b kulllesin] bîşesin R. 1972, kal'asın AE. M. 577

488 MO. I. 774. 8b

489 MC. 727. 114a

Behiştî Fermâyed

Degüldür gayrı şâ'irler gibi nâ-muntazam şi'rüñ
Behiştî hem zarâfet hem selâset var kelâmuñda

490

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

N'olduñ dimez görür beni feryâd u zârda
Billâhi merhamet eseri var mı yârda

Çekdüñ miyâna haddini bilmezleri velî
Biz bir sınır taşı gibi kalduk kenârda

Bir subh-dem sabâyile küyuñ tolanur
Birkaç hevâyiler geçerüz rûzgârda

Ol hadd-i pâki kañlu gözümden kılur karâr
Ârâm idermiş ehl-i sefer çeşmesârda

Görse yüzüñ Behiştî geçer kendüden hemân
'Âşık cünûna düşmese olmaz bahârda

491

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Yandığım bu sâye salduğına 'ar'ar üstüñe
Kim gözüm önünde her bir bergi ditrer üstüñe

Kara yer itmek olur eflâki âhumla didüm
Bir nazar kıldı baña vü didi düşer üstüñe

Kadd-i bâlâ ile bir dahı saña kim öykünür
Var mıdur bir dahı ey serv-i semen-ber üstüñe

Sen degül ey dil cihânda pâ-y-bûs yazayın
Ger kabûl itse virürdüm cânı ser-ber üstüne

Mısr-ı çeşmünde hayâl üstine kılmaga nisâr
Ey Behiştî lâzım oldu dürr ü gevher üstüne

492

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Gün dutılsa ne gam ol çihre-i gül-gûn dökile
Yâ dem-i vuslata çarh itmege altun dökile

Dökilüp gitse eşküm gibi ‘aynumda degül
Yâr ile bezmümüze kâse-i pür-hûn dökile

Ne umar yârdan agyâr²⁹⁵
Lebi üstindeki hâl-i siyeh efyûn dökile

Zen-i dünyâ tatalum hüsnile Leylâ olmuş
Yine meyl eyler aña bir kişi Mecnûn dökile

Medhile göklere çıkmış tatalum serv-i bülend
Ey Behiştî hele ol kâmet-i mevzûn dökile

493

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Sakın pervâneler cem‘ oldı sanma çevre yanına
Saña hayrân olup şem‘üñ meges üşmiş dehânına

Visâl-i yâr nakdidür bahâsı cevher-i cânuñ
Virür mi ey ecel ‘âkıl olan anı ziyânına

492 MM. İ. 2456. 132a

²⁹⁵ Mısrada boş bırakılan yer okunamadı.

493 MM. İ. 2456. 136a, B. 2127. 82b

Mahabbet murg-zârında ‘aceb şeh-bâz imiş Mecnûn
Ki ‘ankâveş şikârını iletmiş âşiyânına

Kanâ‘at şâhıyam sultân-ı dehre iltifâtum yok
Ne segdür ol ki aldanur anuñ bir pâre nânına

Belâgat tahtınuñ sultânları bir bir sefer kıldı
Cülûs itdi Behiştî şimdi anlaruñ mekânına

494

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Yâr nakşın seyr idüp baksam gözine kaşına
Öpmek ister cân u dil ta‘zîm için nakkâşına

İrmesün gülzâr-ı ‘âlemde göñül maksûdına
İtleruñ izin öpüp her kim komazsa başına

Haşre dek şerh itsün ehl-i hâle mânend-i zebân
Yazasuz der-i derûnumdan mezârum taşına

Bebr-i ebri görse yanumdan kaçır sâyem hemân
İ‘timâd itmek gerekmezmiş kişi yoldaşına

Kılmaya ol nev-cevânuñ hâli sevdâsını terk
Merdüm-i çeşmüm Behiştî girse ger yüz yaşına

495

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Sâde-rûlar birle yüz genc-i nihânuñ var ise
Der-miyân kıl dahı sor baña ziyânuñ var ise

494 B. 2127. 22a

495 B. 2127. 33b, KF. s. 28

Hâbda gördüm mahabbet lâfin urur Kûhken
Didüm aña gel berü meydâna cânuñ var ise

Ol gözüm nûrı yanında subha kalmış necmsin
Girre olma ey güneş gökde mekânuñ var ise

Sen dahi iy tîr-i ta'n uran dil-i pür-dâguma
Göster e da'vâ-yı 'ışka bir nişânuñ var ise

Halk-ı 'âlemden Behiştî 'uzlet it mahbûb-misâl
Kendü başuñ sokacak bir âşiyânuñ var ise

496

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Gönlüm safâda olalı mânend-i âyine
Hâlî degül hayâl-i ruhuñdan herâyine

Biñ kerre gelse kaçan yüz eline alup
Beñzemezüz bir âyine-i hüsnüñ ayına

Gamlar tagılmasun mı gönülden ki câm bir
Şeh-bâzdur ki ugradı zâguñ alayına

Ta'lîm kıla nefse vücûduñ diyârını
'Âlem harâba varmasun aldanma hâyına

Vasf-ı cemâli beytini yârüñ Behiştîyâ
Nakş it ki zînet ola bu dünyâ serâyına

1 -KF.

3 -KF.

5a mahbûb] Mecnûn KF.

496 B. 2127. 78a

497

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Okuñ atılmasun görüp dil-i mecrûhumı kanda
Niçe anuñ gibi agzı kızıl vardır bu meydânda

Mahabbet genci olmasa cihânuñ yükin ururduk
Anuñ şeydâsıyuz yohsa nemüz kaldı bu vîrânda

Bak a ey gözleri nergis ne gülşensin ki şevkuñden
Fenâya virdi dünyâyı bilenler bu gülistânda

Hele bir dem şehâ sabr eyle gör ol yeñi câzû kim
Müsahhar olmaduk kimse kalur mı kulda sultânda

Behiştî aglamazdı yoluña dürler nisârından
Yüzüñe bakmaga ger kalmadı dür çeşm-i giryânda

498

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘îlün

Yakdı cihânı na‘ra-i âh u figân ile
Fülânlaruz ki ceng iderüz âsmânile

Mecnûn diyen sefih ‘aceb kuş degül midür
Sıgmayıyazdı ‘âleme bir âşiyân ile

‘Âşık degül diyü baña sûfi iderse ta‘n
Vardur semâ‘a girmezüz ol bed-gümân ile²⁹⁶

Seng urdığınca yâr kapusunda başumuza
Yâd itdi sanuram beni bir pâre nân ile

497 B. 2127. 71b

498 R. 1973. 143b, B. 2127. 70a

²⁹⁶ Beyit KF. s. 27’de de yer almıştır.

Gül-bergile Behiştî gülzâra çekdi bâd
San da‘vet itdi kâdiye anı nişân ile

499

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

İşiginden kopdı ol meh ‘arz idüp tal‘at yine
‘Âşka indi felekden âyet-i rahmet yine

Meclis-i yârâna ‘azm itdi ayak basmaga yâr
Biz perîşân-dillere el virdi cem‘iyyet yine

Mâluñı harc idüp olmışdur gedâ-yı hâksâr
Hamdülillâh şimdi yüz tutdı bize devlet yine

Kûşe-i hicrânda kalmış kâlib-ı bî-rûh idüp
Eyledi cân mürdelerden cânına ragbet yine

Dehr mânend-i cahîm olmuşdı ol hûr-likâ
Ey Behiştî kıldı bezmi gülşen-i cennet yine

500

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Yuyup cenâzemi gözümüñ yaşı kan ile
Götürsün ehl-i ‘ışk anı âh u figân ile

Defn eyler olicak reh-i kûyunda koñ beni
Kim şâyed ugraya yolu yâruñ zamân ile

Sûz-ı Leylî’den ki olmaya Mecnûn haste-dil
Sanmañ mizâc alışdıra hûr-ı cinân ile

5b geldi] anı B. 2127

499 B. 2127. 67a

500 B. 2127. 30a

Hâk-i rehûnle gelmeyicek cân getürse yâd
Gelmiş degüldür iki gözüm armagân ile

Şol kimse minnet eylesesün pîr-i sâlike
Kim râh-ı ‘ışka ‘azm ide bir nev-cevân ile

501

Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlün/ Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlün

Bir kâkül-i Leylî’ye çıkdı dil-i üftâde
Seyrâncı düşem gibi Mecnûn ile sahrâda

Ol husrev-i hûbânuñ yumışdur sana gönîlüni
Gösterseñe ey dil taş kesmegi Ferhâd’a

‘İşk işleri ‘âşıkdan şehr içre ‘ıyân olsa
Mecnûn gibi ne’yilersin lâf urmagı tenhâda

Meclisde ezel beñzer görmiş leb-i cânânı
Dahi o hevâ ile bezm olsa döner bâde

Tab‘ında Behiştî’nüñ her ma‘nî-i zîbâ-ter
Ebkâr-ı perîdür kim oynar suya deryâda

502

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Seyr itmege ‘izâruñı bâg-ı İrem gibi
‘Avn-ı İlâh remîde olursa irem gibi

Kılmazısam yoluñda yaşum dirhemini harc
Ey serv-i sîm gözüm agrısın virem gibi

Bâlâ-yı humda bâde-i hamrâ ‘alev olup
Pür-âteş olsa meykede aña girem gibi

Zabt eyle gönlüni diyü emrûn ne aslı var
Ragmuñda vâ‘izâ ben aña kâdirem gibi

‘Âlemde kimse bûseye cân nakdi virmemiş
Ammâ Behiştî ölmez isem ben virem gibi

503

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Şem‘-i ruhuñ ziyâsı mahv itdi her çerâğı
Mâh oldı nîm-geşte gün bir seher çerâğı

Bâzâr-ı gamda Mecnûn bir lâf-zen velî ben
Abdâl-ı ‘ışkam âhum sînemde er çerâğı

Her gice nice menzil rûşen iderse tañ mı
Kim mâh-ı ‘âlem ey gün senden yakar çerâğı

Ferhâd’ı sûz-ı gamda baña müsâvî görmeñ
Yakdum anuñ gibi ben nice eser çerâğı

Şi‘r-i Behiştî oldı tâbende kılmagıçün
Gam-hâne-i derûnuñ bir mu‘teber çerâğı

504

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Goncayı eyledi dem-beste lebüñ güftârı
Servi âlûde-i hâk itdi boyuñ refâtârı

‘Ârızuñ şevkı ile çeşme-i hurşîd gibi
‘Âleme nûr akıdur dîdelerüm enhârı

Gül-i hoş-bûya ise bülbülüñ âşüfteligi
Sevdügi burnı dibinde niye eyler zârı

Virürem nakd-i dili sûfî metâ‘-ı ‘ıška
Niçün elden çıkaram buncılayın bâzârı

Burc-ı eflâk-ı belâgatde kılup menzilini
Ser-bülend itdi Behiştî ‘alem-i eş‘ârı

505

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Şeh-i ‘ışkâm baña yâd eylemeñ hâkân-ı Fagfûr’ı
Süleymân’a niçün nisbet idersüz bir iki mûrı

Ruh-ı yâri görince karşıdan ussum gidüp düşdüm
Temâşâ eyledüm Mûsî gibi san âteş-i Tûr’ı

Eger hüsnüñle bahs itmek dilerse ey yüzi Firdevs
Umaram nokta-i hâl-i ‘izâruñ hûr ide hûrı

Bak a pîr-i mugân niçe kerâmet ehli âdemdür
Oursa sadr-ı meclisde yüzünñ berk urur nûrı

Bu ‘âlem ‘îşgâhından Behiştî hiç fark itmez
Meger anda lebüñ mi ola boynuñ şem‘-i kâfûrı

506

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Âh-ı ‘âşıkdan sakın cânâ ‘izâruñ bâgını
Karşu tutma âteş-i sûzâna gül yapragını

N’ola teşbîh eylese ham kaddümi olmaz ba‘îd
Nokta sanmış ol elif kâmet bu sînem dâgını

Âftâbum bunı bilsün kim felekde ben bugün
Virmezem anuñ hilâl-i çarha bir dırnagını

Buldugın meydân-ı meclisde bakarken sâkiyâ
Fursat el virdi baña aldum meyüñ ayagını

Kasd idermiş bahs ide serv-i bülendümle çenâr
Gör e billâhi Behiştî ol yaban alçagını

507

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Dâmgâh-ı dile şeh-bâz-ı mahabbet kondı
Şâzmânem ki yine başuma devlet kondı

‘Akl murgın uçurup kendü mekân tutmagıçün
‘Âşiyângâh-ı sere tâyir-i hayret kondı

Nakş-ı mîm-i dehenüñde güzelüm şekk olunup
Yerine nokta-i surhile ‘alâmet kondı

Hâlveş zînet içün cilveñe kesretde
Cümle eşyâ yüzine nokta-i vahdet kondı

506 RE. 58b, FB. 60b

507 RE. 58b-59a, FB. 60b-61a

Cân metâ'ına igen olma Behiştî magrûr
Ol senüñ hâne-i cismüñde vedî'at kondı

508

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Niçün benden idersin sen temennî câm-ı irfânı
Taleb itme göñül bîgâneden kendüñde olanı

Mesîhâ cünbişin itmek olurdı her benî Âdem
Eger Rûhu'l-Kudüs'den irse bir dem feyz-i Rabbânî

Ne görmüş mug-beçe yâ Rab ki böyle hayrete varmış
Meger kim âyine kılmış elinden câm-ı rahşânı

Didüm ey dil seni ser-mest iden kimdür bu 'âlemde
Didi bezm-i vücûda cem' iden nüh câm-ı gerdânı

Dimâg-ı cân mu'attar oldı bu güft u gûyuñdan
Ne gülşende koparduñ ey Behiştî sen bu reyhânı

509

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

Kûhsâra çünki yâruñ 'aks-ı 'izârı düşdi
Eşkinden aña rûy-ı lâle kızarıdüşdi

Âhû gözüñ temâşâ kıldum murâdum üzre
Hakkâ bu saydgâhuñ ra'nâ şikârı düşdi

Hicrân şebinde encüm zann itmesün görenler
Sakf-ı sipihre yer yer âhum şerârı düşdi

Haddüñ letâfetin yâd itdüm güşâde oldum
Hattuñ zamânın añdum göñlüm kararı düşdi

Yola düşüp giderken kuhsârda Behiştî
Mest itdi câm-ı lâle yoldan çıkarıdüşdi

510

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

Ben fûrkatüñde yandum düşmen visâle irdi
Mü'min cehennem içre kâfir cinâne girdi

Tûfân-ı eşk-i çeşmüm pür kılmasa cihâna
Âhum harâretinden mînâ-yı çarh erirdi

Rind-i harâbı zâhid 'ayb itme Hak Te'âlâ
Sâz u sürûrı aña tesbîhi saña virdi

Od saldı nice zâlim rûy-ı zemîne ammâ
Mazlûmuñ âhı anuñ külin göge savurdi

Bed-hû rakîbe nice seg dimeyem Behiştî
Gördükce ol gazâlî bulsa göziyle yerdi

511

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ger olam hem-reng-i bâde sâgar-ı mînâ gibi
Hârik-'âde gösterem hum-hânedede 'Îsâ gibi

Sûfiyâ ehl-i safâ katında yüz agardumaz
Mest-i 'ışk olup kef-endâz olmayan sahbâ gibi

510 RE. 59a-b, FB. 61a-b, MO. I. 926. 46b

5b gördükce] gördükde MO. I. 926.

511 RE. 59b, FB. 61b

Yaşlı gözüm ‘ârızuñ dîdârına tutup ümîd
Nice yıldur kim safâdan mevc urur deryâ gibi

Ger katâr-ı ebrûñ olsa bârı âb-ı zindegî
Olımaz Mecnûn gözinde nâka-i Leylâ gibi

Ey Behiştî olmuş ebyâtuñ sûtûrında midâd
Kasr-ı cennet üzre düşmiş sâye-i Tûbâ gibi

512

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Sanemâ cânlu kadîd eyledi ‘ıškuñ tenümi
‘Âşıkâ merhametüñ yok bre zâlim seni mi

Girmege şâh-ı hayâlüñ suyu bol hammâma
Yakdı sînemde gamuñ özi yine külhânımı

Zâhidâ bülbül olup nâleler itsem n’ola kim
Unıdur Ravza-ı Firdevs’i gören gülşenümi

Hırmı-i gül olalı dâ’ire-i ruhsâruñ
Nâr-ı şevkuñ kül idüp virdi yeke hırmımi

Kan tamar gözde müjem gibi yine tîğından
Ey Behiştî seni mi öldüre yohsa beni mi

513

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Kûyuñuñ rahmile bir kez yüzüme baksa segi
‘Âlemüñ olur idüm ben bu gedâlıkda begi

512 RE. 59b, FB. 61b

513 RE. 60a, FB. 62a

Senden ayrılısam olur gözüme dünyâ karañu
Dîde-i bî-ferümüñ varise sensin bebegi

Reh-i 'ıřkuñda baña hem-kadem olmaz Mecnûn
Üştür-i terlerle bir mi olur Yund eşegi

Nerd-bân oldu ecel kasrına za'file tenüm
Pâyelerdür aña gûyâ görinen her eyegi

Sanma her şâ'iri 'âlemde Behiştî'ye nazîr
Kelimâtında fasîha bedel olmaz kelegi

514

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Câm-ı zer sunsañ baña mihr-i cihân-ârâ gibi
Bezmgâhum çarh-ı çârümde idem 'Îsâ gibi

Gül suyu zarfın sımış gülşende 'attâr-ı sabâ
Görinen hâk üzere bir gül degül mînâ gibi

Sînem içre dostum âsûde-hâl iken yüzüñ
Nîzeye aldı rimâh-ı gam ser-i a'dâ gibi

Bir nazarda nice yüzbiñ 'âkılı Mecnûn ider
Cilve 'arz itdükce çihreñ peyker-i Leylâ gibi

Kâfdan kâfa cihânı tutdı sît-ı şöhretüñ
Gerçi pinhânsın Behiştî dîdeden 'ankâ gibi

515

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Ben ol rindem ki oldum deyr-i ‘ıŝkuñ mest-i bî-bâki
Görinür köhne hırkamdan ser-â-ser sînemüñ çâki

İbâdetgâha gelse bî-mecâlem mest-i mey gibi
Benem ammâ çemenzâruñ sabâveŝ cüst u çâlâki

Derûnum âteşinden kubbe-i ‘arz intihâb eyler
Ne cüz’îdür baña yakup kül itmek sakf-ı eflâki

Çerâğı vâdi-i Eymen ocagından uyarursın
Eger pervâneveŝ biryân iderseñ murg-ı idrâki

Safâ bezmin dilerseñ gıll u gıŝdan kalbüñi sâf it
Behiştî pâk meŝrebler kabûl eyler mi nâ-pâki

516

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Çün elinde bâdesi var la‘l-i rûh-efzâ gibi
Mürde ihyâ itse ne pîr-i mugân ‘Îsâ gibi

Hâk-i kûy-ı yâr ele girse yüze sürmek degül
İŝtiyâkumdan yiyem gibi gelür halvâ gibi

Sûretin görüp zere dil virmegüñ ma‘nîsi yok
Büt-perest olmak müselmânlık degül tersâ gibi

Zâhidâ ‘âşık tururken umma cennetden nasîb
İRmez aña nâ-mahaller mansıb-ı dünyâ gibi

515 RE. 60a-b, FB. 62a-b

516 RE. 60b, FB. 62b

Kadd-i yâr üstindeki ruhlar Behiştî'nün yine
Varını hâkister itdi âteş-i bâlâ gibi

517

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

Gonca yârûñ olalı la'l-i şeker-handi gibi
Agladur oldı beni murg-ı çemen kendi gibi

Gülmez oldı yüze ol gül-bün-i sîm-i sirişk
Merdümüm mâ-melekin yoluña harcandı gibi²⁹⁷

Turumadı göricek 'âşık-ı ser-mesti fakîh
Bir kabâçe silimiş başdağı dülbendi gibi

Zâhidüñ sûfî sadâsın işiden 'âşık dir
Bu riyâ kûyunuñ ol şimdi hudâvendi gibi

Götürür gûş-ı Behiştî ne kadar sögse lebüñ
Giderek gevher-i düşünâmuña öğrendi gibi

518

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

'Îzâruñ rengini görüp gül-i ahmer hicâb itdi
Vücûdın reşk odı şöyle eritdi kim gül-âb itdi

Mahabbet gülşenin ser-sebz ü hurrem kılmagıçün gam
Gözüm yaşını bârân eyleyüp âhum sehâb itdi

Dehânuñdan eser yok bu vilâyetlerde ol gamdan
'Adem mülkine rıhlet kılmaga dil ıztırâb itdi

517 RE. 60b, FB. 62b

²⁹⁷ Metinde "Merdümüm mâ-melekin mülkün yoluña harcandı gibi"dir. Vezin ve sentaks gereği bu şekilde okundu.

518 RE. 60b-61a, FB. 62b-63a

Habîbüm dâr-ı dünyâyâ gelen mahbûblar içre
Seni Yûsuf' dan evvel saymayan yañlış hisâb itdi

Dem-â-dem su yerine içdügi la'1-i müzâb oldı
Behiştî şol gedâ kim mîr-i bezme intisâb itdi

519

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Sanma rind-i meste ta'n iden fakîhi muttakî
'Âkıliseñ ehl-i idrâk añlama bu ahmakı

Gülleri âteş tokunmuş gibi itdi ruhlaruñ
Gülşene ragbet komadı bâg-ı hüsnüñ revnakı

'Arızuñ bahrı kenârında zenahdânuñ senüñ
Sîb-i nâbile pür olmuş bir letâfet zevrakı

Bâgda mudhiklik idüp goncayı handân ider
Bülbül-i şeydâ gibi yokdur cihânda bir şakî

Şâdmânam kim Behiştî hâbda Mecnûn baña
Didi 'aşıklık senüñdür şimdi kardaşlık hakı

520

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Yoluñda yelmeyen kişi bâd-ı sabâ gibi
Görmez izüñ tozından eser kîmyâ gibi

Olmaz cihânda gayrı güzeller saña nazîr
Dünyâyâ bir nebî mi gelür Mustafâ gibi

519 RE. 61a, FB. 63a

520 RE. 61a, FB. 63a

Çeşmüñ yavuz karardı Hudâ hayrını vire
Ol zâlimüñ belâ bu ki hışmı baña gibi

Bir gam ki şehre gelse diyâr-ı ba'îdden
Benden yaña teveccüh ider âşinâ gibi

Dünyâyı bir tarîkıla kılsa Behiştî geşt
Zannum budur ki bulmaya sen bî-vefâ gibi

521

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

*Kâle yâ men fi-be-vâdi hayreti
Kum fe-zürnî dâhulen fi rahmeti**

Kûyuña eyler tahassür ehl-i 'ışk
Ehl-i î mân özler elbet cenneti

Hod-pesend olma ki urdı dest-i kahr
Gerden-i şeytâna tavk-ı la'netî

Cânuma kâr ide gibi zahm-ı gam
İşleye gibi rakîbüñ devleti

Biz hayâl-i yâri tenhâ görmege
Ey Behiştî olmışuzdur halvetî

522

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Dilâ gel irdüğüñe dil uzatma hâme gibi
Yüzüñ dürüp âl içinde nâme gibi²⁹⁸

521 RE. 61a-b, FB. 63a-b

Gazel-i Mergüb

* Ey kimse! Hayret çöllerinde, kalk ve rahmetime dahil olarak beni ziyaret et, dedi.

522 RE. 61b, FB. 63b

²⁹⁸ Mısrada vezin eksiktir.

Dilerseñ itmeye devrân gözüñ yaşın bârân
Kararma her kişiye ey gönül gamâme gibi

Sabâ gibi açıcı olma gördüğün ‘aybı
Duriş ki setr idesin dâmenüñle câme gibi

Cihânda ehl-i dilüñ başı üzre yer bulasın
Yuyup derûnuñı pâk eyleseñ ‘imâme gibi

Behiştî yârile kuhsârı bezmin eyleriseñ
Gazâl-ı hâmı kılursın şikâr Usâme gibi

523

Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/ Fe‘ûlün

Fürkat bu benüm egnüme giydürdüğü şâli
‘Âlemde çıkarmaya meger dest-i visâli

Dün ebr araya girmese yâr üzre düşerdi
Hurşîdüñüñ ey çarh nedür hâli zevâli

Pervâne gibi kendüsine çekdi getürdi
Bir cân komadı dâ’irede şem‘-i cemâli

Yok yerlere mi zerd ü nizâr oldu felekde
Ebrûlaruñuñ reşki bugün bükdi hilâli

Ger kasd-ı hayâl itse kelâmında Behiştî
İrmezdi hayâline anuñ Molla Hayâlî

524

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Feryâd u nâle eyleyü destân-serâ gibi
Bir bâg-ı pür-şükûfeye vardum [hümâ]²⁹⁹ gibi

Biñ dürlü sûz u sâzile bir bülbül-i garîb
Hâlini yandı geldi baña âşinâ gibi

Bir goncaya gönülcügi düşmiş fütâdenüñ
Gül goncası degül dil şebinden saña gibi

Bildüm ki bir belâya giriftârdur ki hîç
Rûy-ı halâs görmeye ben mübtelâ gibi

Âvâze-i visâl ki efvâhdan gelür
Hiç aslı yok Behiştî hemân bir sadâ gibi

525

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Gül çemen sultânı sünbüller semen-sîmâları
Goncalar şehzâdelerdür lâleler lalaları

Âteşin gül şem'-i bezm-ârâya beñzer bâgda
Sen aña pervâneler tut bülbül-i gûyâları

Bir harâret virdi gam kim câm-ı meysüz çâre yok
Def' olunmaz şöyle kim nûş eylesem deryâları

Yıldı bir olur şeb-i yeldâ velî ey subh-ruh
'Âlem-i hecrüñ igen çokdur şeb-i yeldâları

524 RE. 61b-62a, FB. 63b-64a

²⁹⁹ Metinde sehven unutulduğunu sandığımız kelimeyi ilave ettik.

525 RE. 62a, FB. 64a

Ey Behiştî şöyle beñzer kim hayâl-i yâr için
Cevherî âyînelerdür gözlerüm mînâları

526

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Yâr işiginde gönül derbâna beñzetedüm seni
Cennet-i a‘lâdaki Rıdvân’a beñzetedüm seni

Kâlib-ı fersûdeme virdi hayâlün nev-hayât
Hey kıyâmet bir musavver câna beñzetedüm seni

Saña teslim itdi sînem Mısr’ını cân-ı ‘azîz
Anuñiçün Yûsuf-ı Ken‘ân’a beñzetedüm seni

Ey gönül her kûşeñi gamlar yakup yıkmakdadur
Issı olmuş hâne-i vîrâna beñzetedüm seni

Ehl-i ‘ışk aglar Behiştî sen gülersin şâz olup
Tekye-i hayretde ben hayrâna beñzetedüm seni

527

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Zâhid geçindügi niyedür tuysa hâlini
Tel tel yolardı şâne rakîbün sakalını

Togrı elif karalıyamaz ditrer ellerüm
Cân safhasında yazılı kaddün misâlini

526 RE. 62a, FB. 64a, MM. İ. 2456. 159b, B. 2127. 48b

1a beñzetedüm] beñzetti RE, FB

2b kıyâmet bir musavver] musavver bir kıyâmet MM. İ. 2456

4a yakup yıkmakdadur] yakup yakmakdadur MM. İ. 2456

5a gülersin şâz] gülerseñ şâd MM. İ. 2456

5b ben] bir MM. İ. 2456, B. 2127

527 RE. 62a-b, FB. 64a-b

Âl dest-mâle mâ' ilimiş ol iki gözüm
Anuñla ben münâsebetüñ aldum âlini

Sultân kabâçesini pelâsa virür velî
Virmez gedâ kabâçe-i zer-bâfta şâlini

Gösterdi ehl-i derde ruh-ı zerd u âh u eşk
Harc eyledi Behiştî bugün var kemâlini

528

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Cânı yokdur ki ola kaddüñe hem-ser Tûbî
Ben nazar ehliyem a'lâ bilürem üslûbı

Kanı bir 'âşık-ı sâdık ki olam aña muhîb
Kişi Yûsuf yerine sevmelüdür Ya'kûb'ı

Ey perî-ruh şu ki sen âdeme kılmaya sücûd
Ola şeytân gibi Hak hazretinüñ magzûbı

Mâsivâ gerdini zülfüñle süpürdüm dilden
Bahtlu hâne ki sünbüldeñ ola cârûbı

Ey Behiştî gazelüñ sihr-i helâl oldu yine
N'ola râm olsa saña memleketüñ mahbûbı

529

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Âsân gelürse beglere tâc u kabâ yüki
Girdüm tarîk-ı 'ışka gerekmez baña yüki

Senüñ cefâña râzı idüm bâri olmasa
Üstümde dil zücâcı dinen ol belâ yüki

Yârüñ sühanlerin götürürsem ‘aceb degül
Zahmet degüldür ehl-i dile âşinâ yüki

‘Uryân görüp Işıklar’ı bî-bâr sanma kim
Bî-tâkat itmiş anları da iştihâ yüki

Sermâda sûz-ı ‘ışkile eyler Behiştı zevk
Gördüm mürâ’î sûfi’i olmuş ‘abâ yüki

530

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Bir tâze hûbı kendüme cânân idem gibi
Bu köhne cisme ‘ışkı yeñi cân idem gibi

Gördüm belâda ‘âşıkı rahm eyledüm dimiş
Kâfir rakîbi tınma müselmân idem gibi

‘Îd-i visâlüñe irene bir koyun nedür
Ben saña kendü cânımı kurbân idem gibi

Yalvarmagıle çekmedi senden rakîb elin
Üstine seyl-i eşki salup kan idem gibi

‘Âşık irerdi söylemese vuslata dimiş
Tınma Behiştı derdüñe dermân idem gibi

531

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

Yer yer tenümde dâg-ı gam sanma bu hayâli
 'Âşıklarun zer-i surh üstine giydi şâli

Reşk itme rif'atine evc-i felekde mihrün
 Ol devlete özenme kim tîz ola zevâli

Zühde degişmez 'ışk-ı sâfi-derûn olanlar
 Tercih iderler âb-ı şûr üstine zülâli

'Işk-ı ebed dilerseñ bir pîre 'âşık ol kim
 Mahbûb-ı sâde-rûnuñ gelse gerek sakalı

Tig-ı cefâyı ehl-i fazla salar Behiştî
 Bu çarh-ı ceng-cûnuñ kâfircedür kıtâlî

532

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ'ilâtün

Agyâra lutf idermiş ol gamzekâr hûnî
 Bulmaz düşerdi 'âşık evvel bileydi bunı

Ussum gider önünde düşdükce baña sevgün
 Bir merd-i mürde gûyâ yek fâtihâ-hânı

Mecnûn ile eger ben bir 'asrda gele idüm
 Ta'lîm iderdüm aña kûhsârda cünûnı

Sâdık muhibbe 'arz-ı şefkat iderler ammâ
 Zâhid münâfikâne pîr-i mugân derûnî

Kâf-1 kanâ‘atüñ bu şeh-bâziyam Behiştî
Kim oldı nice ‘ankâ ser-pençemüñ zebûnı

533

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Kanı ol demler ki aglardum sevüp bir şâhidi
‘İşkı da‘vâsınuñ eşküm olmış idi şâhidi

Geh güneşde geh kamerde seyr idüp Leylâ’sını
Kulle-i kûhsâr-ı Mecnûn’a temâşâgâh idi

Şimdi sâkin gördüñise ‘ışka münkirsin dime
Bir zamân şeb tâ-seher kârüm figân u âh idi

Neyledüñ ‘ışk-ı mecâzı yerdüñ ancak vâ‘izâ
Kanı ol evvel hakîkat ‘âlemine râh idi

Gabgab-ı ‘ışkında yârüñ habs ola gibi gönül
Bu gice düşde Behiştî menzilüm bir çâh idi

534

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Sahrâda nûş ide ide sâkî piyâleyi
Bir vechile semirdi ki kan tutdı lâleyi

Sarkardı gül ugurlamaga bâg-ı ‘ârıza
Ne’ylerseñ eyledüñ hele kesdüñ külâleyi

Tâ kim beni müsahhar ide ey perî kamer
Sahn-ı felekde dâ’ire va‘z itdi hâleyi

533 SRE. 850. 136a

534 SRE. 850. 138a

Zâhid ‘aceb mi bakmasa göz revzenin açup
Yârûñ harîm-i hüsni götürmez havâleyi

Bezî eyledüñ nefâ’isi ehl-i mezâk olan
Alsun Behiştî mâ’ide sözden nevâleyi

535

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Câm-ı gül bâde-i fenâ toldı
Sünbül anı görüp saçın yoldı

Fürkat-i pîr-i mey-fürûş ile
Tâzelik demde beñzümüz soldı

Başî devletlü şahs imiş Mecnûn
Mihnet-i gamdan öldi kurtuldı

Yine eşküm sipâhî irdükce
Pâdişâhum dizin dizin oldı

Nesnesi yog idi Behiştî’nüñ
Seni gördükde bilmezem n’oldı

536

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bulmadum ‘âlemde ben mey gibi göñlüm egleri
Gözine göstermez anuñla gedâlar begleri

Dil bu gurbet-hânede kılmazdı bir lahza karâr
Ger ümîd-i vuslatuñ olmasa anuñ egleri

Yârı agyâr ile görsem niçe lertzân olmayam
Her yañadan debreşür cismümde gayret regleri

Âstânuñda rakîbüñ bir degül iki degül
Cennet-i kûyuñda neyler ol cehennem segleri

Ey Behiştî dîdeden gâ'ib perîler gibidür
Vâdi-i şî'rüñ eger varise bizden yegleri

537

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Ne hoş 'âlemdür ey sâkî sabûhı bâde-i bâkî
Kadeh tut pür-şafak olsun yüzüñ sahnınuñ âfâkî

Bu mey yâ Rab nice hum-hânedden cûş eylemişdür kim
Bir ednâ cür'ası ser-mest idüpdür cümle 'uşşâkî

Ezel bezminde bir câmin çeken şol deñlü mest oldı
Ebed devrinde saymaz bir habâba bu tokuz tâkî

Benüm peymâne-i 'ışka düşüpdür defter-i tab'um
Nasîhat nakşına kâbil degüldür 'aklum evrâkî

Bihamdillâh Behiştî bezm-i 'uşşâka ayak basdum
*Edir ke'sen ve nâvilhâ ilâ yâ eyyühe's-sâkî**

537 AE. 458. 7b, H. 1055. 12a, B. 2127. 92a

3b ebed devrinde] fenâ deyrinde B. 2127

4a Benüm peymâne-i tab'um düşüpdür defter-i 'ışka B. 2127

5a basdum] basdı B. 2127

* Ey sâkî, içki bardağımı dolaştır ve onu içtir.

538

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Bezme gel bu gece ey ‘âlem-i hüsnüñ mâhı
Yohsa yerden göge dek incinirtüz vallâhı³⁰⁰

‘Işk-ı Tebrîz vücûdumda komaz ‘akla karâr
Şeh Süleymân çıkarur tut ki vatandan şâhı

Bir içim suyun içen Hızrveş ölmez ebedî
Ne güzel nesne olur gabgab-ı yârüñ çâhı

Nereye basdugını bilmez olur zevkından
Her kimüñ meykede semtine düşerse râhı

Dâglar urdı Behiştî felegüñ sînesine
Rûm abdâlı olupdur meger anuñ âhı

539

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Cihânda ‘âşikuñ yâ Rab cefâsuz yârı olmaz mı
Mahabbet gülsitânınuñ gül-i bî-hârı olmaz mı

N’ola bizden yaña salınsañ ey serv-i hırâmânum
Nihâl-i tâzenüñ her cânibe refâtârı olmaz mı

Cefâsına göre âhir vefâ ider güzel yok mı
Göñüller mülkinüñ bir ‘adl ider hünkârı olmaz mı

Nikâb-ı kâkülüñden ruhlaruñ görmez mi ‘âşıklar
Şeb-i kadrüñ gözi açıklara envârı olmaz mı

538 R. 1973. 143b

Behiştî

³⁰⁰ Bu beyit İS. I. 3859 24b, HÇ. s. 227, KA. s. 200, Ah. s. 334, TN. C. 1. s. 112 ve Be. s. 28’de müfred olarak yer almıştır.

539 R. 1985. 98a

Virüp cân u gönül nakdin metâ‘-ı mihnet almaga
Behiştî gam bilâdında belâ bâzârı olmaz mı

540

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Dîde-i nâ-dâna hüsnüñ ‘arza kılma zen gibi
Pâk dâmen ol habîbüm Yûsuf-ı Ken‘ân gibi

Dehr hammâmında gördüm reva mı ‘uryân seni
Mîr-i hasret yaka yaka sînemi külhan gibi

Görmedüm mânendüñi hâlûñ gibi bir dânesin
Gerçi geşt itdüm cihân meydânını hirmen gibi

Vahşidür sayd olmaga kâbil degül murg-ı visâl
Eşk-i dîde dökmeyince öñine erzen gibi

Bâdeveş cûş eylesün dirseñ derûnuñ şevk ile
Menzilûñ hum-hâne eyle ey Behiştî ben gibi

541

Mef‘ûlü/ Mefâ‘ilü/ Mefâ‘ilü/ Fe‘ûlün

Çün tâze ruhuñ bezm-i çemende güle düşdi
Aglarken işitdi anı bülbül güle düşdi

Kâküllerüñe tâlib olup gülşene vardum
Evvel nazarum tâli‘i gör sünbüle düşdi

540 MK. A. 3853. 5a

541 Tr. 182. 19b, FB. 247. (numarasız), FB. 533. 139b

2a tâlib] mâ‘il FB. 247

Hüsnüñ gülüñe tâlib olal'dan dil-i 'uşşâk
'Âlemlere ey gonca-dehen gulgule düşdi

Bezm-i ezelüñ her kişi bir nesnesin aldı
Yagmâda bizüm destümüze bülbüle düşdi

Bir 'âşık-ı mahrûm idi bezmüñde Behiştî
La'l-i lebinüñ mesti olal'dan müle düşdi

542

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Ya sabr u yâ sefer diyü ne Rûm u ne 'Acem kaldı
Tolandum rub'-ı meskûnı hemân mülk-i 'adem kaldı

Yoluñda varumı harc itdüm esbâb-ı vücûdumdan
Göze tokunmaga kâbil temâşâ eyle nem kaldı

Cihân şerbetlerinden bulmaga dil derdine dermân
Tabîbüm tecribe kılmadugum bir kâse semm kaldı

Yıkıldı dil yitürdi cân özin 'akl oldı lâ-ya'kıl
Ayag üzre şeb-i hecrüñde şem'-i bezm-i gam kaldı

Behiştî nâme yazmaga müsâ'id olmadı ammâ
Ağızdan söyledüm yüzi karasıyla kalem kaldı

3a Hüsnüñ] senüñ Tr. 182

4b bülbüle] velvele Tr. 182

5b mesti ola'ldan] kandin umalı

542 AE. M. 603. 48b, R. 1973. 143b, AE. M. 668. 25a, CE. 2611. 222b, MK. C. . 4. 66a, MO. I. 761.

122a, MM. İ. 2456. 158a, B. 2127. 42a-b

Nazîre

1b tolandum] dolaşdum AE. M. 668

2a yoluñda] yoluña CE. 2611, MK. C. 4, MO. I. 761

2b tokunmağa kâbil] tokunmaduk dahı AE. M. 668

3b semm] nem CE. 2611; kılmadıgum] eyledigüm MM. İ. 2456

4a oldı] itdi B. 2127

543

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Urma her bir senge varup tîrinüñ peykânını
Sîneme gel sîneme isterseñ ok meydânını

Yârümi benden ayırduñ hây la‘net cânuña
Ben seni gördüm rakîbâ ‘âdemüñ şeytânını

Bezme gel el üzre tutsunlar seni sâgar gibi
Bâda virme lâle gibi hüsnünüñ devrânını

Emr ideydüñ ‘âşıkı asмага zülfüñ dârına
Ben hele kendüm çekerdüm bendeñüñ urganını

Ey Behiştî ruhlaruñda hâlini kim görse dir
Rûm iline kim getürdi bu ‘Arab oqlanını

544

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Az mîdur yohsa bahâ-yı leb-i la‘lün çok mı³⁰¹
Be-hey âfet biricük söyle e agzuñ yok mı

Haste-i hecrüñi öldürse ne gamzeñile
Biñ yıla çekmiş iken bir nazar itseñ çok mı

Vuslatuñ dürrini deryâ-yı firâkda senüñ
Arayu arayu âhîrle hele bulduk mı

5b söyledüm] söyledi AE. M. 603

543 FB. 208. s. 93

Nazîre-i Behiştî

544 R. 1973. 92a

³⁰¹ Bu beyit MK. A. 3552 41b, KF. s. 27 ve MO. I. 923 s. 4’de beyit halinde yer almıştır.

Sîneme togruldugı dem tîr-i cefâñ bilsek
Ney şeker kıt‘ası mıdur tokunan yâ ok mı

Ey Behiştî ne şikâyet ider ol tâze nihâl
Bize şâkird iken anı gelse urduk mı³⁰²

545

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Cemâlûñ Mescid-i Aksâ’dur ebrûñ oldı mihrâbı
Harem hâdimleridür beñlerûñ bir iki A‘rabî

Ruñ şem‘in arar mûmlar yakup pervâne olmaga
Benûñ gibi hevâlarda uçar gördüñ mi şeb-tâbı

Cihânda ‘ârız-ı yâruñ yog iken misli mânendi
İgen bârid degül midür aña beñzer dimek âbı

Safâ gülzârınuñ õñ sayd idermiş kebg-i handânın
Ki el üzre tuta şeh-bâzveş câm-ı mey-i nâbı

Behiştî ‘ışka yâr olmuş dil ü cândan haber bilmez
Yeñi bir âşinâ bulmuş unutmuş eski ahbâbı

546

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

İrmedi âhire eyyâm-ı firâkuñ ‘adedi
Eşk-i giryânlarumuñ çıkmadı sudan nemedi

Sâgar-ı pür-meyi elden komazam başum için
Kişi ayakda kalur olmasa şâfî senedi

³⁰² Mısrada vezin bozuktur.

545 TA. 285. 56a

Behiştî

546 AE. M. 653. 22b

Vâ'izüñ 'ışka dil uzatduđınuñ hikmeti bu
Yâr ile hem-dem olan 'âşika vardur hasedi

Senden artuk baña ölüm yeg [gelür]³⁰³ görünür
Niçe bir sürüeyüm her yaña cânsuz cesedi

Nâr-ı gamdan ola bir gün ki Behiştî çıkasın
Ki müselmânı cehennemde komazlar ebedî

547

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ey saçı Leylâm elin çeksün ya zabt it řâneñi
Yâ hemân Mecnûn ile sahrâda bil dîvâneñi

Ey hayâl-i yâr çeşmüm kasrını hâlî koma
Seyl olur sakın harâb eyler sa'âdet-hâneñi

Ehl-i 'ışkı gördüği dem açılır pür-şevk olur
Dâ'imâ ey mug-beçe řen görelüm mey-hâneñi

Ruhlaruñ şem'in niçün gizlersin ey şeh bendeden
Añsızın göyündüre dirsın gibi pervâneñi

Gel hadîs-i 'ışkı rengîn eyle câm-ı mey gibi
Ey Behiřtî kendüden geçsün ićen peymâneñi

³⁰³ Kelime metinde olmamakla beraber vezin gereği eklenmiştir.

547 HE. 244. 120a

Behiştî Fermâyed

548

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Hemi sâfî olur âyîne-i vech-i haseni
Şermsâr itdi tarâvetde gül ü yâsemi

Taşî nerm itdi katı gönülüne kâr eylemedi
Nice âhen-dil olursın begüm Allâh seni

Hele ben cân u gönülden seni gâyet severem
Ne için sevmeyesin sen seni cânan seveni

Varup agyâr ile ‘îş itme güzel başuñ için
Ey benüm rûh-ı revânüm gel e incitme beni

Dil bağıyla suya salmış gözi câdûlîg ider
Güyyâ âb-ı ‘izârındaki zülf-i şikeni

Ey Behiştî güzer eyler ise kabrümde ol ay
Tutuşa şem‘i gibi meşhedimüñ her çemeni

549

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Bahâr oldı yine Rûm illeri bâg-ı İrem’lendi
Sadâsı bülbülüñ nev-rûz-ı ‘uşşâka ‘acem’lendi

Komamışdı şebâbuñı gözümde sûz-ı gam bir dem
Görel’den lâle-i sır-âbı eşküm yine demlendi

Gamuñla şöyle alışmış gönül kim rûz-ı vuslatda
Bugün yârümdan ayrıldum diyü gâyet de gamlandı

548 AE. M. 694. s. 379

Nazîre-i Behiştî

549 MM. İ. 2456. 156a

N'ola görünse nakşî merhametden su gibi sâde
Bihâr-ı eşk-i 'âşıkdan felek evrâkı nendlendi

Behiştî sadr-ı meclisde ele câm aldı şâhâne
Harâbât ehli içinde murâdı üzre Cem'lendi

550

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Sarardup şîre dönderdi gamuñ ben zerd-sîmâyı
Rakîbe gâv gösterseñ baña göster temâşâyı

Dili bir seng-i mîknâtîs idüpdür şevk-ı peykânuñ
Benümçün çekmesün zahmet ne lâzım kaşlaruñ yâyı

Güşâde olmaya dil goncası gülzâr-ı kûyuñsuz
Hevâsıyla gezer gül gibi geşt-i deşt-i dünyâyı

Sürerseñ bâd-ı hışmuñla sipihr-i âstânuñdan
Varam bir pâre ebr olam gidem aglayı aglayı

Ezel bâğında il 'âlem gül-i maksûd üleşdükde
Hemân hâr u belâ olmuş Behiştî bendenüñ pâyı

551

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Şükûfe şöyle tezyîn itdi eşcâr-ı gülistânı
Çemende sanki kurdı haymeler nev-rûz-ı sultânî

Cihâna ebr-i zulmet sanmañuz Hızr-ı sa'âdetdür
Ki anuñ sâyesinde sebze içdi Âb-ı Hayvân'ı

550 MM. İ. 2456. 159a, B. 2127. 35a-b

3 Kapuñ gibi açılmaz gonca-i dil bâğ kûyuñsuz/ Sabâ esbiyle berg-i gül gibi geşt itdi dünyâyı B. 217.

4b olam] olup MM. İ. 2456

551 MM. İ. 2456. 159a-b

Mizâcî lâlenüñ rahmet meyinden perveriş olmış
Anuñçün tammaga turur nazarda beñzinüñ kanı

Bu çarh-ı nîzeden bülbülleri pervâne kılmaga
Uyardı âteş-i gülden niçe şem‘-i şebistânı

Demidür sâde-‘ârızlar Behiştî berg-i gül gibi
İde esb-i sabâ-reftârile seyr-i Süleymân’ı

552

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Ne deñlü ser-bülend itseñ dıraht-ı ‘izz ü ‘ikbâli
Emel şâhın şikest eyler konup bir gün ecel Zâl’i

Gurûr itme şehâ bây u gedâ bir kapu kulıdur
Saña dünyâ-yı zer-bâftı viren virdi aña şâli

Mahabbet ehli cevri-yâre sabr itmez degül ammâ
Olur olmaz cefâ-hûya sakın açma bu ahvâli

Ümîdüm var kilâbuñla kapuñda âşinâ olam
Egerçi mertebem ednâdur ammâ himmetüm ‘âli

‘İzâruñ şem‘inüñ hurşîd-i zerrîn şem‘dânıdur
Melek pervâneñ olmaga idinmişdür per ü bâli

Lebüñden men‘ idersem dil ‘izâruñ ârzü eyler
Hele ben zabta kâdir olmadum bu tfl-ı meyyâli

Sakın Mecnûn’ı sanma tekve-i ‘ışk ihtiyârıdur
Nice abdâla mâlikdür Behiştî anuñ emsâli

553

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Nakş idüp sâye-i ebrûsını nakkâş gibi
Eylemiş hâtem-i la‘l-i lebine kaş gibi

Tîg-ı müjgânına karşı boyun egmiş agyâr
Şâha kurbân mı olur yohsa kızılbaş gibi

Çünkü dendân-ı safâ-bahşuña [öykündi]³⁰⁴ senüñ
Dürri gözden bıragursam yeridür yaş gibi

Dehenüñ fikrini gönümde kimesne göremez
Hâk-i pâk içre düşen dâne-i haşhâş gibi

Ögrenel’den beri üstâd-ı mahabbetden edeb
Dil gamuñla dürli râyuña karındaş gibi

Ger imâret kılasın hânemi mihmânım olup
Müjelerle süpürem râhuñı ferrâş gibi

Şi‘r-i nermüm ne ‘acebdür ki Behiştî tokunur
Müdde‘îñüñ yüregi başına bir taş gibi

554

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Dâne gösterse murg-ı câna biñi
Hasretinden kopar garîbüñ iñi

Hat gelüp hân-ı hüsnüñile canâ
Çıkmaya mı fakîre soñı diñi

553 YB. 2511 (müstakil, numarasız iki varakda)

³⁰⁴ Kelime metinde “öngünmek” şeklinde yazılmıştır.

554 YB. 2511 (müstakil, numarasız iki varakda)

Şöyle alışdı dil cefâñula kim
Ârzû eylemez vefâñı niñi

Köhne şalum dönüpdür ol kefene
Ki anuñ olmaya yakası yiñi

Şükr kıl kim Behiştî her fende
İdemez kimseler mütâla‘ añı

555

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Zühdi kor ‘ışka akar su gibi gönüm sâfi
Ki safâ ehli olan derde değışmez sâfi

Bir megesdür dil evet mâ‘ide-i ‘ışkuñda
Kâf Sî-murgı kebâb olsa degüldür kâfi

Kûy-ı yâri vire mi âdem olan Firdevs’e
Cennet ehli vara me‘vâ tuta mı a‘râfi

Derdini dil kime sorsun ki lebüñden gayrı
Virmez ol mes‘eyle kimse cevâb-ı sâfi

Var Behiştî gazelin öğrenüp enmûzec idin
Dürr-i nazmuñ olayın dirsene eger sarrâfi

556

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Allâh müyesser eyleye mi baña ol günü³⁰⁵
Oynayavuz habîbile peygamber oyunu

555 B. 2127. 37b

556 B. 2127. 52a-b

³⁰⁵ Beyit Be. s. 28, AÇ. s. 209, KA. s. 200, HÇ. s. 227 ve MK. A. 2209. 12a’da beyit olarak verilmiştir.

1a müyesser] hayr MK. A. 2209

Ey gam velâyet ehli misin yohsa dün gice
Biñ yıldan artuk eyledüñ baña bir düni

Gönlümde lâlezâra benüm kalmaz iştiyâk
Kanlu yaşum ki zeyn ide dâmânum üstini

Kûh-ı cünûna gitme gönül kûh-ı yârdan
Aldı yürek çıkarması gör hey yaban bunı

Mülk-i vücûdı yıkmaya mı leşker-i ecel
Bizden yaña degül mi Behiştî anuñ yöni

557

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Çekme bâtil yere gam kim kılıcak hakk yârî
Kişinüñ üstine ugrayu gelürmiş yârî

Yüzüñe bakdı ise bendeñe hışm itme şehâ
Kim ola görmege meyl eylemeye hünkârı

Ne mühimm rind olan mansıb içün gam çekmek
İki câm ile Kalata’nuñ olur dizdârı

Cûy-bâr-ı mey-i nâb ile bulan neşv ü nemâ
Serv-i ra’nâ gibi eyleser n’ola refâtârı

Hırka vü tâcı bile koydı Behiştî kadehe
Şimdiden soñra meger ola kadeh cerrârı

558

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Yüri hey kavli yalan ‘ahde peşîmân olıcı
Ma‘nide kâfir ü zâhirde müselmân olıcı

Karañularda bizi kûşe-i tenhâda koyup
Gayrılar meclisine şem‘-i şebistân olıcı

Almaga irdüğünüñ göñlini ‘âr eylemeyüp
Buldugı mülket-i vîrâneye sultân olıcı

Gördüğünce gam ü mihnetde beni şâd oluban
Bir nefes şâdlıgum görse perîşân olıcı

Ebedî bâg-ı Behiştî’ye güzer eylemeyüp
Gayrı gülşenlere her-dem gül-i handân olıcı

559

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Gülâc-ı vasluñ ummaz dil gamuñ ‘ayyâşıdur sâkî
Fakîre ol nasîb olmaz ekâbir aşıdur sâkî

Serây-ı sînede eyler meserret nakşını peydâ
Meger kim reng-i bâdeyle anuñ nakkâşıdur sâkî

Gamuñ der-bendini kat‘ itmege kûhsâr-ı fûrkatde
Harâbât ehlinüñ şâhum yarar yoldaşıdur sâkî

İrişür yol deminde sûz-ı gamdan teşne ‘uşşâka
Ya Hızr-ı hoş-likâdur ya anuñ kardaşıdur sâkî

558 B. 2127. 79a

559 B. 2127. 81a

Behiştî'nüñ sözin tut ayagı bârân gibi yagdur
Kim ol bezm-i mahabbet içre dolu başıdur sâkî

560

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

Benüm bir sûz peydâ kıldı sînemde gamuñ odı
Şeb olmaz şem'veş anuñ depemden çıkmaya dûdı

Dahı yâre n'ola humret virürse her nefes âhum
Eser yel şimdi mi oldı ahıbbâna ilüñ odı

Kitâb-ı hüsnüñe her kim ki itmez yaşı nakdın sarf
İlâhî görmesün iki gözümse rûy-ı maksûdı

Figân itsem gelür her kûşeden bir nâvek-i ta'ne
Üşermiş üstine kuşlar işitse savt-ı Dâvûd'ı

Garîbâne terennümlerle hâlet virmege bezme
Behiştî mutribe öğret bu şi'r-i gurbet-âlûdı

561

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

İrişüp subh-ı visâl âhir olur gussa şebi
Çihre gösterse kaçan gün gibi Rûşen Çelebi

Leb-i 'Îsî-nefesüñ rûh-ı Muhammed hakıçün
Hâl-i ruhsârûña râm eyledi Rûm u 'Arab'ı

Şâm-ı gamda dil ider 'ışkuñı 'âlemlere fâş
Ki nihân eyleyimez şem'i zücâc-ı Halebî

Gösterüp göz göre agyâra vefâ yüzlerini
Neyiki ‘âşika bu cevır ü cefânunı sebebi

Yâr ışiginde görüp baña Behiştî didiler
Bu meseldür kişinün gökden inermiş lakabı

KIT'ALAR

1

Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Tekye-i çarh-ı lâciverd içre
Bildüñüz mi nedür bu şems u kamer

Pîr-i dehrüñ iki cevânidur
Birin ahşam koşar birini seher

Çölde gâh sipîhr-i fânîde
Bildüñüz mi nedür bu şems u kamer

İki tâvûs-ı bâg-ı vahdetdür
Biri ahşam uçar birisi seher

Hayme-i çarh-ı lâciverd içre
Bildüñüz mi nedür bu şems u kamer

İki hassâsıdur şeh-i dehrüñ
Biri ahşam gezer birisi seher

Sünbülîstân-ı âsmân içre
Bildüñüz mi nedür bu şems u kamer

İki güldür bu bâg-ı âlemde
Biri şeb açılır birisi seher

2

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Bildigüñ bilmedigüñ şahsa musâhib olma
Hem-nişîni kişinüñ şöyle bil ey akbel-i nâs

1 FB. 533. 164b. Lügaz üslubunda aynı vezinde peş peşe yazılan bu dört kıta, başka şairlerin de aynı tarzda şirlerinin bulunduğu bir mecmuadan alınmıştır.

2 R. 1973. 119b, R. 1973. 189b

Ez-ân Behiştî Sellemehullâh

Tâlib-i ma‘rifet olmazsa sehâ ehli gerek
Bunlaruñ olmayıcak³⁰⁶ bâri gerek kâdr-şinâs

3

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Bagdâd iken yüzi suyu ‘Acem mülkinüñ
Gâlib anuñ da bâd-ı sabâyı vurur semûm

Şahuñ Revân’a kasdına olmuş iken revân
Gördün Revân’ı dahı kara göñli gibi şûm

N’itsün Celâli ‘azm-i şehensâha sürh-ser
Tâkat kılur mı gürbeye şîr idicek hücûm

4

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Fe‘ûlün

Ölümlü haste oldum ey sabâ ben
Hele bir pâre sen benden dirisin

Görinmezsün ser-i kûyında yârin
Yeler oñmazlaruñ sen de birisin

5

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

Sadefden yapılpdur bir letâfet [kasrı durur]³⁰⁷ köşk
Cevâhir dökdi mi‘mâr-ı ezel anuñ binâsına

³⁰⁶ Metinde “olmayıcağuz” şeklinde ise de, vezin gereği bu şekilde okuduk.

3 R. 1973. 72b-73a

4 KF. s. 28, ŞN. s. 156

5 AÇ. s. 209

³⁰⁷ Metinde kelime “kasrıdur” ise de vezin gereği bu şekilde okundu.

Gerek geçsün gerek ser-keşliginden geçmesün ol şâh
Güzergâhında hâk olmak yaraşur ben gedâsına

6

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Ol perî-yüzle salıncaga gidenler dirler
Yine şeh-bâzın uçurmuş birisi bâğı ile³⁰⁸

Didiler keff-i terâzûda oturmuş Yûsuf
‘İdgâh içre gören yârı salıncığı ile

7

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Saña dil virdüm ise ey büt-i Çîn
Vahdet-i Hakk’a münkir olmadum a

Beni agyâra nisbet eylesen
‘Âşık oldumsa kâfir olmadum a

8

Fe’ûlün/ Fe’ûlün/ Fe’ûlün/ Fe’ûl

Şeb-i bâ-surâhî hemî goft şem‘
Ki ey her şeb-i meclis-ârâ-yı dost

To-râ bâ-çonîn kadr pîş-i kadeh
Sücûd-ı dem-â-dem be-gû ez-çi rûst

6 İS. I. 3726. 19b, MO. I. 923. s. 195

1a O perî bine salıncığa görenler dirler M. Ö. I. 923. s. 195. Beyit burada müstakil olarak yer almıştır.

³⁰⁸ Beyit KF. s. 27’de de yer almıştır.

7 MK. C. 4. 50b

Dörtlük *Rubâ’î* başlığı ile yazılmışsa da *Kıt’a* olduğunu düşünüyoruz. Rubaî vezinlerinin dışında bir vezinle yazılmış olup kafiye de *Kıt’a*ya uygundur

Kıt’a-ı Sâni

Surâhî be-du goft ne-şenîdei
Tevâzu ' zi-gerden-firâz ân nekûst³⁰⁹

³⁰⁹ Bir gece mum sūrahiye; Ey her gece dost meclisini sūsleyen! Sen niye bu kadar büyüklükle kadehin önünde an be an secde ediyorsun diyordu. Sūrahi ona; Duymadın mı ki, tevazu büyüklere yakışıyor? dedi.

KISA GAZELLER

1

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ey hemîşe dest-gîrûñ *kul hüvallâhu ehad*^{*}
Vey nigehdâruñ gice vü gündüz *Allâhu ’s-Samed*^{**}

Lem yelîd yârûñ velemyûled^{***} *refî‘uñ dâ’imâ*
Lem yekün her ma‘nide mûnis lehu küfven ehad^{****}

2

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Ne sâkîdür lebûñ gam bezmine yaşum şarâb eyler
Ne âteşdür mahabbet odı kim bagrum kebâb eyler

Ne ser-keş servdür kaddi o nahl-ı ‘âlem-ârânuñ
Cemâl-i nûrına zülf-i şebâsâsın hicâb eyler

3

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Kâni‘üz fûrkate biz vuslat için gam yimezüz
Tatlu olmaduğına dirliğümüz acımazuz

Yârûñ ikdâm idüp iller gibi gönül sımazuz
Gelse gelme dimezüz gelmez ise gel dimezüz

1 AE. M. 685. 185b

Dörtlük *Rubâ‘i, Münasebetle yazıla* başlığı ile yazılmışsa da vezni uymaz.

* De ki: O Allah birdir. KK. 112/1.

** Allah sameddir. KK. 112/2

*** O doğurmamış ve doğrulmamıştır. KK. 112/3

**** Hiç bir şey O’nun dengi olmamıştır. KK. 112/4

2 MK. C. 4. 50b

Dörtlük *Rubâ‘î* başlığı ile yazılmışsa da vezni uymaz.

3 İS. I. 172. 14b

4
Müstef‘ilâtün/ Müstef‘ilâtün

Dil meyl iderse dil-dâra lâyık
Cây-ı safâdur ol bâra lâyık

Nev-rûz irişdi gül gibi kîse
Gül-gûn kabâsı³¹⁰ gülzâra lâyık

5
Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Kalemi kâgız üzre füsûn-sâz kılmaduñ
Bir ruk‘a birle bizi ser-efrâz kılmaduñ

Cânsuz tenüm hayâtı için nâme yazmaduñ
Kilkûñ ucını mu‘cize-perdâz kılmaduñ

Vasluñ günide şâm-ı firâkuñ beyân ide
Kâfûr birle müşkini hem-râz kılmaduñ

6
Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün
Hiç kim yâ Rab baña mânend mahzûn olmasun
Sûret-i hâli havâdisden dîger-gûn olmasun

Bir yaña andan gamı bir yaña mecrân-ı dost
Niçe dil pür-ıztırâb u dîde giryân olmasun

Başlık *Rübâi* ise de vezni uymaz.

³¹⁰ kelime “kabâlar” ise de vezin gereği bu şekilde okundu.

6 AE. M. 685. 185a

Behiştî Fermâyed, Münâsebetle Kır‘a-i Mektûb Yaza

7 AE. M. 685. 185b

Dörtlük *Rubâ‘î* başlığı ile yazılmışsa da *Nazm* olduğunu düşünüyoruz.

7

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Saldukça künc-i mescide seccâde agların
Deyr içre aldığımca ele bâde agların

Bîdârlıgda aglayı aglayı kat kalup
Hâb aldugınca çeşümü rü'yâda agların

Agyâr ile çemende gülüp oynamakda yâr
Ben nâ-murâd kûşe-i tenhâda agların

8

Mef'ûlü/ Mefâ'ilün/ Mef'ûlü/ Mefâ'ilün

Zülfün niçe 'âşıkları dem-beste kılur ey mâh
Şimdi bize dolaşdı *tevekkeltü 'alallâh**

Bu hüsn ile dünyâyı zebûn eyledi 'ışkuñ³¹¹
*Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh**

9

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Gören dir raks ururken gerd-bâd-ı deşt u hâmûnı
Semâ'a koydı Leylî'nün hevâsı hâk-i Mecnûn'ı

Viren kûhsâra zînet lâle sanma ey lebi şîrîn
Yaturken yerde Ferhâd' uñ açılmış zahm-ı pür-hûnı

8 KF. s. 27

9 İS. I. . 219. s. 78

Kit'a

* Allah'a tevekkül etdim. (Beyit içinde : "Şimdi bize Allah'a tevekkül etmek düşdü" anlamındadır).

³¹¹ Bu nazmda vezin sağlam değildir.

* Kuvvet ve kudret ancak Allah'a mahsusdur.

10 AE. M. 565. 43b, AE. M. 635. 45a, HE. M. 245/2. 3b, EE. 3500. 38a, KF. s. 28, Ah. s. 336, ŞN. s. 157

1a ururken] iderken AE. M. 565

10

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Sarardup şîre dönderdi gamuñ men zerd-sîmâyı
Rakîb-i gâvı göster gel beri seyr it temâşâyı

Dili bir seng-i mîknâtıs idüpdür şevk-ı peykânuñ
Ne lâzım çekmesün zahmet benümçün kaşlaruñ yâyı

11

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

*Çi nüvîsem ki dil ez-derd-i firâkat çi keşîd
Yâr nâdîdenet îñ dîde-i gam dîde çi dîd*

*Âñ çi âmed be-ser-i bende der-eyyâm-ı firâk
Be-ser-i kûhken ez-fürkat-i Şîrîn ne-resîd**

11 Ah. s. 334

12 AE. M. 685. 185b

Dörtlük “*Rubâ‘î*” başlığı ile yazılmışsa da “*Nazm*” olduğunu düşünüyoruz.

* Ne yazayım ki, yürek senin ayrılığından neler çekti! Yarı görmemekten gam çeken gözüm neler çekti!

Öyle ki, ayrılık döneminde benim başıma gelenler, Şîrîn’in elinden Ferhâd-ı Kûhken’in başına gelmedi.

MATLA‘LAR

1

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gitdi ser-gerdân gönül irmezse zülfüñ ger meded
Fülk-i dil çekdir bir ‘ummâna ki bî-lenger meded

2

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gördüm ey dil minnet ister virmege dünyâ murâd
Aña minnet itmeden kurtuldum oldum nâ-murâd

3

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Hinnâlarını her kişiye gösterür yürür
Kendü kızıl eliyle bizi bir gün öldürür

4

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gör nice ‘ayyâr u tarrâr-ı cihândur zülf-i yâr
Her girih başında anuñ niçe yüz biñ baş var

1 MK. A. 3092. 256a

2 R. 1973. 71b

3 FB. 533. 177b, Ah. s. 336

1a her] bir Ah.

1b bizi] beni Ah.

4 FB. 533. 177b

5

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Zayf-ı hayâlün irdügi dem çeşm-i eşk-bâr
Silker önine ahzari bir iki enâr

6

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

Cihân bir kahbedür anuñ hilâl altında kaşıdur
Şafak sanma görinen dâmeninde ay başıdur

7

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Fe'ûlün

Gicem gibi olupdur gündüzüm târ
Ne anda ay u ne hod bunda gün var

8

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Zâlimi sanma ki ber-hudâr olur
Ya bogılır suya ya ber-dâr olur

9

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Bülbül-i gülşen kad-i sîm bu cihân dâmumdur
Beni bunda tutan ol serv-i gül endâmumdur

5 İS. I. 3859. 24b, Ah. s. 335

6 İS. I. 3859. 24b

7 MO. I. 923. s. 151, EE. 3500. 92b, HE. M. 245/2. 3b, KF. s. 27

8 MO. I. 761. 16a

9 KF. s. 27

10**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Çekdüm el hercâ’ilerden baña câm-ı mül yeter
Kim bu ‘âlem gülşeninde ‘ârife bir gül yeter

11**Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün**

Dest-bûs ferah-fezâ görünür
Devlet el virdi Merhabâ görünür

12**Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün**

Mecnûn’a ‘ışk-ı Leylâ bir şem‘-i reh-nümâdur
Ferhâd’a ‘ışk-ı Şîrîn bir tatlucak belâdur

13**Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün**

Namâza yüz yumadugum benüm ma‘zûr tutmazlar
Cemâ‘at varsa bu dîde-i hûn-bârumı bilmezler

14**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Ne ola hurşîd-i hâver kim cihân meşhûrîdur
Rûy-ı şarha mün‘akis olmuş ‘izârûñ nûrîdur

10 KF. s. 27

11 AÇ. s. 207

12 Ah. s. 336

13 Ah. s. 336

14 Ah. s. 336

15**Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün**

Nihân idi ezel nâzük tenüñde nâz-perverlik
Güneş gibi ‘ıyân itdi anı sâyeñdeki terlik

16**Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün**

Müyesser olmamak olmaz mukadder ise visâl
Ki olmaz ey yüzi gün zerrece visâle zevâl

17**Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün**

Mahabbet câmin içel’den dilâ ben derd-i ser çekdüm
Yanal’dan âteş-i ‘ışka neler çekdüm neler çekdüm

18**Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün**

Kendüm gözüm yaşıyla döner bir degirmenem
Çarh-ı felekde kimseye nevbet degirmenem

19**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Ben saña cân u gönülden bendeyem
Saña ma‘lûmdur ne lâzım ben diyem

15 AÇ. s. 210

16 Ah. s. 336

17 R. 1973. 119b, R. 1973. 189b

18 MK. A. 3092. 256a

19 MC. 727. 121b

20

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Yâr añarsa ben kulını nâme aklar diyesin
Gözlerinüñ yaşı ırmag oldı çağlar diyesin

21

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Erbâb-ı gurûr-ı rif‘ate hergiz tayanma sen
Magrûr olma ragbetine anlaruñ igen

22

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Benüm sâkî müretteb-sâz-ı bezm-i ‘işretüm sensin
Celîsüm hem-enîsüm hem-demüm hem-sohbetüm sensin

23

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

İtsem ‘aceb mi subha degin nâle-i hazîn
Geçdi karañu gice gibi ‘ömr-i nâzenîn

24

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Günde biñ kez ölürem hasret-i dil-dâr ile ben
A begüm almagıle korkudamazsın beni sen

20 R. 1973. 119b, R. 1973. 189b

21 MK. A. 1560. 16b

22 AE. M. 602, 4a

23 AE. M. 685. 185b

Matla‘

24 MK. A. 3092. 256a

25

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Ele âyîne alup gün yüzüne bakma sakın
Sen de âşüfte olursun güzelüm bencileyin

26

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Rif‘at atın kime ki çarh eyledi mülk-i yemîn
‘Âkıbet vallâhi şol yanından eyler der-zemîn

27

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Bezm-i gülşende eser kalmadı câm-ı Cem’den
Götürüldi dükeli zevk ü safâ ‘âlemden

28

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Tene dir nâ diyü meclisde sürûd itseñ sen
Başlar ey rûh-ı revân ditremege dir dir ten

29

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

İtdi firâk ile gice cismümi hûn-feşân
İcrâ-yı hükm âyete ‘aynân-i tecriyân*

25 AE. M. 602. 4a, MO. I. 836. s. 61

26 AÇ. s. 209.

Matla

27 Ah. s. 336

28 Ah. s. 333.

Matla’

29 İS. I. 219. s. 78

* İkisinde de akıp giden iki kaynak var. KK. 55/50

30

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

İtmez mahalleñ ehli tahammül figânuma

Mühr ursa bâri hâtem-i la'lûñ dehânuma

31

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Dest-i dellâki görüp ol zülf-i 'anber-fâmnda

Başuma kaynar sular koydı duşa hammâmnda

32

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Muhtasar eyle dilâ yâre yazarsañ nâme

Ko cefâ kıssasını yohsa büyür hengâme

33

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilünBabanuñ³¹² cânı yürek yağı çekerler kanı

Ana beş beş togıra sencileyin oğlanı

34

Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

Âhum tuyurmasun ile râz-ı nihânumı

Gel hâtem-i lebünle mühürle dehânumı

30 AE. M. 564. 71a

31 İS. I. 3726. 22b, KF. s. 27

1a 'anber-fâmnda] 'anber-fâmla KF.

1b koydı duşa] koyuldu dün KF.

32 MO. I. 923. s. 76, MK. A. 2209. 11a, KA. s. 200, Be. s. 28, HÇ. s. 227

1b yohsa büyür] niçe bu bir MO. 1923

33 FB. 533. 177b

³¹² Kelime metinde silik olduğu için tahminen okundu.

34 AE. M. 602. 4a, MO. I. 836. s. 61

35

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Kanı ol dem ki okuñla yüregüm râhat idi
Geldi geçdi güzelüm ol dahı bir hâlet idi

36

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘îlü/ Fâ‘ilün

Vâ‘iz melâmet eylese mest-i melâleti
Güş urma aña yañşagı sâgar hikâyeti

37

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Serde mû agardı serd oldı hevâ şimden girü
Düşdi sînem deştine berf-i fenâ şimden girü

38

Farsça Matla‘

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün

Der-künc-i nâ-murâdî cuz nâle kes ne-dârem
*Feryâd dârem ammâ feryâd-res ne-dârem**

35 MO. I. 923. s. 93, Be. s. 28

36 Be. s. 28, KA. s. 200, HÇ. s. 227

[a melâmet eylese mest-i] bezmde eylese ‘azm-i KA.

37 AÇ. s. 208

38 AE. M. 685. 185a

* Yenilmek ve murada ermemek köşesinde sıkılıp kalan birisi olarak feryadım var ama, feryadımı dinleyen yardımcım yok.

MÜFREDLER**1****Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Çarh-ı hûnî mâh-ı nevdan bir kemân almış ele
Ey Behiştî kasdı anuñ yâ [sañadur]³¹³ yâ baña

2**Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ûlün**

Göñül sâfi cevâb ister lebünden
Dilin çekmez o tûf-i şeker-hâ

3**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Şâh-ı gülde germ olup uçurmasun bîhûde lâf
Ders-i ‘ışkı benden öğrensın ne kuşdur ‘andelfb

4**Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün**

Gerçi kumâş-ı tevbe ye yok kâbiliyyetüm
Ammâ ‘inâyet-i ezeli rûz-ı müjdedür

1 İS. I. 3859. 24b

³¹³ Metinde “saña” olmasına rağmen vezin gereği bu şekilde okundu.

2 MK. A. 3092. 256a

Müfred

3 AE. M. 685. 185b

Matla‘

4 MK. A. 3092. 256a

Ferd

5

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Pençe-i gam şol kadar çâk itdi kim fark eylemem
Dest-i ‘ışkuña girîbânı mı dâmânı mıdur

6

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Bir kez cihânda hâtır-ı agyâra irmedüñ
Ey gam hemân senüñ gücün ancak baña yeter

7

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Gördi kûyında Behiştî düşmanı kan agladı
Bülbülüñ gûyâ tokındı çeşmine gülşende hâr

8

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Seg-i kûyuñladur benüm cengüm³¹⁴
Bilmezem taşların niye fırlar

9

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ûlün

Behiştî’yem Behiştî’yem Behiştî
Mekânüm cennetü’l-me’vâ olupdur³¹⁵

5 AE. M. 602. 4a

6 KF. s. 27

7 KF. s. 27

8 FB. 533. 177b, AE. M. 602. 23b, MO. I. 923. s. 71, HÇ. s. 227, KA. s. 200, Be. s. 28, Ah. s. 334

³¹⁴ MO. I. 923’de *Behiştî-i Diger*, AE. M. 602’de de, *Behiştî-i sânî* başlıklarıyla yer almıştır.

9 RE. 62b, FB. 64b

³¹⁵ Her iki nüshada da kenarda bir beyit.

10**Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün**

Kûşe-i meykedede şöyle nihân oldı kim
Sâkıyâ kandeligin şimdi benüm gam bilmez

11**Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün**

Haste yatur gam bucagında seni özler gönül
İntizâr ile helâk oldum meded cânum yetiş

12**Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün**

Sünbülî bûyını alduñ diyü bühtân itme
Kerem it ey gül-i ter ko beni dîvâra yapış

13**Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün**

Zen-i gerdün bege ser-keşlik ider³¹⁶
Gücenmiş bir kişi muhtâc olıcak

14**Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün/ Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtün**

Zenb-i vücûdı mahv it iriş serây-ı kurba
Cân u tenüñ irâdı cânâne hâ’il olcak

10 KF. s. 27

11 R. 1973. 119b, R. 1973. 189b

12 KF. s. 27

13 R. 1973. 143b

³¹⁶ Metinde bir beyit görünüyor, gerisi olmalı ama mecmua tamir görmüş.

14 İS. I. 3848. 127a

15

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ol cevân-bahtuñ cemâlini kemâhî görmege
Ay u günden gözüne gözlük tutar pîr-i felek

16

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

Ahbâb böyle çekdügi yerde cefâ yükin
A‘dâ-yı har-mizâca ne kuskun gümüldürük

17

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Çekemezken iki ebrûlaruñuñ çillesini
Çâr-ebrû oluyor kaşı kemânum giderek

18

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Kesmiş atmışdur anı tîg-ı cedel
Tîg-ı lâ-yüs ‘el ammâ lâ-yef‘al*

19

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ka‘be-i kûyuñ tavâfa şol kadar sa‘y eyledüm
Merve-i bahtum safâ-yı vasla olmadı delîl

15 AE. M. 602. 4a, MO. I. 836. s. 61

16 Be. s. 28, KA. s. 200, HÇ. s. 228

17 Eslâf, s. 122

18 MK. A. 3092. 256a

Ferd

* yaptığından dolayı sorguya suale uğramayan

19 İS. I. 219. s. 78, 106, İS. I. 4125. 129b

20

Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün

Gözümde merdüm-i dîde ruhuñda tıfl-ı Habeş
İkisinüñ biri birine yaşı beñzemesin

21

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ülün

Harâretten meded öldük Küşeyrî
Bize in‘âm-ı ‘âm eyle karuñdan

22

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Halk-ı ‘âlem seyl-i eşkinden şikâyet itdiler
Nice bir aglarsın ey çeşmüm ki geçdi³¹⁷ bir zamân

23

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Belâlar ne biter ‘âşık tahammül eyler ey bülbül
Çemende hâr-ı zahmın görmedin feryâd idersin sen

24

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

Şem‘e meclisde harâret viricek mihr-i ruhuñ
Mirvaha itdi aña bâl ü perin pervâne

20 Ah. s. 334

21 İS. I. 3859. 24b, Ah. s. 337

Ah. ’de başlık *Latîfe-i Behiştî* şeklindedir.

1b in‘âm-ı ‘âm] in‘âm ü ‘âm İS. I. 3859. ; karuñdan] karından İS. I. 3859.

22 KF. s. 27

³¹⁷ Metinde kelime “geçdiler” şeklinde ise de, vezin gereği “ki geçdi” okumanın daha doğru olacağı düşünüldü.

23 KF. s. 27

24 İS. I. 3859. 24b, Ah. s. 337

25

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Belâ tûfânına sayd eyleye mânend-i Nûh âhir
Çıkar deryâ-yı gamdan bir kenâra rûzgâr ile

26

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Gerek geçsün gerek ser-keşliginden geçmesün ol şâh
Güzergâhında hâk olmak yaraşur ben gedâsına

27

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Kabâ-yı sebz ile dollâba binseñ ‘îdgâh içre
Döner ol hâteme dollâb k’ola kaşı pîrûze

28

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Ger elüm kesseñ kalur dâmân-ı lutfuñda elüm
Lutfuñu kesseñ kalur destümde lutfuñ dâmeni

29

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

Reşk-i rûyuñdan şu denlü gice giryân oldı kim
Şilmegile yanmadı pervâne şem‘üñ yaşını

25 MK. A. 2209. 16a

Beyt-i Behiştî

26 KF. s. 27, TN. C. I. s. 112

27 AÇ. s. 210

28 MK. A. 3092. 256a

30 KF. s. 28

MISRA‘

TARİH

Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün

Katl oldı sultan Mustafâ